

הלשכה המרכזית
לסטטיסטיקה

פני החברה בישראל

דוח מס' 1

ירושלים, תשרי תשס"ט, אוקטובר 2008

הקדמה

דוח פני החברה שלפנינו הוא הדוח הראשון שמציג היבטים חברתיים של עוני ומצוקה, וזאת במסגרת המלצות שהוגשו לראש הממשלה על-ידי צוות מומחים למדידת העוני.¹

עיקר הדיון בתחום העוני במדינת ישראל מתמקד בהיבט הכספי, ואין כמעט התייחסות להיבטים אחרים של עוני שאינם יכולים להיפתר רק על-ידי תמיכה כספית כגון: עוני ומצוקה עקב חוסר תפקוד המשפחה, הדרה חברתית, תפיסה סובייקטיבית של עוני, אלימות ועבריינות, ילדים ונוער בסיכון, בעיות בריאות שפוגעות בתפקוד הפרט ובהשתלבותו בחברה, וכיוצא בזה.

הפרסום הנוכחי עוסק בשמונה תחומים נבחרים המספקים תמונה של פני החברה בישראל מהיבטים שונים: מצוקה ועוני (מדדים סובייקטיביים), מדדי עוני (בהשוואה למדינות האיחוד האירופי), שירותי רווחה, חינוך והשכלה, בריאות, תחבורה (כולל נפגעים בתאונות דרכים ועבירות דרכים), עבריינות (נוער ומבוגרים) ואיכות הסביבה.

התחומים שנבחרו קשורים אלה באלה בקשרי גומלין. רמת משאבים המושקעת בתחום אחד קשורה למצבו של הפרט בתחומים אחרים. מחסור במשאבים עבור קבוצות מסוימות באוכלוסייה משמעותו דחיקה של פרטים המשתייכים לאותן קבוצות לשולי החברה, ומניעת השתתפותם בה כחברים שווים זכויות. כתוצאה מכך נגרמת לאוכלוסייה הנ"ל תחושת ניכור וחוסר אונים ונוצרת הדרה חברתית.

מטרת פרסום זה היא להציג תמונה מצרפית על מצב האוכלוסייה כולה, בתחומים אלה.

הפרק הראשון דן במגוון מדדי מצוקה סובייקטיביים בתחומי חיים שונים: בריאות, דיור, תעסוקה ועוד. מדדים אלה פורטו מתוך הסקר החברתי שמופק על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מדי שנה, החל בשנת 2002. בנוסף, בפרק הראשון מוצגת השוואה של מדדים סובייקטיביים מקבילים בין ישראל לבין מדינות האיחוד האירופי. הפרק השני מציג מדדי עוני בהרחבה בהשוואה בין-לאומית למדינות האיחוד האירופי, סיכון לעוני, ההגנות הסוציאליות והשפעתן על הסיכון לעוני והקשר שבין תעסוקה והשכלה לעוני. בפרק השלישי, מוצגים שירותי הרווחה לפי סוגי הנזקקות ומסגרות הרווחה העומדות לרשות הציבור. הפרק הרביעי עוסק בשירותי חינוך והשכלה ומוצגים בו נתוני נשירה מבתי הספר של משרד החינוך, נתונים על הימצאות במסגרות חינוך למיניהן, ושיעור הניגשים לבחינות הבגרות והזכאים לתעודת בגרות. הפרק החמישי עוסק בבריאות האוכלוסייה ומתמקד בתוחלת חיים ובתמותת תינוקות, בלידות ובפניות לוועדות להפסקת היריון, תוך הבחנה בין הריונות של נערות ואחרות. הפרק השישי מציג נתוני תחבורה: רמת מינוע, תאונות דרכים עם נפגעים ועבירות הקשורות בתאונות הדרכים. הפרק השביעי מתאר את נתוני העבריינות בקרב בני נוער ומבוגרים. הפרק השמיני והאחרון דן באיכות הסביבה.

הדוח עתיד להתפרסם מדי שנה והוא יכלול גרעין קבוע של נושאים וכן חלק מתחלף שיסוקר בהרחבה ויוקדש כל שנה לנושא מהותי אחר. **בדוח הנוכחי, הנושא המורחב הוא הפערים בין יהודים לערבים.**

פרסום זה מציג זוויות ראייה חדשות בנוגע לעוני ולמצוקה חברתית בישראל, בתקווה שהנתונים ישמשו את קובעי המדיניות ואת הציבור כולו.

פרופ' שלמה יצחקי
הסטטיסטיקן הממשלתי

ירושלים, תשס"ח-2008

1 דוח הצוות לפיתוח מדדי עוני נוספים, ירושלים, שבט תשס"ח-פברואר 2008, - ראו אתר הלמ"ס: www.cbs.gov.il.

הפרסום הוכן בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על-ידי:

אגף המדען הראשי:	ד"ר דמיטרי רומנוב נורית דוברין ענבר שפייזמן טל אדמון שלומית דרור-כהן עדנה שמעוני אפרת אליחי עליזה קרובי יפה שיף טום קפלן
אגף מיקרו-כלכלה:	יפית אלפנדרי ליאור דופז ורד שבו
אגף דמוגרפיה ומפקד:	קרול פלדמן נעמה רותם בנט שלין
אגף תשתית-כלכלה:	עמית יגור-קרול יונת קנת שיינפלד
אגף מיקרו-כלכלה:	נאוה ברנר אנה חייפץ
אגף מתודולוגיה סטטיסטית:	דנו בן חור
תחום ממ"ג - גאוגרפיה:	איילת גולדמן-שטיין ירדנה חמישה
תחום הוצאה לאור:	דלית גולדפוס

למידע נוסף בנושא פרסום זה ניתן לפנות לגב' ענבר שפייזמן, טל' 02-6592566.
למעוניינים ברכישת הפרסום על גבי תקליטור (Word, Excel, ו-PDF),
נא לפנות ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה, טל' 02-6592032, 03-5681932.

עיצוב וסדר: אונית שירותי מחשב בע"מ

תוכן העניינים

פרק 1

מצוקה ועוני בישראל אינדיקטורים סובייקטיביים

23	א. מבוא
24	ב. הגדרות והסברים
24	1. פרספקטיבות של עוני
24	2. אינדיקטורים של עוני והדרה חברתית – האיחוד האירופי (ועידת ליסבון 2001)
25	3. מאפיינים חברתיים, כלכליים, דמוגרפיים ואחרים
26	ג. ממצאים עיקריים
26	(א) השוואה בין-לאומית
27	1. ציפיות לשינוי במצב הכלכלי
28	2. תנאי דיור ואזור מגורים
30	3. הערכה עצמית של מצב הבריאות
31	4. תעסוקה, אי-תעסוקה וביטחון בהעסקה
34	5. מצב רגשי
	(ב) ממצאים מתוך הסקר החברתי 2005 - מאפיינים חברתיים, כלכליים, דמוגרפיים ואחרים
37	1. גודל משק בית
38	2. דתיות, דת ומוצא
40	3. תפיסת המצב הכלכלי
41	4. תנאי דיור ואזור מגורים
45	5. תעסוקה, אי-תעסוקה וביטחון בהעסקה
53	6. חינוך והשכלה
58	7. שימוש בטכנולוגיות מידע
60	8. קשרים חברתיים
61	9. רמת חיים
64	10. מצב רגשי
66	נספח 1: השוואה בין-לאומית – נוסח שאלות

פרק 2

עוני והדרה חברתית בהשוואה למדינות האיחוד האירופי אינדיקטורים אובייקטיביים

75	א. מבוא
76	ב. הגדרות והסברים (בהתאמה לאיחוד האירופי)
78	ג. מקורות הנתונים
79	ד. ממצאים עיקריים - השוואה בין-לאומית של מדדי העוני וההדרה החברתית ..
79	1. אי-שוויון בחלוקת ההכנסות
81	2. אוכלוסייה בסיכון לעוני, לפי מין, סוג משק בית וגיל
86	מפת אוכלוסייה בסיכון לעוני

88		3.	הערכת השפעתן של ההגנות הסוציאליות על האוכלוסייה בסיכון לעוני
88		4.	תעסוקה והדרה חברתית
93		5.	השכלה והדרה חברתית

פרק 3 שירותי רווחה

103		א.	מבוא
103		ב.	הגדרות והסברים
105		ג.	מקור הנתונים
105		ד.	ממצאים עיקריים
105		1.	פניות למחלקות לשירותים חברתיים
108		2.	נזקקות מוגדרת
110		3.	מסגרות של משרד הרווחה

פרק 4 חינוך והשכלה

115		א.	מבוא
116		ב.	הגדרות והסברים
116		1.	כללי
116		2.	נשירה מבתי ספר של משרד החינוך ומעבר למסגרות לימוד אחרות
116		3.	הימצאות ילדים ובני נוער בגיל בית ספר במסגרת חינוכית
117		4.	תלמידי כיתות יב נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה
117		5.	ההוצאה הלאומית לחינוך
118		ג.	מקור הנתונים
119		ד.	ממצאים עיקריים
119		1.	נשירה מבתי ספר של משרד החינוך ומעבר למסגרות לימוד אחרות
125		2.	טיפול קצין הביקור הסדיר
127		3.	הימצאות ילדים ובני נוער בגיל בית ספר במסגרת חינוכית
132		4.	תלמידי כיתות יב נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה
136		5.	ההוצאה הלאומית לחינוך

פרק 5 בריאות

143		א.	מבוא
143		ב.	הגדרות והסברים
144		ג.	מקור הנתונים
144		ד.	ממצאים עיקריים
144		1.	תמותה
148		2.	לידות והפסקות הריון בקרב נערות
149		3.	הערכה עצמית של בריאות
151		4.	ביטוחי בריאות

פרק 6
תחבורה ותאונות דרכים

157		א. מבוא
158		ב. הגדרות והסברים
159		ג. ממצאים עיקריים
159		1. רמת מינוע
161		2. מורשים לנהוג
161		3. תאונות דרכים עם נפגעים
171		4. נהגים מעורבים בתאונות דרכים עם נפגעים

פרק 7
עבריינות

179		א. מבוא
180		ב. הגדרות והסברים
180		1. כללי
180		2. עבריינות מבוגרים
180		3. עבריינות נוער
181		ג. ממצאים עיקריים
181		1. כללי
181		2. עבריינות מבוגרים
185		3. עבריינות נוער
194		4. נפגעי עבריינות

פרק 8
איכות הסביבה

201		א. מבוא
202		ב. הגדרות והסברים
203		ג. ממצאים עיקריים
203		מדדי סביבה

רשימת תיבות

תיבה 1

הכנסות ושביעות רצון מעבודה

- א. כלל העובדים בני 20 ומעלה (שכירים ועצמאים) 49
- ב. כלל העובדים בני 20 ומעלה לפי מצב משפחתי 49

תיבה 2

רמת חיים במשקי בית ערביים בעשור האחרון

- א. הוצאה - הרכב ההוצאה לתצרוכת בשנים 1997 ו-2006 95
- ב. הכנסה - הרכב ההכנסה בשנים 1997 ו-2006 97
- ג. דיור 98
- ד. בעלות על מוצרים בני קיימה 98
- בעלות על מוצרי תקשורת 98

תיבה 3

ההוצאה הלאומית לחינוך בישראל בהשוואה למדינות ה-OECD

- השוואת נתוני ההוצאה הלאומית לחינוך בישראל עם מדינות החברות ב-OECD ... 129

לוחות ותרשימים

פרק 1

מצוקה ועוני בישראל אינדיקטורים סובייקטיביים

לוחות

- 1.1 בני 20 ומעלה, לפי רמת הכנסה ומספר ילדים במשק בית, 2005 37
- 1.2 יהודים בני 20 ומעלה, לפי רמת דתיות ורמת הכנסה, 2005 38
- 1.3 מוסלמים בני 20 ומעלה, לפי רמת דתיות ורמת הכנסה, 2005 38
- 1.4 נוצרים, דרוזים וללא סיווג דת בני 20 ומעלה, לפי רמת הכנסה, 2005 39
- 1.5 יהודים בני 20 ומעלה, לפי יבשת לידה, ארץ לידה ורמת הכנסה, 2005 39
- 1.6 בני 20 ומעלה, לפי מצב כלכלי, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005 40
- 1.7 בני 20 ומעלה, לפי הסדרי דיור, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005 41
- 1.8 בני 20 ומעלה, לפי שביעות רצון מהדירה ומסביבת המגורים, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005 42
- 1.9 בני 20 ומעלה, לפי שביעות רצון משטחים ירוקים, מניקין ומזיהום אוויר, לפי קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005 43
- 1.10 בני 20 ומעלה, לפי שביעות רצון מיחסים עם שכנים ותחושת ביטחון באזור המגורים, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005 44
- 1.11 בני 20 ומעלה שבני זוגם אינם עובדים, לפי קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005 45

1.12	מועסקים בני 20 ומעלה, לפי יחסם למקום העבודה ולהכנסה, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	46
1.13	מועסקים בני 20 ומעלה, לפי חלקיות משרה ופעילות עיקרית, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	47
1.14	בני 20 ומעלה, לפי עמדות לגבי עבודה, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	48
1.15	בני 20 ומעלה, לפי תעודה אחרונה, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	53
1.16	בני 20 ומעלה, לפי שליטה בשפה העברית, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	54
1.17	בני 20 ומעלה שאינם יודעים עברית, לפי קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	55
1.18	בני 20 ומעלה, לפי השתתפות בקורסים להכשרה מקצועית ב-12 החודשים האחרונים, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	56
1.19	בני 20 ומעלה, לפי השתתפות בחוגי העשרה ב-12 החודשים האחרונים, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	56
1.20	בני 20 ומעלה, לפי שליטה בשפה האנגלית, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	56
1.21	בני 20 ומעלה, לפי שימוש במחשב ובאינטרנט, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	58
1.22	בני 20 ומעלה, לפי קשרים חברתיים ופעילות התנדבותית, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	60
1.23	בני 20 ומעלה, לפי רכב לרשות משק הבית, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	61
1.24	בני 20 ומעלה, לפי יציאה לנופש, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	62
1.25	בני 20 ומעלה, לפי מצב רגשי, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	64

תרשימים

1א	מעריכים כי מצבם הכלכלי יהיה טוב יותר, ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	27
1ב	מרוצים מדירתם, ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	28
1ג	מרגישים בטוחים ללכת לבד בחשכה, ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	29
1ד	מעריכים את מצב בריאותם כ"לא טוב", ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	30
1ה	מועסקים שאינם מרוצים מההכנסה מעבודתם, ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	31
1ו	מועסקים החוששים לאבד את מקום עבודתם, ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	32
1ז	מעריכים כי קיים סיכוי קטן למצוא עבודה באותה רמה, ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	33
1ח	מרוצים מחייהם, ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	34
1ט	סבורים כי חייהם יהיו טובים יותר, ישראל (2005) ומדינות האיחוד האירופי (2006)	35
1י	חשים שאין להם על מי לסמוך בשעת משבר/מצוקה, מדינות האיחוד האירופי 2006	36
1יא	בני 20 ומעלה, לפי צפיפות דיור ורמת הכנסה לנפש, 2005	63

תיבה 1 הכנסות ושביעות רצון מעבודה

לוחות

1. מועסקים בני 20 ומעלה, לפי מין, הכנסה מעבודה, שביעות רצון מהכנסה מעבודה
50 2006, ומצב משפחתי, 2006

תרשימים

- א. מועסקים בני 20 ומעלה, לפי הכנסה ברוטו לשעה, גיל ומצב משפחתי, 2006 51
ב. בני 20 ומעלה המרוצים מעבודתם ומהכנסתם, לפי מין ומצב משפחתי, 2006 52

פרק 2 עוני והדרה חברתית בהשוואה למדינות האיחוד האירופי אינדיקטורים אובייקטיביים

לוחות

- 2.1 פער בין ממוצע ההכנסות בחמישון העליון לממוצע ההכנסות בחמישון התחתון, לפי חמישוני הכנסה נטו לנפש סטנדרטית, שנים נבחרות 79
2.2 אוכלוסייה בסיכון לעוני, שנים נבחרות 81
2.3 סיכון לעוני של משקי בית בודדים עם ילדים, לפי קבוצת אוכלוסייה, שנים נבחרות 83
2.4 סיכון לעוני של משקי בית עם שני בוגרים ושלושה ילדים תלויים ומעלה, לפי קבוצת אוכלוסייה, שנים נבחרות 84
2.5 אוכלוסייה בסיכון לעוני, לפי ילדים (0-15) וקשישים (65 ומעלה) ולפי קבוצת אוכלוסייה, שנים נבחרות 84
2.6 סיכון לעוני בקרב בני 18 ומעלה, לפי קבוצת אוכלוסייה ומצב תעסוקתי, שנים נבחרות 90

תרשימים

- א2 פער בהכנסות בין חמישון עליון לחמישון תחתון, שנים נבחרות 80
ב2 מדד ג'יני לאי-השוויון בהתחלקות בהכנסות, שנים נבחרות 80
ג2 אוכלוסייה בסיכון לעוני, שנים נבחרות 81
ד2 יחס פער העוני, 2006 82
ה2 סיכון לעוני בקרב בני 18 ומעלה, לפי מין, 2004 83
ו2 אוכלוסייה בסיכון לעוני, לפי קבוצת גיל, 2004 85
ז2 השפעת תשלומי ההעברה על האוכלוסייה בסיכון לעוני, 2006 88
ח2 אוכלוסייה במצב של אבטלה מתמשכת (12 חודשים ומעלה), מתוך המשתתפים בכוח העבודה, שנים נבחרות 89
ט2 אוכלוסייה במצב של אבטלה מתמשכת (12 חודשים ומעלה), מתוך המשתתפים בכוח העבודה, לפי מין, 2007 90
י2 סיכון לעוני בקרב בני 18 ומעלה, לפי מצב תעסוקתי, 2004 91
יא2 בני 18-59 הגרים במשקי בית ללא מפרנס, לפי מין, 2006 92
יב2 ילדים בני 0-17 הגרים במשקי בית ללא מפרנס, שנים נבחרות 93
יג2 בני 18-24 שסיימו עד 9 שנות לימוד ולא קיבלו הכשרה, לפי מין, 2007 94

תיבה 2

רמת חיים במשקי בית ערביים בעשור האחרון

לוחות

1. הוצאה לתצרוכת במשקי בית, לפי קבוצת אוכלוסייה וקבוצה ראשית, 1997 ו-2006 96
2. הכנסה חודשית ממוצעת, לפי קבוצת אוכלוסייה, 1997 ו-2006 97
3. צפיפות דיור, לפי קבוצת אוכלוסייה, 1997-2006 98

תרשימים

- א. הוצאה לתצרוכת במשקי בית, לפי קבוצת אוכלוסייה וקבוצה ראשית, 2006 95
- ב. הכנסה למשק בית מהמוסד לביטוח לאומי, מתוך סך ההכנסה הכספית ברוטו, לפי קבוצת אוכלוסייה, 1997-2006 98
- ג. בעלות על קו טלפון וטלפונים סלולריים במשקי בית ערביים, 1997-2006 99
- ד. בעלות על קו טלפון וטלפונים סלולריים במשקי בית יהודיים, 1997-2006 99
- ה. בעלות על מחשב, לפי קבוצת אוכלוסייה, 1997-2006 100
- ו. מנוי לאינטרנט, לפי קבוצת אוכלוסייה, 1997-2006 100

פרק 3

שירותי רווחה

לוחות

- 3.1 פניות למחלקות לשירותים חברתיים, לפי קבוצת אוכלוסייה ומוצא (שיעורים ל-1,000 נפש), 2006 106
- 3.2 פניות למחלקות לשירותים חברתיים, לפי גיל, מין ומצב משפחתי (שיעורים ל-1,000 נפש), 2006 107
- 3.3 בעלי נזקקות מוגדרת, לפי סוג נזקקות, אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים וקבוצת אוכלוסייה, 2006 108
- 3.4 הימצאות במסגרות של משרד הרווחה, לפי גיל, סוג מסגרת, אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים וקבוצת אוכלוסייה, 2006 111

תרשימים

- א3 נזקקים, לפי מהות נזקקות, קבוצת אוכלוסייה ומוצא, 2006 109
- ב3 שכר חודשי של שכירים רשומים במחלקות לשירותים חברתיים, לפי נזקקות ומין (גיל עבודה בלבד), 2006 110

פרק 4

חינוך והשכלה

לוחות

- 4.1 נשירת תלמידים שהחלו ללמוד בתשס"ו בבתי ספר של משרד החינוך, לפי תכונות שונות 121
- 4.2 נושרים מכיתות ז-יב, לפי מסגרות לימוד חלופיות ותכונות שונות, תשס"ו 123
- 4.3 תלמידי כיתות ז-יב שהחלו ללמוד בתשס"ו ונמצאים בטיפול קצין ביקור סדיר, לפי תכונות שונות 125

4.4	בני 6-17 שאינם נמצאים במסגרת לימוד, מתוך סך כל האוכלוסייה בגילים אלו, לפי תכונות שונות	127
4.5	תלמידי כיתות יב, נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה, לפי תכונות שונות, תשס"ו	132
4.6	תלמידי כיתות יב בחינוך העברי והערבי, נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה, לפי מין, תשס"ו	135
4.7	תלמידי כיתות יב בחינוך העברי והערבי, נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה, לפי השכלת האם, תשס"ו	136
4.8	ההוצאה השוטפת לתלמיד, לפי דרג חינוך ומדד, 2004-1995	138

תרשימים

א4	נשירת תלמידים ממוסדות של משרד החינוך, לפי כיתה, מין וקבוצת אוכלוסייה, תשס"ו	119
ב4	ההוצאה הלאומית לחינוך, לפי מגזר מבצע, 2007-1990	137
ג4	ההוצאה הלאומית לחינוך כאחוז מהתוצר המקומי הגולמי, 2007-1990	138

תיבה 3

ההוצאה הלאומית לחינוך בישראל בהשוואה למדינות ה-OECD

לוחות

1.	הרכב האוכלוסייה וההוצאה על מוסדות חינוך, לפי קבוצת גיל, מדינות נבחרות, 2004	131
----	---	-----

תרשימים

א.	ההוצאה על מוסדות חינוך כאחוז מהתוצר המקומי הגולמי, 2004	129
ב.	ההוצאה הלאומית לחינוך לתלמיד, דולרים על בסיס שווי כוח הקנייה (PPP`S של התמ"ג), 2004	130

פרק 5

בריאות

לוחות

5.1	תוחלת חיים ותמותת תינוקות, לפי מין וקבוצת אוכלוסייה, 2006	144
5.2	לידות חי ופניות לוועדות להפסקת הריון, לפי קבוצת אוכלוסייה וגיל האישה, 2005	148
5.3	בני 20 ומעלה, לפי הערכת מצב הבריאות, קבוצת אוכלוסייה וגיל, 2005	150
5.4	בני 20 ומעלה, לפי הערכת מצב הבריאות, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005	151
5.5	משקי בית שדיווחו על הוצאה בגין ביטוח בריאות, לפי סוג ביטוח, שנים נבחרות	152
5.6	משקי בית שדיווחו על הוצאה בגין ביטוח בריאות, לפי סוג ביטוח, וחמישוני הכנסה – כלל משקי הבית, שנים נבחרות	152

תרשימים

א5	תוחלת חיים של זכרים במדינות OECD, 2005	146
ב5	תוחלת חיים של נקבות במדינות OECD, 2005	146

147	תמותת תינוקות במדינות OECD, 2005	ג5
149	שיעורי פריון לנערות בגיל 15-19 במדינות OECD, 2002-2004	ד5

פרק 6

תחבורה ותאונות דרכים

לוחות

161	מורשים לנהוג, לפי קבוצת אוכלוסייה ומין, 2003-2006	6.1
162	תאונות דרכים עם נפגעים שאירעו ביישובים המונים מעל 20 אלף תושבים, לפי חומרת תאונה - ממוצע שנתי, 2000-2006	6.2
164	נפגעים בתאונות דרכים, ביישובים המונים מעל 20 אלף תושבים, לפי חומרת פגיעה - ממוצע שנתי, 2000-2006	6.3
167	נפגעים בתאונות דרכים, לפי קבוצת אוכלוסייה וחומרת פגיעה, 2002-2006	6.4
168	נפגעים בתאונות דרכים, לפי סוג דרך וחומרת פגיעה, 2001-2006	6.5
169	נפגעים בתאונות דרכים, לפי גיל וחומרת פגיעה, 2001-2006	6.6
171	נהגים המעורבים בתאונות דרכים עם נפגעים, לפי קבוצת אוכלוסייה, חומרת תאונה וקיומה של עבירה, 2002-2006	6.7
172	נהגים המעורבים בתאונות דרכים, לפי קבוצת אוכלוסייה, סוג דרך וחומרת פגיעה, 2001-2006	6.8
174	נהגים המעורבים בתאונות דרכים, לפי קבוצת אוכלוסייה, גיל וחומרת פגיעה, 2001-2006	6.9

תרשימים

159	רמת מינוע של כלי רכב פרטיים ותמ"ג לנפש בישראל, 1951-2006	א6
160	רמת מינוע של רכב נוסעים ותמ"ג לנפש – השוואה בין-לאומית, 2006	ב6

פרק 7

עבריינות

לוחות

181	תיקים שנפתחו במשטרה, לפי סוג העבירה, 2006	7.1
182	עבריינים מבוגרים שחויבו בדיון, לפי סוג עבירה, קבוצת אוכלוסייה ומין, 2005	7.2
184	עבריינים מבוגרים שחויבו בדיון, לפי גיל, קבוצת אוכלוסייה ומין, 2005	7.3
185	עבריינים מבוגרים שחויבו בדיון, לפי אשכול חברתי-כלכלי של יישוב ביצוע העבירה וקבוצת אוכלוסייה, 2005	7.4
185	עבריינים צעירים שחויבו בדיון, לפי סוג עבירה וקבוצת אוכלוסייה, 2005	7.5
187	בני 12-18, כלל האוכלוסייה ובעלי תיקים פליליים, לפי שייכות למסגרת לימוד ומין, 2006	7.6
189	בני 12-18, כלל האוכלוסייה ובעלי תיקים פליליים, לפי קבוצת אוכלוסייה ומין, 2006	7.7
191	בני 12-18, כלל האוכלוסייה ובעלי תיקים פליליים, לפי חמישוני מדד חברתי-כלכלי, קבוצת אוכלוסייה ומין, 2006	7.8
192	בני 12-18, כלל האוכלוסייה ובעלי תיקים פליליים, לפי הרכב משפחה והרשעות הורים בדיון, 2006	7.9

193	7.10 שכר חודשי ממוצע (ברוטו) של הורים, לפי גיל הילדים, 2006
197	7.11 נפגעי עבריינות בני 20 ומעלה, לפי סוג עבירה ותכונות נבחרות, 2006

תרשימים

183	א7 עבריינים מבוגרים שחויבו בדין, לפי סוג עבירה, 2005
190	ב7 בני 12-18 בעלי תיקים פליליים, לפי מין, 2006

פרק 8 איכות הסביבה

לוחות

203	8.1 מדדים סביבתיים ברשויות מקומיות, לפי אשכול חברתי-כלכלי, 2000-2006
205	8.2 מדדים סביבתיים ברשויות המקומיות, לפי צורת יישוב, 2000-2006

תרשימים

204	א8 פחת מים ברשויות מקומיות, לפי אשכול חברתי-כלכלי וצורת יישוב, 2000-2006
	ב8 צריכת מים לנפש ברשויות מקומיות, לפי אשכול חברתי-כלכלי וצורת יישוב,
206	2000-2006

סימנים מיוחדים בלוחות

ריק	=	נתונים שאין להם משמעות בגלל מבנה הלוח
-	=	חוסר מקרים
..	=	נתונים בלתי ידועים או שאינם ניתנים לפרסום
()	=	נתונים המבוססים על הערכה או בעלי טעות דגימה יחסית גבוהה
0	=	נתון קטן ממחצית היחידה שלפיה מוצגים הנתונים בלוח

הערה:

ההגדרה קבוצת אוכלוסייה בדוח כוללת "יהודים ואחרים" ו"ערבים".
"יהודים ואחרים" = יהודים, נוצרים לא ערבים ואלה שאינם מסווגים לפי דת במשרד הפנים.
"ערבים" = מוסלמים, נוצרים ערבים ודרוזים.

פרק 1

מצוקה ועוני בישראל

אינדיקטורים סובייקטיביים

א. מבוא

השיטה הרווחת לבחינת תופעת העוני בישראל היא חד-ממדית ומתמקדת במדידה של קו העוני הרשמי. לאור מגמת ההתרחבות של פערי ההכנסות ושל היקף האוכלוסייה שמתחת לקו העוני, יש מקום להרחיב את היריעה ולהציג מדדים נוספים לתופעה זו.

בפרק זה תוצג דרך הסתכלות נוספת על תופעת העוני המתבססת על מדדים סובייקטיביים (שביעות רצון מתנאי דיור, שביעות רצון מהחיים, ממצב כלכלי, קשר עם משפחה וחברים, שפה וכד'). השימוש במדדים אלו מאפשר לבחון את העוני בשיטה רב-ממדית, בקבוצות שונות באוכלוסייה.

מדענים במדעי החברה מסכימים **שאיכות חיים חייבת להיתפס כשילוב של המצבים האובייקטיביים וההערכות הסובייקטיביות של אדם**, מתוך הנחה כי ההערכה הסובייקטיבית היא חלק מהמציאות.

הנתונים המתייחסים לאינדיקטורים סובייקטיביים בפרק זה הופקו **מנתוני הסקר החברתי 2005**, בהתחשב בהמלצות האיחוד האירופי. כמו כן בוצעה השוואה לנתוני הסקר החברתי של האיחוד האירופי כפי שפורסם ב-2007.

הסקר החברתי הוא סקר שנתי שוטף המספק מידע על תנאי החיים של האוכלוסייה הבוגרת בישראל ועל רווחתה ובוחן את תפיסות הפרטים בחברה לגבי תחומים שונים בחייהם.

הסקר נערך בחודשים ינואר-דצמבר 2005, במסגרתו רואיינו כ-7,500 נפש בני 20 ומעלה בכל רחבי הארץ, המייצגים כ-4.3 מיליון נפש בגילים אלה.

מידע נוסף בנושא הסקר החברתי ניתן לקבל באתר ה"למ"ס": www.cbs.gov.il.

ב. הגדרות והסברים

1. פרספקטיבות של עוני

א) פרספקטיבה אובייקטיבית

על פי גישה זו מעריכים את תנאי החיים כפי שהם, על פי מספר אינדיקטורים. המדידה נעשית על פי תנאים אובייקטיביים. דוגמה לשימוש במדידה כזו היא הערכת מצוקת דיור על-ידי בדיקת צפיפות דיור ורמת תחזוקה של בית.

ב) פרספקטיבה סובייקטיבית

בגישה זו מוערכות תחושות ומחשבות אינדיבידואליות הנלוות לעובדות האובייקטיביות בתחומים שונים. הדגש בגישה זו הוא על אמונות של כל אדם בחברה. מדידה סובייקטיבית היא מדידה שאת התשובה הישירה עליה יודע רק הנחקר עצמו. ההערכה הסובייקטיבית היא חלק בלתי נפרד מהמציאות.

דוגמה לשימוש בגישה זו היא בחינת מצוקת דיור על-ידי בחינה של רמת שביעות הרצון של אדם מדירתו או שאיפותיו להחליף את מקום המגורים. פרספקטיבה זו כוללת הרגלי החיים, טעמים, דפוסי התנהגות, אמונות ודעות, שעשויים להגדיל את הסיכוי של הפרט למצוא את עצמו במצב של עוני.

מחקרים סובייקטיביים על מצב החברה כוללים לפחות שלושה סוגים של שאלות: אספקטים חיוביים של רווחה (שביעות רצון), אספקטים שליליים של רווחה (בעיות כלכליות, אי-שיוויון, בעיות סביבתיות ודאגות אישיות), וציפיות עתידיות של רווחה (אוריינטציה לעתיד, תקוות ופחדים).

2. אינדיקטורים של עוני והדרה חברתית – האיחוד האירופי (ועידת ליסבון 2001)

האיחוד האירופי החל בוועידת ליסבון, באפיון אינדיקטורים למדידת עוני והדרה חברתית.

המטרה הייתה לבנות רשימת אינדיקטורים מוסכמים, המשותפים לכל מדינות האיחוד.

המדדים הנכללים ברשימת האיחוד האירופי מקובצים לשתי רמות: הרמה הראשונה כוללת 11 אינדיקטורים ראשוניים המייצגים את הרכיבים הבסיסיים של העוני וההדרה החברתית, וברמה השנייה נכללים 9 מדדים משניים¹.

1 המרכז לצדק חברתי (2007), "עוני והדרה חברתית בישראל ובמדינות האיחוד האירופי: מבט השוואתי", חשון, תשס"ח.

3. מאפיינים חברתיים, כלכליים, דמוגרפיים ואחרים

נכללו האינדיקטורים הבאים:

א. **הכנסה:** רמת הכנסה נמוכה היא האינדיקטור העיקרי לתופעת העוני. במחקר שנערך באוניברסיטת מלבורן (Saunders, 1997)², נמצא כי קרוב ל-90% מהמרוויחים זיהו את העוני דווקא עם הכנסות נמוכות וחשבו שאין לראות בבעלי הכנסות "לא נמוכות" עניים אפילו אם תנאי חייהם טיפוסיים לאנשים עניים.

נתוני ההכנסות מהסקר החברתי: ההכנסה הכוללת של משק הבית מכל המקורות (עבודה, קצבאות, דמי אבטלה, דמי ביטוח לאומי וכו'), ברוטו, דהיינו לפני ניכוי מס הכנסה, ביטוח לאומי ודמי בריאות. לא נכללו "הכנסות זקופות" בגין שירותי דיור ורכב, וכן "הכנסה בעין" בגין שירותי חינוך, בריאות, רווחה וכדומה. הכנסה ממוצעת חושבה על-ידי חלוקה של ההכנסה הכוללת של משק הבית במספר בני משק הבית.

לצורך הניתוח הוגדרו שלוש רמות הכנסה ברוטו לחודש לנפש במשק בית: עד 2,000 ש"ח (הכנסה נמוכה), 2,001-4,000 ש"ח (הכנסה בינונית) ו-4,001 ש"ח ומעלה (הכנסה גבוהה). האינדיקטור נקרא "הכנסה לנפש" ונבדק הקשר בין רמת הכנסה למאפייני עוני והדרה חברתית.

ב. **דתיות, דת ומוצא:** דת, מידת דתיות, ותק בארץ.

ג. **תפיסת המצב הכלכלי:** שביעות רצון ממצב כלכלי, ציפיות לעתיד, היכולת לכסות הוצאות.

ד. **תנאי דיור ואזור מגורים:** הסדרי דיור (שכירות/בעלות), שביעות רצון מהדירה, שביעות רצון מאזור המגורים ותחושת ביטחון.

ה. **תעסוקה, אי-תעסוקה וביטחון בהעסקה:** שביעות רצון ממקום העבודה, היקף משרה, שביעות רצון מהכנסות מעבודה, חשש לאבד מקום עבודה והסיכוי למצוא עבודה ברמת שכר זהה, שיעור האוכלוסייה שבה בן הזוג לא עובד, ועמדות לגבי השאלות: האם שני בני זוג במשק בית צריכים לעבוד, האם הצבא והלימודים האקדמיים משפיעים על הסיכוי למצוא עבודה.

ו. **חינוך והשכלה:** רמת שליטה באנגלית ובעברית, השתתפות בקורסים ובחוגי העשרה, תעודה אחרונה.

ז. **שימוש בטכנולוגיות מידע:** שימוש במחשב, האם יש מחשב בבית, חיבור לאינטרנט.

ח. **קשרים חברתיים:** מידת שביעות רצון מקשר עם משפחה, קשר עם חברים, שביעות רצון מקשר עם חברים, פעילות התנדבותית.

ט. **רמת חיים:** רכב לרשות משק הבית, יציאה לנופש וצפיפות דיור.

י. **מצב רגשי:** הערכת החיים בעתיד, תחושת בדידות וניכור, שביעות רצון כללית מהחיים.

2 ראו:

Saunders, p.(1997), " Setting the poverty agenda. Australian poverty: then and now", Melbourne University Press.

ג. ממצאים עיקריים (א) השוואה בין-לאומית

האיחוד האירופי פרסם בפברואר 2007 (European Social Reality)³, דוח השוואתי על המציאות החברתית במדינות האיחוד האירופי. הסקר נערך בחודשים נובמבר ודצמבר 2006 וכלל 26,755 אזרחים אירופים בני 15 ומעלה במדינות האיחוד האירופי ובשתי מדינות אשר עתידות להצטרף אליו: בולגריה ורומניה. הסקר בחן דעות ותחושות בתחומים של חברה, כלכלה, פוליטיקה וחיי יומיום.

מהסקר נלקחו משתנים זהים למשתני הסקר החברתי 2005, אשר יכולים לשמש כמדדי עוני והדרה חברתית סובייקטיביים. משתנים נוספים שנמצאו אינם זהים באופן מוחלט, לכן יסוקרו ההבדלים ביניהם. לצורך ההשוואה נבחרו **15 המדינות הוותיקות באיחוד האירופי**. כמו כן מוצג ממוצע באוכלוסייה של כל 25 המדינות החברות באיחוד.

בסקר השתתפו 500-1,000 נפש מכל אחת מהמדינות, לעומת הסקר החברתי בישראל שנערך בקרב כ-7,500 נפש. הבדל נוסף בין הסקרים נובע מגיל הנדגמים. בסקר האירופי השתתפו בני 15 ומעלה, בעוד שבסקר החברתי בישראל השתתפו בני 20 ומעלה.

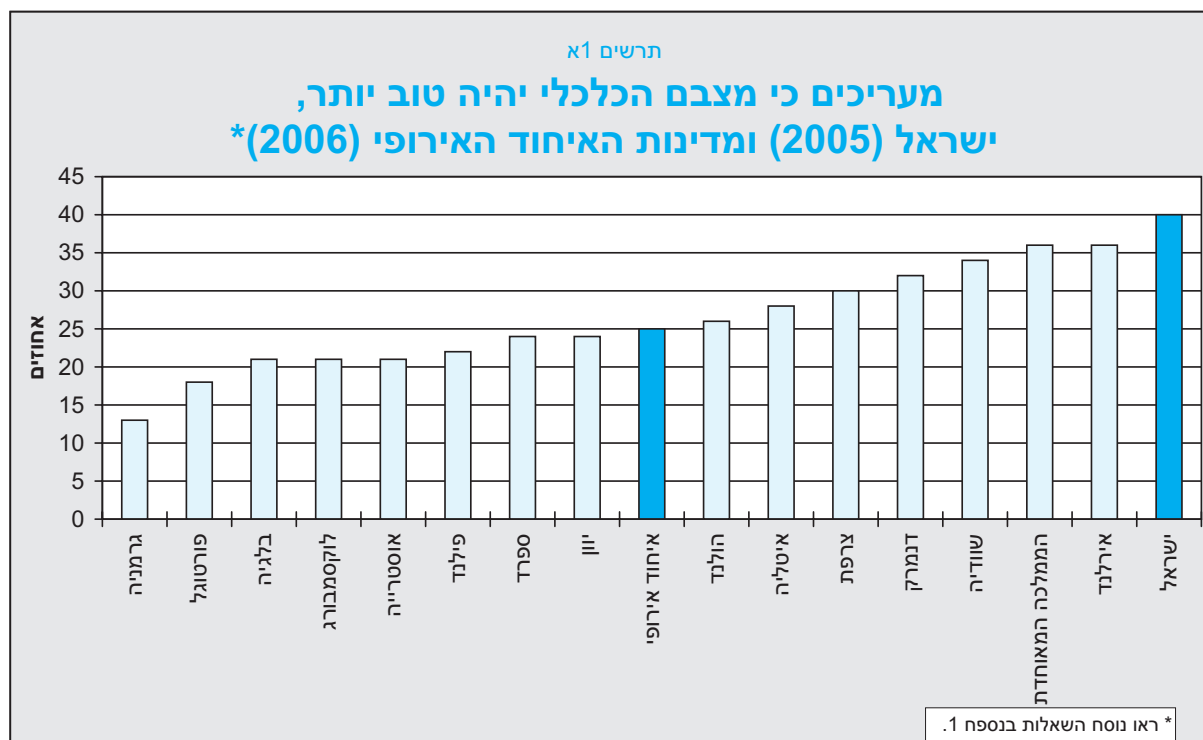
הבדלים בנוסח השאלות בין הסקר החברתי לבין הסקר האירופי, ראו נספח 1.

3 ראו:

Euro barometer (2007), "European Social Reality, Report," Special Euro barometer 273/ wave 66.3.

1. ציפיות לשינוי במצב הכלכלי

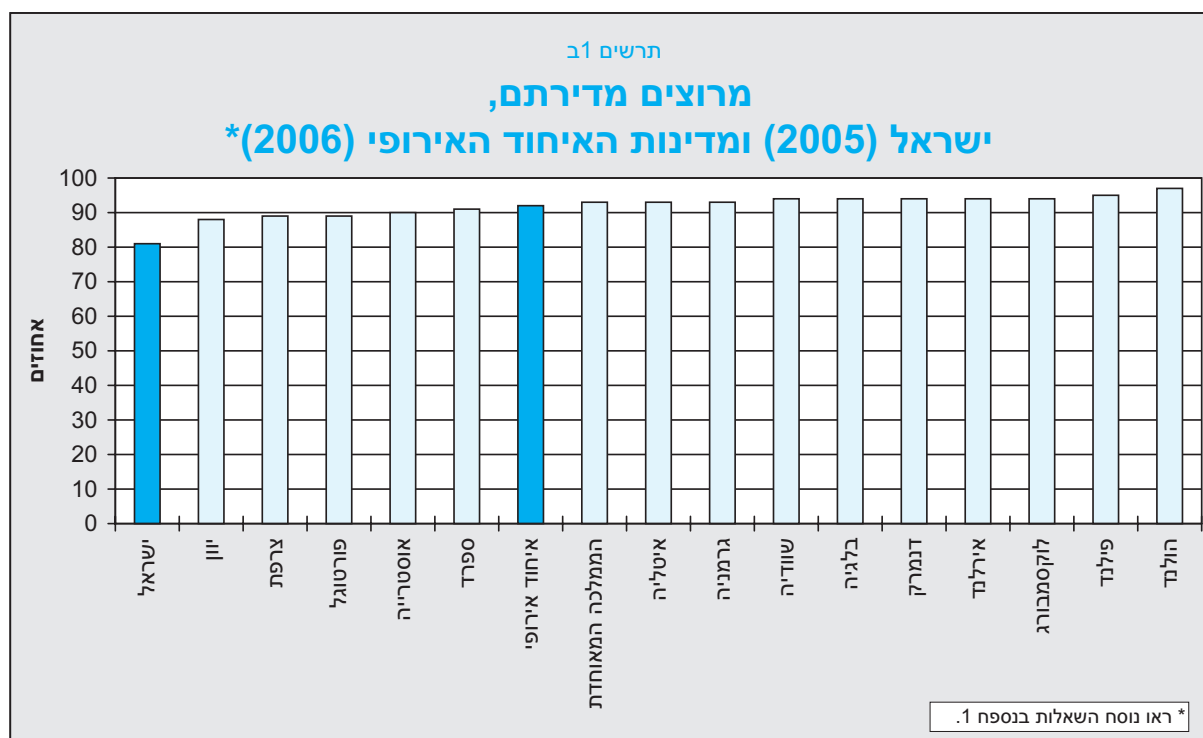
בסקר של האיחוד האירופי נשאלו הנדגמים על ציפיותיהם לשיפור במצבם הכלכלי בטווח הזמן של "השנה הקרובה". לעומת זאת, בסקר החברתי בישראל נשאלה השאלה תוך התייחסות ל"שנים הקרובות".

הבדלי הניסוח בשאלות וההבדל באוכלוסיות בין שני הסקרים יכולים להסביר במידת מה את מיקומה של ישראל, משום שההסתכלות לטווח ארוך יותר עשויה להגדיל ציפיות. מצד שני, ידוע כי צעירים (בני 15-20) הכלולים בסקר האירופי אך לא בסקר הישראלי, אופטימיים יותר ממבוגרים לגבי עתידם הכלכלי. רמת האופטימיות הכלכלית בישראל (40%), גבוהה יותר מאשר במדינות אירופה (מדד כלל אירופי עומד על 25%). המדינות שבהן נמצאו שיעורים דומים לישראל היו: הממלכה המאוחדת ואירלנד (36%), שוודיה (34%), ודנמרק (32%). המדינה שבה רמת האופטימיות הכלכלית הייתה הנמוכה ביותר היא גרמניה (13%).

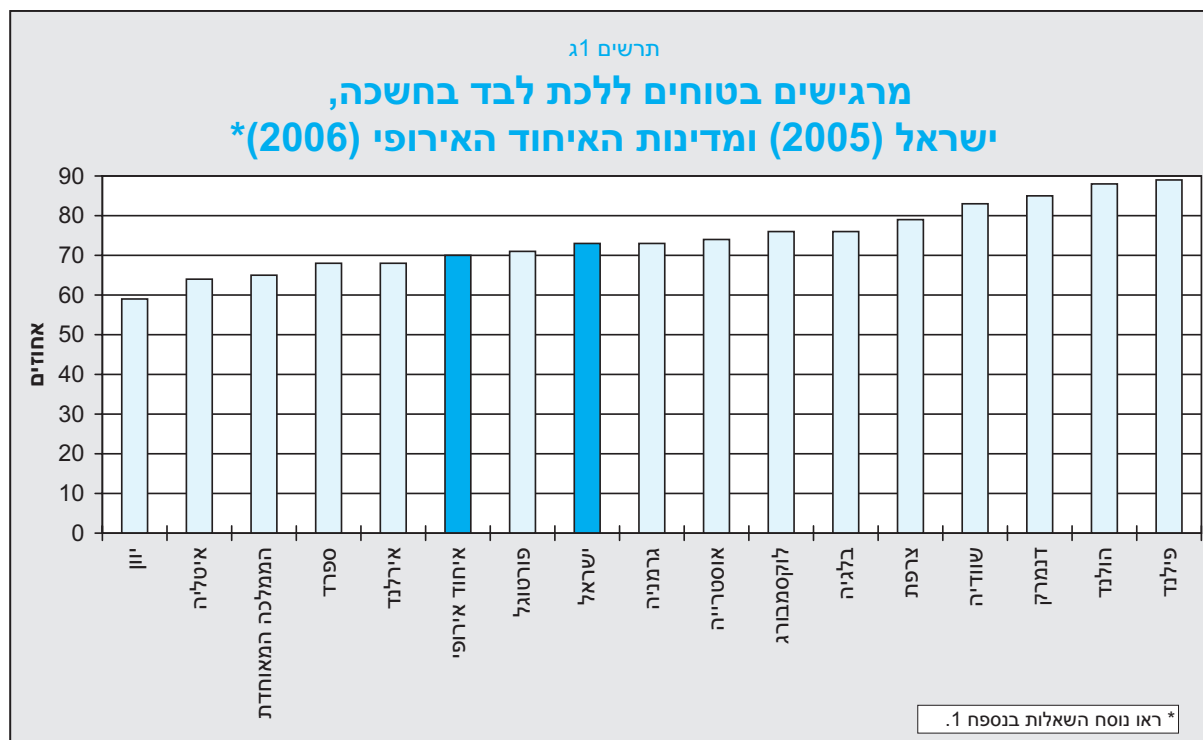
2. תנאי דיור ואזור מגורים

(א) שביעות רצון כללית מהדירה

מן הנתונים בתרשים 1ב ניתן ללמוד כי בישראל רמת שביעות הרצון מן הדירה (81%) נמוכה יחסית למדינות אירופה (92%). למעשה שיעור המרוצים מדירתם בישראל נמוך מכל 15 המדינות הוותיקות באיחוד האירופי. המדינות שבהן שיעור שביעות הרצון מהדירה הוא הקרוב ביותר לישראל היו: יוון (88%), צרפת ופורטוגל (88%). המדינה שבה שיעור המרוצים מדירתם היה הגבוה ביותר היא הולנד (92%).

(ב) תחושת ביטחון בסביבת המגורים

באינדיקטור הרגשת ביטחון ללכת לבד בשעות החשכה, ניצבת ישראל מעל הממוצע האירופי (70%): בישראל 73% ענו כי הם מרגישים בטוחים ללכת לבדם בשעות החשכה. גם בגרמניה נמצא שיעור זהה. ביוון נמצא השיעור הנמוך ביותר של פרטים שחשו בטוחים (59%), ובפינלנד נמצא השיעור הגבוה ביותר (89%).

3. הערכה עצמית של מצב הבריאות

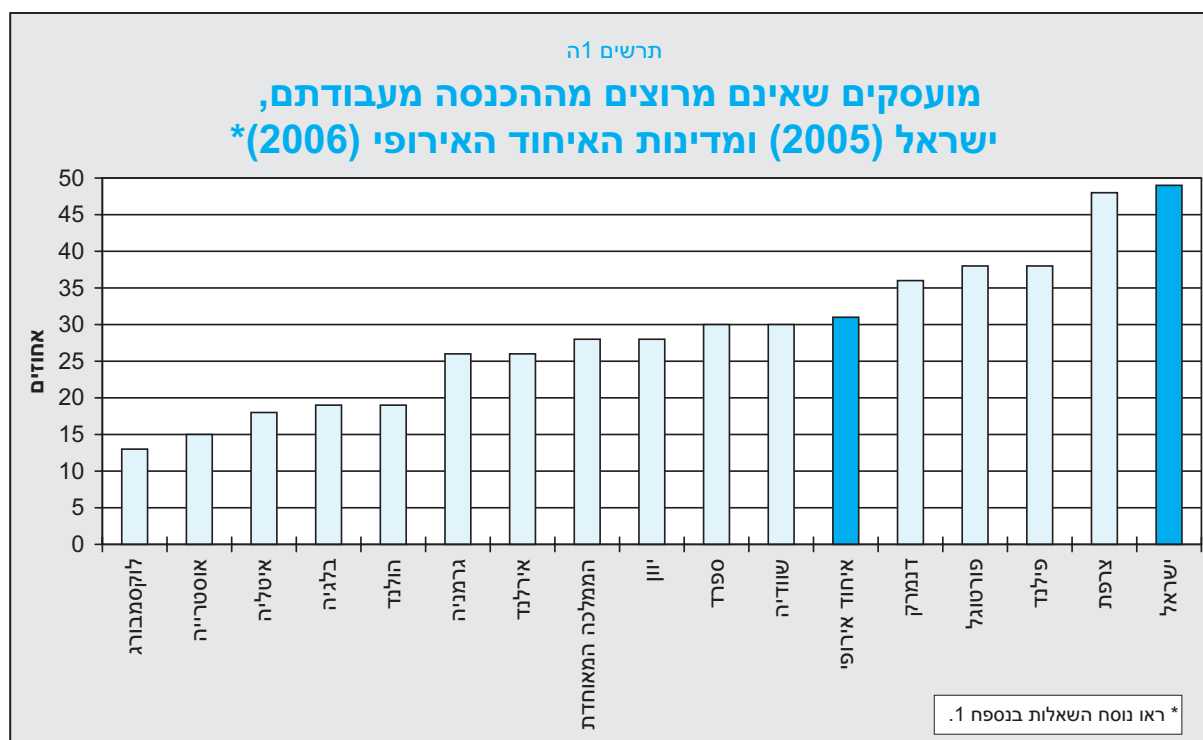
בסקר הישראלי נשאל הפרט מהו מצב בריאותו, ואילו בסקר האירופי נשאל הפרט האם הוא שבע רצון ממצב בריאותו.

תרשים 1ד מתייחס לאוכלוסייה שמגדירה את מצב הבריאות שלה "לא כל כך טוב" ו"בכלל לא טוב" בסקר החברתי הישראלי, ואלו שענו כי מצב בריאותם "אינו משביע רצון" ו"כלל לא משביע רצון" בסקר האירופי.

23% מהאוכלוסייה בישראל הגדירה את מצב בריאותה "לא טוב". שיעור זה גבוה משמעותית מהמדד של 25 מדינות האיחוד האירופי (16%). רק בפורטוגל שיעור הפרטים שדיווחו כי מצב בריאותם "לא טוב" עולה על 20%. ביתר מדינות האיחוד האירופי השיעור נמוך יותר. האוכלוסייה הצעירה יותר בסקר האירופי תורמת לשיעור נמוך יותר של אלה שאינם מרוצים ממצב בריאותם.

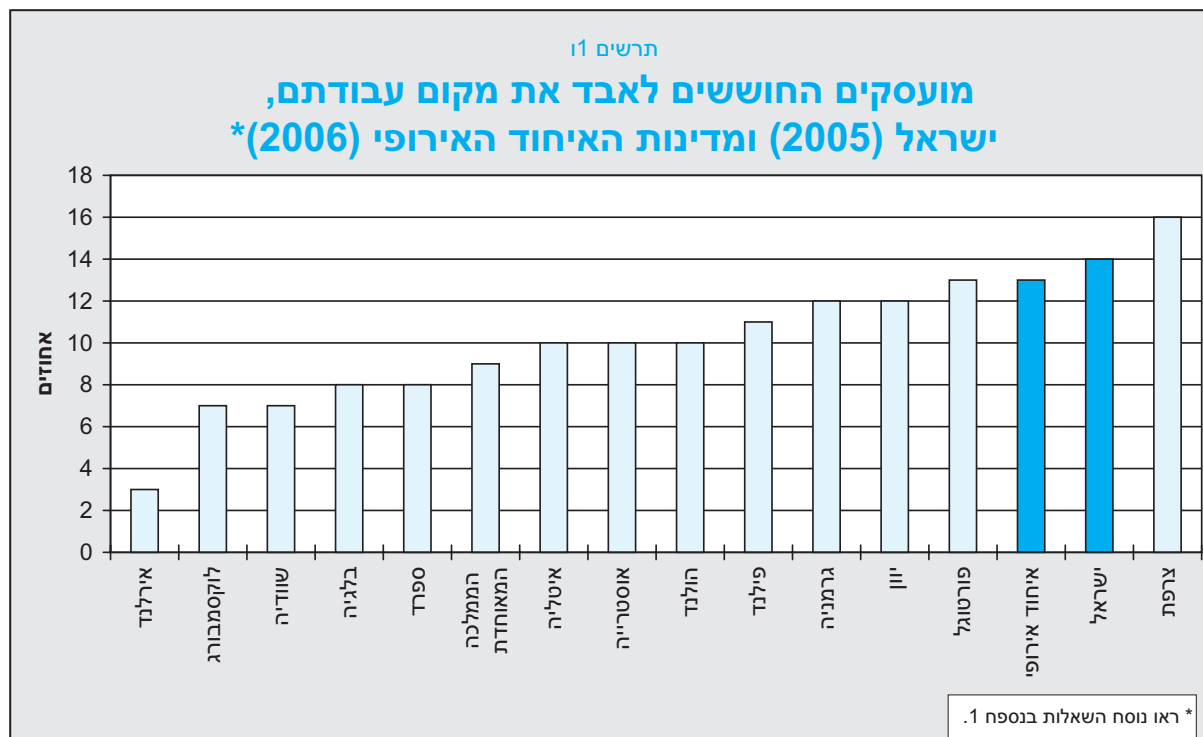
4. תעסוקה, אי-תעסוקה וביטחון בהעסקה

(א) שביעות רצון מהכנסה מעבודה

שיעור הבלתי מרוצים מההכנסה מעבודתם בישראל ("לא כל כך מרוצה" ו"בכלל לא מרוצה"), גבוה מהממוצע של המדינות החברות באיחוד האירופי ("Disagree" ו-"Strongly disagree") 49% ו-31% בהתאמה. בצרפת נמצא שיעור דומה לישראל מבחינת אלה שאינם מרוצים מההכנסה מעבודתם מעבודה (48%), לעומת לוקסמבורג שבה רק 13% ענו כי אינם מרוצים מכך.

(ב) חשש לאבד את מקום העבודה

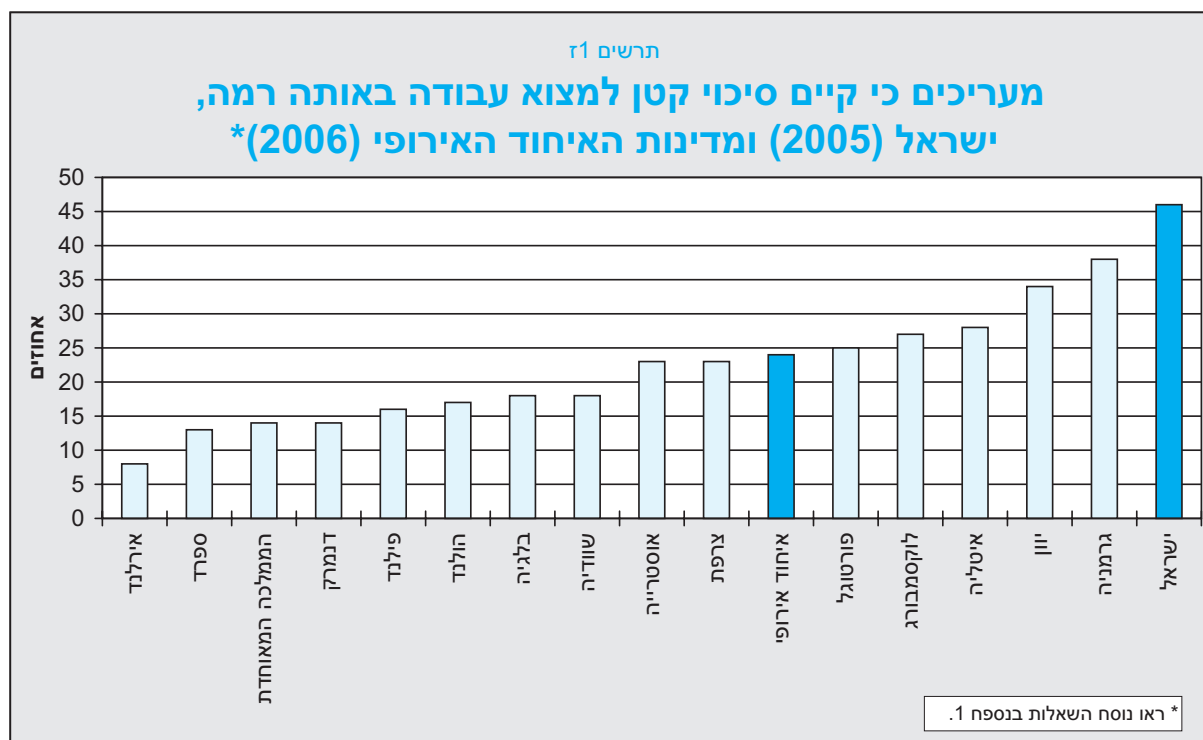

14% מהמועסקים בישראל ציינו כי קיים חשש גדול או גדול מאוד לאבד את מקום עבודתם. שיעור זה דומה לממוצע האירופי (13%)⁴. בצרפת ענו 16% כי הם חוששים, ביוון ובגרמניה 12%. באירלנד נמצא השיעור הנמוך ביותר של החוששים לאבד את מקום עבודתם (3%), ובדנמרק (5%).

4 עשר המדינות שלא נכללו בתרשים זה הן פחות מפותחות כלכלית, ושיעורי האבטלה בהן גבוהים יותר מאשר ב-15 המדינות הוותיקות באיחוד.

ג) סיכוי למצוא עבודה באותה רמה במקרה של פיטורין

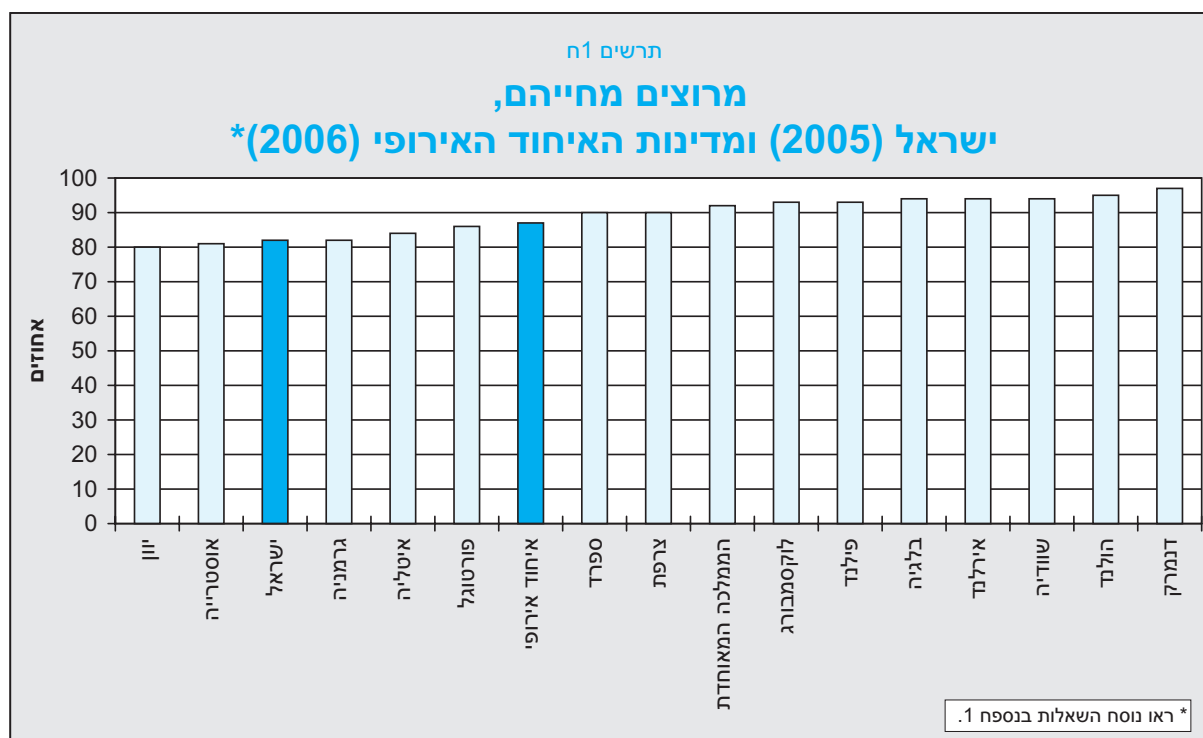
ההבדל בין הסקרים היה באפשרויות התשובה: בעוד שבסקר החברתי הישראלי ניתנו אפשרויות כגון: "סיכוי גדול מאוד", "אין סיכוי כלל" ו"לא אחפש", הסקר האירופי השתמש בסולם דירוג הנע בין 1-10. הדירוג 3-1 ייצג סיכוי קטן מאוד ואילו הדירוג 8-10 ייצג סיכוי גדול עד גדול מאוד. השאלה בסקר האירופי התייחסה לעבודה בהיבטים של ניסיון ומיומנות, בעוד שבבישראל התמקדה השאלה ברמת שכר זהה.

מתרשים ז1 עולה כי 46% מהמועסקים בישראל העריכו כי הסיכוי למצוא עבודה באותה רמה הוא קטן ("סיכוי קטן" או "אין סיכוי כלל"). בגרמניה העריכו 38% כי הסיכוי למצוא עבודה הוא קטן (3-1 בסולם), לעומת זאת באירלנד רק 8% ענו כך. בסך הכל כרבע (24%) מהמועסקים ב-25 המדינות החברות באיחוד ענו כי הסיכוי למצוא עבודה באותה רמה, ידע וניסיון, במקרה שיפוטרו, אינו סביר או קטן.

5. מצב רגשי

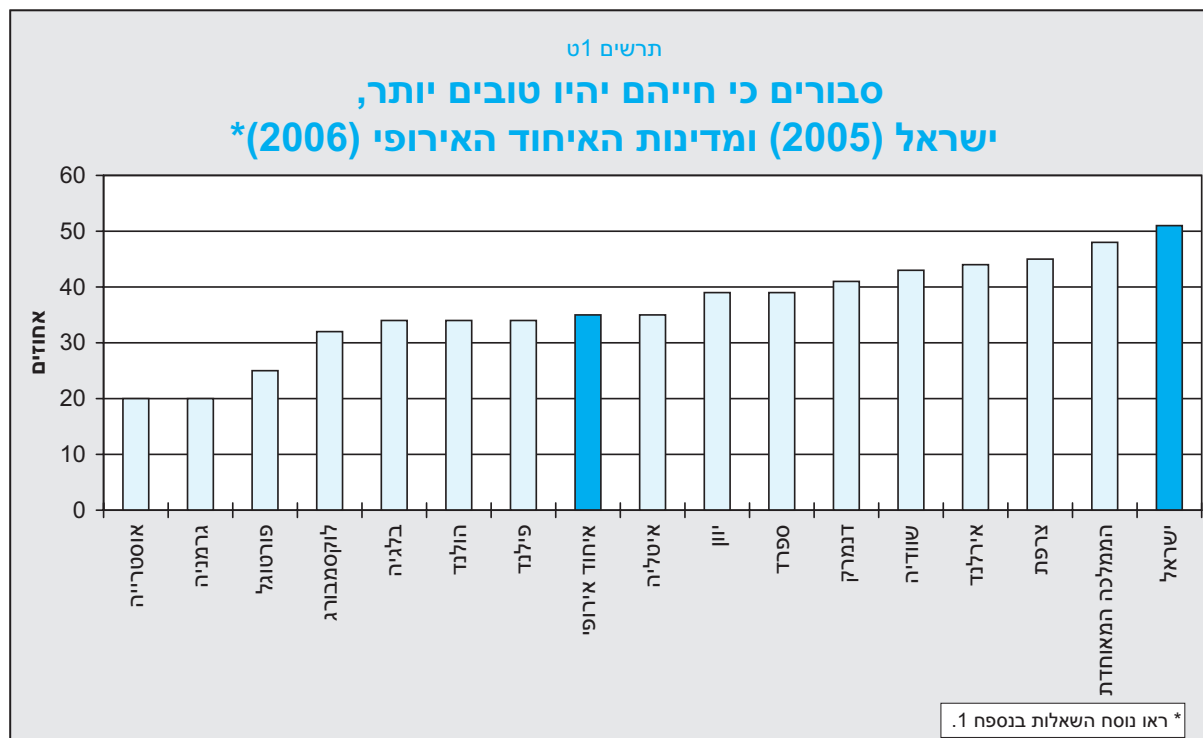
(א) מרוצים מחייהם

מן הנתונים עולה כי רמת שביעות הרצון ("מרוצה מאוד" ו"מרוצה") של הישראלים מחייהם (82%), נמוכה מהממוצע של מדינות האיחוד האירופי (87%). רמת שביעות הרצון בישראל זהה לזו שבגרמניה (82%) ודומה לזו שבאוסטריה (81%), ביוון (80%) ובאיטליה (84%). בדנמרק 97% מרוצים מחייהם.

ב) מצפים לשיפור במצבם הכללי

בסקר החברתי שבוצע בישראל נשאלה לגבי ציפייה לשיפור בחיים בהשוואה לזמן הנוכחי, בסקר האירופי נשאלו שתי שאלות המתייחסות לתחום זה: השאלה הראשונה נשאלה לגבי 5 השנים הבאות והשתמשה במונח "מצב אישי" (personal situation), והשאלה השנייה התייחסה לשיפור כללי בחיים ב-12 החודשים הקרובים. ההשוואה מתייחסת לשאלה השנייה.

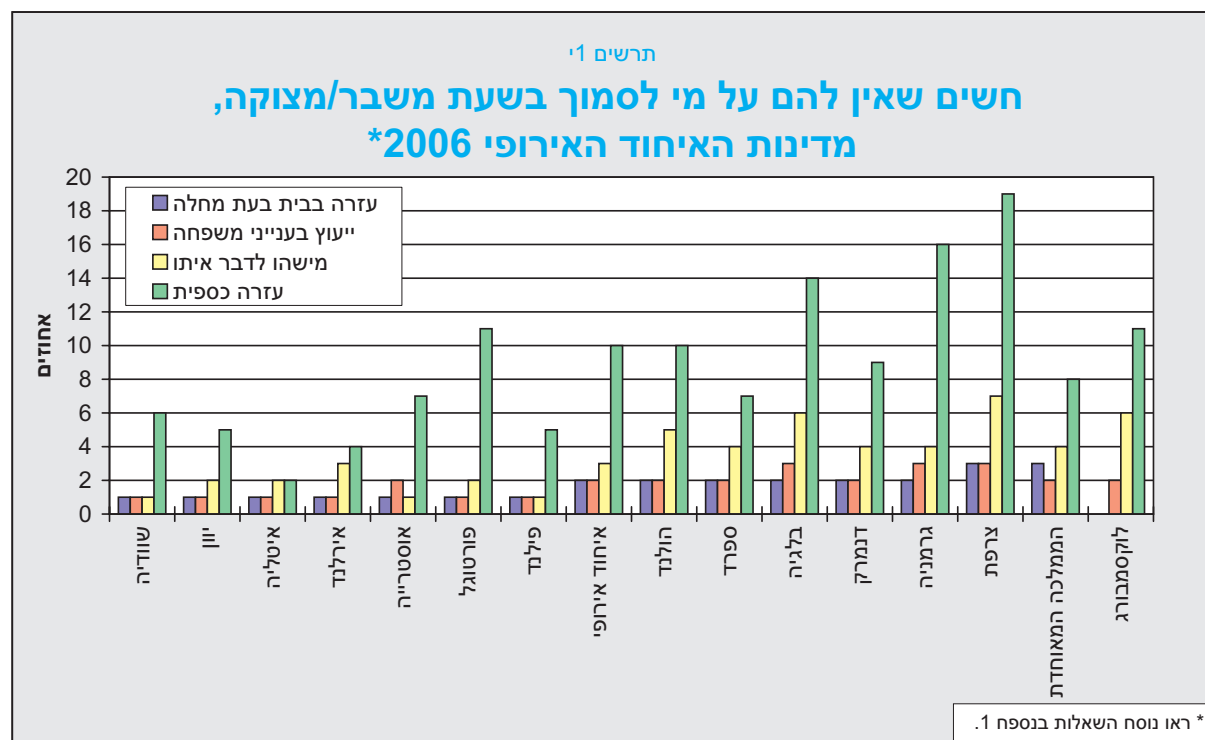

יותר ממחצית מאוכלוסיית ישראל (51%) צופה כי חייה יהיו "טובים יותר" בשנים הקרובות. ממוצע מדינות האיחוד האירופי עמד על 35% מהאוכלוסייה, שהעריכה כי חייה יהיו טובים יותר בשנה הקרובה. מבין 15 המדינות הוותיקות באיחוד האירופי, בבריטניה 48% מצפים לשיפור במצבם ובצרפת 45%. לעומתן, באוסטריה ובגרמניה רק 20% צפו שיפור בחייהם.

ג) חשים שאין על מי לסמוך

הסקר החברתי בישראל בוחן סוגיה זו בשאלה כללית: "אילו היית במשבר או במצוקה, האם ישנם אנשים שעל עזרתם אתה יכול לסמוך". אפשרויות התשובה הן "כן" או "לא". בסקר האירופי הנושא מחולק לארבע שאלות, בכל שאלה מתבקש הנדגם להשיב על מי יוכל לסמוך: בן הזוג, בן משפחה, עמית לעבודה, חבר, שכן, מישהו אחר או אף אחד. לצורך ההשוואה הוצגו הנתונים של מי שענה "אף אחד".

בתרשים 1 מופיעות התפלגויות התשובות במדינות האיחוד האירופי בסדר עולה על פי האינדיקטור הראשון: עזרה בבית בזמן מחלה.

בישראל, שיעור אלה שהשיבו שאין להם על מי לסמוך עמד על 11%. בהשוואה לנתונים באיחוד האירופי נמצא, כי רק בשאלה שהתייחסה למי שאין לו על מי לסמוך בתחום של עזרה כספית השיעור הוא באותו סדר גודל: במדד 25 המדינות החברות באיחוד ענו 10% כי אין להם על מי לסמוך בעזרה כספית, בלוקסמבורג ובפורטוגל 11%, בצרפת 19%, בגרמניה 16% ובבלגיה 14%. באיטליה רק 2% ענו כי אין להם ממי לקבל תמיכה כספית במידת הצורך.

לגבי יתר השאלות בסקר האירופי, שיעור המשיבים כי אין על מי לסמוך ב-25 המדינות היה חד-ספרתי: ייעוץ בענייני משפחה (2%), עזרה בבית בעת מחלה (2%), מישהו לדבר איתו (3%).

בצרפת נמצא שיעור גבוה יחסית (7%), של פרטים שדיווחו כי אין להם על מי לסמוך כשהם רוצים לדבר עם מישהו. גם במדדים האחרים צרפת ניצבת במקום גבוה (3% - ייעוץ בענייני משפחה ועזרה בזמן מחלה).

(ב) ממצאים מתוך הסקר החברתי 2005 - מאפיינים חברתיים, כלכליים, דמוגרפיים ואחרים

הממצאים מוצגים לפי רמת הכנסה ולפי קבוצת אוכלוסייה, ללא פיקוח על מאפיינים נוספים של הנדגם אשר עלולים להשפיע. קבוצת האוכלוסייה "יהודים ואחרים" כוללת נוצרים שאינם ערבים ואת אלה שאינם מסווגים לפי דת במשרד הפנים.

הנתונים מתייחסים לאוכלוסיית בני 20 ומעלה.

1. גודל משק בית

לוח 1.1

בני 20 ומעלה, לפי רמת הכנסה ומספר ילדים במשק בית, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				סך הכל ¹	מספר תצפיות	קבוצת אוכלוסייה ומספר ילדים
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל			
840.9	1,142.3	1,712.4		3,695.6		אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים				אלפים	N	ללא ילדים במשק הבית
31.4	33.7	34.9	100.0	1,833.2	3,335	סך הכל
34.0	34.4	31.6	100.0	1,672.6	3,042	יהודים ואחרים
34.7	34.2	31.1	100.0	1,599.6	2,911	מזה: יהודים
5.0	26.3	68.8	100.0	160.6	293	ערבים
						2-1 ילדים במשק בית
17.7	34.9	47.4	100.0	1,204.7	2,027	סך הכל
20.4	38.6	41.0	100.0	1,013.1	1,717	יהודים ואחרים
21.5	38.1	40.4	100.0	939.3	1,590	מזה: יהודים
3.4	15.0	81.6	100.0	191.7	310	ערבים
						4-3 ילדים במשק בית
10.3	19.2	70.6	100.0	504.2	824	סך הכל
15.3	27.1	57.5	100.0	324.8	565	יהודים ואחרים
15.5	27.2	57.3	100.0	315.7	548	מזה: יהודים
..	4.6	94.2	100.0	179.4	259	ערבים
						5+ ילדים במשק בית
..	4.9	95.0	100.0	153.5	240	סך הכל
..	8.4	91.5	100.0	78.2	138	יהודים ואחרים
..	8.5	91.5	100.0	77.8	137	מזה: יהודים
..	..	98.6	100.0	75.2	102	ערבים

1. לא כולל הכנסת משק בית לא ידועה.

במשקי בית שבהם 3-4 ילדים, שיעור בעלי ההכנסה הנמוכה עמד על 71% אחוז. במשקי בית שבהם 5 ילדים ומעלה מהווים בעלי הכנסה זו 95%. בקרב משקי הבית שבהם 5 ילדים ומעלה שיעור בעלי הכנסה לנפש של 4,001 ש"ח ומעלה הוא מזערי.

בקרוב הערבים, במשקי בית שבהם 3-4 ילדים, שיעור בעלי ההכנסה הנמוכה הוא 94%, לעומת 57% בקרב היהודים. במשקי בית שבהם 5 ילדים ויותר הפער בין יהודים ואחרים לבין ערבים קטן יותר.

2. דתיות, דת ומוצא

לוח 1.2

יהודים בני 20 ומעלה, לפי רמת דתיות ורמת הכנסה, 2005

אחוזים, אלא אם כן צוין אחרת

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				סך הכל		
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל	אלפים	אחוזים	
27.5	34.0	38.5	100.0	2,927.1	100.0	יהודים – סך הכל
						מזה:
3.6	13.2	83.2	100.0	187.2	6.0	חרדים
19.3	33.7	47.0	100.0	285.7	9.7	דתיים
21.1	36.1	42.9	100.0	1,132.0	38.1	מסורתיים
38.1	35.2	26.7	100.0	1,322.1	46.1	לא דתיים - חילונים

קיים קשר בין רמת הדתיות בקרב היהודים לבין רמת ההכנסה. ניתן לראות בלוח 1.2 כי 83% מהאוכלוסייה החרדית נמצאת ברמת ההכנסה הנמוכה, לעומת 27% בקרב החילונים. בקבוצת ההכנסה הגבוהה נמצאים 4% מהחרדים בלבד, לעומת 38% מהחילונים.

לוח 1.3

מוסלמים בני 20 ומעלה, לפי רמת דתיות ורמת הכנסה, 2005

אחוזים, אלא אם כן צוין אחרת

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				סך הכל (אלפים)	
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
1.7	10.2	88.1	100.0	497.2	מוסלמים – סך הכל
					מזה:
..	10.1	89.0	100.0	46.1	דתי מאוד
..	8.7	90.1	100.0	276.4	דתי
..	12.6	85.9	100.0	117.9	לא כל כך דתי
..	12.7	81.8	100.0	56.8	לא דתי - חילוני

ל-88% מהמוסלמים רמת הכנסה נמוכה בעוד של-2% רמת הכנסה גבוהה. ככל שיורדת רמת הדתיות כך יורד שיעור בעלי ההכנסה הנמוכה: דתי - 90%, לא כל כך דתי - 86%, לא דתי, חילוני - 82%.

לוח 1.4

נוצרים, דרוזים וללא סיווג דת בני 20 ומעלה, לפי רמת הכנסה, 2005

אחוזים, אלא אם כן צוין אחרת

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				סך הכל (אלפים)	
עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
56.7	35.7	7.6	100.0	127.4	נוצרים
71.8	23.5	..	100.0	60.2	דרוזים
38.0	43.4	18.6	100.0	67.8	ללא סיווג דת

יותר ממחצית (כ-57%) מהנוצרים נמצאים ברמת ההכנסה הנמוכה. בקרב הדרוזים שיעור זה אף גבוה יותר, כ-72%.

לוח 1.5

יהודים בני 20 ומעלה, לפי יבשת לידה, ארץ לידה ורמת הכנסה, 2005

אחוזים, אלא אם כן צוין אחרת

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				סך הכל (אלפים)	יבשת וארץ לידה
עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
34.8	34.1	31.1	100.0	1,605.0	ישראל
40.7	34.8	24.6	100.0	898.9	אירופה-אמריקה
48.5	34.3	17.2	100.0	586.5	מזה: עולי בריה"מ לשעבר
44.4	35.2	20.4	100.0	172.1	אסיה
50.0	29.9	20.0	100.0	255.9	אפריקה
88.5	10.1	..	100.0	31.0	מזה: ילידי אתיופיה

לוח 1.5 מתייחס להתפלגות ההכנסות של יהודים לפי ארץ הלידה. התפלגות היהודים ילידי ישראל, בין קבוצות ההכנסה לנפש, היא הומוגנית.

41% מהיהודים, ממוצא "אירופה-אמריקה", משתייכים לקבוצת ההכנסה הנמוכה ו-25% מהם משתייכים לקבוצה הגבוהה.

בקרב ילידי בריה"מ לשעבר נמצא הבדל משמעותי בין קבוצות ההכנסה השונות: כמחצית (49%) מהם משתייכים לקבוצת ההכנסה הנמוכה ו-17% בלבד משתייכים לקבוצת ההכנסה הגבוהה.

44% מהיהודים ילידי אסיה משתייכים לקבוצת ההכנסה הנמוכה לעומת 20% בקבוצת ההכנסה הגבוהה. מחצית מילידי אפריקה משתייכים לקבוצת ההכנסה הנמוכה. 89% מילידי אתיופיה משתייכים לקבוצת ההכנסה הנמוכה ו-10% משתייכים לקבוצת ההכנסה הבינונית.

3. תפיסת המצב הכלכלי

לוח 1.6

בני 20 ומעלה, לפי מצב כלכלי, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
1,709.2	1,141.4	840.9			אוכלוסייה (אלפים)
אלפים					
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)					
מצליחים לכסות הוצאות ¹					
29.7	55.0	76.2	1,777.4	4,309.9	סך הכל
31.3	54.0	76.0	1,575.3	3,641.6	יהודים ואחרים
30.6	54.3	75.9	1,497.0	3,466.0	מזה: יהודים
26.0	68.3	88.3	202.1	668.3	ערבים
מרוצים מהמצב הכלכלי ²					
33.5	53.9	74.9	1,818.6	4,309.9	סך הכל
33.0	53.1	74.7	1,576.6	3,641.6	יהודים ואחרים
33.2	54.7	74.8	1,522.4	3,466.0	מזה: יהודים
34.6	63.6	87.7	242.0	668.3	ערבים
מצפים לשיפור במצב הכלכלי ³					
39.8	39.9	40.8	1,480.5	4,309.9	סך הכל
36.8	39.1	40.4	1,190.3	3,641.6	יהודים ואחרים
36.5	38.5	40.2	1,120.1	3,466.0	מזה: יהודים
47.0	50.3	61.0	290.2	668.3	ערבים

1. "מצליח ללא כל קושי" או "מצליח".

2. "מרוצה מאוד" או "מרוצה".

3. המצב הכלכלי יהיה "יותר טוב".

לוח 1.6 מוצגים אינדיקטורים שבוחנים את המידה שבה הפרט מעריך את מצבו הכלכלי, האם הוא מרוצה ממצבו הכלכלי, והציפיות שלו לעתיד.

רק 30% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה, דיווחו כי הם מצליחים לכסות הוצאות. רק שליש מהם מרוצים ממצבם הכלכלי. לעומת זאת, בקבוצת ההכנסה הגבוהה 76% מצליחים לכסות הוצאות ו-75% מרוצים ממצבם הכלכלי.

נתון מעניין נוסף מתייחס לציפייה לשיפור במצב הכלכלי: בקרב יהודים ואחרים בשלוש קבוצות ההכנסה נמצאו שיעורים דומים של פרטים שענו כי מצבם ישתפר (40%-41%).

האוכלוסייה הערבית אופטימית יותר: בקרב המשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה ענו 47% כי הם מעריכים שמצבם הכלכלי יהיה טוב יותר, לעומת 37% מהיהודים. רמת הציפיות אצל הערבים קשורה לרמת החיים בעוד שאצל היהודים לא נמצא קשר כזה.

בתשובה לשאלה המתייחסת ל**יכולת לכסות את הוצאות משק הבית** ענו 26% מהערבים ברמת ההכנסה הנמוכה כי הם מצליחים לכסות את ההוצאות, 31% מהיהודים ענו באופן דומה. בקבוצת ההכנסה הגבוהה שיעור גבוה יותר של ערבים מרוצים ממצבם הכלכלי ומצליחים לכסות הוצאות (88%), לעומת היהודים (76%).

4. תנאי דיור ואזור מגורים

לוח 1.7

בני 20 ומעלה, לפי הסדרי דיור¹, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
840.9	1,142.3	1,712.4			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
גרים בדירה בבעלות					
72.2	75.0	64.3	2,564.5	4,309.9	סך הכל
72.1	74.1	59.2	2,091.8	3,641.6	יהודים ואחרים
72.6	75.8	61.0	2,030.4	3,466.0	מזה: יהודים
75.7	87.6	76.4	472.7	668.3	ערבים
גרים בדירה בשכירות					
22.5	20.4	27.2	888.6	4,309.9	סך הכל
22.6	21.5	34.2	825.0	3,641.6	יהודים ואחרים
21.9	19.7	32.1	735.4	3,466.0	מזה: יהודים
19.0	6.0	10.9	63.7	668.3	ערבים
גרים אצל בן משפחה ללא תשלום					
3.8	2.9	6.1	169.5	4,309.9	סך הכל
3.8	2.6	3.4	98.9	3,641.6	יהודים ואחרים
3.9	2.6	3.5	96.4	3,466.0	מזה: יהודים
..	6.5	12.6	70.5	668.3	ערבים

1. הסדרי דיור כוללים: בעלות, שכירות, דירה של חבר קיבוץ, דירה של בן משפחה או של חבר ללא תשלום.

לוח 1.7 מתייחס ל**הסדרי מגורים**. בכל רמות ההכנסה רוב האוכלוסייה מתגוררת בדירה בבעלות. שיעור בעלי ההכנסה הנמוכה שגרים בדירה בבעלותם (64%), נמוך יחסית לקבוצת ההכנסה האחרות: בקבוצת ההכנסה הבינונית שיעור המתגוררים בדירתם עומד על 75% ובקבוצת ההכנסה הגבוהה שיעור זה עומד על 72%.

בקבוצת ההכנסה הנמוכה שיעור היהודים ואחרים שגרים בדירה בבעלותם עומד על 59% (מזה: 61% יהודים) לעומת 76% מהערבים.

בקבוצת הכנסה זו 27% גרים בשכירות. 32% מהיהודים ו-11% מהערבים. ברמת ההכנסה הגבוהה הפער בין היהודים לערבים מצטמצם: שיעור היהודים עומד על 22% לעומת 19% מהערבים.

נתון מעניין נוסף מתייחס לאפשרות של מגורים בדירה של קרוב משפחה או של חבר ללא תשלום שכר דירה. 13% מהערבים בקבוצת ההכנסה הנמוכה גרים בהסדר דיור זה לעומת 3% מהיהודים.

יש לציין שהסקר החברתי אינו נערך בקרב דיירי מוסדות (בתי אבות וכו'). אופציה של מגורים במוסד שכיחה יותר בקרב האוכלוסייה היהודית מאשר בקרב האוכלוסייה הערבית, שבה נסמכים על המשפחה בגיל זיקנה.

לוח 1.8

בני 20 ומעלה, לפי שביעות רצון מהדירה ומסביבת המגורים, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
1,712.4	1,142.3	840.9			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
מרוצה מהדירה¹					
73.5	84.2	90.8	2,893.5	4,309.9	סך הכל
76.0	84.0	90.1	2,554.1	3,641.6	יהודים ואחרים
76.4	84.9	90.8	2,440.6	3,466.0	מזה: יהודים
67.5	87.0	93.6	429.3	668.3	ערבים
מרוצה מגודל הדירה¹					
67.8	77.7	85.1	2,758.7	4,309.9	סך הכל
69.8	77.3	84.9	2,356.7	3,641.6	יהודים ואחרים
70.0	77.7	85.0	2,250.0	3,466.0	מזה: יהודים
62.9	82.1	95.4	402.0	668.3	ערבים
מרוצה מאזור המגורים¹					
77.2	81.8	87.2	2,988.6	4,309.9	סך הכל
77.8	82.0	87.3	2,525.2	3,641.6	יהודים ואחרים
77.5	82.4	87.6	2,403.7	3,466.0	מזה: יהודים
75.9	79.0	78.8	463.4	668.3	ערבים

1. "מרוצה מאוד" או "מרוצה".

מהנתונים בלוח 1.8 ניתן ללמוד כי שיעור הפרטים בקבוצת ההכנסה הנמוכה, שהביעו שביעות רצון מתחומי הדיור והמסביבה נמוך יחסית: כשלושה רבעים (74%) מבעלי ההכנסה הנמוכה מרוצים מאוד או מרוצים מהדירה. בקבוצת ההכנסה הבינונית 84% ובקבוצת ההכנסה הגבוהה 91%.

76% מהיהודים בקבוצת ההכנסה הנמוכה ענו כי הם מרוצים מדירתם לעומת 68% מהערבים. בקבוצת ההכנסה הגבוהה הפער בין יהודים וערבים מצטמצם (91% לעומת 94% בהתאמה).

באינדיקטור **שביעות רצון מאזור המגורים** הפערים קטנים יותר: בקבוצת ההכנסה הנמוכה ענו 77% כי הם מרוצים או מרוצים מאוד לעומת 87% בקבוצת ההכנסה הגבוהה.

78% מהיהודים ברמת ההכנסה הנמוכה מרוצים **מאזור המגורים**, בקרב הערבים נמצא שיעור נמוך במעט (76%). לעומת זאת בקבוצת ההכנסה הגבוהה הפער גדל: 88% מהיהודים לעומת 78% מהערבים.

לוח 1.9

**בני 20 ומעלה, לפי שביעות רצון משטחים ירוקים, מניקיון ומזיהום אוויר,
לפי קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005**

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
840.9	1,142.3	1,712.4			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
מרוצה מכמות השטחים הירוקים¹					
60.7	54.4	40.1	1,818.2	4,309.9	סך הכל
61.3	57.1	51.8	1,734.6	3,641.6	יהודים ואחרים
61.4	57.2	51.7	1,648.9	3,466.0	מזה: יהודים
28.5	18.6	12.6	83.6	668.3	ערבים
מרוצה מהניקיון באזור המגורים¹					
56.6	52.5	44.3	1,834.9	4,309.9	סך הכל
57.2	54.2	50.2	1,650.3	3,641.6	יהודים ואחרים
57.3	55.1	50.5	1,582.4	3,466.0	מזה: יהודים
29.5	30.3	30.5	184.5	668.3	ערבים
זיהום האוויר מפריע²					
32.5	36.4	43.7	1,436.6	4,309.9	סך הכל
32.2	34.9	39.3	1,109.1	3,641.6	יהודים ואחרים
32.4	35.1	39.4	1,055.8	3,466.0	מזה: יהודים
43.3	56.5	53.9	327.5	668.3	ערבים

1. "מרוצה מאוד" או "מרוצה".

2. "מפריע מאוד" או "מפריע".

באינדיקטור **שביעות רצון מכמות השטחים הירוקים** באזור המגורים ענו 40% מבעלי ההכנסה הנמוכה כי הם מרוצים מאוד או מרוצים, לעומת 54% בקבוצת ההכנסה הבינונית ו-61% בקבוצת ההכנסה הגבוהה.

במדד זה בלט הבדל בין ערבים ליהודים: 52% מהיהודים בקבוצת ההכנסה הנמוכה ענו כי הם מרוצים מכמות השטחים הירוקים לעומת 13% מהערבים. גם בקבוצת ההכנסה הגבוהה היו הבדלים גדולים: בקרב היהודים 61% היו מרוצים לעומת 28% בקרב הערבים.

האינדיקטור המתייחס ל**זיהום אוויר** בחן את המידה שבה זיהום האוויר מפריע בחיי היומיום. מן הנתונים עולה כי 44% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה ענו כי זיהום האוויר מפריע מאוד או מפריע לעומת 33% בקבוצת ההכנסה הגבוהה.

במדד זה בלטו הבדלים בין יהודים לערבים: בעוד שבקרב יהודים שהכנסתם נמוכה ענו 39% כי הזיהום מפריע, 54% מבין הערבים בעלי הכנסה נמוכה ענו כך.

גם ברמות ההכנסה האחרות נשמר הפער: בקבוצת ההכנסה הבינונית ענו 35% מהיהודים בחיוב לעומת 57% מהערבים. בקבוצת ההכנסה הגבוהה ענו 32% מהיהודים בחיוב לעומת 43% מהערבים.

לוח 1.10

בני 20 ומעלה, לפי שביעות רצון מיחסים עם שכנים ותחושת ביטחון באזור המגורים, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	2,001-4,000 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
1,697.0	1,127.9	830.0			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
מרוצה מהיחסים עם השכנים¹					
81.4	79.2	84.0	2,972.1	4,309.9	סך הכל
78.9	78.8	84.1	2,447.5	3,641.6	יהודים ואחרים
78.4	78.8	84.0	2,320.0	3,466.0	מזה: יהודים
87.2	85.7	78.7	524.6	668.3	ערבים
מרגיש בטוח ללכת לבד בשעת חשכה באזור המגורים²					
65.5	75.2	82.4	2,673.6	4,309.9	סך הכל
64.7	75.3	82.6	2,258.9	3,641.6	יהודים ואחרים
64.2	75.1	82.4	2,138.2	3,466.0	מזה: יהודים
67.3	73.6	74.5	414.7	668.3	ערבים

1. מבין אלו שיש להם שכנים וענו "מרוצה מאוד" או "מרוצה".
2. "בטוח מאוד" או "בטוח".

מלוח 1.10 ניתן ללמוד כי שביעות רצון מיחסים עם שכנים אינה תלויה ברמת ההכנסה: 81% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה מרוצים מיחסיהם עם השכנים. בקבוצת ההכנסה הבינונית ענו 79% כי הם מרוצים ובקבוצת ההכנסה הגבוהה 84%.

באוכלוסייה הערבית, ככל שעולה ההכנסה שביעות הרצון מהיחסים עם השכנים יורדת: 87% מהערבים המשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה דיווחו כי הם מרוצים מיחסיהם עם השכנים לעומת 79% ברמת ההכנסה הגבוהה.

66% מבעלי ההכנסה הנמוכה חשים **בטוחים ללכת לבד בשעות החשכה באזור המגורים לעומת 82% מבעלי ההכנסה הגבוהה.**

5. תעסוקה, אי-תעסוקה וביטחון בהעסקה

לוח 1.11

בני 20 ומעלה שבני זוגם אינם עובדים, לפי קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)					קבוצת אוכלוסייה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
586.5	808.7	1,208.2	586.5		אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
בן הזוג לא עובד ¹				אלה שיש להם בני זוג - סך הכל	
				2,603.4	סך הכל
22.6	27.3	54.2	1,007.7	2,141.2	יהודים ואחרים
22.7	26.9	50.0	739.2	2,026.1	מזה: יהודים
23.0	27.9	50.7	711.7	462.2	ערבים
..	32.8	62.7	268.5		
בן הזוג לא עובד עקב מחלה, נכות, חיפוש עבודה ¹				אלה שבני זוגם אינם עובדים - סך הכל	
				1,007.7	סך הכל
3.3	6.0	16.5	267.3	739.2	יהודים ואחרים
3.3	6.1	16.8	201.6	711.7	מזה: יהודים
2.2	4.3	11.5	191.3	268.5	ערבים
..	..	15.9	65.7		

1. אוכלוסייה שיש לה בן/בת זוג במשק הבית גם אם אינם נשואים.

ל-54% מבעלי ההכנסה הנמוכה יש בן זוג שאינו עובד. בקרב היהודים, שיעור זה עומד על 51% ובקרב הערבים - 63%. מתוכם ב-17% מהמקרים בן הזוג לא עובד בשל סיבות שהוגדרו: מחלה, נכות או חיפוש עבודה. ל-17% מהיהודים ואחרים ברמת ההכנסה הנמוכה יש בן זוג שאינו עובד מסיבות אלו, מתוכם 12% יהודים. בקרב הערבים עומד שיעור זה על 16%.

ברמות ההכנסה הגבוהות יורד שיעור הפרטים שכן זוגם אינו עובד בשל מחלה, נכות או חיפוש עבודה: ברמת ההכנסה הבינונית ל-27% מהאוכלוסייה יש בן זוג שאינו עובד. רק 6% מהם אינם עובדים עקב מחלה, נכות או חיפוש עבודה. ברמת ההכנסה הגבוהה ל-23% יש בן זוג שאינו עובד ורק 3% ציינו את הסיבות לכך.

לוח 1.12

מועסקים בני 20 ומעלה, לפי יחסם למקום העבודה ולהכנסה, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
669.3	778.2	641.5			אוכלוסייה (אלפים)
אלפים					
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)					
לא מרוצים מעבודתם הנוכחית					
23.8	17.2	10.4	359.6	2,465.5	סך הכל
21.0	17.1	10.3	293.6	2,201.8	יהודים ואחרים
20.0	15.8	10.0	260.3	2,082.7	מזה: יהודים
32.1	18.8	14.0	65.9	265.7	ערבים
לא מרוצים מהכנסותיהם מעבודה ¹					
62.0	49.7	32.5	1,010.4	2,465.5	סך הכל
62.7	50.2	32.6	882.6	2,201.8	יהודים ואחרים
61.9	49.0	33.0	818.6	2,082.7	מזה: יהודים
60.0	42.7	26.9	127.8	265.7	ערבים
חוששים לאבד את מקום העבודה ²					
20.5	13.4	9.1	299.7	2,465.5	סך הכל
18.1	13.0	9.2	242.5	2,201.8	יהודים ואחרים
17.7	13.1	9.1	225.3	2,082.7	מזה: יהודים
27.8	17.8	5.1	57.2	265.7	ערבים
מעריכים שקיים סיכוי גדול למצוא עבודה באותה רמה ³					
35.9	46.7	50.1	925.6	2,465.5	סך הכל
39.3	48.1	50.0	859.2	2,201.8	יהודים ואחרים
39.3	48.2	50.0	811.7	2,082.7	מזה: יהודים
25.9	29.5	56.3	66.5	265.7	ערבים

1. "לא מרוצה" או "לא כל כך מרוצה".

2. "חשש גדול מאוד" או "חשש גדול".

3. "סיכוי גדול מאוד" או "סיכוי גדול".

ברמת ההכנסה הנמוכה 24% אינם מרוצים ממקום עבודתם ו-62% אינם מרוצים מההכנסה מהעבודה.
ברמת ההכנסה הבינונית 17% אינם מרוצים מעבודתם ו-50% לא מרוצים מההכנסה.

ברמת ההכנסה הגבוהה רק 10% לא מרוצים מעבודתם ו-33% אינם מרוצים מהשכר, הנתונים מצביעים על
הקשר שבין רמת ההכנסה לשביעות רצון מהעבודה ומהשכר.

ברמת ההכנסה הנמוכה ישנו פער קטן יחסית בחוסר שביעות הרצון מההכנסות מעבודה בין יהודים (62%),
לערבים (60%). ברמת ההכנסה הגבוהה הפער גדול יותר: 33% מהיהודים אינם מרוצים מהכנסותיהם לעומת
27% מהערבים. ניתן לקבוע אפוא כי בקרב הערבים בכל רמות ההכנסה של משק הבית קיימת שביעות
רצון גדולה יותר מההכנסה מעבודה.

פרק 1: מצוקה ועוני בישראל

ערבים מדווחים על אי שביעות רצון גדולה יותר מעבודתם מאשר יהודים, וזאת בעיקר ברמת ההכנסה הנמוכה: 20% מהיהודים אינם מרוצים מעבודתם, לעומת 32% מהערבים.

בנוסף, קיים קשר חיובי בין רמת ההכנסה ורמת הביטחון התעסוקתי: נמצא כי ברמת ההכנסה הנמוכה 21% **חוששים לאבד את מקום עבודתם**, רק 9% מבעלי ההכנסה הגבוהה חוששים מכך. ברמת ההכנסה הנמוכה בולט פער זה בין יהודים (18%) לערבים (28%).

האינדיקטור האחרון (לוח 1.13), מתייחס לשאלה **האם תוכל למצוא עבודה ברמת הכנסה דומה באם תאבד את מקום העבודה הנוכחי**: 36% מבעלי ההכנסה הנמוכה משערים כי יוכלו למצוא עבודה באותה רמת שכר לעומת 50% מבעלי ההכנסה הגבוהה.

שיעור גבוה יותר של יהודים ברמת ההכנסה הנמוכה מעריכים את סיכוייהם למצוא עבודה כטובים (39%), לעומת ערבים (26%). ברמת ההכנסה הגבוהה המצב הפוך: 56% מהערבים מעריכים כי יוכלו למצוא עבודה לעומת 50% מהיהודים.

לוח 1.13

מועסקים בני 20 ומעלה, לפי חלקיות משרה ופעילות עיקרית, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	2,001-4,000 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
666.2	774.1	635.6			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
עבדו במשרה חלקית					
25.3	16.7	10.2	362.8	2,465.5	סך הכל
30.4	17.1	10.3	339.2	2,201.8	יהודים ואחרים
30.9	17.3	10.4	321.2	2,082.7	מזה: יהודים
10.1	11.4	..	23.5	265.7	ערבים
פעילות עיקרית ב-12 החודשים האחרונים: מובטל, חולה או נכה					
17.8	5.7	1.6	383.2	4,309.9	סך הכל
15.7	5.8	1.6	263.2	3,641.6	יהודים ואחרים
16.2	5.9	1.6	254.3	3,466.0	מזה: יהודים
22.7	4.5	..	119.9	668.3	ערבים

בקרב האוכלוסייה ברמת ההכנסה הנמוכה, **שיעור המועסקים במשרה חלקית** עומד על כרבע (25%), לעומת (10%) בקרב קבוצת ההכנסה הגבוהה. ראוי לציין כי קיים אחוז נמוך של ערבים העובדים במשרות חלקיות, בכל רמות ההכנסה.

ברמת ההכנסה הנמוכה דיווחו 18% על פעילות עיקרית כמחלה, נכות או אבטלה. ברמת ההכנסה הבינונית שיעור זה עומד על 6% וברמת ההכנסה הגבוהה 2% בלבד.

לוח 1.14

בני 20 ומעלה, לפי עמדות לגבי עבודה, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
840.9	1,142.3	1,712.4			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
מספיק שאחד מבני הזוג יעבוד¹					
8.7	10.5	17.7	496.6	4,309.9	סך הכל
8.6	10.0	14.4	349.5	3,641.6	יהודים ואחרים
8.2	9.3	14.5	321.7	3,466.0	מזה: יהודים
..	17.4	25.7	147.1	668.3	ערבים
השירות בצבא משפר את הסיכוי לעבודה²					
66.8	60.3	57.3	2,232.1	4,309.9	סך הכל
66.6	60.3	57.0	1,874.5	3,641.6	יהודים ואחרים
67.1	60.8	57.7	1,799.2	3,466.0	מזה: יהודים
79.0	60.9	58.0	357.6	668.3	ערבים
לימודים אקדמיים משפרים את הסיכוי לעבודה²					
84.2	76.0	71.5	2,800.8	4,309.9	סך הכל
84.0	75.8	68.4	2,320.1	3,641.6	יהודים ואחרים
84.3	76.7	69.1	2,224.7	3,466.0	מזה: יהודים
93.3	78.3	78.9	480.7	668.3	ערבים

1. "מספיק שאחד יעבוד".

2. "במידה רבה מאוד" או "במידה רבה".

בקרב המשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה 18% סבורים כי מספיק שאחד מבני הזוג יעבוד, בעוד שאחוז המשיבים כך בקבוצת ההכנסה הגבוהה עומד על 9% בלבד. בקרב הערבים שהכנסתם נמוכה, 26% חושבים שמספיק שכן זוג אחד יעבוד לעומת 15% מהיהודים.

שני האינדיקטורים הבאים התייחסו לגורמים העשויים להשפיע על הסיכוי למצוא עבודה:

א. שירות בצבא: ככל שעולה רמת ההכנסה, גדל שיעור המשיבים כי הצבא משפיע במידה רבה ורבה מאוד על הסיכוי למצוא עבודה: 57% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה ענו כי הצבא משפיע, 60% ברמת ההכנסה הבינונית ו-67% ברמת ההכנסה הגבוהה.

ברמת ההכנסה הנמוכה לא היו הבדלים בשיעור היהודים והערבים (58%) שסברו כי הצבא משפר את הסיכוי למצוא עבודה. לעומת זאת ברמת ההכנסה הגבוהה 67% מהיהודים חשבו כך לעומת 79% מהערבים.

ב. לימודים אקדמיים: 72% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה סבורים שגורם זה משמעותי, לעומת 84% מבעלי ההכנסה הגבוהה.

שיעור הערבים הסבורים שהלימודים מהווים גורם משפיע, גדול משיעור היהודים. לדוגמה: ברמת ההכנסה הנמוכה שיעור הערבים הוא 79% לעומת 69% בקרב היהודים. ברמת ההכנסה הגבוהה שיעור הערבים הוא 93% לעומת 84% בקרב היהודים.

תיבה 1

הכנסות ושביעות רצון מעבודה

מקור הנתונים: סקר הכנסות משולב 2006, הסקר החברתי 2006.

א. כלל העובדים בני 20 ומעלה (שכירים ועצמאים)

מהשוואה בין הכנסתם של שכירים ועצמאים בני 20 ומעלה עולה, כי בשנת 2006 הכנסה ממוצעת ברוטו לחודש לגבר הייתה גבוהה פי 1.6 מההכנסה הממוצעת לאישה (9,076 ש"ח לעומת 5,648 ש"ח). אמנם גברים עובדים בממוצע יותר שעות בשבוע מנשים (45.8 שעות לעומת 34.9 שעות בהתאמה) אך גם חישוב ערך שעה מצביע על פערים בהכנסה (46.9 ש"ח לגברים לעומת 38.8 ש"ח לנשים). פער זה מוסבר, בחלקו, על-ידי מבנה שונה של משלחי היד ושעות עבודה ארוכות יותר של גברים, כך שלא ניתן לייחס את מלוא הפער לאפליה בשוק העבודה. **גברים מרוצים יותר מהכנסתם מעבודה (56.4%) לעומת נשים (49.4%), אולם הנשים מרוצות יותר מהעבודה (86.5%) בהשוואה לגברים (82.0%).**

ככל שהגיל עולה, ההכנסה ברוטו לשעת עבודה עולה גם כן. מ-30.7 ש"ח לשעת עבודה בגילאי 20-30 עד 53.0 ש"ח לשעה בגילאי 51 ומעלה. הכנסה ברוטו לחודש הגבוהה ביותר, הן לגברים והן לנשים, היא בקבוצת הגיל 51-60 (11,116 ש"ח לגברים ו-6,607 ש"ח לנשים).

ב. כלל העובדים בני 20 ומעלה לפי מצב משפחתי

מבין כלל העובדים שמצבם המשפחתי הוא רווק, נשוי או גרוש, ההכנסה ברוטו לחודש הגבוהה ביותר היא בקרב הנשואים (8,373 ש"ח) אחריהם הגרושים (6,805 ש"ח) בעוד שהכנסתם של הרווקים היא הנמוכה ביותר ועומדת על 5,249 ש"ח. זאת מאחר שכ-75% מהרווקים מתרכזים בקבוצת הגיל 20-30 ובקבוצת גיל זו ההכנסה הן לשעה והן לחודש היא הנמוכה ביותר. **עם זאת נראה שאין קשר בין רמת ההכנסה לבין שביעות הרצון מההכנסה: דווקא הרווקים שהכנסתם היא הנמוכה ביותר, מרוצים מההכנסה יותר מאשר נשואים או גרושים.** ייתכן שההסבר לכך נעוץ בעובדה שלצעירים (רווקים) אין את הדאגות הכלכליות הקשורות לפרנסת המשפחה לעומת הנשואים והגרושים.

בקרב הגברים פער ההכנסה הגדול ביותר הוא בין גברים נשואים לגברים רווקים - פי 1.7 (10,136 ש"ח לנשואים לעומת 5,864 ש"ח לרווקים). הכנסת הגרושים מתקרבת להכנסת הרווקים ועומדת על 9,022 ש"ח ברוטו לחודש. הגברים הרווקים והנשואים מרוצים מעבודתם יותר מהגברים הגרושים. (82.9% מהרווקים מרוצים מהעבודה, 81.8% מהנשואים ו-75.4% מהגרושים).

גם **בקרב הנשים** פער ההכנסה הגדול ביותר הוא בין נשים נשואות לרווקות - פי 1.4 (6,094 ש"ח לעומת 4,442 ש"ח בהתאמה). הכנסתן של נשים גרושות היא 5,628 ש"ח לחודש. הכנסה זו נמוכה מההכנסה של נשים נשואות, למרות שהנשים הגרושות עובדות בממוצע כחצי שעה יותר בשבוע (35.4 שעות לעומת 34.8 שעות שבועיות, בהתאמה). כמו כן, אחוז הנשים הגרושות המרוצות מהכנסתן הוא הנמוך ביותר ועומד על 43.9% לעומת 48.5% מהנשואות ו-54.3% מהרווקות. הכנסתן החודשית הממוצעת של נשים רווקות בנות 51 ומעלה גבוהה מזו של נשים צעירות יותר ומגיעה ל-9,533 ש"ח לחודש.

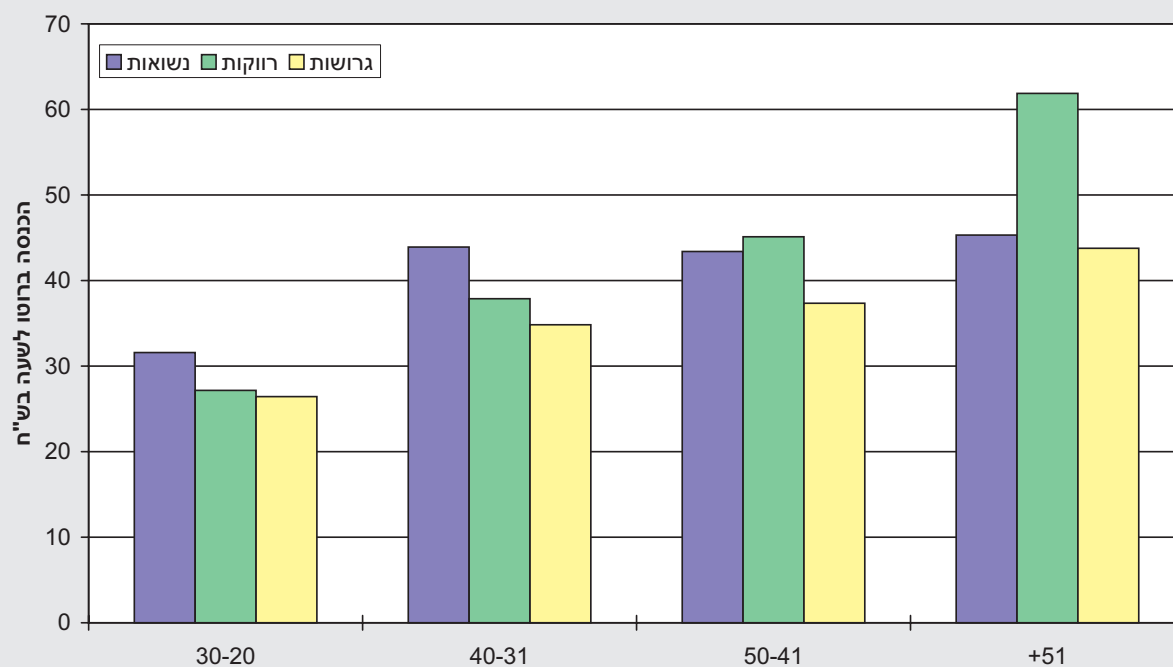
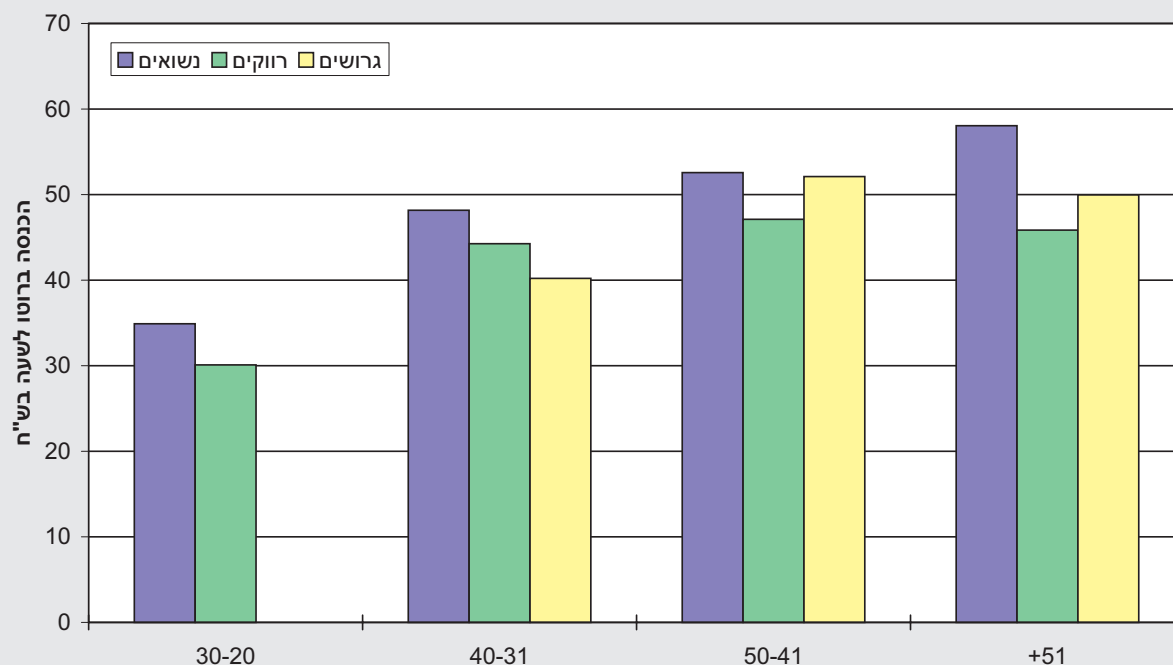
לסיכום: הגרושים (גברים ונשים) מרוצים פחות הן מהכנסתם מהעבודה והן מהעבודה עצמה, לעומת נשואים ורווקים, זאת למרות שהכנסתם מתקרבת להכנסתם של הנשואים.

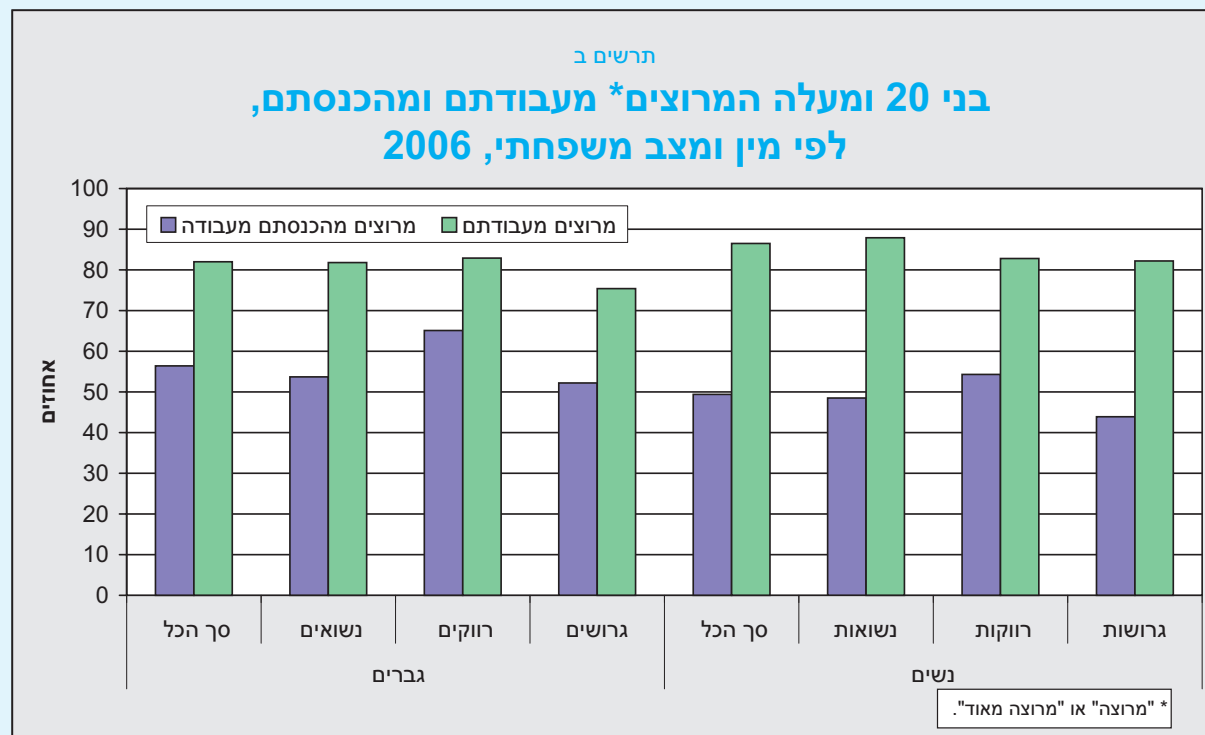
לוח 1

מועסקים בני 20 ומעלה, לפי מין, הכנסה מעבודה, שביעות רצון מהכנסה ומעבודה ומצב משפחתי, 2006

מצב משפחתי				
גרושים	רווקים	נשואים	סך הכל	
סך הכל				
18.7	13.1	19.7	18.1	אחוז בעלי תואר אקדמי
45.5	28.2	42.8	39.9	גיל ממוצע
6,805	5,249	8,373	7,512	הכנסה ברוטו לחודש בש"ח
41.7	32.8	47.4	43.8	הכנסה ברוטו לשעת עבודה בש"ח
38.8	39.2	41.6	40.8	מספר שעות עבודה לשבוע
46.9	60.5	51.4	53.2	אחוז המרוצים מהכנסתם מעבודה
79.8	82.9	84.5	84.0	אחוז המרוצים מהעבודה
גברים				
18.9	10.4	17.6	16.0	אחוז בעלי תואר אקדמי
46.1	28.1	44.0	40.4	גיל ממוצע
9,022	5,864	10,136	9,076	הכנסה ברוטו לחודש בש"ח
47.2	33.7	50.6	46.9	הכנסה ברוטו לשעת עבודה בש"ח
45.2	42.2	46.8	45.8	מספר שעות עבודה לשבוע
52.2	65.1	53.7	56.4	אחוז המרוצים מהכנסתם מעבודה
79.8	82.9	81.8	82.0	אחוז המרוצים מהעבודה
נשים				
18.6	16.7	22.4	20.5	אחוז בעלי תואר אקדמי
45.2	28.2	41.3	39.2	גיל ממוצע
5,628	4,442	6,094	5,648	הכנסה ברוטו לחודש בש"ח
37.9	31.3	41.7	38.8	הכנסה ברוטו לשעת עבודה בש"ח
35.4	35.1	34.8	34.9	מספר שעות עבודה לשבוע
43.9	54.3	48.5	49.4	אחוז המרוצים מהכנסתם מעבודה
82.2	82.8	87.9	86.5	אחוז המרוצים מהעבודה

תרשים א
מועסקים בני 20 ומעלה, לפי הכנסה ברוטו לשעה, גיל ומצב משפחתי,
2006

6. חינוך והשכלה

לוח 1.15

בני 20 ומעלה, לפי תעודה אחרונה, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				סך הכל ¹	קבוצת אוכלוסייה ותעודה אחרונה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
840.9	1,142.3	1,712.4		3,695.6	אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים				אלפים	לא למדו ²
1.6	8.3	90.2	100.0	82.0	סך הכל
..	14.2	82.8	100.0	42.9	יהודים ואחרים
..	14.2	82.8	100.0	42.9	מזה: יהודים
..	..	98.2	100.0	39.1	ערבים
					ללא תעודה ³
10.4	26.2	63.4	100.0	1,326.6	סך הכל
13.8	33.0	53.2	100.0	972.8	יהודים ואחרים
14.1	33.1	52.9	100.0	955.2	מזה: יהודים
1.0	7.7	91.3	100.0	353.9	ערבים
					תעודת בגרות
21.6	34.7	43.6	100.0	675.2	סך הכל
24.7	38.2	37.1	100.0	578.6	יהודים ואחרים
25.7	37.7	36.6	100.0	547.9	מזה: יהודים
..	13.9	82.7	100.0	96.6	ערבים
					תעודה על-תיכונית
23.5	36.5	40.0	100.0	707.4	סך הכל
25.2	37.2	37.6	100.0	643.3	יהודים ואחרים
26.7	36.6	36.7	100.0	589.8	מזה: יהודים
6.1	29.9	64.1	100.0	64.1	ערבים
					תעודה אקדמית
43.2	32.5	24.3	100.0	892.5	סך הכל
45.3	32.2	22.6	100.0	839.3	יהודים ואחרים
46.9	31.6	21.5	100.0	785.3	מזה: יהודים
10.8	37.3	51.9	100.0	53.2	ערבים

1. לא כולל הכנסת משק בית לא ידועה.

2. אלה שלא למדו כלל במוסד חינוך.

3. מי שלמדו בבית ספר יסודי, בחטיבת ביניים או בתיכון ללא תעודת בגרות.

90% מהפרטים שלא למדו הם בעלי רמת הכנסה נמוכה ו-2% בעלי הכנסה גבוהה. מבין בעלי התעודה האקדמית, 24% הם בעלי הכנסה נמוכה, 33% בעלי הכנסה בינונית ו-43% בעלי הכנסה גבוהה.

הקשר בין השכלה לרמת הכנסה בא לידי ביטוי גם בהתפלגות בעלי תעודת בגרות כאשר היא התעודה הגבוהה ביותר: 44% מהם בעלי הכנסה נמוכה, 35% בעלי הכנסה בינונית ורק 22% מהם בעלי הכנסה גבוהה.

98% מהערכים שדיווחו כי לא למדו משתייכים לרמת ההכנסה הנמוכה, לעומת 83% מהיהודים. הפער הגדול בין ערבים ליהודים קיים גם בקטגוריות האחרות: 83% מבין הערבים שהתעודה הגבוהה שלהם היא תעודת בגרות, נמצאים ברמת הכנסה הנמוכה לעומת 37% מהיהודים.

רק 11% מהערבים בעלי תעודה אקדמית משתייכים לקבוצת ההכנסה הגבוהה לעומת 47% מהיהודים. יותר ממחצית (52%) מהערבים בעלי תעודה אקדמית משתייכים לקבוצת ההכנסה הנמוכה לעומת 22% מהיהודים.

לוח 1.16

בני 20 ומעלה, לפי שליטה בשפה העברית¹, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)			אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	2,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
1,712.4	1,983.2			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)			אלפים	
אינם יודעים עברית				
14.1	2.3	287.1	4,309.9	סך הכל
9.4	1.9	149.3	3,641.6	יהודים ואחרים
8.1	1.6	120.0	3,466.0	מזה: יהודים
25.1	9.9	137.8	668.3	ערבים

1. מי שרואינו בשפה שאינה עברית וענו כי אינם יודעים את השפה העברית.

לוח 1.17

**בני 20 ומעלה שאינם יודעים עברית¹,
לפי קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005**

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)			אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	2,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
1,712.4	1,983.2			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים			אלפים	
אינם יודעים עברית ¹				
83.9	16.1	100.0	287.1	סך הכל
75.4	24.5	100.0	149.3	יהודים ואחרים
76.4	23.6	100.0	120.0	מזה: יהודים
93.0	6.9	100.0	137.8	ערבים
עולי 1990-2000 שאינם יודעים עברית				
74.3	25.6	100.0	124.2	סך הכל
73.5	26.4	100.0	120.5	יהודים ואחרים
74.8	25.2	100.0	101.4	מזה: יהודים
עולי 2001 ואילך שאינם יודעים עברית				
87.1	12.8	100.0	22.5	סך הכל
87.1	12.8	100.0	22.5	יהודים ואחרים
89.3	10.6	100.0	15.6	מזה: יהודים

1. מי שרואינו בשפה שאינה עברית וענו כי אינם יודעים את השפה העברית.

בלוחות 1.16 ו-1.17 נבדק הקשר בין שליטה בשפה העברית לרמת ההכנסה. נמצא כי 14% מבעלי ההכנסה הנמוכה אינם יודעים עברית, לעומת כ-2% מבעלי ההכנסה הגבוהה. רק 8% מהיהודים ברמת ההכנסה הנמוכה, אינם יודעים עברית לעומת 25% מהערבים.

באופן כללי החלק של בעלי ההכנסה הנמוכה מקרב האוכלוסייה אשר אינה יודעת עברית משמעותי (84%). הערבים שאינם יודעים עברית מהווים 22% מכלל האוכלוסייה הערבית בגיל 20 ומעלה (כ-655 אלף איש), ל-93% מהם רמת הכנסה נמוכה.

בלוח 1.17 נבחן הקשר בין שנת העלייה לארץ לידיעת השפה העברית. העולים החדשים חולקו לשתי קבוצות: עולי 1990-2000 ועולי 2001 ואילך: 74% מבין העולים, יהודים ואחרים, שעלו בשנים 1990-2000 ואינם יודעים עברית מרוכזים ברמת ההכנסה הנמוכה. בקרב עולי 2001 ואילך עומד שיעור זה על 87%.

לוח 1.18

בני 20 ומעלה, לפי השתתפות בקורסים להכשרה מקצועית ב-12 החודשים האחרונים, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
840.9	1,142.3	1,712.4			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא) לא השתתפו בקורסים				אלפים	
79.5	85.7	92.8	3,237.1	4,309.9	סך הכל
79.5	86.2	92.0	2,677.4	3,641.6	יהודים ואחרים
79.7	85.7	91.9	2,534.7	3,466.0	מזה: יהודים
78.7	79.1	94.7	559.6	668.3	ערבים

לוח 1.19

בני 20 ומעלה, לפי השתתפות בחוגי העשרה ב-12 החודשים האחרונים, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
840.9	1,142.3	1,712.4			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא) לא השתתפו בחוגי העשרה				אלפים	
63.7	76.6	89.4	2,941.9	4,309.9	סך הכל
63.1	76.3	87.1	2,388.2	3,641.6	יהודים ואחרים
63.1	75.7	86.7	2,241.5	3,466.0	מזה: יהודים
90.8	81.2	94.8	563.6	668.3	ערבים

לוח 1.20

בני 20 ומעלה, לפי שליטה בשפה האנגלית, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
840.9	1,142.3	1,712.4			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא) אינם יודעים אנגלית				אלפים	
9.8	26.8	46.7	1,188.1	4,309.9	סך הכל
9.8	27.0	44.6	904.2	3,641.6	יהודים ואחרים
9.4	25.3	43.7	820.7	3,466.0	מזה: יהודים
..	24.1	51.6	283.9	668.3	ערבים

ידיעת השפה האנגלית נדרשת לעיתים כבסיס ללימודים גבוהים, לעבודה ואף לתקשורת יום יומית. **קיים קשר בין רמת הכנסה לאי ידיעת השפה האנגלית: בקרב בעלי הכנסה נמוכה שיעור אלה שאינם יודעים אנגלית הוא 47% לעומת 10% בקבוצת ההכנסה הגבוהה.**

בקרוב היהודים שרמת הכנסתם נמוכה שיעור אי ידיעת השפה האנגלית הוא 44% לעומת 52% מהערבים. בקבוצת ההכנסה הבינונית הפער מצטמצם (25% יהודים, 24% ערבים).

ניתן להצביע על קשר בין רמת הכנסה להשתתפות בפעילויות **כגון קורסים וחוגים** בתשלום. 93% מהמשתתפים לרמת ההכנסה הנמוכה אינם משתתפים בקורסים להכשרה מקצועית ו-89% מהם לא משתתפים בחוגים. בקבוצת ההכנסה הגבוהה 79% לא לוקחים חלק בקורסים ו-64% לא משתתפים בחוגים.

נמצאו הבדלים בשיעורי ההשתתפות **בקורסים** בין יהודים לערבים: בעוד שבקבוצת ההכנסה הנמוכה שיעור אי ההשתתפות של ערבים (95%), גבוה מזה של היהודים (92%), בקבוצת ההכנסה הבינונית המצב הפוך: יהודים - 86%, לעומת ערבים - 79%. בקבוצת ההכנסה הגבוהה הפער מצטמצם, יהודים - 80% ערבים - 79%.

השתתפות בחוגים: הערבים נוטים שלא לקחת חלק בפעילויות מסוג זה. בקבוצה ההכנסה הנמוכה 95% מהם לא משתתפים, בקבוצת ההכנסה הבינונית 81% לא משתתפים ובקבוצת ההכנסה הגבוהה - 91%.

7. שימוש בטכנולוגיות מידע

לוח 1.21

בני 20 ומעלה, לפי שימוש במחשב ובאינטרנט, קבוצת אוכלוסייה
ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
1,712.4	1,142.3	840.9			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
יש מחשב בדירת המגורים					
54.5	72.9	82.7	2,461.0	4,309.9	סך הכל
58.8	73.8	82.6	2,171.2	3,641.6	יהודים ואחרים
58.5	73.4	82.5	2,057.5	3,466.0	מזה: יהודים
44.4	60.7	87.7	289.8	668.3	ערבים
יש חיבור לאינטרנט (לאילו שיש ברשותם מחשב)					
64.3	88.2	95.1	1,995.4	2461.0	סך הכל
73.0	89.1	95.3	1,862.6	2171.2	יהודים ואחרים
72.6	88.9	95.4	1,763.8	2057.5	מזה: יהודים
37.1	74.0	86.4	132.8	289.8	ערבים
לא השתמשו במחשב בחודש האחרון					
65.7	37.3	18.9	1,709.8	4,309.9	סך הכל
60.7	36.3	18.6	1,267.9	3,641.6	יהודים ואחרים
60.4	36.0	18.5	1,190.6	3,466.0	מזה: יהודים
77.6	50.7	32.9	442.0	668.3	ערבים

בלוח 1.21 נבחנו מדדים של אמצעי טכנולוגיות המידע מתוך הנחה כי המחשב והאינטרנט הם כלים מרכזיים בחברה המודרנית. הפרטים נשאלו האם יש בביתם מחשב, מבין אלה שהשיבו בחיוב נשאלו גם האם יש בביתם חיבור לאינטרנט. הנתונים, כפי שמופיעים בלוח 1.21 מצביעים על פער בין קבוצות ההכנסה השונות. בקבוצת ההכנסה הנמוכה עמד שיעור בעלי המחשב על 54%. שיעור זה הולך ועולה ככל שעולה ההכנסה לנפש: בקבוצת ההכנסה הבינונית ל-73% יש מחשב בבית ובקבוצת ההכנסה הגבוהה ל-83%.

מבין אלו שענו כי קיים ברשותם מחשב, בקבוצת ההכנסה הנמוכה ל-64% יש חיבור לאינטרנט לעומת 95% בקבוצת ההכנסה הגבוהה.

ל-59% מהיהודים המשתייכים לקבוצת ההכנסה הנמוכה יש מחשב בבית לעומת 44% מהערבים. מתוך אלה שיש ברשותם מחשב, 73% מהיהודים מחוברים לרשת האינטרנט ורק 37% מהערבים.

בקבוצת ההכנסה הגבוהה ל-83% מהיהודים יש מחשב לעומת 88% מהערבים. מתוכם 95% מהיהודים מחוברים לרשת האינטרנט לעומת 86% מהערבים.

פרק 1: מצוקה ועוני בישראל

האינדיקטור **שימוש במחשב** התייחס לפרטים אשר ענו כי לא השתמשו במחשב בחודש האחרון (ביום הריאיון), לכל מטרה שהיא ובלי הבחנה היכן ממוקם המחשב (בבית, בעבודה או בכל מקום אחר). גם כאן התוצאות מצביעות על פער בין קבוצות ההכנסה: 19% מבעלי ההכנסה הגבוהה אינם משתמשים במחשב לעומת 66% מבעלי ההכנסה הנמוכה ו-37% מבעלי הכנסה הבינונית.

קיים פער בין ערבים ליהודים: בקבוצת ההכנסה הנמוכה 60% מהיהודים לא משתמשים במחשב לעומת 78% מהערבים. בקבוצה הבינונית 36% מהיהודים לא משתמשים במחשב לעומת 51% ערבים. ברמת ההכנסה הגבוהה 19% מהיהודים לא משתמשים במחשב לעומת 33% מהערבים.

8. קשרים חברתיים

לוח 1.22

בני 20 ומעלה, לפי קשרים חברתיים ופעילות התנדבותית, קבוצת אוכלוסייה
ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
מרוצים מהקשר עם המשפחה¹					
1,701.5	1,139.2	837.6			אוכלוסייה (אלפים)
אלפים					
94.3	94.8	93.9	3,470.3	4,309.9	סך הכל
93.1	94.5	93.8	2,880.6	3,641.6	יהודים ואחרים
93.2	94.8	94.1	2,743.1	3,466.0	מזה: יהודים
97.1	97.7	100.0	589.7	668.3	ערבים
נמצאים בקשר עם חברים					
1,712.4	1,142.3	840.9			אוכלוסייה (אלפים)
אלפים					
79.8	91.3	96.3	3,218.3	4,309.9	סך הכל
82.4	91.3	96.3	2,753.0	3,641.6	יהודים ואחרים
82.2	91.4	96.4	2,615.8	3,466.0	מזה: יהודים
73.8	90.5	97.7	465.4	668.3	ערבים
מרוצים מהקשר עם חברים²					
1,366.2	1,042.7	809.4			אוכלוסייה (אלפים)
אלפים					
94.0	94.0	93.3	3,020.0	4,309.9	סך הכל
93.8	93.8	93.3	2,578.1	3,641.6	יהודים ואחרים
93.8	94.0	93.4	2,451.9	3,466.0	מזה: יהודים
94.1	97.1	96.0	441.9	668.3	ערבים
עוסקים בפעילות התנדבותית³					
1,712.4	1,142.3	840.9			אוכלוסייה (אלפים)
אלפים					
11.5	13.9	18.3	509.4	4,309.9	סך הכל
13.6	13.7	18.2	459.1	3,641.6	יהודים ואחרים
14.0	14.4	18.4	449.4	3,466.0	מזה: יהודים
6.5	16.2	25.0	50.2	668.3	ערבים

1. מבין אלו שיש להם משפחה וענו "מרוצה מאוד" או "מרוצה".

2. מבין אלו שיש להם חברים וענו "מרוצה מאוד" או "מרוצה".

3. עסקו בפעילות התנדבותית בשלושת החודשים שקדמו לריאיון.

פרק 1: מצוקה ועוני בישראל

מן הנתונים עולה כי אין הבדל משמעותי בין קבוצות ההכנסה השונות בהתייחס לאינדיקטורים **שביעות רצון מהקשר עם המשפחה** (94%-95%) **ושביעות רצון מהקשר עם חברים** (93% - 94% ממי שדיווחו כי יש להם חברים).

ההבדל בין קבוצות ההכנסה בא לידי ביטוי **באחוז הנמצאים בקשר עם חברים**. בעוד שבקרב בעלי ההכנסה הנמוכה ל-80% יש חברים, בקבוצת ההכנסה הגבוהה שיעור זה מגיע ל-96%.

בבחינת ההבדלים בין יהודים לערבים בקבוצות ההכנסה השונות נמצא הבדל רק בקבוצת ההכנסה הנמוכה, שבה שיעור היהודים שיש להם חברים עמד על 82% לעומת 74% בקרב הערבים.

12% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה לוקחים חלק **בפעילות התנדבותית**. שיעור זה עולה עם העלייה בהכנסה ומגיע ל-18% בקבוצת ההכנסה הגבוהה.

14% מהיהודים בקבוצת ההכנסה הנמוכה משתתפים בפעילות התנדבותית לעומת 7% מהערבים. בקבוצת ההכנסה הגבוהה המצב הפוך: 25% מהערבים משתתפים לעומת 18% מהיהודים.

9. רמת חיים

רכב לרשות משק הבית

לוח 1.23

בני 20 ומעלה, לפי רכב לרשות משק הבית, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
4,001 ש"ח ומעלה	4,000-2,001 ש"ח	עד 2,000 ש"ח	סך הכל		
840.9	1,142.3	1,712.4	840.9		אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)				אלפים	
יש מכונית לרשות משק הבית					
86.4	75.4	43.8	2,337.7	4,309.9	סך הכל
86.2	74.7	40.0	1,984.1	3,641.6	יהודים ואחרים
86.7	75.8	40.8	1,914.8	3,466.0	מזה: יהודים
92.6	85.9	52.8	353.6	668.3	ערבים
מכונית אחת לרשות משק הבית (מכלל האוכלוסייה)					
49.2	54.4	38.4	1,693.6	4,309.9	סך הכל
49.3	53.6	34.2	1,386.2	3,641.6	יהודים ואחרים
49.4	54.0	34.6	1,328.8	3,466.0	מזה: יהודים
47.0	66.1	48.3	307.4	668.3	ערבים
שתי מכוניות ומעלה לרשות משק הבית (מכלל האוכלוסייה)					
37.0	20.9	5.3	642.3	4,309.9	סך הכל
36.9	21.0	5.7	596.1	3,641.6	יהודים ואחרים
37.2	21.6	6.0	584.3	3,466.0	מזה: יהודים
45.5	19.7	4.5	46.1	668.3	ערבים

44% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה ענו כי **לרשות משק הבית עומד רכב**, לעומת 86% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הגבוהה. בקבוצת ההכנסה הנמוכה שיעור הערבים המחזיקים ברכב אחד (48%) היה גבוה מהשיעור בקרב היהודים (35%), ואילו בקבוצת ההכנסה הגבוהה עלה שיעור היהודים (49%) המחזיקים ברכב אחד על שיעור הערבים (47%).

ברשות למעלה משליש מבעלי ההכנסה הגבוהה 2 מכוניות (45% ערבים ו-37% יהודים).

יציאה לנופש

לוח 1.24

בני 20 ומעלה, לפי יציאה לנופש, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

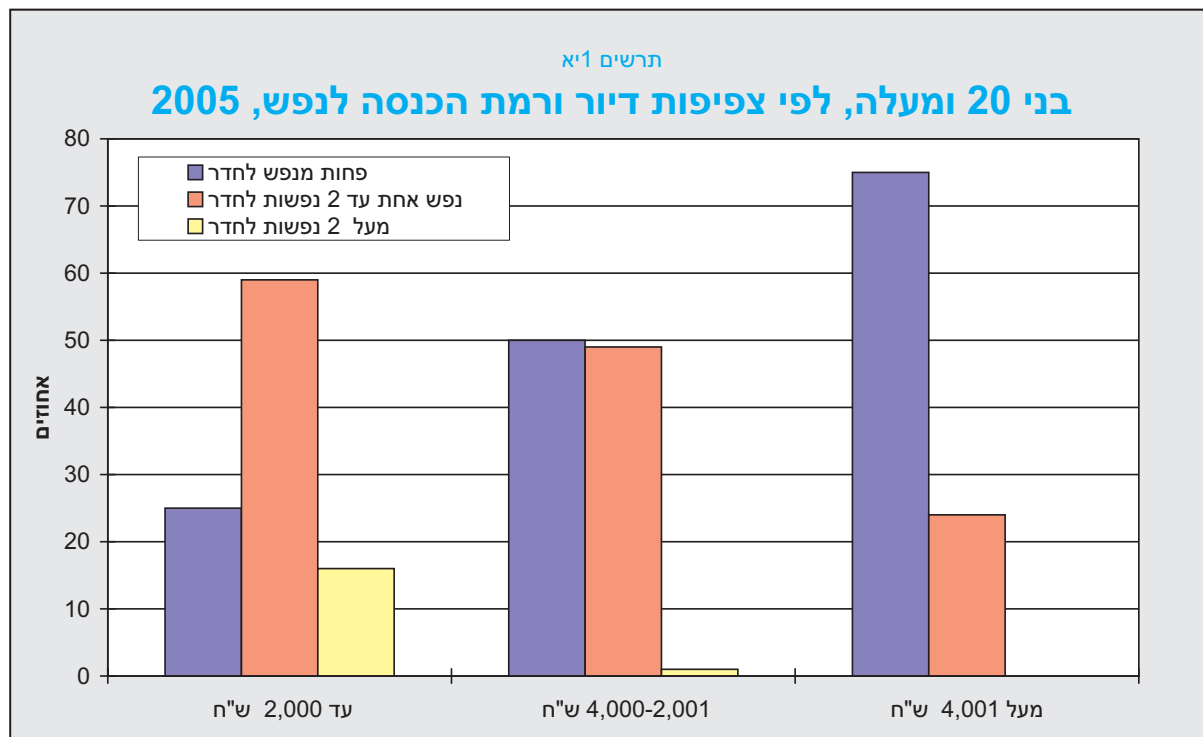
בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	2,001-4,000 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
1,712.4	1,142.3	840.9			אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)			אלפים		
יציאו לנופש בארץ, כולל לינה מחוץ לבית, ב-12 החודשים האחרונים					
40.7	69.5	85.7	2,212.1	4,309.9	סך הכל
44.7	69.9	85.9	1,987.6	3,641.6	יהודים ואחרים
44.9	70.2	85.9	1,899.2	3,466.0	מזה: יהודים
31.4	64.8	73.2	224.5	668.3	ערבים
יציאו לנופש בחו"ל ב-12 החודשים האחרונים					
16.0	32.5	56.5	1,120.2	4,309.9	סך הכל
14.7	31.7	56.4	977.9	3,641.6	יהודים ואחרים
14.2	31.4	56.2	926.7	3,466.0	מזה: יהודים
19.3	42.0	61.3	142.3	668.3	ערבים

בלוח 1.24 נבדק האינדיקטור **יציאה לנופש** (שהות מחוץ לבית, כולל לינה) בשלוש קבוצות ההכנסה. 41% מהמשתתפים לקבוצת ההכנסה הנמוכה יצאו לנופש בארץ. בקבוצת ההכנסה הבינונית עמד שיעור זה על 70% ובקבוצת ההכנסה הגבוהה על 86%. בקבוצת הכנסה הנמוכה 45% מהיהודים יצאו לנופש לעומת 31% מהערבים. בקבוצת ההכנסה הבינונית הפער הצטמצם (70% יהודים לעומת 65% ערבים). בקבוצת ההכנסה הגבוהה יצאו לנופש 86% מהיהודים לעומת 73% מהערבים.

אינדיקטור נוסף מתייחס לפרטים שיצאו לנופש בחו"ל: 16% מהנמנים על קבוצת ההכנסה הנמוכה ענו בחיוב, לעומת 56% מאלו שהכנסתם גבוהה. 14% מהיהודים בקבוצת הכנסה הנמוכה יצאו לנופש בחו"ל לעומת 19% מהערבים. בקבוצת ההכנסה הגבוהה יצאו 56% מהיהודים לנופש בחו"ל לעומת 61% מהערבים.

צפיפות דיור לפי רמת הכנסה

צפיפות דיור מהווה אחד המשתנים אשר מעידים על רמת חיים. ניתן לראות בתרשים 1 כי צפיפות דיור של פחות מנפש לחדר שכיחה מאוד (75%) בקבוצת ההכנסה הגבוהה, לעומת 25% בקבוצת ההכנסה הנמוכה. 59% מבעלי ההכנסה הנמוכה גרים בצפיפות בינונית של נפש אחת עד שתי נפשות לחדר, ורק 16% מהם חיים ברמת צפיפות של מעל 2 נפשות לחדר.

10. מצב רגשי

לוח 1.25

בני 20 ומעלה, לפי מצב רגשי, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

בעלי הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה	סך הכל		
1,712.4	1,142.3	840.9			אוכלוסייה (אלפים)
אלפים					
אחוזים (שיעור ל-100 באוכלוסייה בכל תא)					
חשים כי יש על מי לסמוך בעת מצוקה או משבר					
82.6	90.1	93.4	3,229.0	4,309,900	סך הכל
84.7	90.3	93.5	2,747.7	3,641,600	יהודים ואחרים
84.9	90.3	93.5	2,611.7	3,466,000	מזה: יהודים
77.7	87.2	92.2	481.3	668,300	ערבים
מרוצים מחייהם ¹					
74.7	84.9	91.5	3,017.5	4,309.9	סך הכל
75.3	84.6	91.4	2,558.1	3,641.6	יהודים ואחרים
75.7	85.7	91.4	2,446.3	3,466.0	מזה: יהודים
73.2	88.2	92.8	459.4	668.3	ערבים
מצפים לשיפור בחייהם בשנים הקרובות ²					
50.8	50.7	49.0	1,861.7	4,309.9	סך הכל
47.1	49.6	48.2	1,490.6	3,641.6	יהודים ואחרים
46.7	49.3	48.2	1,408.3	3,466.0	מזה: יהודים
59.7	65.4	85.9	371.1	668.3	ערבים
חשים תחושת בדידות ³					
37.5	29.6	22.9	1,172.7	4,309.9	סך הכל
36.3	29.4	23.0	939.2	3,641.6	יהודים ואחרים
36.1	28.9	22.8	879.5	3,466.0	מזה: יהודים
40.2	31.8	..	233.4	668.3	ערבים

1. "מרוצה מאוד" או "מרוצה".

2. סבורים שחיהם יהיו טובים יותר.

3. "לעיתים קרובות" או "לפעמים".

75% מבעלי ההכנסה הנמוכה מרוצים או מרוצים מאוד מחייהם. עם העלייה בשכר עולה גם שביעות הרצון: בקבוצת ההכנסה הבינונית דיווחו 85% כי הם מרוצים ובקבוצת ההכנסה הגבוהה, 91% ענו כך.

על השאלה האם אתה מצפה לשיפור בחיך בשנים הקרובות השיבה כמחצית מהאוכלוסייה (49%-51%) בכל רמות ההכנסה כי חיהם יהיו טובים יותר.

בשלוש רמות ההכנסה שיעור הערבים שמצפים כי חייהם יהיו טובים יותר גבוה משיעור היהודים: ברמת ההכנסה הנמוכה עמד שיעור היהודים על 47% לעומת 60% ערבים. ברמת ההכנסה הגבוהה עמד שיעור הערבים על 86% לעומת 48% יהודים.

פרק 1: מצוקה ועוני בישראל

האם יש על מי לסמוך בשעת משבר או מצוקה: בקבוצת ההכנסה הנמוכה, 83% טענו שיש להם על מי לסמוך, בקבוצת ההכנסה הבינונית 90% ענו כך. בקבוצת ההכנסה הגבוהה 93% טענו כי יש להם על מי לסמוך. בקבוצת ההכנסה הנמוכה שיעור הערבים שיש להם על מי לסמוך (78%) קטן מהיהודים (85%). בקבוצת ההכנסה הגבוהה הפער מצטמצם: ערבים (92%) לעומת יהודים (94%).

שיעור המדווחים על **תחושת בדידות** יורד עם ההכנסה. בקבוצת ההכנסה הגבוהה שיעור המרגישים בודדים הוא 23% ואילו בקבוצת ההכנסה הנמוכה 37%. בכל קבוצות ההכנסה שיעור החשים בדידות גבוה יותר אצל הערבים לעומת היהודים.

נספח 1: השוואה בין-לאומית – נוסח שאלות

1. ציפיות לשינוי במצב הכלכלי

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- What are your expectations for the next twelve months: will the next 12 months be better, worse or the same when it comes to the financial situation of your household? (QA12.3)

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- בשנים הקרובות האם <אתה חושב/את חושבת> שבהשוואה להיום: (13.50)

1. מצבך הכלכלי יהיה יותר טוב

2. מצבך הכלכלי לא ישתנה

3. מצבך הכלכלי יהיה פחות טוב

2. תנאי דיור ואזור מגורים

א. שביעות רצון כללית מהדירה

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- Could you tell me if your house or flat is very: satisfactory, fairly satisfactory, not very satisfactory or not at all satisfactory? (QA3.1)

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- באופן כללי האם <אתה/את> מרוצה מהדירה בה <אתה/גר/את גרה>? (3.30)

1. מרוצה מאוד

2. מרוצה

3. לא כל כך מרוצה

4. בכלל לא מרוצה

ב. תחושת ביטחון בסביבת המגורים

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- How safe do you feel walking alone where you live after dark? Do you feel: very safe, fairly safe, a bit unsafe, very unsafe? (QA21)

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- האם >אתה מרגיש בטוח/את מרגישה בטוחה< ללכת לבדך בשעות החשכה באזור בו >אתה גר/את גרה<?
(3.170).

1. בטוח מאוד
2. בטוח/בטוחה
3. לא כל כך בטוח/בטוחה
4. בכלל לא בטוח/בטוחה

3. הערכה של מצב הבריאות

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- Could you tell me if your state of health is very satisfactory, fairly satisfactory, not very satisfactory or not at all satisfactory? (QA3.5)

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- מהו מצב בריאותך, בדרך כלל? (4.20)

1. טוב מאוד
2. טוב
3. לא כל כך טוב
4. בכלל לא טוב

4. תעסוקה

א. שביעות הרצון מההכנסה מעבודה

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- How much do you agree or disagree with the following statement describing positive and negative aspects of your job? I am well paid (QA9.2)

1. Strongly agree
2. Agree
3. Neither agree nor disagree
4. Disagree
5. Strongly disagree

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- האם אתה מרוצה מהכנסותיך מעבודתך? (8.wp.320)

1. מרוצה מאוד
2. מרוצה
3. לא כל כך מרוצה
4. בכלל לא מרוצה

ב. חשש לאבד את מקום העבודה

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- How confident would you say you are in your ability to keep your job in the coming months? Are you...(QA10a)

1. Very confident
2. Fairly confident
3. Not very confident
4. Not at all confident

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- לדעתך, האם יש חשש כי <תאבד/תאבדי> את עבודתך בשנה הקרובה? (8.wp.270)

1. אין חשש כלל
2. חשש קטן
3. חשש גדול
4. חשש גדול מאוד

ג. הסיכוי למצוא עבודה באותה רמה

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- If you were to be laid off how would you rate on scale 1 to 10, the likelihood that you find a job requiring the same skills and experience in the next six months? (QA11)

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- אם <תאבד/תאבדי> את עבודתך, מה הסיכוי כי <תמצא/תמצאי> עבודה אחרת, לפחות באותה רמת הכנסה שיש לך כיום? (8.wp.280)

1. סיכוי גדול מאוד
2. סיכוי גדול
3. סיכוי קטן
4. אין סיכוי כלל
5. [לא אחפש]

5. מצב רגשי

א. שביעות רצון כללית מהחיים

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- Talking all things together would you say you are: Very happy, quite happy, not very happy, not at all happy (QA1)

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- באופן כללי האם <אתה/את> מרוצה מחייתך? (13.20)

1. מרוצה מאוד
2. מרוצה
3. לא כל כך מרוצה
4. בכלל לא מרוצה

ב. מצפים לשיפור במצב הכללי

נוסח השאלה בסקר האיחוד האירופי

- What are your expectations for the next twelve months: will the next 12 months be better, worse or the same when it comes to your life in general? (QA12.1)

1. Better
2. Worse
3. Same

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- בשנים הקרובות, האם <אתה חושב/את חושבת> שבהשוואה להיום:

1. חיך יהיו טובים יותר
2. חיך לא ישתנו
3. חיך יהיו פחות טובים

ג. תחושה שיש על מי לסמוך

נוסח השאלות בסקר האיחוד האירופי

- From whom would you get support if you need advise about a serious personal or family matters? (QA4.2)

1. Your partner
2. Family member
3. Work colleague
4. Friend
5. Neighbor
6. Someone else
7. Nobody

- From whom would you get support if you need help around the house when ill? (QA4.1)

1. Your partner
2. Family member
3. Work colleague
4. Friend
5. Neighbor
6. Someone else
7. Nobody

פרק 1: מצוקה ועוני בישראל

- From whom would you get support if you needed to urgently raise an important sum of money to face emergency? (QA4.4)

1. Your partner
2. Family member
3. Work colleague
4. Friend
5. Neighbor
6. Someone else
7. Nobody

- From whom would you get support if you were feeling a bit depressed and wanting someone to talk to? (QA4.3)

1. Your partner
2. Family member
3. Work colleague
4. Friend
5. Neighbor
6. Someone else
7. Nobody

נוסח השאלה בסקר החברתי בישראל

- אילו היית במשבר או במצוקה, האם ישנם אנשים שעל עזרתם <אתה יכול/את יכולה> לסמוך?

1. כן

2. לא

פרק 2

**עוני והדרה חברתית
בהשוואה למדינות
האיחוד האירופי
אינדיקטורים אובייקטיביים**

א. מבוא

בפרק זה תוצג השוואה בין-לאומית מקיפה של מדד העוני וההדרה החברתית שפותח באיחוד האירופי¹. מדד זה מציג סדרה של אינדיקטורים המצביעים על אוכלוסיות בסיכון לעוני ועל התמורות החלות במצבן. סדרה זו משקפת מגמה בין-לאומית של הצגת העוני באופן רב ממדי ולא על פי משתנה אחד בלבד.

בישראל, המוסד לביטוח לאומי מפרסם מדי שנה את נתוני העוני הרשמיים המבוססים על שיטת מדידה יחסית המסתמכת על הכנסות משקי הבית. נתונים אלו מבוססים על נתוני סקר ההכנסות המשולב של הלמ"ס. שיטת המדידה מתייחסת להכנסות הכספיות בלבד ואינה לוקחת בחשבון אספקטים נוספים מלבד ההכנסה, כמו הוצאות, תנאי דיור, חינוך, רכוש, בריאות, ושירותים ציבוריים הזמינים לאוכלוסייה במצוקה.

בפרק זה תוצג תמונה רחבה יותר של העוני וההדרה החברתית בישראל על-ידי יישום האינדיקטורים שנקבעו באיחוד האירופי. הצגה זו והתאמת ההגדרות מאפשרת גם את ההשוואה ל-15 המדינות הוותיקות באיחוד האירופי.

ממצא מרכזי שבלט מהשוואת ישראל למדינות האיחוד האירופי היה כי ישראל היא בין ה"מובילות" בשיעורי העוני ואי-השוויון, אולם בבחינת שיעורי חינוך והשכלה, ישראל נמצאת במקום גבוה לעומת מדינות האיחוד. הבולטות של ישראל בבחינת שיעורי העוני מתבטאת הן בשיעור הכללי והן בשיעור הגבוה של קבוצות אוכלוסייה אשר נמצאות בסיכון לעוני: ילדים, קשישים ונשים.

1 למידע נוסף בדבר המדד ראו: אתר האיחוד האירופי www.ec.europa.eu, וכן "המרכז הישראלי לקידום צדק חברתי", חוברת "עוני והדרה חברתית בישראל ובמדינות האיחוד האירופי", ירושלים, נובמבר 2007.
תודת הלמ"ס למרכז הישראלי לקידום צדק חברתי על הרעיון להפקת דוח זה ולביצוע ההשוואה הבין-לאומית.

ב. הגדרות והסברים (בהתאמה לאיחוד האירופי)

עוני (Poverty): מצב שבו נבצר מפרטים לקיים רמת חיים המקובלת בחברה שבה הם חיים בשל רמת הכנסה נמוכה ומיעוט במשאבים. פרטים אלו עלולים לסבול ממספר רב של מצוקות כגון: אבטלה, תנאי דיור ירודים, חוסר בשירותי בריאות, תרבות וכד' והיעדר הזדמנות ללמידה המאפשרת הסתגלות לשינויים שחלים בחברה. בשל חוסר במשאבים, פרטים אלו נדחקים לשולי החברה וחשים ניכור כלפי מוסדותיה.

הדרה חברתית (Social exclusion): תהליך שבאמצעותו פרטים נדחקים לשולי החברה ונמנעת מהם השתתפותם בה כחברים שווים זכויות וזאת בשל עוניים, בשל חוסר שליטה במיומנויות יסוד הנדרשות כדי לתפקד בחברה או בשל אפליה. מצב זה גורם להרחקתם ממקורות תעסוקה, הכנסה והזדמנויות לרכישת השכלה מתאימה.

לפרטים אלו נגישות מצומצמת למוקדי קבלת ההחלטות באותה חברה ולכן הם חשים ניכור וחוסר יכולת להשפיע על החלטות הנוגעות לחייהם.

הכלה חברתית (Social inclusion): תהליך המאפשר לפרטים הנמצאים בסיכון לעוני ולהדרה חברתית את הנגישות להזדמנויות ולמשאבים הנדרשים להשתתפותם המלאה בתחומי הכלכלה, החברה והתרבות, לאיכות ולרמת חיים הנחשבות למקובלות בחברה שבה הם חיים, ליכולת ההשפעה על קבלת ההחלטות על חייהם ולמימוש זכויותיהם הבסיסיות.

אוכלוסייה בסיכון לעוני: נפשות השייכות למשק בית שבו ההכנסה הפנויה הממוצעת לנפש סטנדרטית היא פחות מ-60% של חציון ההכנסה הפנויה הממוצעת לנפש סטנדרטית בכלל האוכלוסייה.

קו הסיכון לעוני: סכום ההכנסה הפנויה לנפש סטנדרטית כאשר כל מי שהכנסתו הפנויה הסטנדרטית נמוכה ממנו, נמנה עם האוכלוסייה שבסיכון לעוני (60% של חציון ההכנסה הממוצעת לנפש סטנדרטית באוכלוסייה).

שיעור העוני: שיעור משקי הבית אשר הכנסתם לנפש סטנדרטית נמצאת מתחת לקו העוני. האוכלוסייה הענייה ממופה למספר מגזרים וקבוצות אוכלוסייה כמו: קשישים, ילדים, משפחות חד הוריות וכדומה.

יחס פער העוני: היחס בין פער העוני הממוצע למשפחה ענייה לבין קו העוני. יחס פער העוני לפי חציון (Relative median poverty risk gap) מודד עד כמה ההכנסה החיצונית של האוכלוסייה בסיכון לעוני נמוכה מקו העוני.

הכנסה פנויה (הכנסה לאחר תשלומי העברה ומסים) למשק בית: סך ההכנסות הכספיות השוטפות של משק הבית לאחר ניכוי תשלומי החובה. הכנסה זו כוללת את כל ההכנסות מעבודה שכירה של כל אחד מבני משק הבית (עם כל התוספות, כגון: חודש 13, דמי הבראה וביגוד, שעות נוספות, פרמיות וכו'), מעבודה עצמאית או מעסק, הכנסות שוטפות מתמיכות ומפנסיות וכן הכנסות כספיות מרכוש, ריבית ודיבידנד.

הכנסה פנויה לנפש סטנדרטית: הכנסה פנויה של משק הבית מחולקת במספר הנפשות הסטנדרטיות במשק הבית.

נפש סטנדרטית: יחידה במשק הבית שהוצאותיה נאמדו בהתחשב במשקל הכלכלי הפוחת של כל נפש נוספת. גישה זו מייחסת לכל נפש נוספת במשפחה השפעה שולית קטנה יותר מבחינת העומס המוטל על תקציב המשפחה, כביטוי ליתרונות לגודל.

פרק 2: עוני והדרה חברתית בהשוואה למדינות האיחוד האירופי

כאמור, בפרק זה הותאמו הנפשות הסטנדרטיות להגדרות שהתקבלו באיחוד האירופי, כדלקמן:

מבוגר ראשון במשק בית = 1 נפש סטנדרטית;

כל מבוגר נוסף בגיל 14 ומעלה = 0.5 נפש סטנדרטית;

כל ילד עד גיל 13 = 0.3 נפש סטנדרטית.

ילדים תלויים (Dependent children): ילדים עד גיל 15 וילדים בגיל 16-24 אם אינם פעילים וחיים יחד עם הורה אחד לפחות.

מצב תעסוקתי של פרטים בני 18 ומעלה:

- עובד: אדם שעבד לפחות יום אחד בשלושת החודשים לפני בואו של הסוקר למשק הבית.

- לא עובד: לא עבד כלל בשלושת החודשים לפני בוא הסוקר.

מועסקים בסקר כוח אדם הם אנשים שעבדו לפחות שעה אחת בשבוע הקובע, בעבודה כלשהי תמורת שכר, רווח, או תמורה אחרת או אנשים שנעדרו זמנית מעבודתם.

בלתי מועסקים בסקר כוח אדם הם אנשים שלא עבדו כלל בשבוע הקובע שהסתיים לפני הפקידה בסקר, חיפשו עבודה באופן פעיל בארבעת השבועות שקדמו לפקידתם בסקר והיו יכולים להתחיל לעבוד בשבוע הקובע אילו הוצעה להם עבודה מתאימה. כוח העבודה האזרחי השבועי מוגדר בסקר כבני 15 ומעלה שהיו "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע הקובע.

מדד ג'יני: מדד מקובל למדידת אי-שוויון בחלוקת הכנסות. ערכי המדד נעים בין 0 לציון שוויון מלא לבין 1 לציון אי-שוויון מלא.

תשלומי העברה: תשלומים מתמיכות וקצבאות ממוסדות ממשלתיים.

ג. מקורות הנתונים

הנתונים בפרק זה עובדו משני סקרי משפחות מרכזיים המתבצעים בלמ"ס באופן שוטף כל שנה, סקר הוצאות משק הבית וסקר כוח אדם.

סקר הוצאות משק הבית²

סקר הוצאות משק הבית הוא סקר שוטף שנערך על-ידי הלמ"ס כל חמש שנים לערך החל בשנות ה-50, ומשנת 1997 הוא מתבצע באופן שוטף כל שנה. הסקר כולל את כל האוכלוסייה העירונית והלא עירונית במדינת ישראל (למעט קיבוצים, מושבים שיתופיים ובדווים הגרים מחוץ ליישובים). המדגם הסופי כולל כ-6,000 משקי בית בשנה.

מטרת הסקר היא לקבל את מרכיבי התקציב של משקי הבית בישראל ואת ההוצאות על כל קבוצות התצרוכת (מזון, ירקות ופירות, דיור, אחזקת הדירה, ריהוט וציוד לבית, הלבשה והנעלה, בריאות, חינוך, תרבות ובידור, תחבורה ותקשורת ומוצרים ושירותים אחרים) וכן את כל מרכיבי ההכנסה של משקי הבית. מהסקר מתקבלים נתונים המשמשים לאפיון רמת החיים של משקי הבית מהיבטים שונים כגון: דפוסי צריכה, רמת תזונה והרכבה, רמת ההכנסה והרכבה, תנאי הדיור ובעלות על מוצרים בני קיימה. הסקר משמש גם למחקרי שוק, לבניית מודלים לחיזוי התנהגות צרכנים, למחקרים על תחולת המס העקיף על קבוצות שונות באוכלוסייה ועוד. אחד השימושים החשובים של הסקר הוא קביעת "המשקלים" לסל הצריכה של מדד המחירים לצרכן.

סקר כוח אדם³

סקר כוח אדם הוא סקר שנתי שוטף הקיים במדינת ישראל משנת 1954. הסקר כולל את כלל האוכלוסייה בגיל 15 ומעלה בישראל. המדגם הסופי כולל כ-100,000 נפש (בגיל 15 ומעלה) כל שנה.

מטרתו המרכזית היא מעקב שוטף אחר התפתחויות בכוח העבודה בישראל, גודלו ותכונותיו, היקף האבטלה ועוד. הסקר מתבצע באמצעות ראיונות של משקי בית. כל משק בית משתתף בסקר 4 פעמים במשך שנה וחצי. המדדים המרכזיים בסקר זה הם: שיעור ההשתתפות בכוח העבודה האזרחי בישראל, שיעור המועסקים והבלתי מועסקים מתוך כוח העבודה האזרחי.

2 ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "סקר הוצאות משק הבית 2006 – סיכומים כלליים", פרסום 1310, ירושלים, תשס"ח-2007.

3 ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "סקר כוח אדם 2006", פרסום 1305, ירושלים, תשס"ח-2007.

ד. ממצאים עיקריים - השוואה בין-לאומית של מדדי העוני וההדרה החברתית

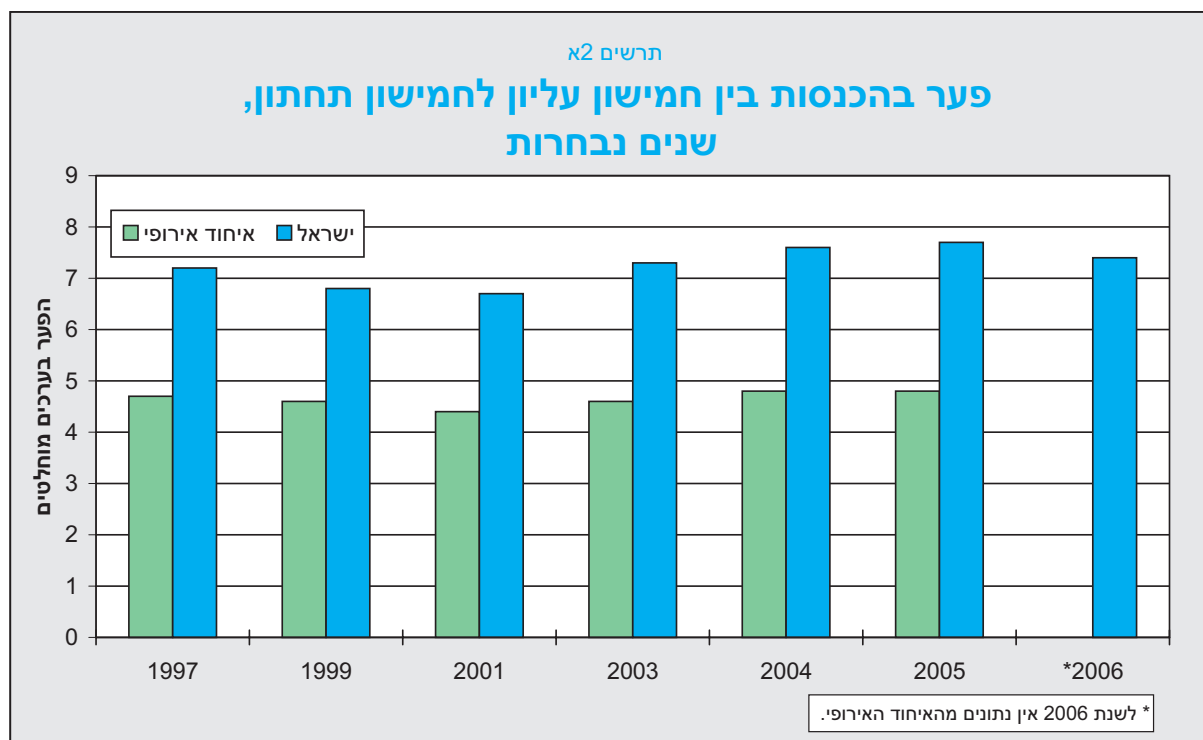
1. אי-שוויון בחלוקת ההכנסות

לוח 2.1

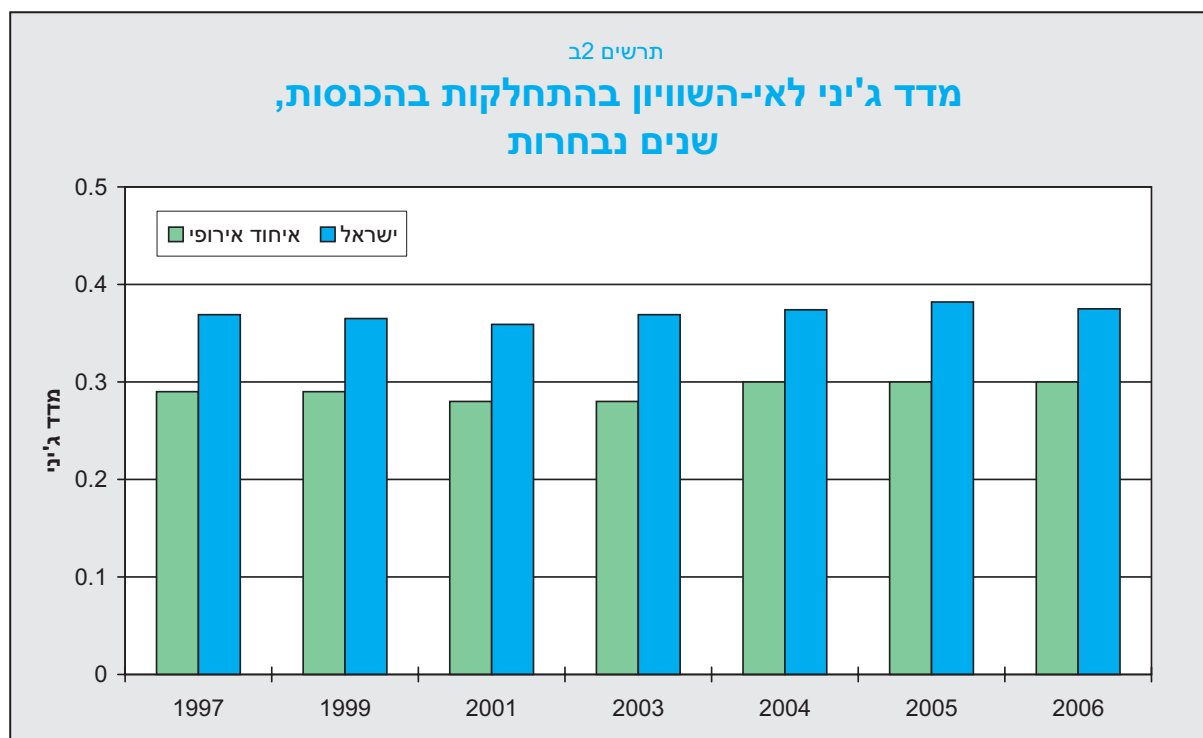
פער בין ממוצע ההכנסות בחמישון העליון לממוצע ההכנסות בחמישון התחתון, לפי חמישוני הכנסה נטו לנפש סטנדרטית, שנים נבחרות

מדינה	1997	1999	2001	2004
שוודיה	3.0	3.1	3.4	3.3
דנמרק	2.9	3.0	3.0	3.5
פינלנד	3.0	3.4	3.5	3.6
לוקסמבורג	3.6	3.9	3.8	3.8
אוסטריה	3.6	3.7	3.5	3.8
צרפת	4.4	4.4	4.0	4.0
הולנד	3.6	3.7	3.8	4.0
בלגיה	4.0	4.2	4.0	4.1
גרמניה	3.7	3.6	3.6	4.1
איחוד אירופי	4.7	4.6	4.4	4.9
אירלנד	5.0	4.9	4.5	5.0
ספרד	6.5	5.7	5.5	5.4
איטליה	5.3	4.9	4.8	5.6
הממלכה המאוחדת	4.7	5.2	4.9	5.6
יוון	6.6	6.2	5.7	5.8
ישראל	7.2	6.8	6.7	7.6
פורטוגל	6.7	6.4	6.5	8.2

בישראל, בשנת 2006, ההכנסה נטו לנפש סטנדרטית בחמישון העליון הייתה גבוהה פי 7.4 מההכנסה בחמישון התחתון. בשנת 2005 היחס היה גבוה יותר ועמד על פי 7.7. בשנת 2004 ממוצע האיחוד האירופי עמד על פי 4.9 בעוד שבישראל הפער היה פי 7.6. למעט פורטוגל (פי 8.2), זהו הפער הגדול ביותר מבין מדינות האיחוד האירופי. משנת 2001 עד שנת 2005 ישנה מגמת עלייה בפערי ההכנסות הן בישראל והן בממוצע במדינות האיחוד האירופי. בשנת 2006 מגמת העלייה בפערי ההכנסות בין החמישונים בישראל נעצרה.

בשנת 2005 מדד ג'יני להתחלקות ההכנסה הפנויה בישראל עמד על 0.38 נקודות ובאיחוד האירופי על 0.3 נקודות. השוואת מדד ג'יני לאורך השנים מצביעה על מגמה זוהי: בשנים 1997-2001 אי-השוויון בהכנסות ירד הן במדינות האיחוד האירופי והן בישראל, אולם בישראל, בשנת 2001 המדד עלה בהדרגה עד שנת 2005 (מ-0.36 בשנת 2001 ל-0.38 בשנת 2005). בשנת 2006 נעצרה מגמה זו.

2. אוכלוסייה בסיכון לעוני, לפי מין, סוג משק בית וגיל

לוח 2.2

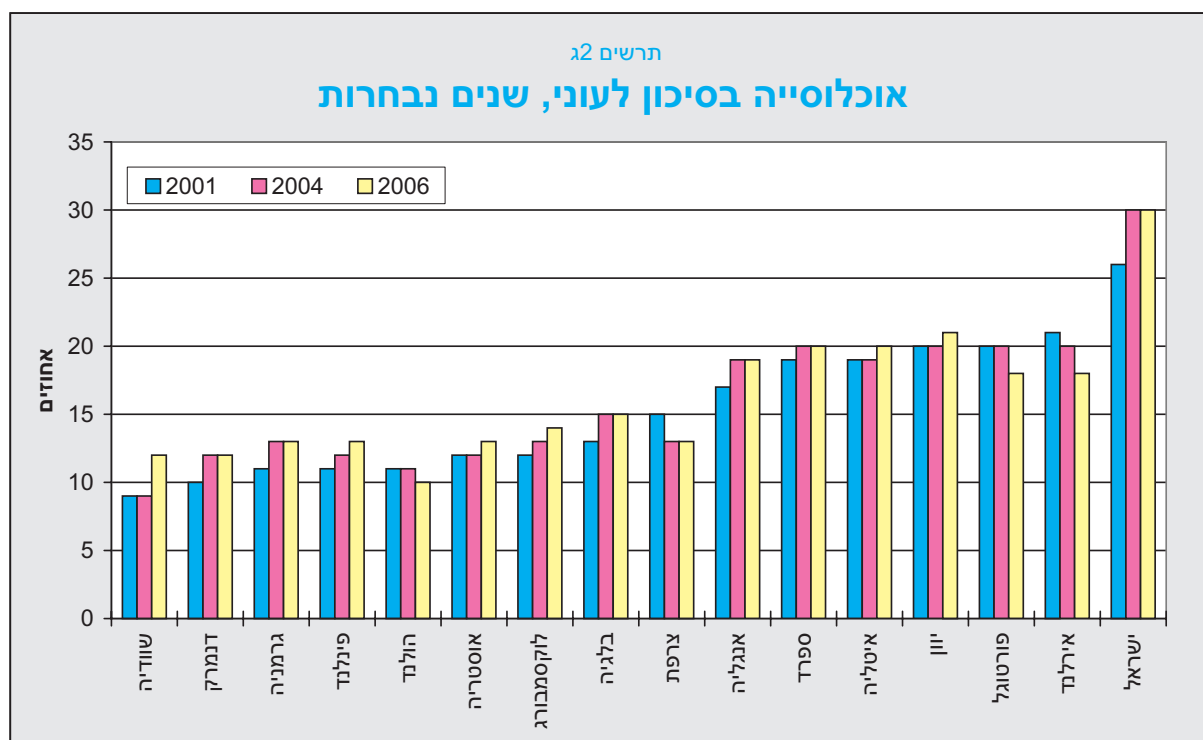
אוכלוסייה¹ בסיכון לעוני, שנים נבחרות

אחוזים

2006					2004		2001	
איחוד אירופי	ישראל				איחוד אירופי	ישראל	איחוד אירופי	ישראל
	ערבים	מזה: יהודים	יהודים ואחרים	סך הכל				
	68	21	21	30	17	30	15	26

1. ההתייחסות בלוח היא לנפשות.

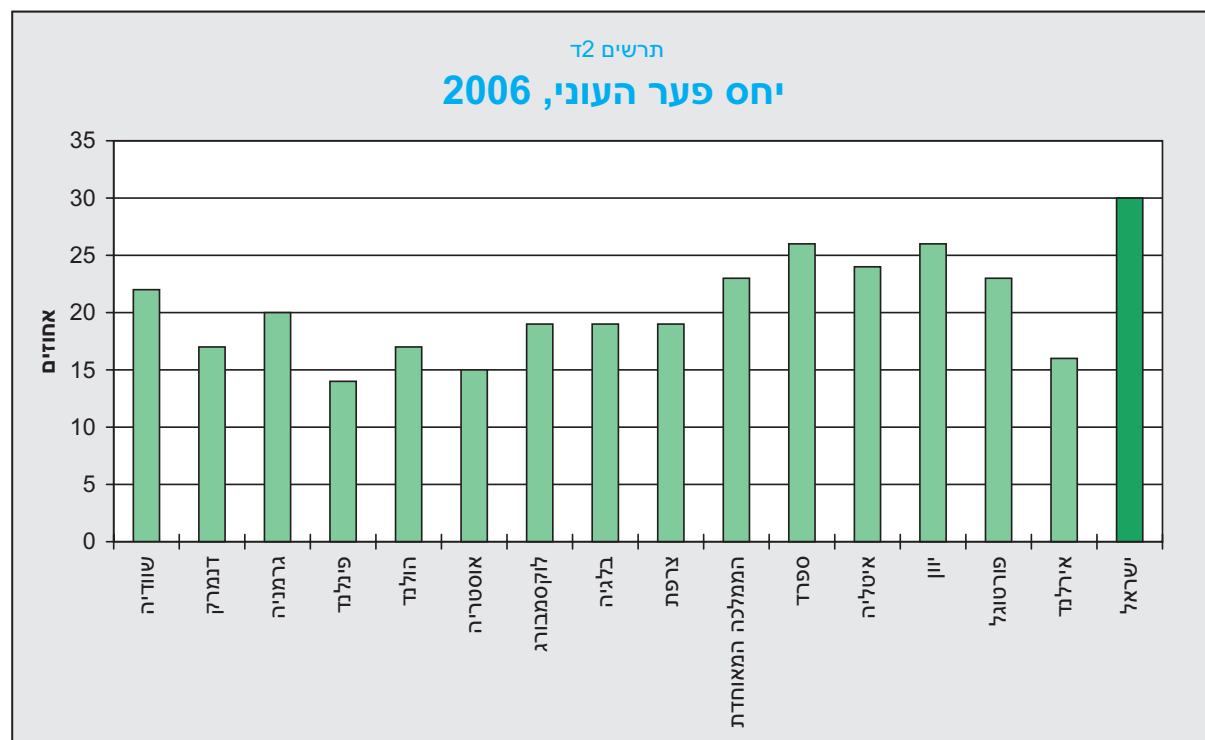
בשנת 2001, 26% מאוכלוסיית ישראל הייתה בסיכון לעוני בעוד שבשנת 2006 השיעור עלה ל-30%. גם במדינות האיחוד האירופי הייתה עלייה בשיעור הנפשות בסיכון לעוני, אולם שיעורם נמוך יותר בהשוואה לישראל וכן העלייה בשיעור מתונה יותר (15% ב-2001 לעומת 16% בשנת 2006). בשנת 2006, 21% מאוכלוסייה היהודית נמצאה בסיכון לעוני לעומת 68% מהאוכלוסייה הערבית.

בישראל, שיעור הנפשות בסיכון לעוני הוא הגבוה ביותר מבין כל מדינות האיחוד האירופי. מבין מדינות האיחוד, שיעור הנפשות בסיכון לעוני במדינות הנורדיות הוא הנמוך ביותר (כ-10%) לעומת אירלנד, פורטוגל ויוון (כ-20%).

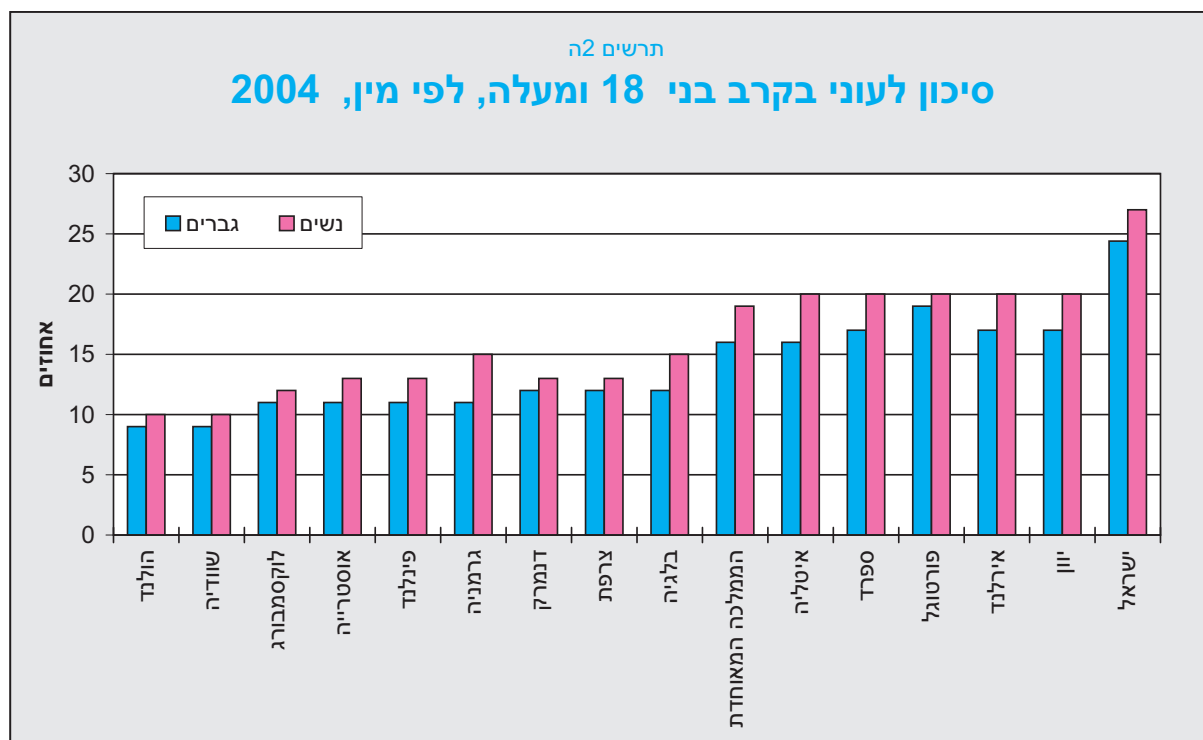
מהשוואה בין השנים 2001 ל-2006 עולה שרק בצרפת, באירלנד, בפורטוגל ובהולנד הייתה ירידה בשיעור הנפשות בסיכון לעוני בעוד שביתר המדינות הייתה עלייה, אך העלייה הייתה מתונה יותר מאשר בישראל.

יחס פער העוני לפי חציון (Relative median poverty risk gap) מודד עד כמה הכנסות האוכלוסייה בסיכון לעוני נמוכות מקו העוני. זהו אינדיקטור חשוב המספק מידע "עד כמה העניים הם עניים".

ב-2006 יחס פער העוני החציוני בישראל היה הגבוה ביותר והגיע ל-30% לעומת 22% באיחוד האירופי. המשמעות היא שההכנסות של חצי מהאוכלוסייה בסיכון לעוני בישראל היו מתחת ל-70% מקו העוני.

מגמה שחוזרת על עצמה היא שנשים נמצאות בסיכון גבוה יותר לחיות במשקי בית עניים. בישראל, בשנת 2004, 26.8% מכלל הנשים בגיל 18 ומעלה נמצאו בסיכון לעוני לעומת 23.8% מהגברים בגיל זה. דפוס זה חזר על עצמו גם במדינות האיחוד האירופי, בהן שיעור הנשים בסיכון לעוני בגיל 18 ומעלה היה 16% לעומת 14% מהגברים.

הסיכון הגבוה ביותר לעוני, לפי סוג משק בית, הוא בקרב בוגר בודד עם ילדים תלויים. בישראל, בשנת 2004, שיעור משקי הבית של בודדים עם ילדים תלויים היה 40% כאשר ממוצע מדינות האיחוד האירופי היה 32%. לרוב עומדות בראש משק בית זה נשים, בישראל כ-95% מתוך משקי הבית של מבוגר עם ילדים הן נשים חד-הוריות. בשנת 2006, 43% ממשקי בית אלו בישראל נמצאו בסיכון לעוני.

לוח 2.3

סיכון לעוני של משקי בית בודדים עם ילדים, לפי קבוצת אוכלוסייה¹, שנים נבחרות

אחוזים

2006			2004		2001	
ישראל			איחוד אירופי	ישראל	איחוד אירופי	ישראל
מזה: יהודים	יהודים ואחרים	סך הכל				
35	36	43	32	40	35	41

1. לגבי ערבים, לא ניתן לפרסום עקב מספר מקרים מועט.

גם אלו שגרים במשקי בית גדולים, עם 3 ילדים תלויים ויותר, נמצאים בסיכון גבוה לעוני. בשנת 2004, 42% ממשקי בית אלו נמצאו בסיכון לעוני לעומת 26% באיחוד האירופי.

ב-2006 בכלל האוכלוסייה, רק 14% ממשקי הבית היהודיים היו משקי בית עם 3 ילדים תלויים ויותר לעומת 38% ממשקי הבית הערביים. מתוך משקי בית ערביים אלו, 78% נמצאו בסיכון לעוני.

לוח 2.4

סיכון לעוני של משקי בית עם שני בוגרים ושלושה ילדים תלויים ומעלה, לפי קבוצת אוכלוסייה, שנים נבחרות

אחוזים

2006				2004		2001	
ישראל				איחוד אירופי	ישראל	איחוד אירופי	ישראל
ערבים	מזה: יהודים	יהודים ואחרים	סך הכל				
78	28	28	43	26	42	27	35

בשנת 2001, 33% מהילדים בישראל היו בסיכון לעוני בעוד שבשנת 2006 השיעור עלה ל-40%. בשנת 2006, 27% מהילדים היהודים נמצאו בסיכון לעוני לעומת 75% מהילדים הערבים. לעומת הילדים, שיעור הקשישים בסיכון לעוני בישראל בשנים אלו ירד מ-31% ל-29% בהתאמה. בשנת 2006, 26% מאוכלוסיית הקשישים היהודים הייתה בסיכון לעוני לעומת 60% מאוכלוסיית הקשישים הערבים.

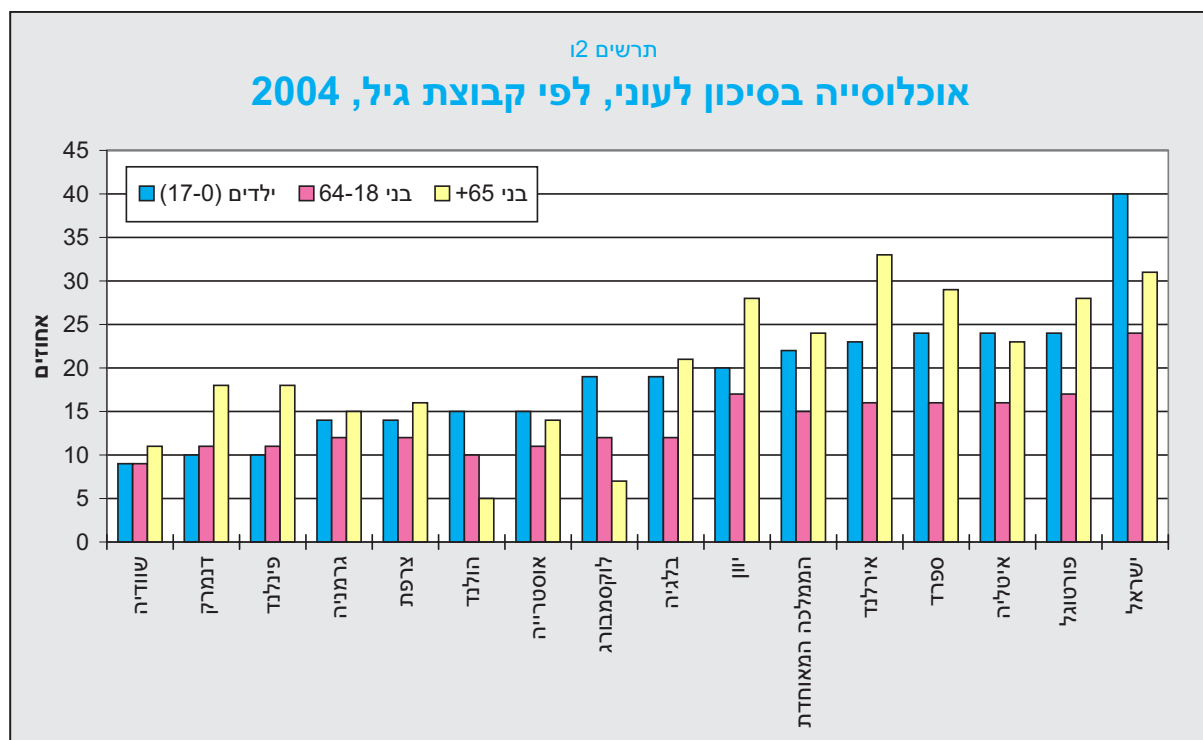
לוח 2.5

אוכלוסייה בסיכון לעוני, לפי ילדים (0-15) וקשישים (65 ומעלה) ולפי קבוצת אוכלוסייה, שנים נבחרות

אחוזים

2006 ¹				2004		2001		אוכלוסייה בסיכון לעוני
ישראל				איחוד אירופי	ישראל	איחוד אירופי	ישראל	
ערבים	מזה: יהודים	יהודים ואחרים	סך הכל					
75	27	27	40	20	40	19	33	ילדים
60	26	27	29	18	31	19	31	קשישים

1. לשנת 2006 אין נתונים מהאיחוד האירופי.

מנתונים אלו עולה שבכל מדינות האיחוד האירופי שיעור הילדים בסיכון לעוני וכן שיעור הקשישים גבוה יותר מהשיעור בקבוצת גיל העבודה (18-64). בשנת 2004, שיעור הסיכון לעוני בקרב ילדים בישראל היה הגבוה ביותר והגיע ל-40% לעומת 19% באיחוד האירופי. הסיכון לעוני בקרב אוכלוסיית הקשישים באירלנד הוא הגבוה ביותר מבין מדינות האיחוד האירופי (33%), ישראל מדורגת אחריה עם 31%.

מפת "סיכון לעוני"

נבחרו 30 היישובים הגדולים בישראל אשר מונים לפחות 50,000 תושבים. ההתרכזות ביישובים גדולים נבעה משיקולים סטטיסטיים שמבטיחים מהימנות נתונים גבוהה.

עבור כל יישוב נאספו נתונים על שלוש שנים (2004-2006) מסקרי "הוצאות משק בית". לכל משק בית שבסקר חושבה סך כל ההכנסה הפנויה של משק הבית הכוללת הכנסה מעבודה, מהון, מקצבאות ומתמיכות שונות. לפי ההכנסה הפנויה לנפש תקנית (סטנדרטית) לכל משק בית הוגדר האם הוא נמצא במצב של "סיכון לעוני", בהתאם להגדרות של האיחוד האירופי⁴.

לכל יישוב חושבה פרופורציית משקי הבית אשר נמצאים בסיכון לעוני. בעזרת משתנה זה חושבו "עשירוני הסיכון". כך, לדוגמה, בעשירון התחתון נמצאים שלושת היישובים בעלי הסיכון הנמוך ביותר לעוני (גבעתיים, מודיעין ורעננה), ואילו בעשירון העליון נמצאים שלושת היישובים בעלי הסיכון הגבוה ביותר לעוני (נצרת, בית שמש ועכו).

שמות היישובים	עשירוני הסיכון לעוני
גבעתיים, מודיעין-מכבים-רעות, רעננה	1
אילת, ראשון לציון, הרצלייה	2
רחובות, כפר סבא, פתח תקווה	3
רמת גן, חולון, תל אביב-יפו	4
בת ים, נהרייה, חדרה	5
באר שבע, חיפה, נתניה	6
אשדוד, אשקלון, קריית אתא	7
לוד, נצרת עילית, ירושלים	8
רמלה, בני ברק, קריית גת	9
נצרת, בית שמש, עכו	10

במפה מיוצגים העשירונים על-ידי גוונים שונים של הצבע הירוק. ככל שהגוון כהה יותר כך אוכלוסיית היישוב נמצאת בעשירון גבוה יותר, ולכן נמצאת בסיכון גבוה יותר לעוני.

4 למידע נוסף, ראו סעיף "הגדרות והסברים".

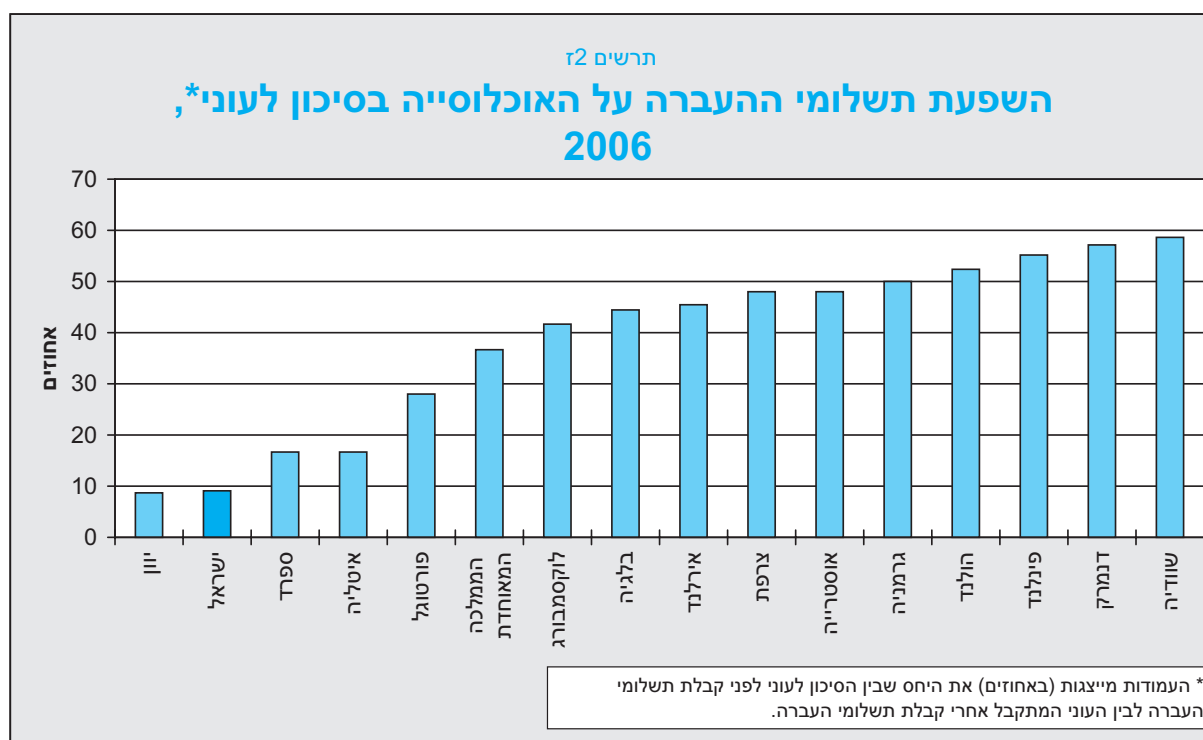
פרק 2: עוני והדרה חברתית בהשוואה למדינות האיחוד האירופי

3. הערכת השפעתן של ההגנות הסוציאליות על האוכלוסייה בסיכון לעוני

ההשוואה בין שיעור האוכלוסייה בסיכון לעוני לאחר ההגנות הסוציאליות לבין שיעור הסיכון לעוני אילו לא היו אותן הגנות, מצביעה על כך שלתשלומי ההעברה יש השפעה רבה על הפחתת מספר האנשים הנמצאים בסיכון לעוני באיחוד האירופי. ללא תשלומי ההעברה, השיעור לעוני באיחוד האירופי היה גבוה הרבה יותר. בשנת 2006 צומצם שיעור הסיכון לעוני ועמד על 10 נקודות האחוז (26% לפני ההעברות לעומת 16% אחרי ההעברות).

בישראל ההבדלים הם הקטנים ביותר: לפני תשלומי ההעברה, הסיכון לעוני באוכלוסיית ישראל היה גבוה ב-3 נקודות האחוז מאשר אחרי תשלומי ההעברה (33% לעומת 30% אחרי תשלומי העברה). בתרשים 2, ניתן לראות את אחוז הירידה המוחלט בשיעור הסיכון לעוני, המחושב לפני ואחרי תשלומי העברה. במדינות האיחוד האירופי, ההשפעה הגדולה ביותר של תשלומי ההעברה על צמצום העוני הייתה במדינות הנורדיות, באוסטריה, בהולנד ובגרמניה, שבכל אחת מהן תשלומי ההעברה הפחיתו את הסיכון לעוני ב-50% ויותר. בניגוד למדינות אלה, ביוון, בספרד ובאיטליה תשלומי ההעברה הפחיתו את הסיכון לעוני בפחות מ-20%. ישראל ממוקמת יחד עם יוון (9% צמצום).

4. תעסוקה והדרה חברתית

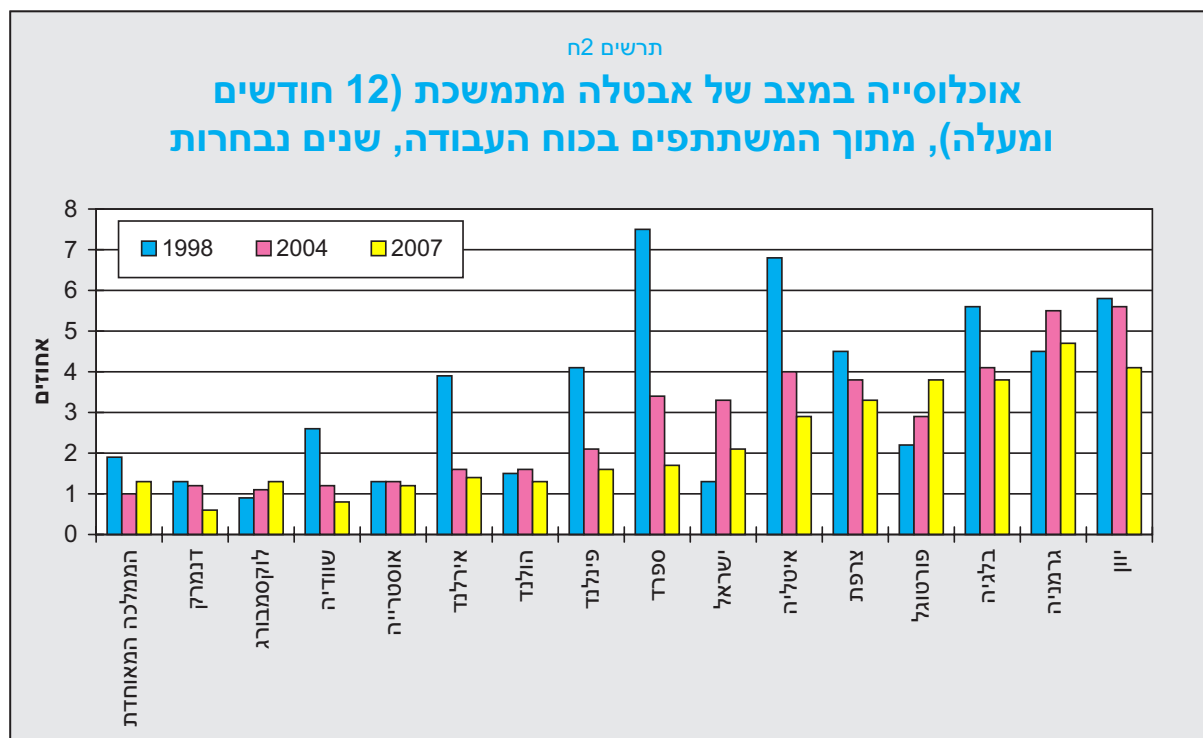
תעסוקה יוצרת הכנסה ובנוסף מאפשרת למועסקים השתתפות בחיי החברה והתפתחות אישית. לחוסר תעסוקה מתמשך יש קשר ישיר למצוקה חברתית, מאחר שהבלתי מועסקים לאורך זמן נוטים לאבד מכישוריהם ומביטחונם העצמי ואלו חשובים מאוד למציאת עבודה.

בשנת 2007 המצב בישראל טוב יותר מאשר במדינות האיחוד האירופי (בממוצע). 2.1% מהמשתתפים בכוח העבודה האזרחי היו בלתי מועסקים מעל שנה (53 שבועות ומעלה) לעומת 2.8% באיחוד האירופי.

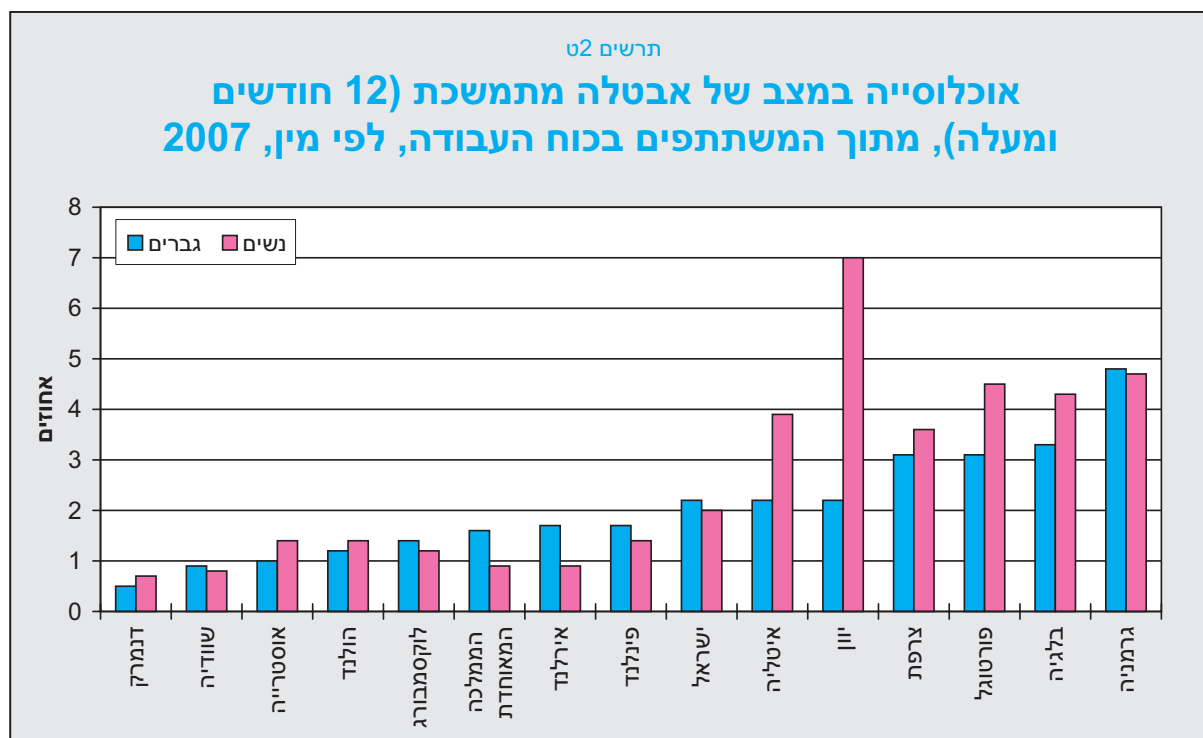
פרק 2: עוני והדרה חברתית בהשוואה למדינות האיחוד האירופי

מבין מדינות האיחוד, האחוז הגבוה של בלתי מועסקים במשך תקופה ממושכת נמצא בגרמניה (4.7%). לעומת זאת, בדנמרק ובשוודיה אחוז האבטלה המתמשכת (שנה ומעלה) מכלל כוח העבודה מהווה פחות מאחוז.

בעוד שבין השנים 1998 ו-2004, ברוב מדינות האיחוד האירופי הייתה ירידה באחוז הבלתי מועסקים מעל שנה, בישראל הייתה עלייה חדה ביותר, מ-1.3% בשנת 1998 ל-3.3% בשנת 2004. בשנים 2004 ו-2007 ברוב מדינות האיחוד האירופי למעט בממלכה המאוחדת, בלוקסמבורג, ובפורטוגל וכן בישראל הייתה ירידה באחוז הבלתי מועסקים מעל שנה.

תרשים 2ט מצביע על הפערים התעסוקתיים בין המינים: אי-השוויון התעסוקתי בין המינים היה גדול במיוחד ביוון, ובאיטליה. בשנת 2007, 7.0% מהנשים ביוון היו מובטלות לאורך זמן, לעומת 2.2% מהגברים ובאיטליה 3.9% לעומת 2.2% בהתאמה. בישראל כמעט שאין הבדל בין המינים.

תעסוקה היא הדרך היעילה ביותר להקטין את הסיכון לעוני ולהדרה חברתית. ואכן, מנתוני שנת 2004 נמצא שבישראל רק 12% מהמועסקים נמצאו בסיכון לעוני לעומת 40% מהבלתי מועסקים בני 18 ומעלה. במדינות האיחוד האירופי 8% מהמועסקים נמצאו בסיכון לעוני לעומת 23% מהבלתי מועסקים.

בישראל, בשנת 2006, רק 8% מהיהודים שעבדו נמצאו בסיכון לעוני לעומת 42% מהערבים ו-32% מהיהודים שלא עבדו נמצאו בסיכון לעוני לעומת 73% מהערבים.

לוח 2.6

סיכון לעוני בקרב בני 18 ומעלה, לפי קבוצת אוכלוסייה ומצב תעסוקתי, שנים נבחרות

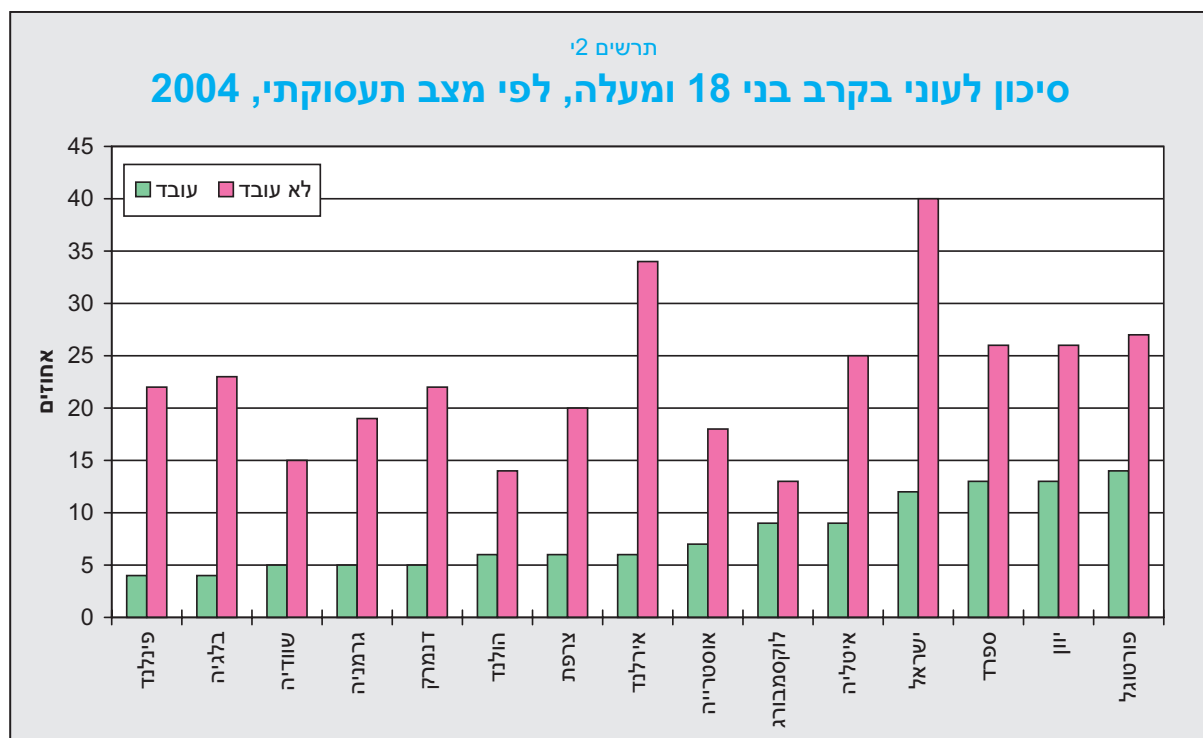
אחוזים

2006				2004		2001 ¹		
ישראל				איחוד אירופי	ישראל	איחוד אירופי	ישראל	
ערבים	יהודים ואחרים		סך הכל					
	מזה: יהודים	סך הכל						
42	8	8	12	8	12	7	10	עובדים
73	32	32	41	23	40	22	37	לא עובדים

1. נתוני 2001 הם עבור בני 16 ומעלה.

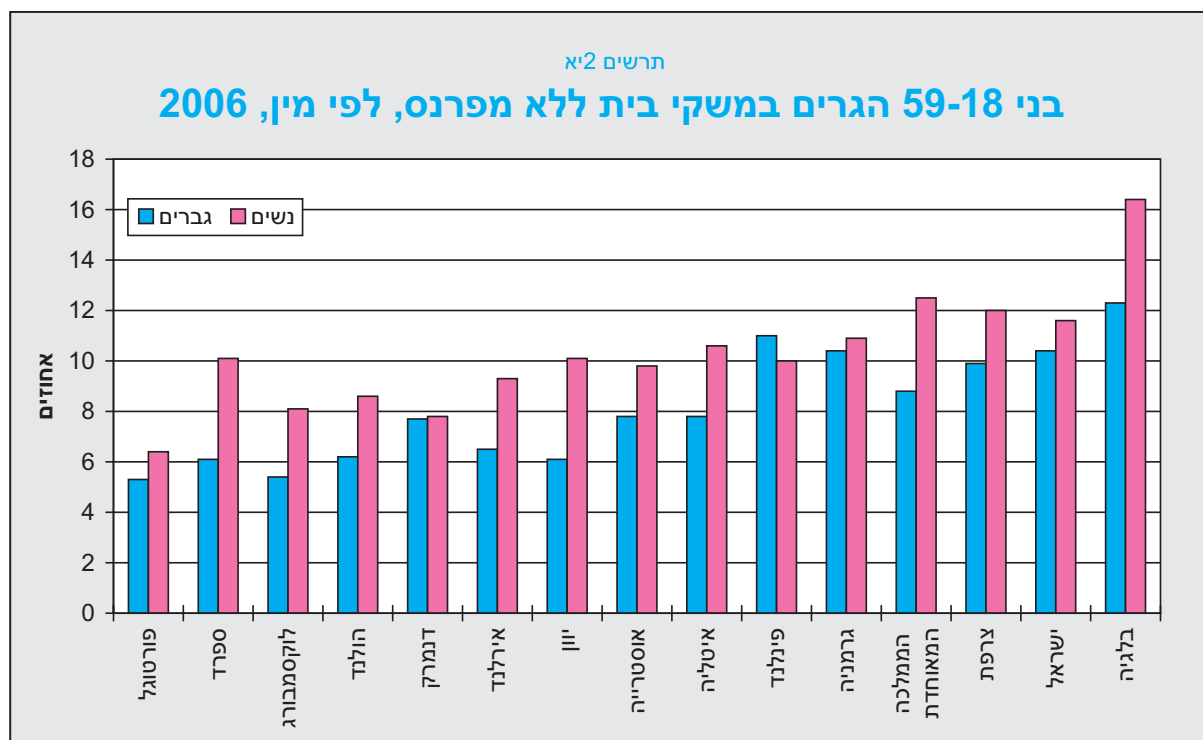
פרק 2: עוני והדרה חברתית בהשוואה למדינות האיחוד האירופי

מתרשים 2 עולה שהשיעור הגבוה ביותר של פרטים שאינם עובדים מתוך כלל האוכלוסייה היה בישראל. מבין מדינות האיחוד האירופי, השיעור הגבוה ביותר הוא באירלנד (34%) ובפורטוגל (27%), ולעומתן השיעור הנמוך ביותר הוא בלוקסמבורג (13%) ובהולנד (14%).

שכר נמוך הוא גורם חשוב בהשפעתו על העוני בקרב עובדים. אולם עובדים בעלי כישורים נמוכים ועובדים הנמצאים במצב של חוסר יציבות תעסוקתית ועבודה במשרה חלקית, עלולים אף הם להיכלל באוכלוסייה בסיכון לעוני.

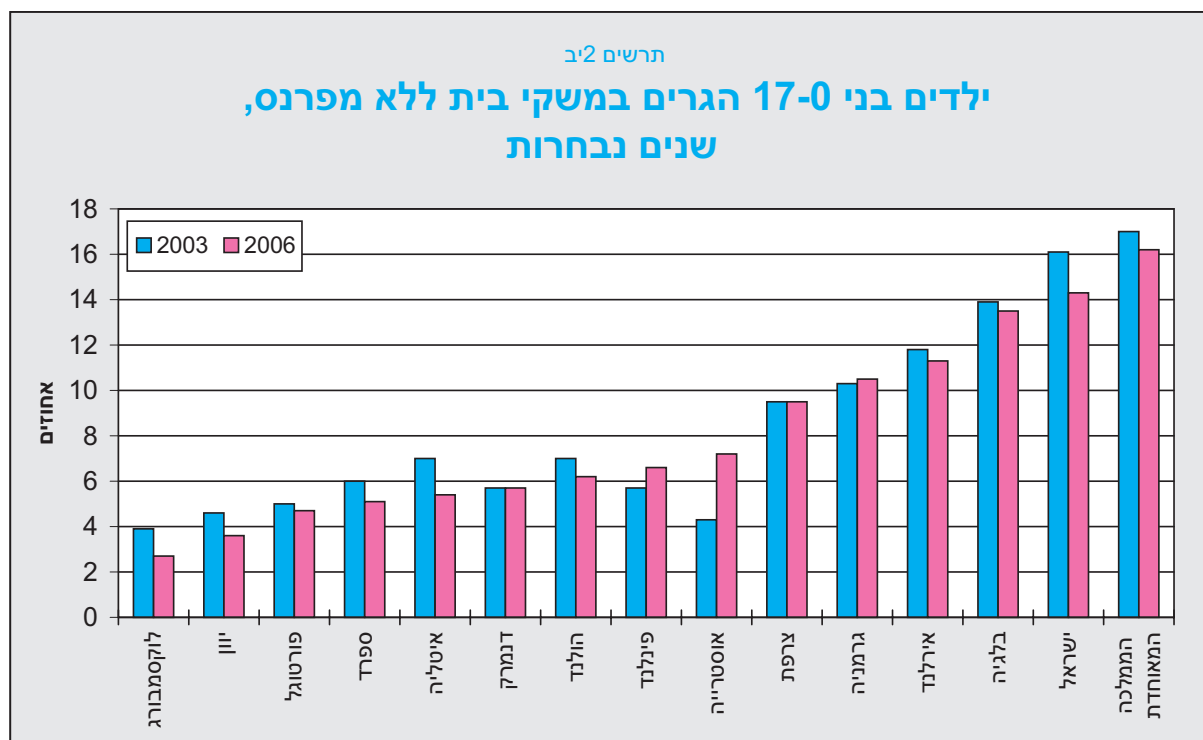
ההשפעה השלילית על החיים במשקי בית ללא מפרנסים נגרמת הן בשל חוסר הכנסות מעבודה והן בשל "חוסר המגע" עם עולם העבודה. בשנת 2006, באיחוד האירופי, בערך אחד מתוך עשרה בני 18-59 חי במשק בית ללא מפרנס. ממדינות האיחוד, השיעור הגבוה ביותר היה בבלגיה (14.3%) ואחריה בצרפת (10.9%). ישראל נמצאת בין שתי מדינות אלה (11%).

בכל המדינות, למעט פינלנד, שיעור הנשים החיות במשקי בית ללא מפרנס גבוה יותר משיעור הגברים. במדינות האיחוד האירופי שיעור הנשים בנות 18-59, החיות במשקי בית ללא מפרנס, עמד על 10.8% בממוצע ונמצא גבוה בשתי נקודות האחוז משיעור הגברים החיים במשקי בית אלו.

ילדים החיים במשקי בית ללא מפרנס עלולים לחקות דפוס זה, דבר שישפיע על השכלתם ועל הישגיהם בשוק העבודה בעתיד.

בשנת 2006, שיעור הילדים בישראל (בני 0-17), הגרים במשקי בית ללא מפרנס היה גבוה יותר מאשר השיעור של בני 18-59 והגיע ל-14.3%. שיעור זה גם גבוה יותר מאשר במדינות האיחוד האירופי, למעט הממלכה המאוחדת. השיעור הגבוה ביותר של ילדים הגרים במשקי בית ללא מפרנס היה בממלכה המאוחדת (16.2%) והנמוך ביותר היה בלוקסמבורג (2.7%). בין השנים 2003 ו-2006 ברוב המדינות (כולל ישראל), למעט אוסטריה, פינלנד וגרמניה, שיעור הילדים החיים במשקי בית ללא מפרנס, ירד או נשאר ללא שינוי.

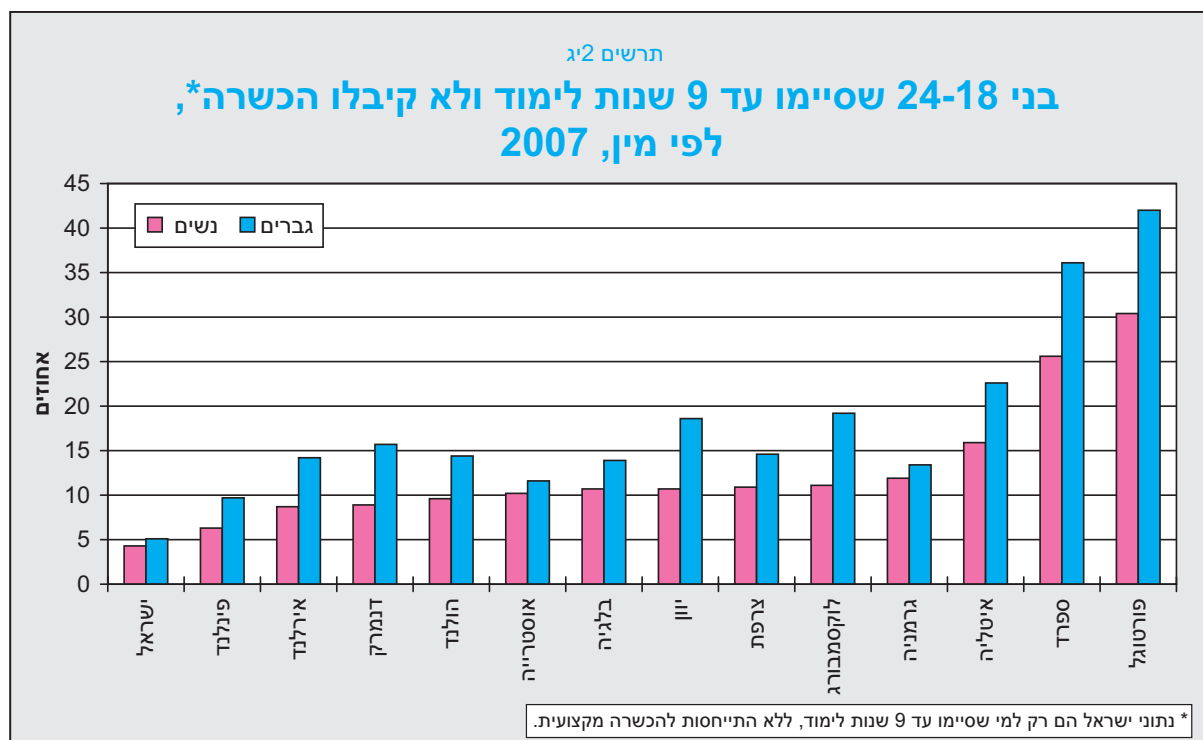

5. השכלה והדרה חברתית

חוסר ביכולות בסיסיות וחוסר בהכשרה הם מחסום עיקרי להכלה חברתית.

בישראל, שיעור בני 18-24 שסיימו חטיבת ביניים בלבד מכלל האוכלוסייה בגיל זה (עד 9 שנות לימוד) הוא הנמוך ביותר ממדינות אירופה. זאת בשל חוק חינוך חובה. בישראל, בשנת 2007 רק 4.5% מבני 18-24 סיימו עד 9 שנות לימוד לעומת 16.4% באיחוד האירופי. בפורטוגל שיעור הלומדים עד 9 שנות לימוד הגיע ל-36.3%.

בכל המדינות, שיעור הגברים שסיימו עד 9 שנות לימוד גבוה יותר משיעור הנשים.

תיבה 2

רמת חיים במשקי בית ערביים בעשור האחרון¹

בנתונים המובאים להלן נערכה השוואה בין משקי בית ערביים לבין משקי בית יהודיים² במגוון תחומים הקשורים לתנאי חיים ולרמת חיים של משק הבית (צריכה, הכנסה, תנאי דיור ובעלות על מוצרים בני קיימה), לפי התפתחותם בעשור האחרון.

נתוני ההוצאות, בעלות על מוצרים ודיור מבוססים על "סקר הוצאות משק הבית" בלבד, ואילו נתוני ההכנסות ותשלומי החובה מבוססים על "סקר הכנסות משולב".

סקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות משולב כוללים את כלל האוכלוסייה למעט קיבוצים, מושבים שיתופיים ובדווים הגרים מחוץ ליישובים (סך הכל כיסוי של 95% מאוכלוסיית המדינה). בשנים 2000 ו-2001 לא נכללה אוכלוסיית מזרח ירושלים עקב קשיים באיסוף הנתונים.

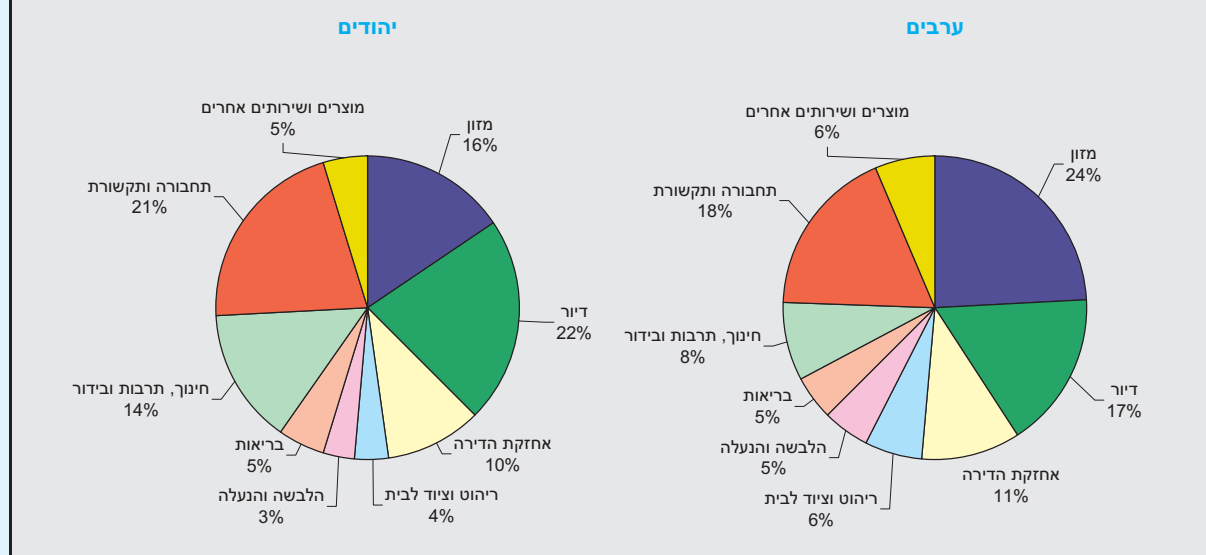
א. הוצאה

הרכב ההוצאה לתצרוכת בשנים 1997 ו-2006

הרכב סל ההוצאות לתצרוכת של משקי בית ערביים שונה מהרכב סל ההוצאות של משקי בית יהודיים. **במשקי בית ערביים** אחוז ההוצאה גבוה יותר על **מוצרים בסיסיים**: מזון, ריהוט וציוד לבית והלבשה והנעלה, ואילו **במשקי בית יהודיים** אחוז ההוצאה גבוה יותר בתחום **השירותים**: בריאות, חינוך, תרבות ובידור ותחבורה ותקשורת. שיעור הוצאה גבוה על מוצרים בסיסיים ונמוך עבור שירותים, מעיד על רמת חיים נמוכה יותר.

תרשים א

הוצאה לתצרוכת במשקי בית, לפי קבוצת אוכלוסייה וקבוצה ראשית, 2006

- 1 נתונים מורחבים לאלה המוצגים כאן, ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "משקי בית ערביים - הוצאות והכנסות 2006", על-פי סקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות משולב, פרסום 1308, ירושלים, תשס"ח-2008.
- 2 **משק בית ערבי** מוגדר כמשק בית שבו נציג משק הבית (הפרט שהשיב על השאלות) הוא מוסלמי או דרוזי (ללא קשר לדת היישוב שבו הוא מתגורר) או נוצרי שגר ביישוב לא-יהודי. **משק בית יהודי** מוגדר כמשק בית עם נציג יהודי.

בין השנים 1997 ו-2006 חלה עלייה בקרב שתי האוכלוסיות ברמת החיים בהוצאה לתצרוכת. ההוצאה לסל מצרכים ושירותים **במשקי בית ערביים** הסתכמה בשנת 2006 ב-9,976 ש"ח לחודש לעומת 9,164 ש"ח בשנת 1997 (עלייה של 8.9% במונחים ראליים).

ההוצאה לסל מצרכים ושירותים **למשקי בית יהודיים** הסתכמה בשנת 2006 ב-11,494 ש"ח לחודש לעומת 10,192 ש"ח בשנת 1997 (עלייה של 12.8% במונחים ראליים).

בעשור האחרון הצטמצם חלקה של ההוצאה למזון במשקי בית ערביים ומשקי בית יהודיים.

ההוצאה עבור בריאות במשקי בית ערביים גדלה מאוד. בשנת 2006 הוצאה זו הייתה גבוהה ב-121.8% במונחים ראליים בהשוואה להוצאה בשנת 1997.

בין השנים 1997 ו-2006 חלה עלייה משמעותית במשקי בית יהודיים ומשקי בית ערביים בהוצאה לחינוך, תרבות, בידור, תחבורה ותקשורת.

אחוז ההוצאה על דיור במונחים ראליים, בעשור האחרון, ירד במשקי בית ערביים ב-6.4%, ואילו במשקי בית יהודיים עלה ב-21.1%.

לוח 1

הוצאה לתצרוכת במשקי בית, לפי קבוצת אוכלוסייה וקבוצה ראשית, 1997 ו-2006

במחירים קבועים ל-2006

שינוי ראלי באחוזים		2006		1997		
יהודים	ערבים	יהודים	ערבים	יהודים	ערבים	
		3.08	5.01	3.21	5.39	ממוצע נפשות במשק בית
		1.25	1.02	1.15	1.08	ממוצע מפרנסים במשק בית
		ש"ח				הוצאה לתצרוכת
12.8	8.9	11,494	9,976	8,198	7,371	סך הכל
-4.3	-4.9	1,786	2,405	1,403	1,901	מזון
21.1	-6.4	2,517	1,649	1,823	1,545	דיור
10.0	19.6	1,190	1,070	741	613	אחזקת הדירה
-6.2	17.9	418	602	448	513	ריהוט וציוד לבית
33.6	32.0	368	523	362	521	הלבשה והנעלה
26.3	121.8	598	459	325	142	בריאות
24.3	19.4	1,654	833	1,125	590	חינוך, תרבות ובידור
17.7	21.3	2,427	1,793	1,590	1,140	תחבורה ותקשורת
0.7	13.6	537	642	381	404	מוצרים ושירותים ואחרים

ב. הכנסה**הרכב ההכנסה בשנים 1997 ו-2006**

ההכנסה למשקי בית ערביים קטנה מההכנסה למשקי בית יהודיים. בשנת 2006 ההכנסה הכספית הממוצעת ברוטו למשקי בית ערביים הייתה 7,590 ש"ח לעומת 13,245 ש"ח במשקי בית יהודיים.

בבדיקת ההכנסות במשקי בית יהודיים ובמשקי בית ערביים, בעשור האחרון, נמצא כי במהלך השנים הפער הלך וגדל. ההכנסה הכספית נטו של משקי בית יהודיים בשנת 2006 הייתה גבוהה פי 1.6 מאשר במשקי הבית הערביים באותה שנה, לעומת פער של 1.3 בשנת 1997.

לוח 2

הכנסה חודשית ממוצעת, לפי קבוצת אוכלוסייה, 1997 ו-2006

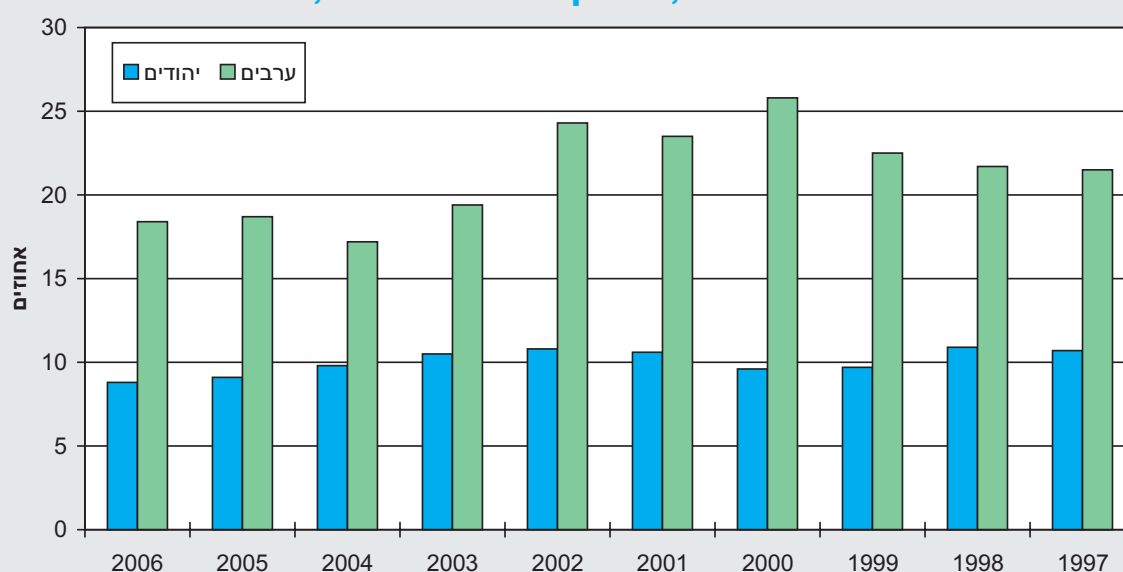
2006		1997		
יהודים	ערבים	יהודים	ערבים	
ש"ח - במחירי 2006				הכנסה כספית נטו למשק בית הכנסה כספית נטו לנפש סטנדרטית ¹ הכנסה כספית ברוטו למשק בית
10,725	6,614	8,759	6,587	
4,127	1,882	3,265	1,744	
13,245	7,590	11,355	7,974	
אחוזים				הכנסה כספית ברוטו למשק בית - סך הכל
100.0	100.0	100.0	100.0	
				מזה:
75.3	76.8	77.9	75.2	מעבודה
8.0	2.3	6.9	1.4	מפנסיות ומקופות גמל
12.0	20.0	13.3	22.6	מקצבאות ומתמיכות

1. **נפש סטנדרטית:** יחידה כלכלית במשק הבית המבטאת את היתרונות שיש לגודל משק הבית. לכל נפש נוספת במשק הבית השפעה שולית קטנה יותר מבחינת העומס המוטל על תקציב משק הבית.

במשקי בית ערביים שיעור ההכנסה מקצבאות ומתמיכות גבוה. רוב ההכנסה מקצבאות ומתמיכות היא מהמוסד לביטוח לאומי (כ-20%). התמיכה השוטפת הגבוהה מהמוסד לביטוח לאומי מקורה בקצבת ילדים שמקבלים משקי הבית הערביים, המאופיינים במספר ילדים גדול. מתרשים ב ניתן לראות כי בין השנים 1997 ו-2002 ישנה עלייה הדרגתית בשיעור ההכנסה של משקי הבית הערביים מקצבת הביטוח הלאומי. לאחר מכן, ישנה ירידה בשיעור ההכנסה מקצבאות הביטוח הלאומי וזאת עקב מדיניות צמצום הקצבאות בכלל וקצבאות הילדים בפרט.

תרשים ב

הכנסה למשק בית מהמוסד לביטוח לאומי, מתוך סך ההכנסה הכספית ברוטו, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2006-1997

ג. דיור

85% ממשקי הבית הערביים גרים בדירות בבעלותם, לעומת 69% ממשקי הבית היהודיים. בשתי קבוצות האוכלוסייה גודל הדירות בבעלות לא השתנה בעשור האחרון, כ-4 חדרים בממוצע. במשקי הבית הערביים גרים בצפיפות דיור גבוהה יותר וזאת מכיוון שמספר הנפשות גדול יותר מאשר במשקי הבית היהודיים. עם זאת, בעשור האחרון פחתה צפיפות הדיור בקרב שתי האוכלוסיות.

לוח 3

צפיפות דיור, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2006-1997

מספר נפשות לחדר										קבוצת אוכלוסייה
2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	
1.31	1.29	1.28	1.33	1.34	1.31	1.39	1.40	1.42	1.61	ערבים
0.82	0.84	0.85	0.86	0.86	0.86	0.88	0.90	0.91	0.93	יהודים

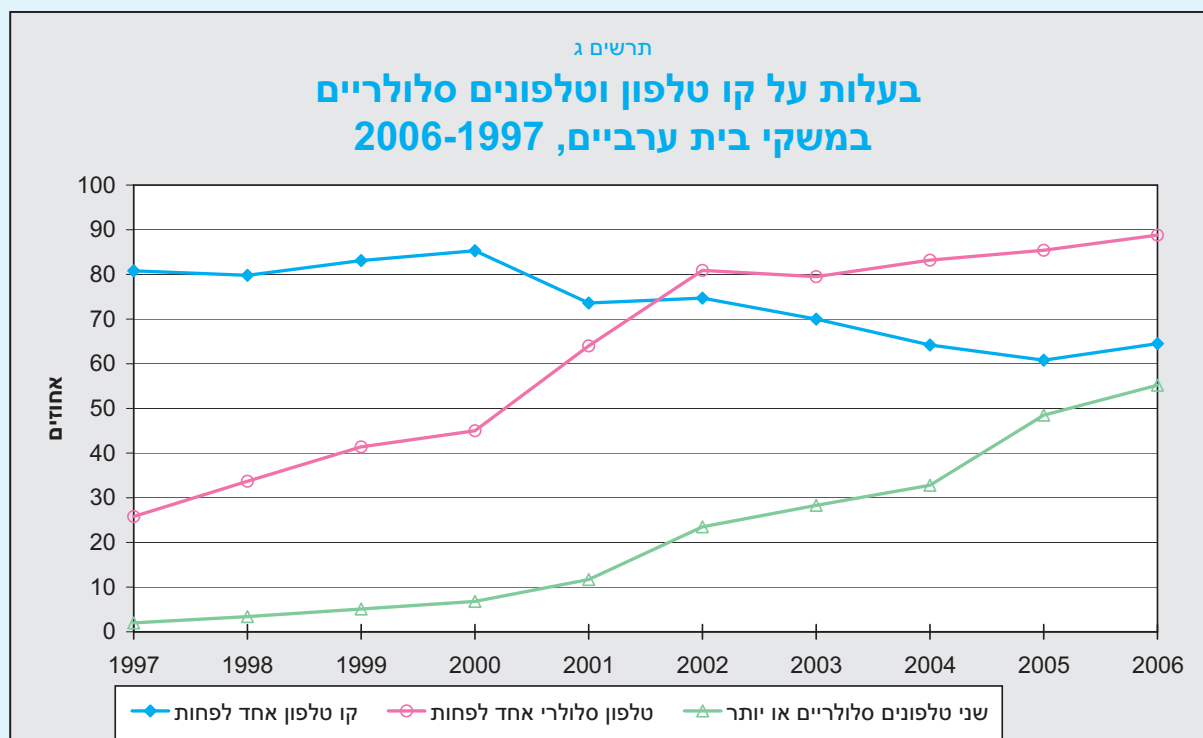
ד. בעלות על מוצרים בני קיימה

בעשור האחרון גדל אחוז הבעלות על רוב המוצרים בני קיימה במשקי בית ערביים ובמשקי בית יהודיים.

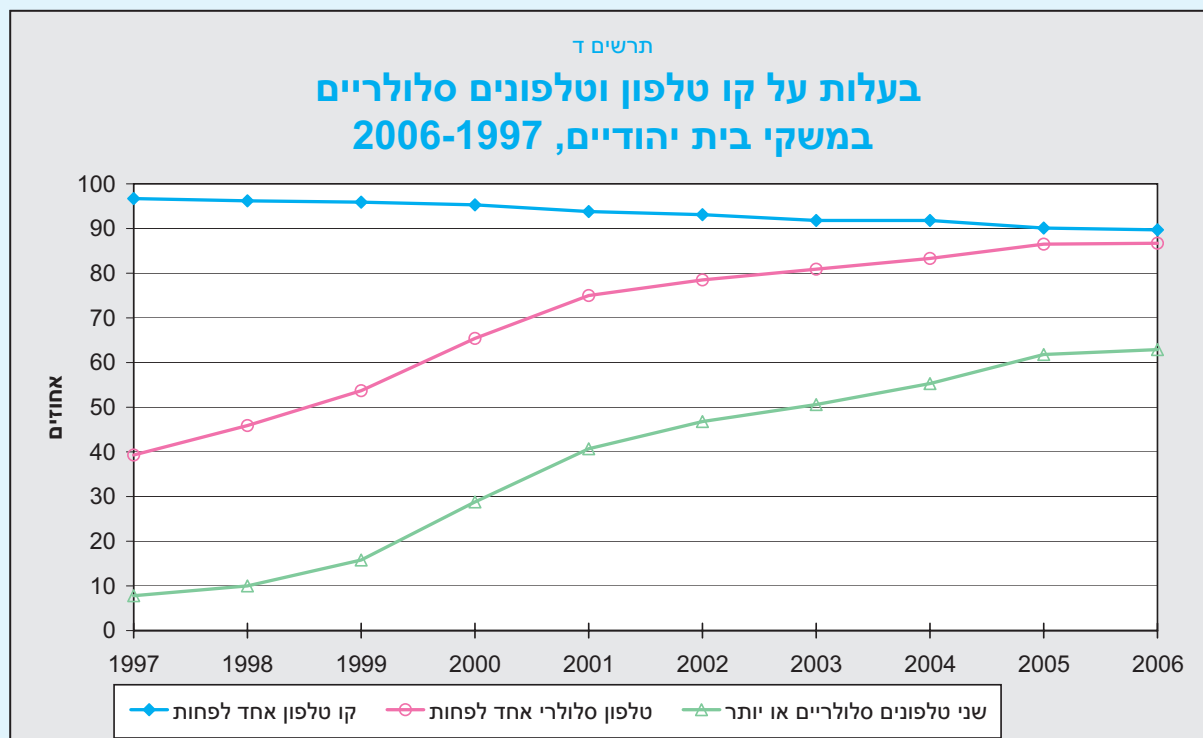
בעלות על מוצרי תקשורת

ניתן לראות עלייה ניכרת באחוזי הבעלות על מוצרי התקשורת במשקי בית ערביים.

אחוזי הבעלות על טלפון סלולרי עלו באופן ניכר - במשקי בית ערביים, אחוז הבעלות על טלפון סלולרי אחד לפחות בשנת 1997 היה 25.8%, ואילו בשנת 2006 הגיע ל-88.8%. אחוז הבעלות על שני טלפונים סלולריים עלה מ-2% בשנת 1997 ל-55.2% בשנת 2006. לעומת זאת, אחוז הבעלות על קווי הטלפון ירד.

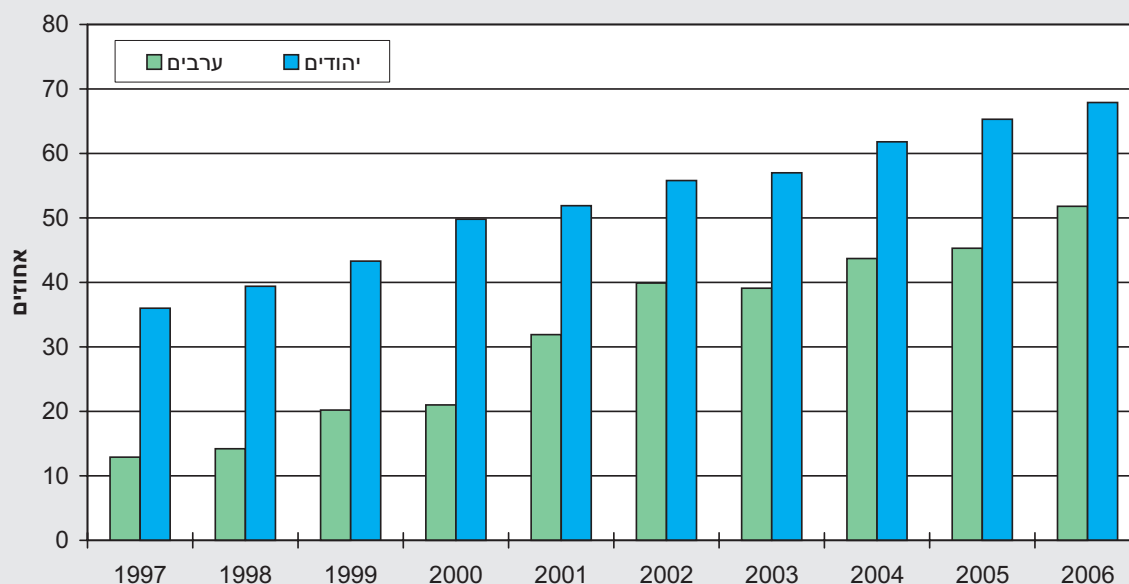

אותה מגמה ניכרת אולם באופן מתון יותר גם במשקי הבית היהודיים - אחוזי הבעלות על טלפון סלולרי אחד לפחות ועל שני טלפונים סלולריים עלו באופן משמעותי, ואילו אחוז הבעלות על קווי טלפון ירד.

תרשים ה

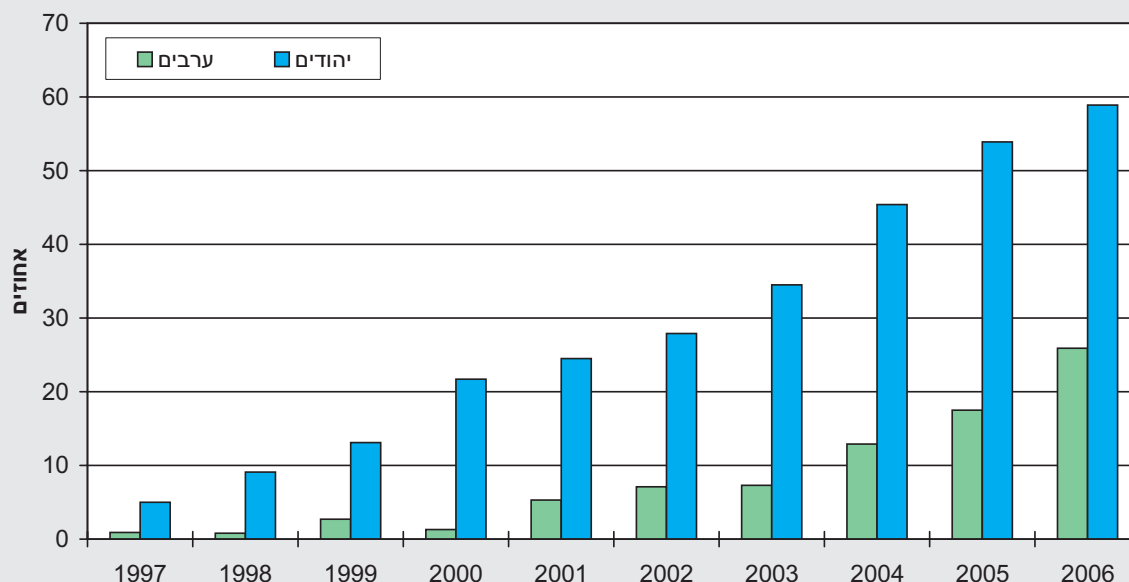
בעלות על מחשב, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2006-1997

בשנת 2006 הפערים בבעלות על מחשב בין משקי בית ערביים ומשקי בית יהודיים הצטמצמו. עם זאת, עדיין משקי בית יהודיים מחוברים לאינטרנט הרבה יותר ממשקי בית ערביים, 58.9% לעומת 25.9%, בהתאמה.

תרשים ו

מנוי לאינטרנט, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2006-1997

פרק 3

שירותי רוחה

א. מבוא

משפחות בישראל נזקקות לשירותי הרווחה מסיבות שונות. נזקקויות אלה מהוות אינדיקטור חשוב לבחינת מצבה של חברה. הנזקקים לעזרת שירותי הרווחה לרוב עושים זאת עקב סיבות של נכות, תפקוד לקוי של המשפחה, מצב כלכלי קשה ועוד. פרק זה יתאר מהיבטים שונים את הנזקקים לשירותי הרווחה.

נתוני יסוד של משרד הרווחה הם מקור ייחודי למידע על האוכלוסייה הרשומה במחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות. האפשרות לקבל מידע שוטף ואמין מתוך מסד נתונים זה מרחיבה את מקורות המידע הקיימים ומקיפה את כלל אוכלוסיית הנזקקים. את המידע אפשר להשלים בעזרת נתונים ממקורות אחרים כגון מרשם האוכלוסין, קובץ שכירים ממס הכנסה או קבצים ממשרד החינוך, משרד הרווחה וארגונים ציבוריים. על-ידי כך ניתן לאפשר לקובעי המדיניות ולמתכנני השירותים החברתיים להקצות את המשאבים הדרושים על פי הצרכים המשתנים.

ב. הגדרות והסברים

הוראות התע"ס (תקנון עבודה סוציאלית) קובעות שיש למלא נזקקות משנית לאחר שבמחלקות לשירותים חברתיים מסמנים את מהות הנזקקות העיקרית. משפחה נכללת בקובץ נתוני יסוד של משרד הרווחה ברגע שלפחות לבן משפחה אחד יש לפחות נזקקות עיקרית.

בקובץ ששימש עבור הדוח הנוכחי, לכל בן משפחה נזקפת מהות נזקקות (עיקרית ומשנית) של המשפחה שאליה הוא שייך בנוסף לנזקקות שלו עצמו, לכן הנזקקות העיקרית של בן משפחה לא בהכרח זהה לנזקקות העיקרית של המשפחה.

משפחה: על פי ההגדרה הנהוגה במחלקות לשירותים חברתיים, משפחה נזקקת כוללת את כל בני המשפחה המתגוררים יחד, בין אם הוגדרה להם נזקקות ובין אם לא.

נזקק: מי שרשום במחלקות לשירותים חברתיים והוגדרה לו נזקקות אחת לפחות.

רשום במחלקות לשירותים חברתיים: מי שרשום בשירותי הרווחה, בין אם הוגדרה לו נזקקות ובין אם לא.

נזקקות עיקרית ומשנית: הנזקקות היא הסיבה שבגללה פונה הפרט למחלקות לשירותים חברתיים. הקובץ מבחין בין נזקקות קיימת לבן משפחה ולמשפחה כולה. לצורך ניתוח זה, הנזקקויות קובצו לשבעה אשכולות הכוללים נזקקויות בעלות אופי דומה.

נזקקות מוגדרות: נזקקות שאינה "לא רשום" או "תקין".

מהות הנזקקות המפורטת	אשכול נזקקות
זקן סיעודי, בעיות הנובעות מזקנה, נכות פיזית, פיגור שכלי, מחלות נפש	מוגבלות
נערה במצוקה, התמכרות לסמים, אלכוהוליזם, נערים ללא מסגרת קבועה	סטייה חברתית
בעיות הנובעות מרמת הכנסה נמוכה או מירידה ברמת ההכנסה, חוסר הכנסה מעבודה, בעיות דיור, היעדר יציבות בעבודה	עוני וקשיי הכנסה
בעיות תקשורת בקליטה (עולים), בדידות, יחסים מעורערים עם הסביבה	תפקוד חברתי ורגשי לקוי
בעיות חינוך והתנהגות ילדים, בעיות תפקוד אם או אב, בעיות ביחסים הורים-ילדים, אלימות במשפחה	תפקוד לקוי של המשפחה
	לא רשום, תקין
	בבדיקה, אחר

שיעור פנייה: מספר פניות למחלקות לשירותים חברתיים ל-1,000 נפש באוכלוסייה הכללית.

שכיר: אדם ששולם לו שכר תמורת עבודה, פעם אחת לפחות בארבע השנים 2000 עד 2003, על-פי דיווח מעבידיו לרשויות מס הכנסה.

סוג משרה: משרות עבודה בלבד. אדם יכול לעבוד ביותר ממשרה אחת בו זמנית.

שכר ממוצע לחודש (ברוטו): הכנסה חודשית ממשכורות לכל שכיר, לפי מספר חודשי העבודה בשנה. החישובים נעשו במונחי שכר לחודש, באמצעות חלוקת שכר שנתי המדווח לרשויות מס הכנסה, במספר חודשי עבודה בשנה¹.

מספר חודשי עבודה: מספר חודשי עבודה שהפרט עבד באותה שנה וששולם לו שכר, בכל משרה שהיא, לא בהכרח חודשי עבודה במשרה מלאה.

מדד חברתי-כלכלי: מבטא את הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה המתגוררת ביחידה גאוגרפית (עירונית, מועצות מקומיות או מועצות אזוריות) ע"י שילוב תכונות בסיסיות של האוכלוסייה באותה יחידה. אשכול 1 מייצג רמה חברתית-כלכלית נמוכה ואשכול 10 רמה גבוהה².

משתנים דמוגרפיים: המשתנים לפרט נלקחו ממרשם התושבים אחרי קישור רשומות ודאי של קובץ נתוני יסוד למרשם 2006, המכסה את האוכלוסייה השוטפת לסוף 2005. אם הרשומה לא זוהתה בוודאות או לא קושרה למרשם, המשתנים נלקחו מקובץ נתוני יסוד.

המשתנים הדמוגרפיים הם:

גיל: גיל הפרט, חושב במדויק על פי תאריך הלידה ומועד עדכון הקובץ.

עולים: עולי בריה"מ לשעבר שעלו אחרי שנת 1990, עולי אתיופיה שעלו אחרי שנת 1990.

מוצא: ילידי חו"ל (בחלוקת ארץ מוצא לפי יבשת: אסיה-אפריקה, אירופה-אמריקה), ילידי הארץ.

1 ראו: "קובץ מס הכנסה שכירים: ניתוח השוואתי של מדדי תעסוקה ושכר בין מקורות שונים", אורלי פורמן, אגף מדען ראשי, יולי 2005, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

2 לפרטי חישוב המדד ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "אפיון רשויות מקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה 2001", פרסום 1222, ירושלים, תשס"ד-2004.

קבוצת אוכלוסייה ודת: יהודים ואחרים (נוצרים לא ערבים וללא סיווג דת), ערבים (מוסלמים, נוצרים ערבים ודרוזים). מתוך קבוצת יהודים ואחרים מוצגים גם יהודים בלבד.

אוכלוסייה: לצורך חישוב השיעורים נעשה שימוש באומדני האוכלוסייה השוטפת של הלמ"ס לסוף 2005. אוכלוסייה זו מהווה מדגם מייצג לאוכלוסייה הנמצאת בקובץ נתוני יסוד של משרד הרווחה המעודכן למאי 2006. בסוף שנת 2005 מנתה אוכלוסיית ישראל 6,990.7 אלף נפש.

כתובת: יישוב המגורים כפי שרשום בקובץ נתוני יסוד. כל המשפחה נכללה ביישוב המגורים של ראש המשפחה.

ג. מקור הנתונים

קובץ נתוני יסוד של משרד הרווחה (ראו הסבר להלן) התקבל במאי 2006. אחרי ניקוי הקובץ מרשומות לא תקפות ומנפטרים וטיוב הנתונים, נותרו 1,181,351 רשומות פרט, המשתייכות ל-455,270 משפחות.

לקובץ נערכה הקבלה עם מקורות מידע נוספים כגון מרשם התושבים, קובץ שכירים של מס הכנסה³, מדד חברתי-כלכלי של יישובים או של מועצות אזוריות⁴, קובץ השמות ומסגרות השמות⁵.

הסבר על הקובץ: קובץ נתוני יסוד של משרד הרווחה כולל מידע על משפחות הרשומות במחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות. רשומה של המשפחה כוללת את הנזקקים ובני משפחתם בין אם הוגדרה להם נזקקות ובין אם לאו. הקובץ הוא קובץ "מצטבר", הכולל רשומים חדשים המתווספים לאלה הנמצאים כבר בקובץ שנים רבות. אלה שכבר לא בטיפול (עזבו, נפטרו או לא נזקקים יותר) מסומנים כלא תקפים ונמחקים מהקובץ. המשתנים שבקובץ נתוני יסוד הם משתנים דמוגרפיים על כל בן משפחה (מין, גיל, מצב משפחתי ועוד), "מהות נזקקות" עיקרית ומשנית של המשפחה ושל כל בן משפחה ונתונים על משק הבית.

ד. ממצאים עיקריים

1. פניות למחלקות לשירותים חברתיים

שיעורי הפניות למחלקות לשירותים חברתיים ל-1,000 נפש גבוהים יותר בקרב הערבים מאשר בקרב היהודים. השיעורים הנמוכים ביותר נמצאים בקרב קבוצת ה"אחרים" (בעיקר עולי בריה"מ לשעבר). האוכלוסייה הערבית מהווה 23.3% מהאוכלוסייה הרשומה במחלקות לשירותים חברתיים בהשוואה ל-19.7% מכלל האוכלוסייה בישראל.

שיעורי פניות ל-1,000 נפש גבוהים יותר בקרב נשים מאשר גברים, בכל קבוצות הגיל, למעט בקרב ילדים עד גיל 14. שיעורי הפניות הגבוהים ביותר הם בקרב בני 75 ומעלה. כחמישית (19.1%) מהרשומים הם קשישים

3 קובץ שכירים של מס הכנסה כולל רשומות של השנים 2000-2003. הרשומות של קובץ נתוני היסוד קושרו על פי מספרי ת"ז עם השנה המאוחרת ביותר שנמצאה בקובץ מס הכנסה, כך שאלה שקושרו בהצלחה (51.6% מבני 15-65) נמצאו לפחות בשנה אחת מתוך הארבע בקובץ ההכנסות של השכירים. כל הפונים שנרשמו בשנים 2004 ואילך לא נכללו בחישוב. פונים בשנים מוקדמות יותר שלא הייתה להם הכנסה מעבודה שכירה אחרי שנת הפנייה לא נכללו אף הם. עם קבלת נתוני שכר לשנים מאוחרות יותר יתבצע עדכון בהתאם.

4 לכל פרט בקובץ נתוני היסוד מצוין סמל היישוב שבו מתגוררת משפחתו. יישוב זה מקושר למדד החברתי-כלכלי או למועצה האזורית שהיישוב נמצא בה. ראו הגדרות והסברים בהמשך.

5 קובץ השמות ומסגרות להשמות: קובץ זה התקבל ממשרד הרווחה וכולל את כל הנפשות הנמצאות במסגרות שהמשרד מממן. קובץ זה כולל ת"ז של הנזקק, המסגרת שבה הוא נמצא (ביתית או חוץ ביתית), היחידה האחראית על המסגרת ומאפיינים נוספים כגון תאריכי קליטה, סיבת ההשמה ועוד.

(בני 65+) לעומת 9.9% באוכלוסייה הכללית. 53.7% מבני המשפחה הרשומים הם בגיל העבודה (15 עד 64), בהשוואה ל-61.8% באוכלוסייה הכללית.

בכל קבוצות הגיל השיעורים הגבוהים ביותר בפניות לשירותים חברתיים הם בקרב אלמנים וגרושים. עד גיל 40 השיעורים נמוכים יותר אצל רווקים מאשר אצל נשואים, ולאחר מכן המגמה מתהפכת.

אחוז הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים לפי תכונות דמוגרפיות, בהשוואה לחלקם היחסי באוכלוסייה הכללית (יחס התפלגות) לפי אותן התכונות, מראה ייצוג יתר של עולים מאתיופיה (3.8% בקרב הרשומים לעומת 1% באוכלוסייה הכללית), של ערבים לעומת יהודים ושל ילידי חו"ל לעומת ילידי ישראל.

לוח 3.1

פניות למחלקות לשירותים חברתיים, לפי קבוצת אוכלוסייה ומוצא (שיעורים ל-1,000 נפש), 2006

קבוצת אוכלוסייה ומוצא	מספר רשומים במחלקות לשירותים חברתיים	שיעור פניות ל-1,000 נפש	כלל אוכלוסיית ישראל	רשומים במחלקות לשירותים חברתיים	יחס התפלגויות ¹
קבוצת אוכלוסייה		אלפים		אחוזים	
סך הכל²	1,181.4	169	100.0	100.0	
יהודים ואחרים	851.4	152	80.3	72.1	0.9
מזה: יהודים	813.5	153	76.0	68.9	0.9
ערבים	275.3	200	19.7	23.3	1.2
מוצא (יהודים)					
ילידי ישראל	484.0	133	68.4	59.5	0.9
ילידי חו"ל	329.3	196	31.6	40.5	1.3
מזה:					
ילידי אסיה-אפריקה ³	137.8	266	9.8	16.9	1.7
ילידי אירופה-אמריקה ⁴	191.5	165	21.8	23.5	1.1
עולי 1990 ואילך (יהודים ואחרים)					
עולי בריה"מ לשעבר ⁴	129.4	161	14.3	15.2	1.1
עולי אתיופיה ³	32.4	571	1.0	3.8	3.8

1. יחס התפלגויות: מנה של אחוז הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים חלקי האחוז באוכלוסייה הכללית.
2. כולל לא ידוע.
3. עולי אסיה-אפריקה כוללים עולי אתיופיה יהודים בלבד. עולי אתיופיה שעלו החל מ-1990 כוללים יהודים ואחרים ומהווים כ-70% מעולי אתיופיה מכל תקופות העלייה.
4. עולי אירופה-אמריקה כוללים עולי בריה"מ לשעבר יהודים בלבד. עולי בריה"מ לשעבר שעלו החל מ-1990 כוללים יהודים ואחרים ומהווים כ-84% מעולי בריה"מ לשעבר מכל תקופות העלייה.

לוח 3.2

פניות למחלקות לשירותים חברתיים, לפי גיל, מין ומצב משפחתי
(שיעורים ל-1,000 נפש), 2006

סך הכל	גיל								סך הכל
	75 ומעלה	74-65	64-55	54-45	44-35	34-25	24-15	14-0	
סך הכל	458	211	105	144	169	115	182	163	169
מין									
גברים	417	176	102	146	152	99	181	167	160
נשים	485	239	108	143	185	132	183	159	178
מצב משפחתי									
נשוי/ה	401	183	90	125	150	118	211	..	147
רווק/ה	382	268	176	194	166	89	179	163	160
גרש/ה	662	269	154	229	313	314	493	..	267
אלמן/ה	499	276	154	239	382	365	(867)	..	382

שיעורי הנזקקות למחלקות לשירותים חברתיים ל-1,000 נפש גבוהים יותר ביישובים השייכים לאשכול חברתי-כלכלי נמוך לעומת יישובים באשכול חברתי-כלכלי גבוה (135 נזקקים ל-1,000 נפש באשכולות 1-2 לעומת 69 נזקקים ל-1,000 נפש באשכולות 9-10).

כאשר אנו משווים את הייצוג של הרשומים לשיעור שלהם באוכלוסייה הכללית, יש ייצוג יתר של רשומים ביישובים השייכים לאשכול חברתי-כלכלי נמוך לעומת יישובים באשכול חברתי-כלכלי גבוה (יחס של 1.4 לעומת 0.5 בהתאמה). בקרב האוכלוסייה הערבית המגמה הפוכה, יש ייצוג חסר באשכול חברתי-כלכלי גבוה יחסית (אשכולות 5-6 ו-7-8 דהיינו המתגוררים לרוב ביישובים מעורבים כגון תל אביב-יפו וח'פה) כיוון שרוב האוכלוסייה הערבית מתגוררת ביישובים בעלי מדד חברתי-כלכלי נמוך.

2. נזקקות מוגדרת

לוח 3.3

בעלי נזקקות מוגדרת, לפי סוג נזקקות, אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים
וקבוצת אוכלוסייה, 2006

אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים							נזקקות עיקרית
10-9	8-7	6-5	4-3	2-1	סך הכל	סך הכל ¹	
אחוז מסך כל הנזקים							סך הכל
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	819.6	סך הכל בעלי נזקקות מוגדרת ²
33.9	43.0	35.9	30.0	26.4	34.9	286.2	מוגבלות
2.8	4.4	4.7	4.2	4.7	4.4	36.3	סטייה חברתית
18.3	17.3	19.6	30.0	31.4	23.5	192.3	עוני, קשיי הכנסה
1.1	3.5	3.2	2.2	0.8	2.7	21.9	תפקוד חברתי ורגשי לקוי
32.1	30.1	32.1	30.4	33.3	31.2	255.5	תפקוד לקוי של המשפחה
69	97	139	116	135	117	117	שיעור נזקקות ל-1,000 נפש
0.5	0.7	1.2	1.0	1.4			יחס התפלגויות ³
אלפים							יהודים ואחרים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	593.5	סך הכל בעלי נזקקות מוגדרת ²
33.9	44.2	36.4	34.3	31.5	38.3	227.1	מוגבלות
2.8	4.2	4.9	4.4	2.6	4.4	26.2	סטייה חברתית
18.6	16.6	18.9	26.9	28.4	20.3	120.7	עוני, קשיי הכנסה
1.0	3.6	3.3	3.0	1.1	3.2	19.1	תפקוד חברתי ורגשי לקוי
32.5	29.6	32.1	27.6	29.4	30.2	179.2	תפקוד לקוי של המשפחה
66	90	132	101	99	106	106	שיעור נזקקות ל-1,000 נפש
0.5	0.7	1.2	1.1	1.6			יחס התפלגויות ³
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	564.9	מזה: יהודים
34.1	45.4	37.2	34.7	31.6	39.0	220.5	סך הכל בעלי נזקקות מוגדרת ²
2.8	3.9	4.5	4.2	2.4	4.1	23.3	מוגבלות
18.5	16.3	18.8	26.9	28.4	20.3	114.4	סטייה חברתית
0.9	3.1	3.0	2.7	1.0	2.9	16.1	עוני, קשיי הכנסה
32.5	29.6	32.0	27.7	29.4	30.2	170.3	תפקוד חברתי ורגשי לקוי
65	90	134	103	99	106	106	תפקוד לקוי של המשפחה
0.5	0.7	1.2	1.1	1.6			שיעור נזקקות ל-1,000 נפש
							יחס התפלגויות ³
4	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	188.7	ערבים
	18.0	20.8	24.0	24.6	23.9	45.1	סך הכל בעלי נזקקות מוגדרת ²
	8.4	3.3	4.0	5.5	4.7	8.9	מוגבלות
	32.6	36.0	34.3	32.5	33.6	63.4	סטייה חברתית
	0.7	0.8	1.1	0.7	0.9	1.7	עוני, קשיי הכנסה
	39.2	34.9	34.2	34.6	34.4	65.0	תפקוד חברתי ורגשי לקוי
	241	147	130	142	137	137	תפקוד לקוי של המשפחה
	1.5	1.2	0.9	1.1			שיעור נזקקות ל-1,000 נפש
							יחס התפלגויות ³

1. כולל אשכול לא ידוע - כ-1.6% מהרשומות (בעיקר סמל יישוב מגורים לא ידוע או בשטחים).
2. כולל מהות נזקקות "אחר" ובבדיקה.
3. יחס התפלגויות: מנה של אחוז הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים חלקי האחוז באוכלוסייה הכללית.
4. האוכלוסייה הערבית מזערית ביישובים באשכולות 10-9.

נתון מתוקן מיום 10.12.08.

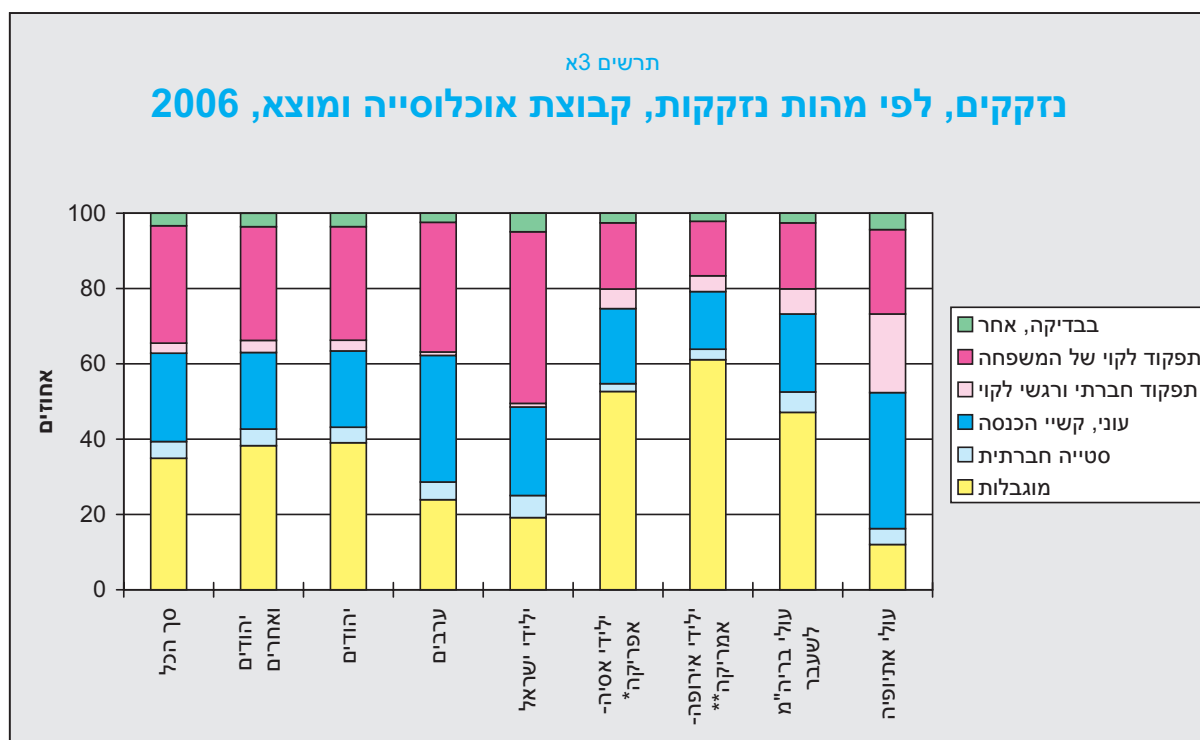
פרק 3: שירותי רווחה

ל-34.9% מבעלי נזקקות ישנה נזקקות המוגדרת כ"מוגבלות כזו אשר נובעת ממחלה, זקנה, לקות שכלית או לקות פיזית". ל-31.2% מאוכלוסיית הנזקקים "תפקוד לקוי של המשפחה", ל-23.5% "עוני וקשיי הכנסה", ל-4.4% "סטייה חברתית" ול-2.7% "תפקוד חברתי ורגשי לקוי".

בקרב היהודים והאחרים הנזקקות השכיחה ביותר היא "מוגבלות" (38.3%), 30.2% "תפקוד לקוי של המשפחה" ו-20.3% "עוני וקשיי הכנסה". בקרב האוכלוסייה הערבית התמונה שונה במקצת: "מוגבלות" מהווה 23.9% בלבד ואילו "תפקוד לקוי של המשפחה" מהווה 34.4% ו"עוני וקשיי הכנסה" 33.6%.

12% מעולי אתיופיה בעלי נזקקות מסוג "מוגבלות" בהשוואה ל-47.1% בקרב עולי בריה"מ לשעבר (עולים שעלו לארץ מ-1990 ואילך). בנוסף, הבדל משמעותי קיים בין עולי אתיופיה לעולי בריה"מ לשעבר בנזקקות שמוגדרת כ"עוני וקשיי הכנסה" - 36.1% לעומת 20.7% בהתאמה.

קיים מתאם חיובי בין מוגבלות לגיל. הגיל הממוצע של ילידי אסיה-אפריקה גבוה מזה של ילידי ישראל (57.8 לעומת 23.2) ולכן המוגבלות אצלם שכיחה יותר (45.7%). הגיל הממוצע הגבוה ביותר הוא של ילידי אירופה-אמריקה (61.3) והמוגבלות שלהם גבוהה אף יותר (54.9%).

* עולי אסיה-אפריקה כוללים עולי אתיופיה יהודים בלבד. עולי אתיופיה שעלו החל מ-1990 כוללים יהודים ואחרים, ומהווים כ-70% מעולי אתיופיה מכל תקופות עלייה.

** עולי אירופה-אמריקה כוללים עולי בריה"מ לשעבר יהודים בלבד. עולי בריה"מ לשעבר שעלו החל מ-1990 כוללים יהודים ואחרים ומהווים כ-84% מעולי בריה"מ לשעבר מכל תקופות העלייה.

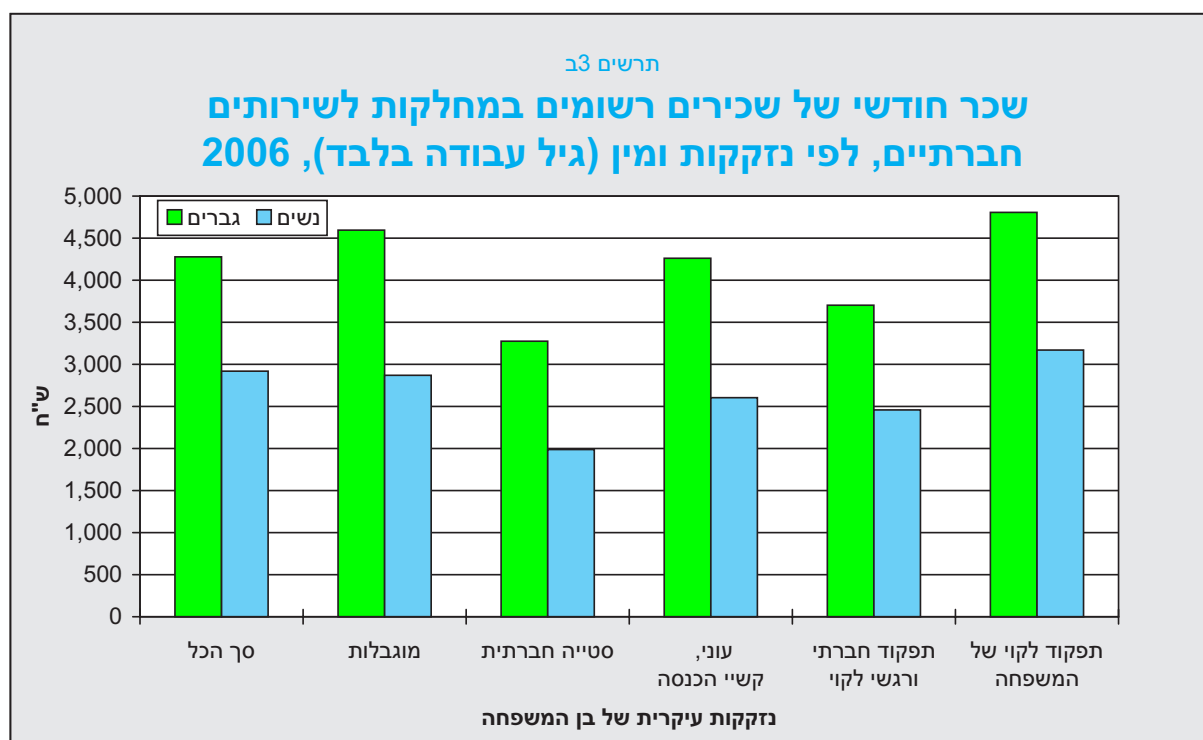
השכר הממוצע (ברוטו) לחודש עבודה של שכירים הנמצאים בקובץ נתוני יסוד הוא 3,560 ש"ח, כמחצית מהשכר הממוצע במשק (6,972 ש"ח בשנת 2003). לנתוני השכר שונות רחבה בדומה לשכר באוכלוסייה הכללית בישראל ובכלל. יש לציין ששכר המינימום בשנת 2003 עמד על 3,335 ש"ח, דהיינו לנפשות שבטיפול במחלקות לשירותים חברתיים יש נטייה לעבוד בשכר נמוך לשעה ו/או בתעסוקה חלקית.

השכר הגבוה ביותר, בממוצע, הוא בקרב נפשות שהנזקקות העיקרית שלהם היא "תפקוד לקוי של המשפחה" (3,898 ש"ח) והשכר הנמוך ביותר, בממוצע, הוא בקרב נפשות שהנזקקות העיקרית שלהם היא "סטייה

חברתית" (2,764 ש"ח). מספר חודשי העבודה הממוצע בשנה, המשקף הבדלים גדולים בין נפשות בעלי נזקקות שונה, נע בין 8.2 חודשים בממוצע בנזקקות של "מוגבלות" לבין 5.8 בנזקקות של "סטייה חברתית".

בקובץ נתוני יסוד, השכר הממוצע לחודש (ברוטו) של הנשים נמוך מזה של הגברים, בדומה למצב במשק בכלל. שכרן של הנשים מהווה כ-70% משכרם של הגברים, בהשוואה ל-62% במשק. השכר הממוצע נמוך יותר בקרב האוכלוסייה הרשומה במחלקות לשירותים חברתיים מאשר באוכלוסייה הכללית, אולם השונות בין נשים לגברים בנתוני שכר קטנה יותר בקובץ נתוני יסוד מאשר באוכלוסייה הכללית.

השכר הממוצע לחודש (ברוטו) של האוכלוסייה הערבית נמוך יותר מאשר בקרב היהודים והאחרים. בקרב הגברים הוא נמוך בכ-12% בממוצע ובקרב הנשים בכ-25%. ההבדלים הגדולים ביותר בין קבוצות האוכלוסייה נמצאים אצל אלה שהנזקקות העיקרית שלהם היא "תפקוד לקוי של המשפחה" והקטנים ביותר נמצאים בקרב מי שהנזקקות העיקרית שלהם היא "סטייה חברתית" ו"תפקוד חברתי ורגשי לקוי".

3. מסגרות של משרד הרווחה

מתוך הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים, 5.5% (65,108 נפשות) נמצאו במסגרות טיפוליות של משרד הרווחה.

הנתונים על המטופלים במסגרות של משרד הרווחה לקוחים מקובץ "השמות" ומקובץ "מסגרות" של משרד הרווחה לשנת 2006. לקובץ זה חוברו נתונים מקובץ מרשם התושבים ונתונים על הדירוג החברתי-כלכלי של יישוב המגורים.

חשוב להבחין בין שני סוגי מסגרות עיקריים שמהותם שונה:

מסגרת "ביתית" – מסגרת שבה מבלה אדם חלק מהיום אך ישן בביתו שלו לדוגמה: מועדונית, מעון יום, משפחתון, מרכז שיקום, מרכז הורים וילדים, מרכז למניעת אלימות ועוד.

פרק 3: שירותי רווחה

מסגרת " חוץ ביתית" – מסגרת הכוללת מגורים ולינה של האדם השוהה בה, לדוגמה: פנימייה, משפחת אומנה.

בלוח הבא יוצגו נתונים לגבי הימצאות אנשים במסגרות של משרד הרווחה. חלק ממטופלים אלו נמצאים ביותר ממסגרת אחת. כאשר אדם נמצא בשתי מסגרות, אחת "ביתית" ואחת "חוץ ביתית", מכיוון שבלוח נספרים אנשים ולא השמות, סווג האדם במסגרת "חוץ ביתית" מאחר שבה הוא שוהה שעות רבות יותר.

חתכי הגיל חשובים בנושא זה מאחר שלכל גיל מסגרות האופייניות לו. ניתן לראות, לדוגמה, שבגילי 0 עד 6 יש שיעור גבוה, יחסית, של ילדים הנמצאים במסגרת ביתית כמו מעונות יום או משפחתונים.

בגיל 12-18 שיעור ההימצאות במסגרת חוץ ביתית גבוה יותר (עקב הימצאות בפנימיות בגילים אלה). גם לאוכלוסייה שמעל גיל 60 מסגרות האופייניות לה כמו מרכזים לטיפול-יום וכדומה.

לוח 3.4

הימצאות במסגרות של משרד הרווחה, לפי גיל, סוג מסגרת, אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים וקבוצת אוכלוסייה, 2006

שיעורים ל-1,000 מתוך כלל האוכלוסייה

קבוצת אוכלוסייה			אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים						כלל האוכלוסייה	גיל וסוג מסגרת
ערבים	מזה: יהודים	יהודים ואחרים	לא ידוע	10-9	8-7	6-5	4-3	2-1		
										כלל האוכלוסייה
8.5	9.4	9.4	6.7	4.4	7.8	10.1	10.2	9.4	9.2	סך הכל
6.9	6.2	6.1	4.1	2.7	5.0	6.7	7.3	7.3	6.3	ביתית
1.6	3.3	3.2	2.6	1.7	2.8	3.4	3.0	2.1	2.9	חוץ-ביתית
6-0										
13.8	17.2	17.2	5.0	9.2	16.9	16.6	16.8	15.1	16.3	סך הכל
13.4	16.6	16.6	4.7	9.2	16.4	15.9	16.3	14.7	15.7	ביתית
0.4	0.5	0.6	0.2	..	0.5	0.7	0.5	0.4	0.5	חוץ-ביתית
11-7										
13.5	16.5	17.0	4.8	8.2	16.5	19.0	15.8	12.5	16.0	סך הכל
10.9	13.1	13.3	3.4	6.6	13.2	14.8	12.5	10.1	12.6	ביתית
2.5	3.5	3.6	1.4	1.6	3.3	4.2	3.3	2.4	3.3	חוץ-ביתית
18-12										
9.2	13.6	13.9	8.3	4.4	11.5	14.0	13.4	11.4	12.7	סך הכל
5.6	4.9	5.0	2.5	1.3	3.8	5.3	5.9	5.8	5.1	ביתית
3.6	8.7	8.9	5.9	3.1	7.7	8.6	7.5	5.6	7.5	חוץ-ביתית
60-19										
4.7	5.4	5.3	2.2	3.0	4.5	5.6	5.9	4.8	5.2	סך הכל
3.5	2.7	2.8	0.7	1.2	2.2	3.0	3.7	3.2	2.9	ביתית
1.2	2.7	2.6	1.5	1.8	2.3	2.6	2.3	1.6	2.3	חוץ-ביתית
מעל 60										
7.1	10.5	10.4	23.0	4.1	7.7	13.6	10.9	8.3	10.1	סך הכל
6.2	6.7	6.6	..	2.9	4.8	9.5	6.8	5.6	6.6	ביתית
0.9	3.8	3.7	23.0	1.2	2.9	4.2	4.1	2.6	3.5	חוץ-ביתית

פרק 4

חינוך והשכלה

א. מבוא

החינוך בישראל הוא תחום רחב, בעל ממדים שונים הכוללים: הישגים, הקצאת משאבים, כוחות הוראה, סביבת למידה וכדומה, ומתפרס על פני כל הגילים.

המשכיות, רצף, התמדה וביסוס הישגים הם העקרונות המובילים את הצלחת מערכת החינוך.

בפרק זה מובאים חלק מהפרמטרים הנוגעים לעקרונות אלו: נתונים על הימצאות ילדים ובני נוער בגיל בית הספר במסגרת לימוד, נתונים על נשירת התלמידים ממערכת החינוך, ונתונים על זכאות התלמידים לתעודת בגרות. הנתונים מתמקדים בשלושה דרגי חינוך: בתי הספר היסודיים, חטיבות הביניים והחטיבות העליונות. כמו כן, מוצגים נתונים על ההוצאה הלאומית לחינוך לכל דרגי החינוך.

הנתונים המוצגים בשלושת החלקים הראשונים של פרק זה נוגעים לשנת הלימודים תשס"ו ואינם כוללים את אוכלוסיית ערביי מזרח ירושלים – כיוון שחלקם לומדים במוסדות לימוד פרטיים, שעליהם אין ללמ"ס מידע מפורט.

פרק זה סוקר מספר נושאים עיקריים:

- נשירה מבתי הספר של משרד החינוך בשנת הלימודים תשס"ו
- הימצאות ילדים ובני נוער בגיל בית הספר בכלל מערכות החינוך
- תלמידי כיתות יב הנבחנים בבחינות הבגרות
- ההוצאה הלאומית לחינוך

ב. הגדרות והסברים

1. כללי

חינוך עברי: במערכת חינוך זו, שפת ההוראה היא עברית ותלמידי החינוך העברי מסווגים לפי פיקוח.

פיקוח בחינוך העברי: הכוונה לזיקה לחינוך דתי בבתי הספר של החינוך העברי: הפיקוח הממלכתי, הפיקוח הממלכתי-דתי והפיקוח החרדי.

חינוך ערבי: במערכת חינוך זו שפת ההוראה היא ערבית. מערכת זו כוללת את בתי הספר הרשמיים ובתי הספר הבלתי רשמיים שבפיקוח משרד החינוך, בתי הספר הממשלתיים ובתי הספר של סוכנות הסעד והתעסוקה במזרח ירושלים. לא כולל מוסדות פרטיים במזרח ירושלים שאינם בפיקוח משרד החינוך. תלמידי החינוך הערבי מסווגים בפרסום זה לפי דת (מוסלמים, נוצרים ודרוזים) ולפי מגזר.

מגזר בחינוך הערבי: החינוך הערבי נחלק לשלושה מגזרים: ערבי, דרוזי וצ'רקסי ובדווי. לכל מגזר יש תכנית לימודים המיוחדת אותו.

דירוג חברתי-כלכלי: שיוך הרשויות המקומיות לאשכול חברתי-כלכלי מתבסס על מדד חברתי-כלכלי שפותח בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. המדד מבטא את הרמה החברתית-כלכלית של כל רשות מקומית. במדד זה עשרה אשכולות: האשכול הראשון כולל רשויות בעלות ערכים נמוכים ביותר במדד זה, האשכול העשירי כולל רשויות בעלות ערכים גבוהים ביותר במדד זה.

2. נשירה מבתי ספר של משרד החינוך ומעבר למסגרות לימוד אחרות

תלמיד נושר: תלמיד נחשב לנושר אם עזב את הלימודים במהלך שנת הלימודים תשס"ו או במעבר לשנת הלימודים תשס"ז. לא הוגדרו כנושרים: תלמידים שעזבו את הלימודים במהלך שנת הלימודים תשס"ו אך חזרו בתשס"ז, תלמידים שעזבו לימודים ושהו בחו"ל לפחות 100 ימים ברצף וכן תלמידים שעברו מבית ספר אחד לאחר.

קצין ביקור סדיר (קב"ס): מופקד מטעם משרד החינוך לדאוג ולהבטיח את ביצוע חוק לימוד חובה, לפעול ולגרום לכל האחרים לפעול למען תפקוד תקין ומיצוי האחריות של כל הגורמים שיש להם נגיעה לנושא הביקור הסדיר, ובראשם מנהל בית הספר וצוותו.

כדי להשיג את ייעודו בתפקיד הביקור הסדיר ולמנוע נשירה, על קצין הביקור הסדיר לפעול במישור ביקורתי-מינהלי ובמישור הנחייתי-חינוכי, ולמקד את התערבותיו מול בית הספר והקהילה ומול הילד ומשפחתו.

3. הימצאות ילדים ובני נוער בגיל בית ספר במסגרת חינוכית

אוכלוסיית ילדים ובני נוער בגיל בית ספר: האוכלוסייה נגזרה מקובץ מרשם התושבים 2006. נגזרו הרשומות של ילדים ובני נוער בעלי סטטוס "פעיל" (לסינון הנפטרים), שהיו בתחילת שנת הלימודים תשס"ו (31.12.2005) בגיל 6 עד 17. מאוכלוסייה זו נופו ערביי מזרח ירושלים וכן ילדים ובני נוער ששהו בחו"ל לפחות מחצית משנת הלימודים תשס"ו.

לא נמצאים במסגרת לימוד כלשהי: ילדים ובני נוער, מתוך האוכלוסייה הבסיסית הנ"ל, שלא למדו בשנת הלימודים תשס"ו באף מוסד לימוד המדווח ללמ"ס: לא בבית ספר של משרד החינוך, לא בגני ילדים של משרד החינוך, לא במוסד לימוד שבפיקוח התמ"ת ולא בישיבות.

אלו חולקו לשלוש קבוצות:

1. ילדים ונוער שלא מופיעים כלל ברישומי התלמידים במשרד החינוך, כלומר, לא התחילו ללמוד מעולם במסגרת הלימוד של משרד החינוך.
2. ילדים ונוער שנשרו לפני תשס"ו.
3. ילדים ונוער שנשרו במהלך שנת הלימודים תשס"ו או במעבר לשנת הלימודים הבאה.

4. תלמידי כיתות יב נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה

אוכלוסייה: תלמידי כיתות יב ממחזור הלימודים תשס"ו (2005/06).

נתיב: מתייחס לנתיב הלימודים האישי של התלמיד, כפי שנרשם בקובץ תלמידים של משרד החינוך.
דרישות הסף של האוניברסיטאות: כוללות 3 יחידות לימוד במתמטיקה, 4 יחידות לימוד באנגלית ומקצוע ברמה מוגברת (4 יחידות לימוד לפחות), בנוסף לאנגלית.

5. ההוצאה הלאומית לחינוך

חינוך קדם-יסודי: כולל גני ילדים ומעונות יום לבני 3 ומעלה.

חינוך יסודי: כולל גם תלמודי תורה, מיסיונים ובתי ספר לחינוך מיוחד.

חינוך על-יסודי: כולל חטיבת ביניים ובתי ספר תיכוניים – עיוניים, מקצועיים וחקלאיים.

ישיבות ובתי ספר תורניים: ישיבות קטנות (לתלמידים עד גיל 18) וישיבות גדולות (לבני 18 ומעלה). לא נכללו אברכים הלומדים ב"כוללים" ליד הישיבות הגדולות.

חינוך על-תיכון: בדרג חינוך זה נכללו מוסדות שבהם מתקיימים לימודים לקראת תעודה על-תיכונית (לא אקדמית). כמו כן, נכללות המכינות הקדם אקדמיות.

מוסדות להשכלה גבוהה: אוניברסיטאות, מכללות אקדמיות ומכללות לחינוך.

שירותי חינוך אחרים: כוללים בעיקר קורסים למבוגרים ואולפנים להנחלת הלשון העברית למבוגרים.

המגזר הממשלתי: כולל שלוש קבוצות: הממשלה (כולל ביטוח לאומי) והמוסדות הלאומיים, הרשויות המקומיות ומלכ"רים שעיקר מימונם מהממשלה.

ההוצאה השוטפת כוללת הוצאה על שירותי חינוך במוסדות החינוך לסוגיהם והוצאות משלמות של משקי בית לרכישת ספרי לימוד וצורכי כתיבה, שנקנו מגופים עסקיים.

ההשקעה בנכסים קבועים כוללת הקמת בניינים ורכישת ציוד למוסדות המספקים שירותי חינוך.

ההוצאה הלאומית לחינוך: כוללת את ההוצאה השוטפת וההשקעה בנכסים קבועים.

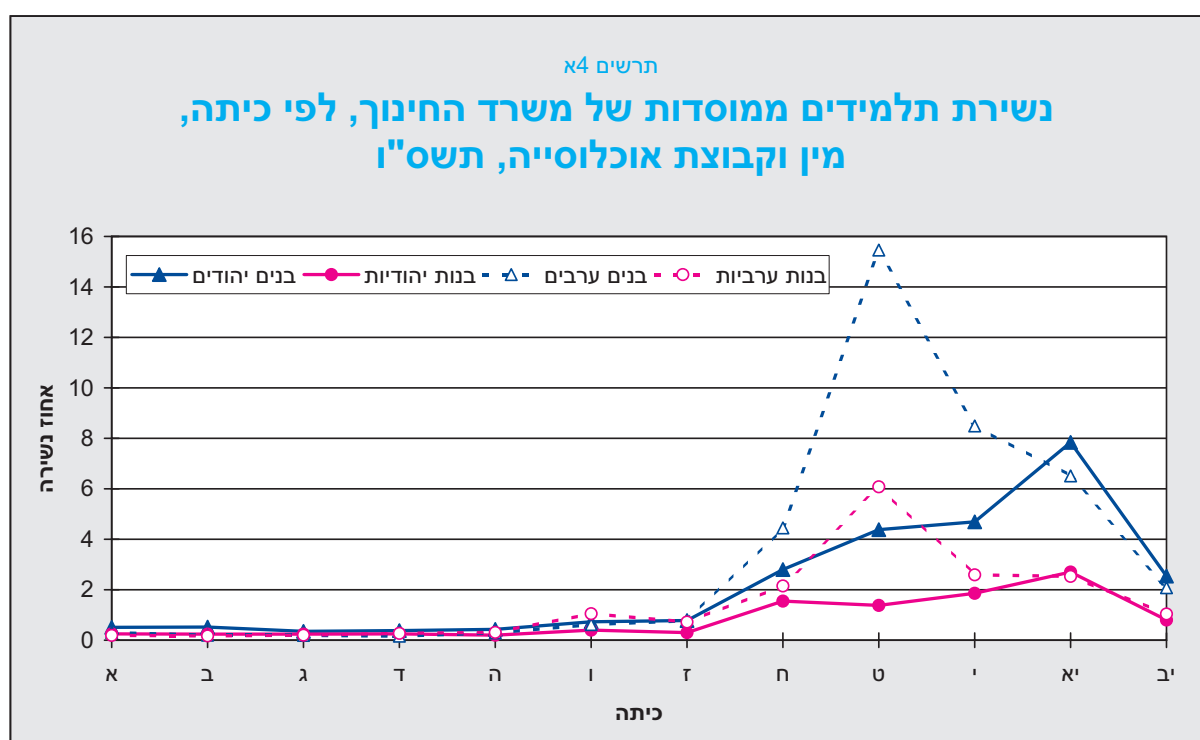
ג. מקור הנתונים

1. הנתונים על למידת הילדים ובני הנוער התקבלו מהמקורות הבאים:
 - א. קובץ תלמידים של משרד החינוך – בקובץ רשומים כל התלמידים הלומדים בבתי הספר של משרד החינוך: החינוך היסודי, חטיבת הביניים והחטיבה העליונה; במוסדות חינוך המוגדרים רשמיים - חינוך ממלכתי וממלכתי-דתי - ובמוסדות לימוד המוגדרים מוכרים שאינם רשמיים, הכוללים בעיקר חינוך חרדי.
 - ב. קובץ תלמידים של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (התמ"ת) – בקובץ רשומים תלמידי כיתות ט-יב, הלומדים בבתי ספר לחניכים ובבתי ספר תעשייתיים שבפיקוח משרד התמ"ת, המשלבים לימודים ועבודה.
 - ג. קובץ תלמידי ישיבות - בקובץ רשומים תלמידי הישיבות הגבוהות והכוללים המתוקצבים על-ידי אגף הישיבות של משרד החינוך (לשעבר משרד הדתות).
2. מקור הנתונים על הישגי תלמידי כיתות יב הוא קובץ תלמידי כיתות יב, נבחנים וזכאים לתעודת בגרות תשס"ו (2005/06).
3. מקור הנתונים על ההוצאה הלאומית לחינוך הוא פרסומי "ההוצאה הלאומית לחינוך" של הלמ"ס.

ד. ממצאים עיקריים¹

1. נשירה מבתי ספר של משרד החינוך ומעבר למסגרות לימוד אחרות

הנתונים בסעיף זה חושבו מתוך סך כל התלמידים שהחלו ללמוד בשנת הלימודים תשס"ו. מהנתונים עולה כי עד כיתה ז' שיעורי הנשירה נמוכים ואין כמעט הבדל בין המינים ובין קבוצות האוכלוסייה. כפי שניתן לראות בתרשים 4א וכן בלוח 4.1, מכיתה ח ואילך, שיעור הנשירה של הבנים גבוה יותר מזה של הבנות, הן בקרב האוכלוסייה היהודית והן בקרב האוכלוסייה הערבית. שיעור הנשירה בקרב האוכלוסייה הערבית גבוה יותר מאשר בקרב האוכלוסייה היהודית, והוא מזנק בכיתה ט': 15.5% מהבנים ו-6.1% מהבנות. דהיינו, הנשירה העיקרית בקרב האוכלוסייה הערבית מתרחשת במעבר מחטיבת הביניים לחטיבה העליונה. בקרב היהודים, לעומת זאת, אחוז הנשירה הגבוה ביותר הוא בכיתה יא – 7.8% מהבנים ו-2.7% מהבנות.

שיעור הנשירה של הבנים גדול יותר מפי שניים מזה של הבנות הן בחטיבת הביניים והן בחטיבה העליונה. בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי שיעורי הנשירה דומים. שיעורי הנשירה בבתי הספר שבפיקוח החרדי גבוהים יותר מפי שניים מאלו שבפיקוח הממלכתי ומגיעים לכדי 12.6% בין תלמידי כיתה יא. הדבר נובע בחלקו מהמעבר ללימוד בישיבות (ראו לוח 4.2).

ילידי חו"ל נושרים יותר מילידי הארץ, ההבדל ניכר בכל כיתות הלימוד. ראוי לציין שילד שנשר ושווה בחו"ל לא חושב כנושר, לכן נשירתם הגבוהה של ילידי חו"ל בכיתות הנמוכות לא ניתנת להסבר על-ידי נטיית עולים לרדת/לחזור לחו"ל.

1. בלוחות אחדים אין סיכום הפירוטים מתאים לסך הכל בגלל עיגול המספרים.

נמצא קשר שלילי בין הרמה החברתית-כלכלית של יישוב המגורים לבין שיעורי הנשירה של התלמידים הגרים בו - ככל שהדירוג החברתי-כלכלי של יישוב מגורי התלמיד נמוך יותר, סיכויי התלמיד לנשור עולים. למשל, בכיתה יא בחינוך העברי, 1.6% מהתלמידים שהחלו ללמוד בתשס"ו והתגוררו ביישובים השייכים לאשכולות 9-10 נשרו, לעומת 11.4% מהתלמידים שהתגוררו ביישובים השייכים לאשכולות 1-2, או 8.7% מהתלמידים שהתגוררו ביישובים השייכים לאשכולות 3-4. יוצאים מכלל זה אשכולות 7-8 בחינוך הערבי שבהם שיעורי הנשירה הם הגבוהים ביותר. ייתכן שמדובר בתלמידים ערבים ביישובים מעורבים, כמו תל אביב-יפו, שעוברים ללמוד במסגרות כנסייתיות או אחרות, אשר אינן מדווחות ללמ"ס.

במגזר הדרוזי והצ'רקסי אחוזי הנשירה הם הנמוכים ביותר בחינוך הערבי ואילו במגזר הבדווי אחוזי הנשירה הם הגבוהים ביותר. במגזר הבדווי קיימת נטייה חזקה יותר לנשור בכיתות ז-ט ואילו במגזרים: הערבי, הדרוזי והצ'רקסי נושרים יותר בכיתה י'.

לוח 4.1

נשירת תלמידים שהחלו ללמוד בתשס"ו בבתי ספר של משרד החינוך,
לפי תכונות שונות

סך הכל	דרגת כיתה					סך הכל	תלמידים	
	יב	יא	י	ז-ט	א-ו			
							מספרים מוחלטים	
								אחוזי נשירה
סך כולל	1.6	5.1	3.7	2.6	0.4	1.6	1,365,491	
קבוצת אוכלוסייה								
יהודים ואחרים	1.7	5.3	3.3	1.9	0.4	1.5	1,052,438	
מזה: יהודים	1.6	5.3	3.2	1.8	0.4	1.5	1,005,480	
ערבים	1.5	4.4	5.5	4.8	0.3	2.1	313,053	
מין								
בנים	2.5	7.6	5.4	3.6	0.4	2.3	694,706	
בנות	0.8	2.7	2.0	1.5	0.3	1.0	670,785	
חינוך עברי								
סך הכל	1.7	5.3	3.4	1.9	0.4	1.5	1,056,295	
פיקוח								
ממלכתי	1.1	3.6	3.1	1.6	0.2	1.2	653,915	
ממלכתי-דתי	1.1	4.5	3.3	1.5	0.3	1.2	195,562	
חרדי	5.0	12.6	4.3	3.3	0.7	2.7	206,818	
ארץ לידה								
ילידי ישראל	1.6	4.8	2.8	1.6	0.3	1.2	925,667	
ילידי חו"ל	1.8	7.4	5.6	3.7	1.5	3.4	130,628	
אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים								
2-1	4.9	11.4	3.5	2.6	0.4	2.3	64,606	
4-3	2.6	8.7	4.5	2.9	0.6	2.3	239,514	
6-5	1.5	4.4	3.2	1.9	0.3	1.4	272,654	
8-7	1.0	3.5	2.9	1.5	0.3	1.1	348,380	
10-9	0.6	1.6	0.8	0.4	0.4	0.5	12,162	
ללא שיוך	1.0	3.1	2.8	1.0	0.3	0.9	118,979	
חינוך ערבי								
סך הכל	1.6	4.3	5.4	4.8	0.3	2.1	309,196	
מגזר								
ערבי	1.5	4.5	5.8	4.3	0.3	2.1	211,055	
דרוזי וצ'רקסי	0.5	2.5	4.2	3.2	0.1	1.3	32,284	
בדווי	2.7	4.6	4.3	7.5	0.5	2.6	65,857	
אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים								
2-1	2.4	5.1	6.6	5.0	0.2	2.3	124,167	
4-3	0.8	3.5	4.5	3.8	0.3	1.7	141,029	
6-5	2.5	0.4	2.6	2.3	0.6	1.2	3,924	
8-7	1.2	4.3	5.9	6.0	1.2	2.9	8,673	
ללא שיוך	2.2	5.6	4.5	9.3	0.6	3.2	31,403	

אחוזי הנשירה ממערכת החינוך מצטמצמים אם מקזזים מהם את התלמידים שעברו למסגרות לימוד פורמליות אחרות: מ-3% ל-2.5%. "תרומת" המעבר לשיבות גדולה מעט יותר מהמעבר למוסדות התמ"ת.

המעבר למסגרות פורמליות אחרות מצמצם את אחוזי הנשירה בקרב האוכלוסייה היהודית יותר מאשר בקרב האוכלוסייה הערבית. אומנם אחוז הנושרים העוברים למוסדות התמ"ת בקרב הערבים גבוה מעט יותר מזה של היהודים (9.4% לעומת 7.3%), אך המעבר ללימוד בשיבות בקרב היהודים הוא 16% (לא קיים אצל הערבים). בסך הכל 23.3% מהנושרים בחינוך העברי עברו למסגרת אחרת לעומת 9.4% בחינוך הערבי.

המעבר למסגרות פורמליות אחרות גבוה הרבה יותר בקרב הבנים (23.2%) מאשר בקרב הבנות (6.4%). אצל הבנות אחוזי הנשירה יורדים ב-0.1% בלבד ואילו אצל הבנים אחוזי הנשירה יורדים באחוז שלם: מ-4.4% ל-3.4%. ההבדל נובע בעיקר ממעבר הבנים ללימוד בשיבות, תופעה שכמצופה, כמעט לא קיימת אצל הבנות.

בקרב הלומדים בפיקוח החרדי, אחוז העוברים ללימוד בשיבות גבוה מאוד (כ-41%), דבר המסביר באופן חלקי את אחוזי הנשירה הגבוהים מבתי הספר של משרד החינוך (5.3%) בקבוצה זו. יש לציין, כי גם לאחר שמקזזים את המעבר ללימוד במסגרות הפורמליות האחרות עדיין אחוז הנושרים בקרב החרדים (3.1%) גבוה הרבה יותר מאשר בקרב הלומדים בפיקוח הממלכתי או בפיקוח הממלכתי-דתי (1.9%). הסבר אפשרי הוא חוסר בהיענות, במידע ובשיתוף פעולה בפיקוח החרדי עם גורמים שתפקידם צמצום נשירה (להרחבה ראו לוח 4.3 העוסק בטיפול קב"ס).

אצל ילידי ישראל המעבר למסגרות חלופיות גבוה פי שניים מזה של ילידי חו"ל. גם כאן בולטת השפעת המעבר ללימוד בשיבות.

ככל שאשכול היישוב נמוך יותר כן אחוז העוברים למסגרות לימוד פורמליות אחרות גבוה יותר, ומצטמצמים אחוזי הנשירה. בעוד שהמעבר למוסדות התמ"ת די דומה ביישובים בעלי רמה חברתית-כלכלית שונה, המעבר לשיבות גבוה יותר ביישובים השייכים לאשכולות 1-4. לאשכולות אלו שייכים יישובים שבהם מתגוררת אוכלוסייה חרדית: בני ברק (אשכול 2), ביתר עילית (אשכול 1), ירושלים ובית שמש (אשכול 4).

בכלל החינוך הערבי נשרו 4.4% מהתלמידים. 9.3% מהנושרים עברו למוסדות התמ"ת. אחוז הנושרים שעברו ללימוד במוסדות התמ"ת גבוה יותר במגזרים הדרוזי והצ'רקסי ונמוך יותר בקרב הבדווים.

נושאים מכיתות ז-יב, לפי מסגרות לימוד חלופיות ותכונות שונות, תשס"ו

מספרים מוחלטים, אלא אם כן צוין אחרת

נשאו ולא נמצאים במסגרת פורמלית אחרת (נשירה "אמיתית")	נושאים הנמצאים במסגרת חינוך פורמלית אחרת				התחילו ללמוד ב"תשס"ו - סך הכל		
	עברו ללמוד בישיבה	אחוז מהנושאים	סך הכל	אחוז למוסד עברו של התמ"ת	סך הכל	אחוז מהנושאים	
אחוז מבין התלמידים שהחלו ללמוד ב"תשס"ו	סך הכל	אחוז מהנושאים	סך הכל	אחוז מהנושאים	סך הכל	אחוז מהנושאים	
2.5	16,212	10.4	2,078	8.3	1,645	18.7	סך כולל 654,491
2.1	10,711	15.0	2,078	7.8	1,076	22.7	קבוצת אוכלוסייה יהודים ואחרים מזרחיים יהודים ערבים
2.0	9,899	16.1	2,075	7.3	938	23.3	
4.0	5,501			9.4	569	9.4	
3.4	11,156	14.2	2,061	9.0	1,315	23.2	מין בנים בנות
1.6	5,056	0.3	17	6.1	330	6.4	
3.8	3,080	15.2	605	7.4	293	22.6	אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים
3.0	5,507	13.5	951	8.2	576	21.7	
2.1	2,834	6.7	229	9.8	333	16.5	
1.7	3,062	6.2	228	9.9	361	16.1	
0.6	38	..	..	..	..	..	
2.4	1,691	3.5	64	4.3	78	7.7	סך כולל 69,135

נשאו ולא נמצאים במסגרת פורמלית אחרת ("נשירה" אמיתית)	נושאים הנמצאים במסגרת חינוך פורמלית אחרת						נשאו מבתי הספר של משרד החינוך		התחילו ללמוד בתס"ו - סך הכל		
	עברו ללמוד בישיבה	עברו למוסד לימודי של התמ"ת		אחוז מהנושרים	סך הכל	אחוזים					
		אחוז מהנושרים	סך הכל			אחוזים	סך הכל				
אחוז מבין התלמידים שהחלו ללמוד בתס"ו	סך הכל	אחוז מהנושרים	סך הכל	אחוז מהנושרים	סך הכל	אחוזים	סך הכל				
2.1	10,833	14.8	2,078	7.8	1,092	22.6	3,170	2.7	14,003	520,189	חינוך עברי סך הכל
1.9	6,336	0.5	39	12.1	875	12.6	914	2.1	7,250	340,237	פיקוח ממלכתי ממלכתי-דתי חרדי
1.9	1,783	5.0	102	8.4	173	13.4	275	2.2	2,058	91,891	
3.1	2,714	41.3	1,937	0.9	44	42.2	1,981	5.3	4,695	88,061	
1.7	7,486	19.2	1,949	7.1	722	26.3	2,671	2.3	10,157	432,935	ארץ לידה ילידי ישראל ילידי חו"ל
3.8	3,347	3.4	129	9.6	370	13.0	499	4.4	3,846	87,254	
4.0	5,379			9.3	553	9.3	553	4.4	5,932	134,302	חינוך ערבי סך הכל
3.8	3,607			9.6	385	9.6	385	4.2	3,992	94,616	מגזר ערבי
2.5	362			13.4	56	13.4	56	2.9	418	14,549	דרוזי ואלקסי בדואי
5.6	1,410			7.4	112	7.4	112	6.1	1,522	25,137	

2. טיפול קצין הביקור הסדיר

על-פי המחלקה לביקור סדיר ולמניעת נשירה במשרד החינוך, מערך הביקור הסדיר ומניעת הנשירה פועל כסמכות מרכזית האחראית להחלת חוק לימוד חובה, על כלל התלמידים חייבי לימוד, ומשמש כגורם המתאם בכל הקשור בפעילויות למניעת הנשירה - מבחינה פדגוגית, ארגונית וביצועית. המערך פועל בכל האוכלוסיות והמגזרים הקיימים במערכת החינוך בישראל.

סעיף זה עוסק בתלמידי כיתות ז-יב שהחלו ללמוד בשנת הלימודים תשס"ו ונמצאים בטיפול קצין ביקור סדיר (קב"ס).

לוח 4.3

תלמידי כיתות ז-יב שהחלו ללמוד בתשס"ו ונמצאים בטיפול קצין ביקור סדיר, לפי תכונות שונות

מספרים מוחלטים, אלא אם כן צוין אחרת

	אחוז התלמידים המטופלים על-ידי קב"ס מתוך סך התלמידים בכיתה						נושרים מתוך המטופלים על-ידי קב"ס		מטופלים על-ידי קב"ס		סך הכל	
	יב	יא	י	ט	ח	ז	אחוזים	סך הכל	אחוזים	סך הכל		
סך כולל	3.1	5.7	7.7	7.2	4.7	3.7	14.8	5,194	5.4	35,091	654,491	
קבוצת אוכלוסייה יהודים ואחרים מזה: יהודים ערבים	3.1	6.0	7.8	7.4	5.0	3.9	13.6	3,870	5.5	28,457	517,843	
	3.0	5.8	7.5	7.1	4.8	3.7	13.3	3,480	5.3	26,101	493,991	
	3.2	5.0	7.8	6.7	3.5	3.2	20.0	1,324	4.9	6,634	136,648	
מין												
בנים	3.7	6.8	9.4	8.8	6.0	4.7	17.2	3,769	6.6	21,917	331,903	
בנות	2.4	4.7	5.9	5.5	3.3	2.7	10.8	1,425	4.1	13,174	322,588	
חינוך עברי												
סך הכל	3.1	5.9	7.7	7.3	5.0	3.9	13.7	3,923	5.5	28,674	520,189	
פיקוח ממלכתי ממלכתי-דתי חרדי	3.5	6.7	8.7	7.9	5.5	4.3	14.2	2,959	6.1	20,825	340,237	
	2.9	6.3	7.7	7.6	5.7	4.3	11.9	633	5.8	5,336	91,891	
	1.2	2.4	3.6	5.0	2.5	2.1	13.2	331	2.9	2,513	88,061	
ארץ לידה ילידי ישראל ילידי חו"ל	2.8	5.4	6.9	6.6	4.6	3.5	13.0	2,814	5.0	21,580	432,935	
	4.1	8.1	10.9	11.1	8.0	6.6	15.6	1,109	8.1	7,094	87,254	
אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים	1.8	4.3	6.0	8.0	3.9	3.3	14.7	197	4.7	1,340	28,772	2-1
	3.2	6.0	7.7	6.7	4.8	3.9	16.1	1,027	5.4	6,390	117,985	4-3
	4.2	7.6	10.3	10.2	6.6	5.1	12.5	1,253	7.4	10,047	136,271	6-5
	2.1	4.8	6.3	6.0	4.2	3.2	15.1	1,167	4.4	7,733	174,073	8-7
	3.1	3.3	2.8	2.8	1.6	1.9	8.2	13	2.6	159	6,137	10-9
	3.7	6.4	6.9	6.0	4.9	3.7	8.9	266	5.3	3,005	56,951	ללא שיוך

סך הכל	מטופלים על-ידי קב"ס		נושרים מתוך המטופלים על-ידי קב"ס		אחוז התלמידים המטופלים על-ידי קב"ס מתוך סך התלמידים בכיתה						
	סך הכל	אחוזים	סך הכל	אחוזים	ז	ח	ט	י	יא	יב	
חינוך ערבי סך הכל	134,302	6,417	4.8	1,271	19.8	3.1	3.4	6.6	7.6	5.0	3.2
	94,616	5,370	5.7	1,078	20.1	3.9	4.1	8.0	8.7	5.9	3.5
	14,549	425	2.9	69	16.2	2.8	1.3	2.2	6.0	2.7	3.1
	25,137	622	2.5	124	19.9	0.8	2.2	3.6	4.3	2.5	1.9
	53,264	2,620	4.9	573	21.9	2.2	2.8	6.6	9.1	5.8	3.7
	63,314	3,078	4.9	559	18.2	4.1	3.8	6.8	6.9	4.4	3.0
	1,635	63	3.9	11	17.5	..	..	..	..	..	..
	3,898	225	5.8	50	22.2	4.0	6.0	10.2	3.9	6.6	3.1
	12,191	431	3.5	78	18.1	2.1	2.7	4.4	6.4	4.3	1.9
	2-1										
4-3											
6-5											
8-7											
ללא שיוך											

בלוח 4.3 ניתן לראות שמתוך סך כל תלמידי כיתות ז-יב שהחלו ללמוד בשנת הלימודים תשס"ו, 5.4% מטופלים על-ידי קב"ס. מתוכם 5,194 תלמידים (14.8%) נושרים. באופן מקביל לשיעורי הנשירה, גם כאן בולט שיעור גבוה של המטופלים על-ידי קב"ס בכיתות ט-י.

אחוז הנושרים מתוך המטופלים על-ידי קב"ס גבוה יותר בקרב האוכלוסייה הערבית (20%) לעומת האוכלוסייה היהודית (13.3%). הן בקרב היהודים והן בקרב הערבים שיעור המטופלים גבוה יותר בכיתות ט-יא.

יותר בנים מטופלים על-ידי קצין ביקור סדיר מאשר בנות. באופן דומה גם שיעור הנושרים מבין המטופלים על-ידי קב"ס גבוה יותר בקרב הבנים (17.2%) לעומת הבנות (10.8%). בכיתה ט שיעור התלמידים המטופלים על-ידי קב"ס מתוך סך כל התלמידים בכיתה ט בקרב הבנים הוא 8.8% ו-5.5% בקרב הבנות. ובכיתה י', 9.4% בקרב הבנים לעומת 5.9% בקרב הבנות.

בפיקוח הממלכתי ובפיקוח הממלכתי-דתי אחוז המטופלים על-ידי קב"ס דומה (כ-6%), הסבר אפשרי לשיעור נמוך של מטופלים על-ידי קב"ס בפיקוח החרדי (2.9%) הוא היעדר דיווח וחוסר שיתוף פעולה. שיעור הנושרים מתוך המטופלים על-ידי קב"ס בפיקוח הממלכתי-דתי הוא 11.9%, בפיקוח החרדי - 13.2% ובפיקוח הממלכתי - 14.2%.

8.1% מילידי חו"ל מטופלים על-ידי קצין ביקור סדיר לעומת 5% בקרב ילידי ישראל. בקרב ילידי חו"ל ניתן להבחין בשיעור הגבוה של התלמידים המטופלים על-ידי קב"ס, המופיע כבר בכיתה ז.

בחינוך העברי, באשכולות 5-10, ככל שהשיוך לאשכול גבוה יותר, אחוז המטופלים על-ידי קב"ס מתוך הלומדים הולך ופוחת. באשכולות 1-4 שיעור המטופלים נמוך מהצפוי. ניתן להסביר זאת באחוז גבוה של יישובים חרדיים באשכולות הנמוכים (כ-88% באשכולות 2-1, ו-33% באשכולות 4-3). באוכלוסייה החרדית יש היענות נמוכה לשיתוף פעולה עם קב"ס וכן היעדר דיווח.

פרק 4: חינוך והשכלה

בחינוך הערבי, באשכולות 7-8, אחוז המטופלים על-ידי קב"ס הוא הגבוה ביותר. שיעור הנושרים מתוך מטופלים אלה אף הוא גבוה (22.2%).

מלוח 4.3 ניתן ללמוד שההיענות לטיפול קב"ס במגזר זה היא נמוכה, רק 2.5% בהשוואה לממוצע בחינוך הערבי כולו שבו 4.8% מהתלמידים מטופלים על-ידי קב"ס.

3. הימצאות ילדים ובני נוער בגיל בית ספר במסגרת חינוכית

נתוני הנשירה שהוצגו עד כה התייחסו לתלמידים המופיעים ברישומי משרד החינוך שהחלו ללמוד בשנת הלימודים תשס"ו בלבד. ישנם ילדים ובני נוער שנשרו לפני תשס"ו אך אינם נמצאים במסגרת לימוד וכן ילדים ובני נוער שמעולם לא הופיעו ברישומי משרד החינוך.

כדי לקבל את התמונה הכוללת של הימצאות ילדים ובני נוער בגיל בית הספר במסגרת לימוד, ולמצוא את מספר הילדים ובני הנוער שאינם במסגרת לימוד, מובאים בלוח 4.4 נתונים המבוססים על כלל אוכלוסיית בני 6-17.

לוח 4.4

בני 6-17 שאינם נמצאים במסגרת לימוד, מתוך סך כל האוכלוסייה בגילים אלו, לפי תכונות שונות

אוכלוסייה סך הכל אלפים	לא נמצאים במסגרת לימוד כלשהי ¹									
	לא מופיעים ברישומי משרד החינוך		למדו בעבר בבי"ס שבפיקוח משרד החינוך ונשרו לפני תשס"ו		התחילו ללמוד בתשס"ו בבי"ס שבפיקוח משרד החינוך ונשרו		סך הכל			
	סך הכל אלפים	אחוז מהאוכ'	סך הכל אלפים	אחוז מהאוכ'	סך הכל אלפים	אחוז מהאוכלוסייה	אלפים			
	1.3	18.5	1.5	21.7	1.1	16.0	4.0	56.1	1,402	סך הכל
קבוצת אוכלוסייה יהודים ואחרים מזה: יהודים ערבים	1.3	13.6	1.2	12.8	0.9	10.1	3.4	36.4	1,072	
	1.2	12.3	1.2	11.8	0.9	9.3	3.3	33.4	1,023	
	1.5	4.9	2.7	8.9	1.8	5.9	6.0	19.7	330	
	2.2	8.4	0.2	0.9	0.2	0.8	2.7	10.1	373	
	1.1	3.9	0.6	2.0	0.3	0.9	2.0	6.9	350	
גיל 8-6 11-9 14-12 17-15	0.8	2.8	1.0	3.5	1.9	6.3	3.7	12.6	342	
	1.0	3.4	4.5	15.3	2.3	7.9	7.9	26.5	337	
	1.3	9.0	1.8	13.1	1.5	11.1	4.6	33.2	718	
מין בנים בנות	1.4	9.5	1.3	8.6	0.7	4.9	3.3	22.9	684	
	1.2	15.6	1.4	18.4	1.1	13.7	3.7	47.7	1,276	
ארץ לידה ילידי ישראל ילידי חו"ל	2.3	2.9	2.6	3.2	1.8	2.2	6.7	8.4	126	

לא נמצאים במסגרת לימוד כלשהי ¹								אוכלוסייה סך הכל אלפים	
לא מופיעים ברישומי משרד החינוך		למדו בעבר בבי"ס שבפיקוח משרד החינוך ונשרו לפני תשס"ו		התחילו ללמוד בתשס"ו בבי"ס שבפיקוח משרד החינוך ונשרו		סך הכל			
אחוזים	סך הכל אלפים	אחוז מהאוכל'	סך הכל אלפים	אחוז מהאוכל'	סך הכל אלפים	אחוז מהאוכלוסייה	אלפים		
									אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים
1.5	3.0	2.2	4.4	1.6	3.1	5.3	10.4	197	2-1
2.2	8.7	1.8	7.2	1.4	5.5	5.4	21.3	396	4-3
0.7	2.0	1.1	3.2	1.0	2.7	2.8	7.9	281	6-5
0.8	2.8	1.1	4.1	0.8	2.9	2.7	9.8	362	8-7
0.8	0.1	0.9	0.1	0.3	0.0	2.0	0.2	12	10-9
1.3	1.9	1.8	2.8	1.1	1.7	4.2	6.4	154	ללא שיוך

1. ראו הגדרות והסברים לסעיף 3.

כ-4% מהילדים בני 6-17 אינם נמצאים במסגרות לימוד: הנושרים בשנת הלימודים תשס"ו מהווים רק 1.1% מסך האוכלוסייה בגילים אלו, 1.5% מהילדים ומבני הנוער נשרו כבר בשנים קודמות ו-1.3% מעולם לא החלו ללמוד.

ילדים שאינם מופיעים ברישומי משרד החינוך

18,488 ילדים ובני נוער נמצאים בארץ (לא שוהים בחו"ל) ומעולם לא למדו במסגרות של משרד החינוך. רובם בגיל אופייני לראשית שנות הלימודים, דבר המעיד על כניסתם למוסדות של משרד החינוך בגיל גבוה יותר (9-10).

לגבי היהודים, הרוב הם ילדים המתגוררים ביישובים חרדיים, דבר המעלה את הסברה כי ייתכן שהם נמצאים במסגרות לימוד חרדיות (כמו חדר), שאין ללמ"ס נתונים לגביהן. חיזוק לסברה זו ניתן למצוא בשיוך לאשכול החברתי-כלכלי של יישוב המגורים. באשכולות 1-4, שבהם נמצאים רוב היישובים החרדיים, שיעור הילדים שאינם נמצאים במסגרות לימוד של משרד החינוך, ושל ילדים שלא היו במסגרת זו אי פעם, גבוה יחסית.

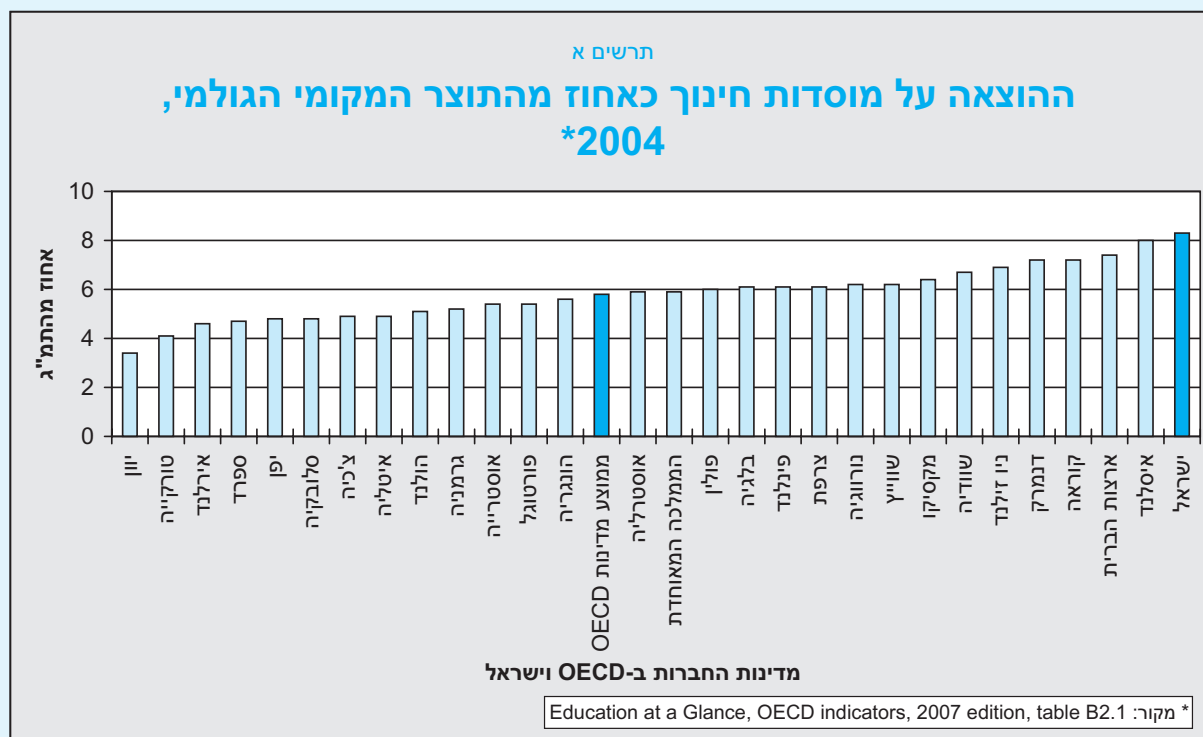
2.3% מתוך הילדים שנולדו בחו"ל אינם מופיעים ברישומי משרד החינוך, לעומת 1.2% מתוך ילדים ילידי הארץ.

תיבה 3

ההוצאה הלאומית לחינוך בישראל בהשוואה למדינות ה-OECD

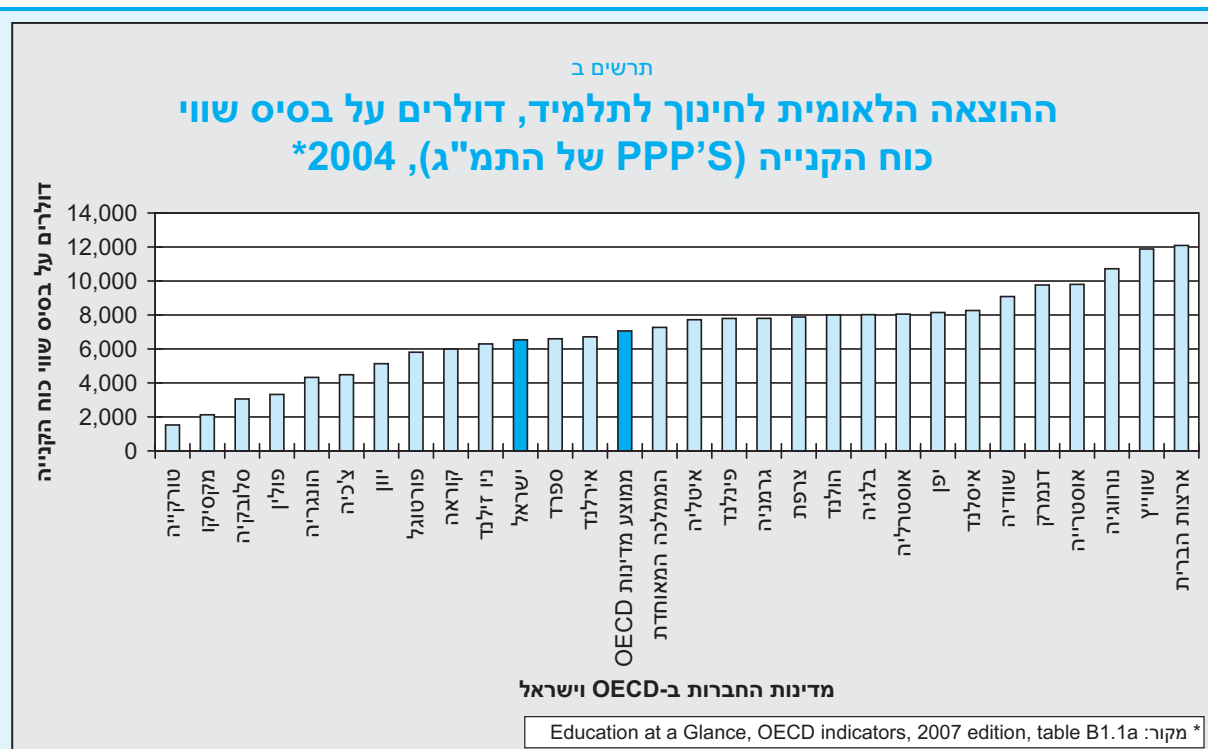
עוגה גדולה למדינה, פרוסה קטנה לתלמיד?

השוואת נתוני ההוצאה הלאומית לחינוך בישראל עם מדינות החברות בארגון ה-OECD, מתוך הפרסום Education at a Glance 2007, מעלה כי אחוז ההוצאה לחינוך מהתוצר המקומי הגולמי (תמ"ג) בישראל גבוה מכל המדינות החברות ב-OECD (ראו תרשים א). בישראל ההוצאה לחינוך מהווה 8.3% מהתמ"ג¹, כאשר הממוצע במדינות ה-OECD עומד על 5.8%. משמעות הדבר הוא שישראל משקיעה, בכל דרגי החינוך, חלק גדול יותר "מהעוגה התקציבית" הלאומית מכל מדינה מפותחת אחרת.

לעומת זאת, כאשר משווים בין המדינות את ההוצאה הלאומית לחינוך פר תלמיד, מוצאים את ישראל רחוקה מראש הרשימה (ראו תרשים ב): ההוצאה הלאומית לתלמיד בישראל² עומדת על \$ 6,540 (על בסיס שווי כוח הקנייה) לעומת \$ 7,061 בממוצע במדינות ה-OECD. לפי מדד זה, **התלמיד הישראלי מקבל פחות משאבי חינוך מהתלמיד ב-18 מדינות ה-OECD שבהשוואה**. ניתוח של החינוך היסודי והחינוך העל-יסודי (ראו: Education at a Glance 2007, לוח B1.1a) מראה כי ישראל מדורגת במקומות 16 ו-22, בהתאמה, מתוך המדינות החברות בארגון ה-OECD.

1 ההוצאה הלאומית לחינוך, בהשוואה בין-לאומית, לא כוללת הוצאות לא מוסדיות.
2 ללא חינוך קדם-יסודי, ישיבות וקורסים למבוגרים.

מצד אחד, ישראל משקיעה חלק גדול מהתקציב בכל דרגי החינוך ומצד שני, התלמיד הישראלי מקבל פחות משאבי חינוך. לכאורה, שתי עובדות הסותרות זו את זו. סתירה זו ניתנת ליישוב על-ידי עיון בהרכבה הדמוגרפי של ישראל לעומת הרכבן של מדינות ה-OECD. שיעור הילדים בישראל בגילים 5-19 הוא כ-26%, גבוה יחסית לזה שבמדינות המפותחות האחרות: כ-18% בדנמרק ובהולנד, כ-17% בבלגיה ובשוודיה, כ-16% בגרמניה וכ-14% באיטליה.

לוח 1 מציג את התפלגות האוכלוסייה עד גיל 65 לפי שתי קבוצות: 0-24 ו-25-64, ואת היחס בין ההוצאה על מוסדות חינוך לאוכלוסייה בשתי קבוצות גיל אלה בישראל ובמדינות נבחרות החברות ב-OECD. היחס הגבוה בין ההוצאה על מוסדות החינוך לבין האוכלוסייה בגילים 5-19 בישראל מעיד על הנטל הכבד המוטל על כתפי האוכלוסייה בגילי העבודה, שמממנת את מערכת החינוך, ואילו היחס הנמוך בין ההוצאה על מוסדות החינוך לבין האוכלוסייה הצורכת את שירותי החינוך בגילי 0-24 בישראל, מבטא את הביקוש הרב יותר למשאבי החינוך.

לוח 1

**הרכב האוכלוסייה וההוצאה על מוסדות חינוך, לפי קבוצת גיל,
מדינות נבחרות, 2004**

יחס ההוצאה על מוסדות חינוך לנפש בקבוצת גיל (דולרים על בסיס שווי כוח הקנייה)		שיעור האוכלוסייה בקבוצת גיל (אחוזים)		
64-25	24-0	64-25	24-0	
4,346	4,394	45.3	44.8	ישראל
3,163	4,469	52.0	36.8	אירלנד
3,408	5,797	52.9	31.1	הממלכה המאוחדת
3,145	5,762	55.7	30.4	הולנד
4,503	8,329	55.3	29.9	דנמרק
4,260	7,591	53.1	29.8	שוודיה
3,792	6,901	53.5	29.4	בלגיה
2,849	5,999	55.6	26.4	גרמניה
2,616	5,941	56.1	24.7	איטליה

4. תלמידי כיתות יב נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה

בחינות הבגרות הן השלב הסופי והמסכם של הלימודים בבית הספר התיכון, ותעודת הבגרות המוענקת לתלמידים שעמדו בבחינות, נועדה לאפשר להם המשך לימודים במוסדות להשכלה גבוהה ובמוסדות על-תיכוניים אחרים. משום כך מקובל להתייחס לנתונים על שיעורי הנבחנים והזכאים כאל מדדים מרכזיים להערכת תפוקתה של מערכת החינוך.

84% מתלמידי מחזור תשס"ו (2005/06) ניגשו לבחינות הבגרות, מעט יותר ממחצית התלמידים - 53%, עמדו בבחינות וזכו בתעודה. 46% מתלמידי המחזור (86% מבין הזכאים לתעודת בגרות), עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות, והם מהווים את המועמדים הפוטנציאליים להמשך לימודים במוסדות להשכלה גבוהה.

לוח 4.5

תלמידי כיתות יב, נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה, לפי תכונות שונות, תשס"ו

מספרים מוחלטים, אלא אם כן צוין אחרת

תלמידי כיתות יב סך הכל	נבחנים		זכאים לתעודת בגרות		עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות		
	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	
כל האוכלוסייה							
	98,557	83.7	52,650	53.4	42,237	45.9	סך כולל
קבוצת אוכלוסייה							
	79,961	83.1	44,369	55.5	39,044	48.8	יהודים ואחרים
	76,229	82.7	42,390	55.6	37,294	48.9	מזה: יהודים
	17,321	90.0	8,015	46.3	5,960	34.4	ערבים
חינוך עברי ³							
סך הכל	76,229	82.7	42,390	55.6	37,294	48.9	
נתיב							
	49,908	82.8	29,370	58.8	26,393	52.9	עיוני
	23,902	87.2	12,523	52.4	10,464	43.8	טכנולוגי
	842	95.7	496	58.9	436	51.8	חקלאי
	52,347	92.2	33,057	63.1	29,785	56.9	פיקוח
	13,282	93.0	8,356	62.9	7,056	53.1	ממלכתי
	10,600	22.7	977	9.2	453	4.3	ממלכתי-דתי
							חרדי
מין							
	37,448	80.0	18,730	50.0	16,570	44.2	בנים
	38,781	85.2	23,660	61.0	20,724	53.4	בנות
שנות לימוד של האם							
	2,612	78.1	1,030	39.4	759	29.1	8-1
	33,176	85.7	17,407	52.5	14,514	43.7	12-9
	14,554	81.5	9,041	62.1	8,374	57.5	15-13
	12,747	95.4	10,271	80.6	9,890	77.6	+16

פרק 4: חינוך והשכלה

תלמידי כיתות יב סך הכל	נבחנים		זכאים לתעודת בגרות		עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות		
	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	
אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים ¹							
2-1 ²	3,506	21.5	755	8.7	214	6.1	
4-3	16,491	69.6	11,476	42.6	5,805	35.2	
6-5	19,815	87.2	17,286	55.4	9,203	46.4	
8-7	26,862	91.4	24,546	65.9	16,301	60.7	
10-9	1,021	97.2	992	74.7	741	72.6	
חינוך ערבי³							
סך הכל	17,321	90.0	15,583	46.3	5,960	34.4	
נתיב עיוני							
טכנולוגי	10,161	93.4	9,495	51.2	3,778	37.2	
חקלאי	6,822	86.8	5,921	39.8	2,101	30.8	
	148	100.0	148	65.5	81	54.7	
מין							
בנים	8,130	85.6	6,957	36.2	2,225	27.4	
בנות	9,191	93.8	8,626	55.2	3,735	40.6	
שנות לימוד של האם							
8-1	5,292	89.6	4,742	41.2	1,394	26.3	
12-9	6,706	93.7	6,287	52.4	2,749	41.0	
15-13	763	98.0	748	77.8	559	73.3	
+16	378	98.9	374	81.5	301	79.6	
אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים ¹							
2-1	6,454	88.9	5,735	43.8	1,969	30.5	
4-3	8,557	92.7	7,929	48.9	3,281	38.3	
6-5	288	89.9	259	55.9	141	49.0	
8-7	564	88.5	499	49.3	222	39.4	
דת							
מוסלמים	13,691	88.9	12,166	43.5	4,286	31.3	
נוצרים	1,696	93.6	1,587	60.2	942	55.5	
דרוזים	1,900	94.8	1,801	53.9	717	37.7	

- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "אפיון רשויות מקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה 2003", פרסום 1281, תשס"ו-2006 (רק באינטרנט).
- קטגוריה זו כוללת מספר יישובים שבהם רוב התלמידים למדו בבתי ספר של הפיקוח החרדי הממעטים לכוון את תלמידיהם לגשת לבחינות הבגרות.
- המונח "חינוך ערבי" מתייחס לקבוצת האוכלוסייה "מזה: יהודים" ואילו המונח "חינוך ערבי" מתייחס לקבוצת האוכלוסייה "ערבים".

כמו בשנים קודמות, שיעור הניגשים לבחינות הבגרות, מבין התלמידים, היה גבוה יותר בקרב הערבים מאשר בקרב היהודים: 90% לעומת 83% בהתאמה. מאידך, שיעורי ההצלחה היו גבוהים יותר בקרב יהודים:

2/3 מבין הנבחנים היהודים לעומת כמחצית מהנבחנים הערבים עמדו בבחינות וזכו בתעודת בגרות; מבין תלמידי המחזור הגיעו שיעורי הזכאות ל-56% לעומת 46%, בהתאמה.

הפער בין יהודים לערבים מתרחב ביחס לנגישות ללימודים גבוהים: 49% מתלמידי כיתות יב היהודים עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות, בהשוואה ל-34% מבין התלמידים הערבים.

הערה: למען אחידות המינוח בפרק החינוך, המונח "חינוך עברי" בסעיפים הבאים מתייחס לקבוצת האוכלוסייה "מזה: יהודים" ואילו המונח "חינוך ערבי" מתייחס לקבוצת האוכלוסייה "ערבים".

מערכות הפיקוח על בתי הספר **בחינוך העברי** מאופיינות לפי הזיקה שלהן לחינוך הדתי. הן נבדלות זו מזו, בין השאר, בתוכני הלימוד ובהשקפות ערכיות כמו אופן ההתייחסות לנושא בחינות הבגרות וללימודים גבוהים.

התלמידים בחינוך העברי, שלמדו בבתי הספר שבפיקוח הממלכתי ובפיקוח הממלכתי-דתי, דמו הן בשיעורי הנבחנים והן בשיעורי הזכאים. בסך הכל נבחנו 92%-93% מהתלמידים בהתאמה, ו-68% מבין הנבחנים בכל אחת ממערכות הפיקוח נמצאו זכאים לתעודת בגרות. לעומתם, מהפיקוח החרדי נגשו לבחינות הבגרות רק 23% מבין התלמידים, ו-40% מהנבחנים נמצאו זכאים לתעודה (9% מבין תלמידי כיתות יב).

הפער בין הפיקוח הממלכתי והפיקוח הממלכתי-דתי לבין הפיקוח החרדי מתרחב ביחס לנגישות ללימודים גבוהים: 57% מבין תלמידי הפיקוח הממלכתי ו-53% מהתלמידים בפיקוח הממלכתי-דתי עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות, בהשוואה ל-4% בלבד מתלמידי הפיקוח החרדי.

מנתוני לוח 4.5 עולה כי קיים קשר חיובי בין הרמה החברתית-כלכלית של יישוב המגורים לבין זכאות לתעודת בגרות ונגישות ללימודים גבוהים.

לגבי תלמידי החינוך העברי נמצא כי ברוב המקרים, כל מדדי ההצלחה בבחינות הבגרות: שיעורי הניגשים לבחינות, הזכאים לתעודה והעומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות, עלו ככל שעלה מקומו של היישוב במדד חברתי-כלכלי. אחוז הנבחנים הנמוך באשכולות הראשון והשני שבתחתית המדד מושפע מכך שבקטגוריה זו נכללו מספר יישובים שבהם רוב התלמידים למדו בבתי ספר שהשתייכו לפיקוח החרדי, שאינם נוטים לכוון את תלמידיהם לגשת לבחינות הבגרות.

בקרב תלמידי החינוך הערבי התמונה אינה אחידה. כיוון שרוב גדול של תלמידים ניגשו לבחינות הבגרות, לא נמצא קשר בין המדד החברתי-כלכלי של יישוב המגורים לבין שיעור הנבחנים. מאידך, נמצא קשר חיובי בין רמתו החברתית-כלכלית של יישוב המגורים לבין שיעור הזכאים לתעודת בגרות ושיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות, ביישובים המסווגים לאשכולות 1-6, הקרובים לתחתית המדד החברתי-כלכלי.

הן בחינוך העברי והן בחינוך הערבי, שיעורי הבנות שנגשו לבחינות הבגרות וזכו בתעודה גבוהים מאלה של הבנים. הפער בין הבנות לבנים גדול יותר בקרב תלמידי החינוך הערבי: 55% מבין הבנות לעומת 36% מבין הבנים זכו בתעודת בגרות, בהשוואה ל-61% לעומת 50% בקרב תלמידי החינוך העברי, בהתאמה.

גם שיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות **מבין תלמידי כיתות יב**, הן בחינוך העברי והן בחינוך הערבי, היה גבוה יותר בקרב הבנות. עם זאת, חישוב **מבין הזכאים לתעודת בגרות** מלמד שרמת תעודת הבגרות, במונחים של עמידה בדרישות הסף של האוניברסיטאות הייתה שווה בקרב הבנים והבנות. בחינוך העברי, 88% מבין מקבלי תעודת בגרות, הן בנים והן בנות, עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות, ובחינוך הערבי – 76% מבין הבנים לעומת 74% מבין הבנות.

לוח 4.6

תלמידי כיתות יב בחינוך העברי והערבי, נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה, לפי מין, תשס"ו

	תלמידי כיתות יב (אחוזים)	אחוז נבחנים מבין התלמידים	אחוז זכאים מבין התלמידים	עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות	
				אחוז מבין הזכאים	אחוז מבין התלמידים
חינוך עברי					
סך הכל	100.0	82.7	55.6	48.9	87.9
בנים	49.1	80.0	50.0	44.2	88.4
בנות	50.9	85.2	61.0	53.4	87.5
חינוך ערבי					
סך הכל	100.0	90.0	46.3	34.4	74.3
בנים	46.9	85.6	36.2	27.4	75.7
בנות	53.1	93.8	55.2	40.6	73.6

נתוני בחינות הבגרות מלמדים על קשר חיובי בין השכלת ההורים לבין הסיכויים לזכות בתעודת בגרות. הנתונים המובאים כאן מתייחסים להשכלת האם, אם כי תוצאות דומות מתקבלות לגבי השכלת האב.

התלמידים מוינו ל-4 קבוצות לפי מספר שנות הלימוד של האם: השכלה נמוכה – עד 8 שנות לימוד, השכלה בינונית – 9-12 שנות לימוד, ואילו קבוצת ההשכלה העל-תיכונית והגבוהה חולקה ל-13-15 ו-16 ומעלה שנות לימוד. ככל שהאם השתייכה לקבוצת השכלה גבוהה יותר, עלו סיכויי ילדיה להצליח בכל אחד מהמדדים הקשורים לבחינות הבגרות: הסיכויים לגשת לבחינות, הסיכויים לזכות בתעודת בגרות והסיכויים לעמוד בדרישות הסף של האוניברסיטאות.

שיעורי הנבחנים והזכאים הנמוכים יחסית, בקרב תלמידי החינוך העברי שלאיים השכלה של 13-15 שנות לימוד, נובעים מכך שחלק ניכר מהתלמידים בקבוצה זו (18%), למדו בבתי ספר בפיקוח החרדי, שכאמור ממעטים להגיש את תלמידיהם לבחינות הבגרות.

הפער בין תלמידי החינוך העברי לבין תלמידי החינוך הערבי בשיעורי ההצלחה בבחינות הבגרות, נמצא רק לגבי תלמידים שאימותיהם השתייכו לקבוצת ההשכלה הנמוכה והבינונית, בעוד שבשתי קבוצות ההשכלה הגבוהה (13-15 ו-16+ שנות לימוד) הן שיעורי הזכאים והן שיעורי העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות בקרב הערבים משתווים לאלה של היהודים, ובחלק מהמקרים אף עולים עליהם. עם זאת, כתוצאה ממשקלן היחסי הנמוך של קבוצת ההשכלה הגבוהה במגזר הערבי, השפעתן על שיעורי הזכאות הכוללים נמוכה בהשוואה להשפעתן של אותן קבוצות בקרב היהודים. משקלם היחסי של תלמידי כיתות יב שלאיים הייתה השכלה על-תיכונית או גבוהה הגיע ל-9% בחינוך הערבי, בהשוואה ל-43% בחינוך העברי.

לוח 4.7

**תלמידי כיתות יב בחינוך העברי והערבי, נבחנים בבחינות הבגרות
וזכאים לתעודה, לפי השכלת האם, תשס"ו**

תלמידי כיתות יב (אחוזים)	אחוז נבחנים מבין התלמידים	אחוז זכאים מבין התלמידים	עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות		
			אחוז מבין התלמידים	אחוז מבין הזכאים	
חינוך עברי					
סך הכל	100.0	82.7	55.6	48.9	88.0
שנות לימוד של האם					
עד 8	4.1	78.1	39.4	29.1	73.9
12-9	52.6	85.7	52.5	43.7	83.2
15-13	23.1	81.5	62.1	57.5	92.6
+16	20.2	95.4	80.6	77.6	96.3
חינוך ערבי					
סך הכל	100.0	90.0	46.3	34.4	74.3
שנות לימוד של האם					
עד 8	40.3	89.6	41.2	26.3	63.8
12-9	51.0	93.7	52.4	41.0	78.2
15-13	5.8	98.0	77.8	73.3	94.2
+16	2.9	98.9	81.5	79.6	97.7

בדיקות לאורך השנים מלמדות שלתלמידים הנוצרים שיעורי ההצלחה הגבוהים ביותר בבחינות הבגרות, הן בהשוואה לתלמידים המוסלמים והדרוזים והן בהשוואה לתלמידים היהודים.

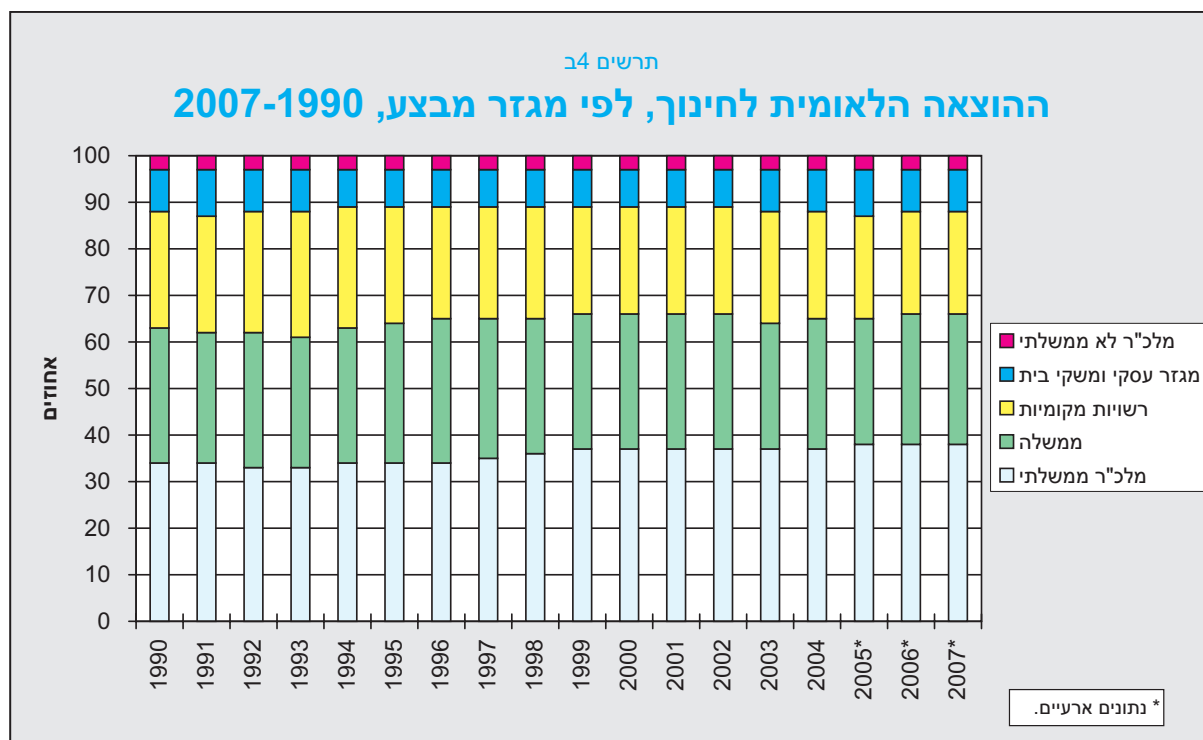
ממחזור הלימודים תשס"ו (2005/06) זכו בתעודת בגרות 60% מבין התלמידים הנוצרים בהשוואה ל-43% מבין המוסלמים, 54% מבין הדרוזים ו-56% מבין היהודים.

התלמידים הנוצרים מובילים גם ביחס לנגישות ללימודים גבוהים: 55% מבין תלמידי יב הנוצרים, בהשוואה ל-49% מבין התלמידים היהודים, 38% מהדרוזים ו-31% מהמוסלמים מאותו מחזור לימודים, עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות.

5. ההוצאה הלאומית לחינוך

ההוצאה לחינוך ממוינת לפי חמישה מגזרים:

1. ממשלה (כולל ביטוח לאומי) והמוסדות הלאומיים
 2. הרשויות המקומיות – עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות
 3. מלכ"רים ממשלתיים - מלכ"רים שיעקר מימונם מהממשלה
 4. מלכ"רים לא-ממשלתיים
 5. מגזר עסקי ומשקי הבית.
- שלוש הקבוצות הראשונות מוצגות גם כ"מגזר ממשלתי".

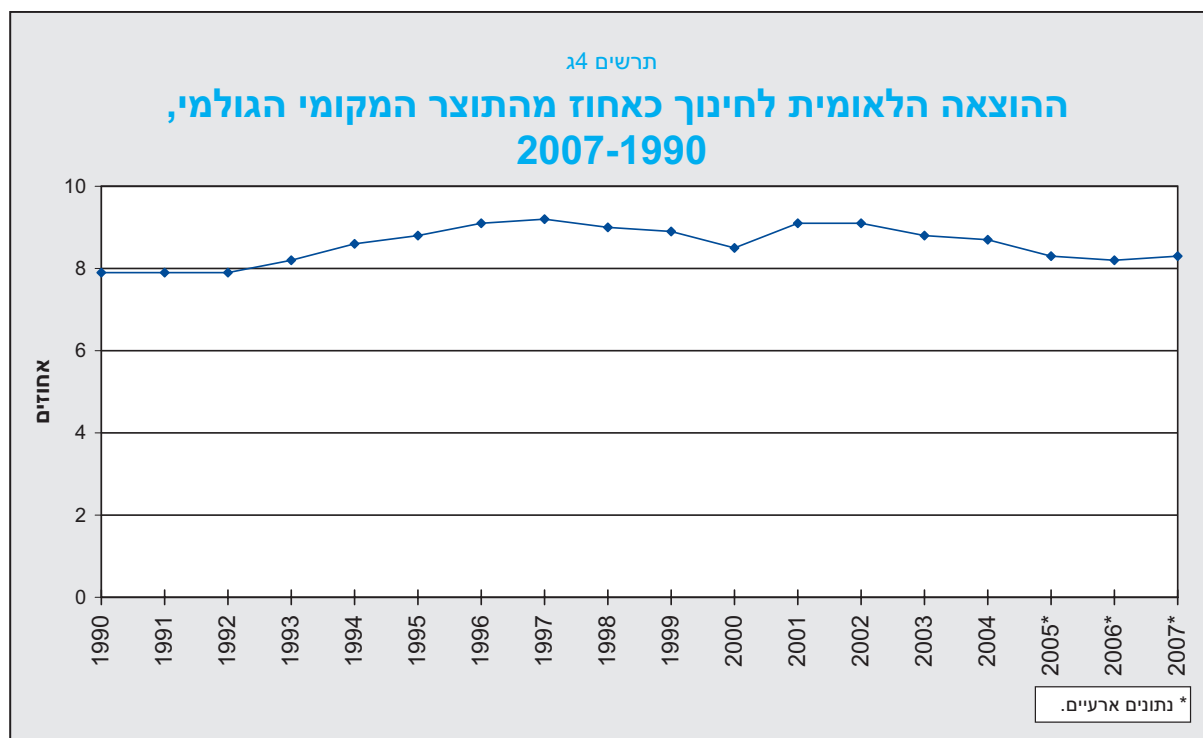

בשנים 1990-2002 רוב שירותי החינוך (כ-89%) סופקו לאוכלוסייה על-ידי המגזר הממשלתי: מוסדות החינוך של הממשלה, הרשויות המקומיות ומלכ"רים שרוב מימונם מהממשלה (כדוגמת: האוניברסיטאות, חלק מהמכללות האקדמיות, המוסדות העל-תיכוניים, הרשתות בחינוך המקצועי וכו').

משנת 2003 חלה ירידה בשיעור ההשתתפות של המגזר הממשלתי, אשר הגיעה ל-88% בשנת 2007. בשנים האחרונות פחת חלקם של הממשלה והרשויות המקומיות והגיע ל-50% מכלל ההוצאה הלאומית לחינוך לעומת 52%-53% בממוצע בשנים הקודמות.

חלקם של המלכ"רים הממשלתיים גדל בשנים האחרונות והגיע ל-38% לעומת 34% עד לשנת 1996. ערך השירותים במלכ"רים הלא-ממשלתיים נשאר ללא שינוי - 3%.

חלקם של שירותי החינוך שסופקו על בסיס עסקי: שירותים בגני ילדים, שיעורים פרטיים (כולל שיעורי השלמה לתלמידי בתי ספר יסודיים), קורסים למבוגרים, ספרי לימוד וכד', הסתכם בשנים אחרונות ב-10%.

שיעור ההוצאה הלאומית לחינוך מהתוצר המקומי הגולמי (תמ"ג) אינו אחיד במשך השנים, והוא נע בין 7.9% בשנים 1992-1990 עד ל-9.2% בשנים 1997 ו-2002. משנת 2003, חלה ירידה בשיעור זה מדי שנה, עד ל-8.3% בשנת 2007.

לוח 4.8

ההוצאה השוטפת¹ לתלמיד², לפי דרג חינוך ומדד, 2004-1995

(הוצאה לתלמיד בחינוך הקדם-יסודי = 100), במחירים שוטפים

	חינוך קדם-יסודי		חינוך יסודי		חינוך על-יסודי		חינוך על-תיכון		מוסדות להשכלה גבוהה	
	מדד	אלפי ש"ח	מדד	אלפי ש"ח	מדד	אלפי ש"ח	מדד	אלפי ש"ח	מדד	אלפי ש"ח
1995	100	7.7	123.4	9.5	177.9	13.7	270.1	20.8	393.5	30.3
1996	100	9.2	123.9	11.4	171.7	15.8	245.7	22.6	385.9	35.5
1997	100	10.4	122.1	12.7	162.5	16.9	217.3	22.6	357.7	37.2
1998	100	10.6	128.3	13.6	174.5	18.5	217.9	23.1	345.3	36.6
1999	100	12.0	125.0	15.0	152.5	18.3	213.3	25.6	332.5	39.9
2000	100	12.2	127.0	15.5	158.2	19.3	248.4	30.3	347.5	42.4
2001	100	12.3	135.0	16.6	167.5	20.6	214.6	26.4	335.8	41.3
2002	100	13.7	123.4	16.9	158.4	21.7	208.0	28.5	302.9	41.5
2003	100	12.5	132.0	16.5	160.0	20.0	240.8	30.1	327.2	40.9
2004	100	13.3	127.1	16.9	148.9	19.8	222.6	29.6	306.0	40.7

1. כוללת הוצאות על שירותי חינוך במוסדות החינוך, והוצאות משלימות של משקי הבית כולל שיעורים פרטיים, לא כולל ספרי לימוד וצורכי כתיבה שנקנו על-ידי משקי הבית.
2. הנתונים הכספיים מתייחסים לשנים האזרחיות 2004-1995 כולל הערכה תחשיבית על בלאי בניינים וציוד. הנתונים על התלמידים מתייחסים לשנות הלימוד תשנ"ה (1994/1995) – תשס"ד (2003-2004).

פרק 4: חינוך והשכלה

ככל שעולים בדרג החינוך עולה גם ההוצאה השוטפת לתלמיד בכל אחת מהשנים. הנתונים על התפלגות ההוצאה השוטפת לתלמיד לפי דרג חינוך בשנים 1995-2004 מראים, כי עלות לימודיו של סטודנט במוסדות להשכלה גבוהה הוא פי 2.1 בממוצע מעלות לימודיו של תלמיד בחינוך העל-יסודי.

עלות לימודיו של תלמיד בחינוך העל-יסודי עלתה בהדרגה מ-13.7 אלפי ש"ח בשנת 1995 עד ל-21.7 אלפי ש"ח בשנת 2002, בשנים 2003 ו-2004 העלות קטנה ל-20.0 ו-19.8 אלפי ש"ח בהתאמה. בשנת 1995, עלות לימודיו של תלמיד בחינוך היסודי הייתה נמוכה ב-44.2% לעומת עלות לימודיו של תלמיד בחינוך העל-יסודי באותה שנה. מאז ירד יחס זה והגיע ל-17.2% בשנת 2004.

עלות לימודיו של תלמיד בחינוך היסודי הייתה גבוהה ב-23% בממוצע מעלות לימודיו של ילד בחינוך הקדם-יסודי בשנים 1995 עד 1997. בשלושת השנים הבאות עלה יחס זה ל-27% והגיע בשנים 2001 עד 2004 ל-29% בממוצע.

פרק 5

בראות

א. מבוא

בפרק זה מוצגים נתוני בריאות בארבעה תחומים עיקריים:

1. תמותה ותמותת תינוקות כמדדים מסכמים של מצב בריאות האוכלוסייה.
2. לידות ופניות לוועדות להפסקת הריון עם דגש על נערות.
3. הערכה עצמית של בריאות, מדד מקובל בסקרים לבחינת מצב בריאותו של הפרט.
4. ביטוחי בריאות שאינם ביטוח חובה – ביטוחים משלימים וביטוחים פרטיים.

ב. הגדרות והסברים

תוחלת חיים בלידה: מספר השנים הממוצע אשר אדם צפוי לחיות בהנחה ששיעורי התמותה הקיימים בתקופת ההתייחסות יישארו קבועים לאורך חייו.

תמותת תינוקות: יילוד שנפטר בטרם מלאה לו שנת חיים אחת. שיעור תמותת תינוקות מחושב ל-1,000 לידות חי.

לידת חי: לידה של עובר שאחרי היפרדו מהאם מגלה לפחות אחד מסימני החיים הבאים: נשימה, דופק לב, דופק חבל טבור או תנועות ברורות של שרירים רצוניים.

שיעור פריון כללי: מספר לידות חי לכל 1,000 נשים בגיל הפריון (15-49). (שיעור פריון כללי מחושב על ידי חלוקת סך כל לידות חי שאירעו בשנה מסוימת בסך האוכלוסייה הממוצעת באותה שנה, של נשים בגילי 15-49 והכפלתו ב-1,000).

שיעור פריון סגולי: מספר לידות חי לאימהות בקבוצת גיל מסוימת לאלף נשים באותה קבוצת גיל. (שיעור פריון סגולי מחושב על ידי חלוקת סך כל לידות חי שאירעו בשנה מסוימת לאימהות בגיל מסוים, בסך האוכלוסייה הממוצעת של נשים באותו גיל עבור אותה שנה והכפלתו ב-1,000).

פניות לוועדות להפסקת הריון: כפי שמדווחות ללמ"ס על גבי טופסי "בקשה לאישור הפסקת הריון" על פי חוק העונשין תשל"ז-1977 ותקנות העונשין (הפסקת הריון) תשל"ח-1978. שיעור הפניות מחושב ל-1,000 נשים בגיל הפריון (15-49).

הערכה עצמית של בריאות: מדד נפוץ ומקובל ביותר בסקרי אוכלוסייה לצורך הערכת מצב בריאותו של הפרט. מבוסס על השאלה: "מה מצב בריאותך בדרך כלל".

ביטוח משלים: שירותי בריאות נוספים (אינם כלולים בסל השירותים הבסיסי כפי שמוגדר בחוק ביטוח בריאות ממלכתי) ומוצעים על ידי קופות החולים.

ביטוח בריאות פרטי: פוליסות ביטוח הנרכשות ישירות מחברות ביטוח מסחריות ומציעות כיסוי לשירותי בריאות שאינם כלולים בסל השירותים הבסיסי ו/או מרחיבות את הכיסוי בשירות הנכלל בסל הבסיסי.

ג. מקור הנתונים

פטירות ופטירות תינוקות - הפרטים האישיים שבמרשם התושבים וכן בטופס "הודעת פטירה".
 לידות - הפרטים האישיים שבמרשם התושבים וכן בטופס "הודעת לידת חי".
 הפסקות היריון - טופס בקשות להפסקת היריון שהתקבל בלמ"ס מהוועדות לאישור הפסקות היריון.
 הערכה עצמית של בריאות – סקר חברתי 2005.
 ביטוח משלים וביטוח בריאות פרטי – סקרי הוצאות משק הבית.

ד. ממצאים עיקריים

1. תמותה

לוח 5.1

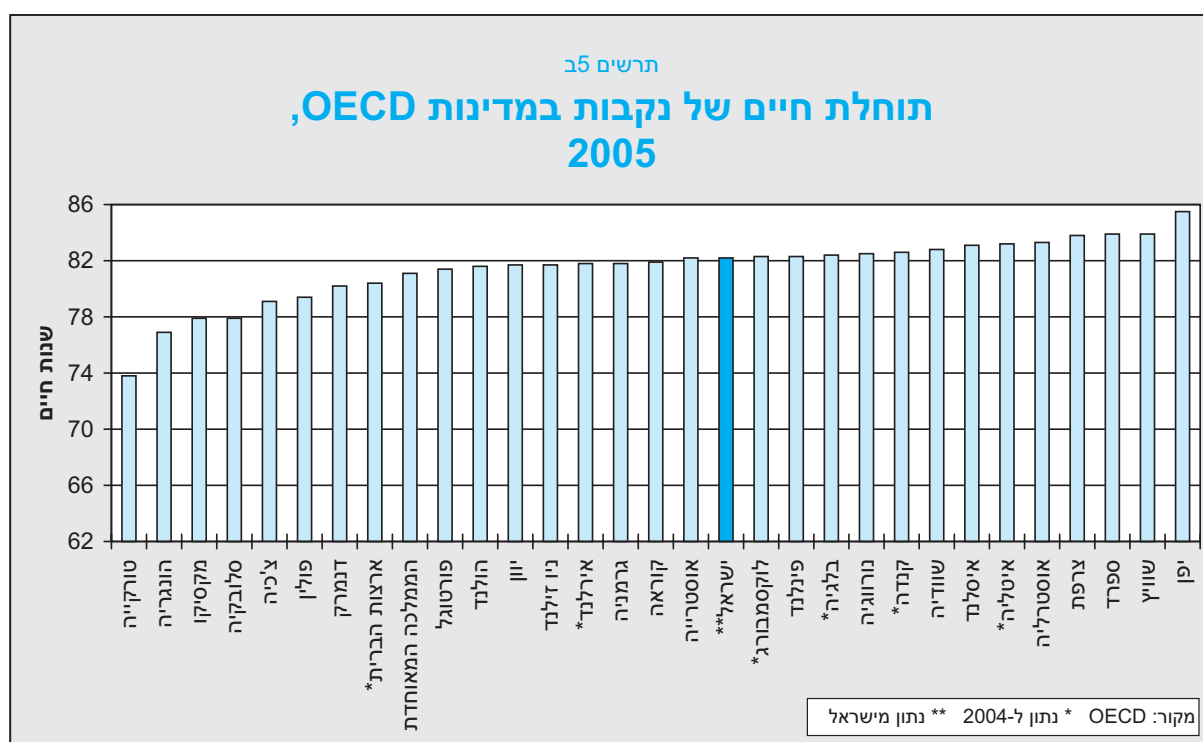
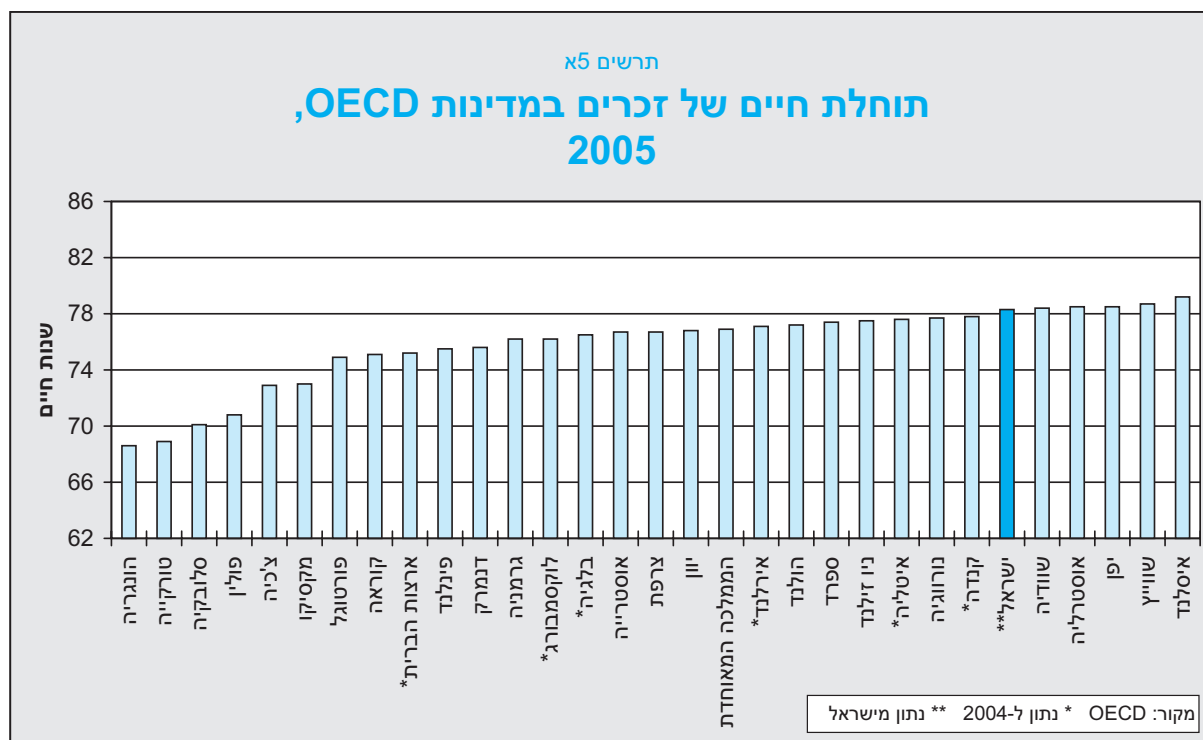
תוחלת חיים ותמותת תינוקות, לפי מין וקבוצת אוכלוסייה, 2006

קבוצת אוכלוסייה	תוחלת חיים		תמותת תינוקות	
	זכרים	נקבות	מספרים מוחלטים	שיעורים ל-1,000 לידות חי
סך הכל	78.5	82.2	584	3.9
יהודים ואחרים	79.0	82.7	321	2.9
מזה: יהודים	79.2	82.7	307	2.9
ערבים	74.6	78.1	263	6.7

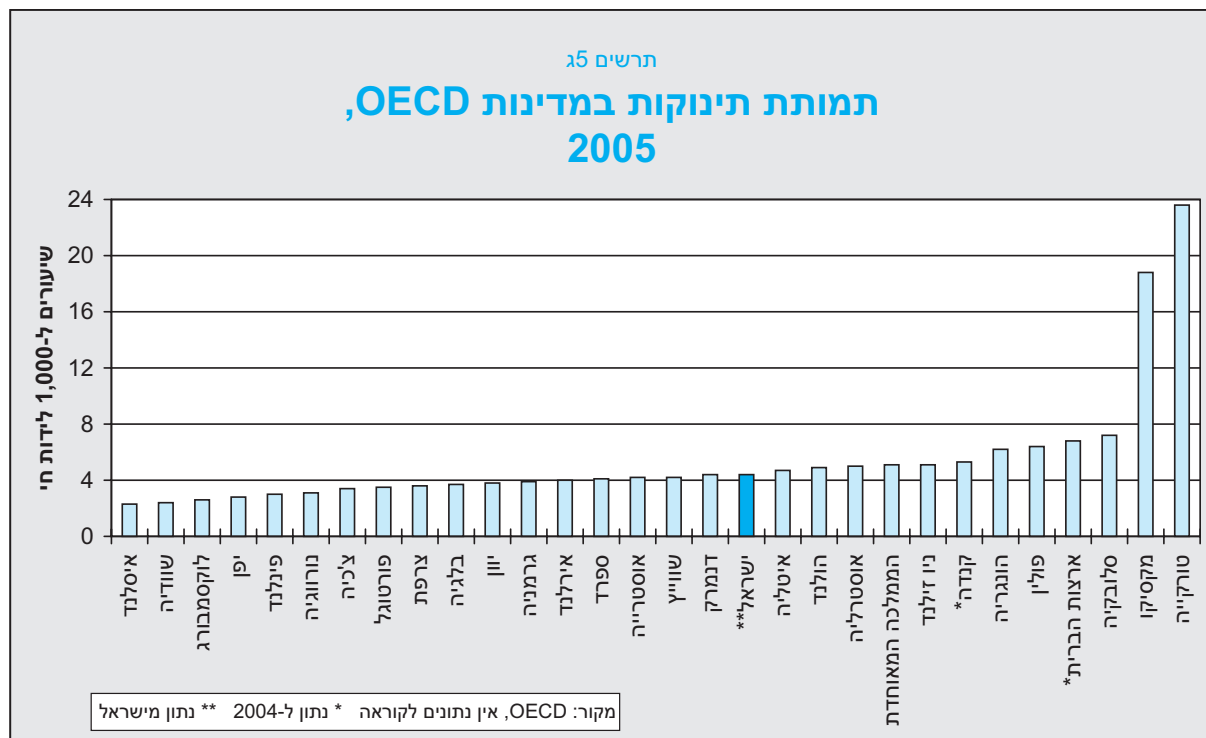
רמת התמותה בישראל נמוכה יחסית למדינות העולם ונמצאת במהלך השנים במגמת שיפור מתמשך בכל קבוצות האוכלוסייה. עם זאת נשמרים פערים ברמת התמותה בין יהודים וערבים. תוחלת החיים עלתה בשלושים השנים האחרונות בקרב הגברים ב-7.3 שנים (7.6 שנים ביהודים ו-5.0 שנים בערבים) ובקרב הנשים ב-7.5 שנים (8.2 שנים ביהודיות ו-5.7 שנים בערביות). הפער בתוחלת חיים בין יהודים וערבים גדל עם השנים מ-2.5 שנים בקרב הגברים ו-3.3 שנים בקרב הנשים במחצית השנייה של שנות ה-70 לכ-4.0 שנים בשני המינים בשנים האחרונות (2004-2006). הסבר אפשרי חלקי לשיפור האיטי יותר בתוחלת החיים בקרב הערבים, הוא איכות נתוני הגיל הקשורה לרישום תאריכי הלידה במרשם האוכלוסין בקרב האוכלוסייה הערבית המבוגרת. בקרב אלה שנולדו בתקופת המנדט הבריטי, תאריכי הלידה שנרשמו במרשם האוכלוסין היו מוקדמים יותר מתאריכי הלידה בפועל. הטיה זו גרמה לשיעורי תמותה נמוכים יותר וכך לתוחלת חיים גבוהה יותר. ככל שאוכלוסייה זו מתמעטת (עקב תמותה), נתוני הגיל משתפרים וכך עולה המהימנות של נתוני תוחלת החיים.

שיעורי תמותת התינוקות נמצאים במגמת ירידה רציפה מאמצע שנות השבעים וירדו מאז בכ-80% בשתי קבוצות האוכלוסייה. שיעורי תמותת התינוקות גבוהים יותר באוכלוסייה הערבית לעומת האוכלוסייה היהודית. למרות הירידה המשמעותית בתמותת תינוקות בשתי הקבוצות, נשמר יחס של 2 ל-1 בתמותת תינוקות בין ערבים ליהודים. בשנים האחרונות הואט מעט קצב השיפור של תמותת התינוקות באוכלוסייה הערבית, והפער בתמותת התינוקות גדל מעט והגיע ליחס של 2.3-2.5 ל-1 לעומת יהודים.

בהשוואה בין-לאומית של תוחלת חיים בלידה, שומרים הגברים הישראלים על מיקום גבוה יחסית. תוחלת החיים שלהם נמוכה בכמעט שנה מזו של הגברים באיסלנד, המובילה, ובחצי שנה מזו של שווייץ, הנמצאת במקום השני. לגברים הישראלים תוחלת חיים דומה לזו של גברים ביפן ובשוודיה. הנשים הישראליות מדורגות נמוך יותר, עם תוחלת חיים דומה לזו של הנשים באוסטריה ובפינלנד, אך נמוכה ב-3.3 שנים מזו שביפן, המובילה, וב-1.7 שנים מזו של הנשים בספרד, בשווייץ ובצרפת הממוקמות אחרי יפן.

בהשוואה בין-לאומית של שיעורי תמותת תינוקות, ממוקמת ישראל בערך באמצע טבלת מדינות ה-OECD, עם שיעור הדומה לזה שבשווייץ, דנמרק, אוסטריה ואיטליה, אך גבוה פי 1.7-1.9 מהשיעורים של המדינות עם שיעורי תמותת התינוקות הנמוכים ביותר – איסלנד, שוודיה ולוקסמבורג.

2. לידות והפסקות היריון בקרב נערות¹

לוח 5.2

לידות חי ופניות לוועדות להפסקת היריון, לפי קבוצת אוכלוסייה וגיל האישה, 2005

פניות לוועדות להפסקת היריון		לידות חי		קבוצת אוכלוסייה וגיל האישה
שיעורים ²	מספרים מוחלטים	שיעורים ¹	מספרים מוחלטים	
				כלל האוכלוסייה
11.3	19,090	85.6	143,913	סך הכל
9.8	2,715	14.7	4,104	מזה: עד 19 – סך הכל
5.5	615	1.7	187	עד 16
12.6	2,100	23.4	3,917	19-17
				יהודיות ואחרות
12.3	16,701	77.6	105,112	סך הכל
12.2	2,560	6.7	1,438	מזה: עד 19 – סך הכל
7.1	578	0.5	39	עד 16
15.5	1,982	10.7	1,399	19-17
11.6	14,615	79.8	100,657	מזה: יהודיות – סך הכל
11.1	2,208	6.4	1,304	מזה: עד 19 – סך הכל
6.3	485	0.4	29	עד 16
14.3	1,723	10.3	1,275	19-17
				ערביות
6.4	2,082	118.7	38,801	סך הכל
1.6	98	41.8	2,666	מזה: עד 19 – סך הכל
0.6	17	5.4	148	עד 16
2.3	81	69.4	2,518	19-17

1. שיעורי סך הכל מחושבים ל-1,000 נשים בגיל 15-49. להרחבה ראו סעיף הגדרות והסברים.
 2. נשים עד גיל 20.

בשנת 2005 נולדו 143,913 תינוקות, מתוכם כ-3% (4,104) לנערות. כשני שלישים מהתינוקות שנולדו לנערות היו לאימהות ערביות והיתר ליהודיות ואחרות. שיעור הפרייון של נערות ערביות גבוהה פי 6 מהשיעור של נערות יהודיות ואחרות, 41.8 תינוקות ל-1,000 נערות ערביות בהשוואה ל-6.7 תינוקות ל-1,000 נערות יהודיות.

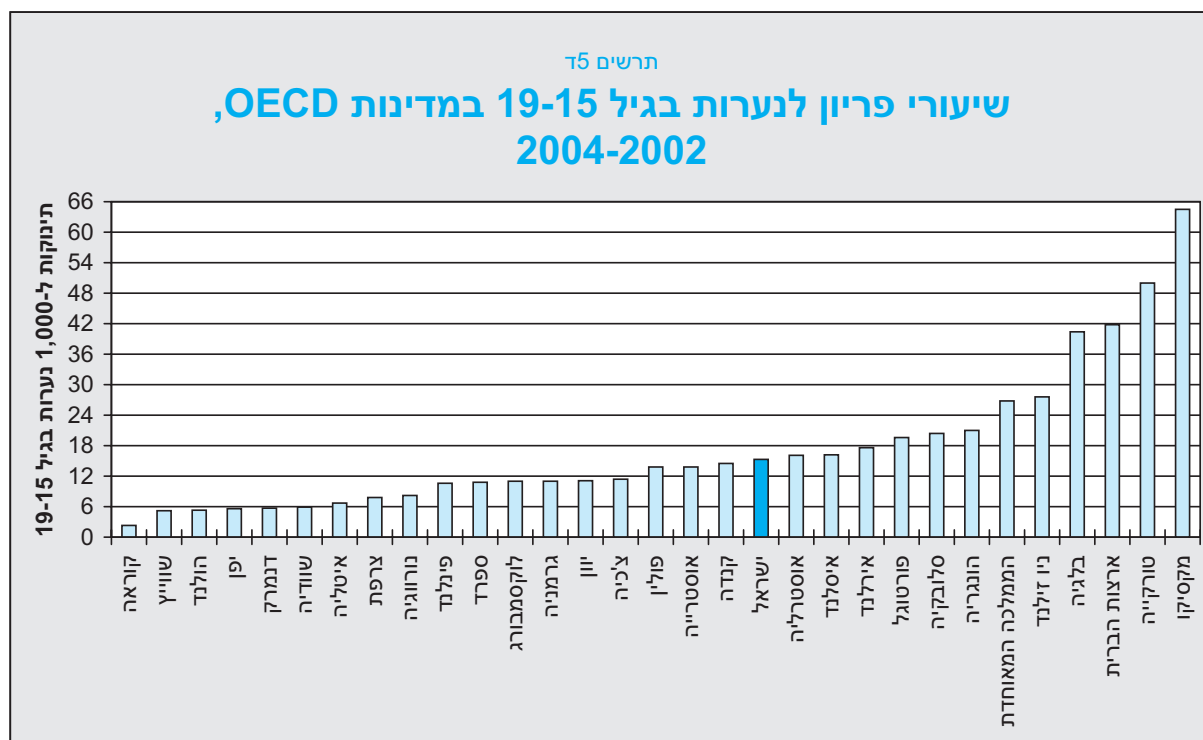
כ-95% מהתינוקות שנולדו לנערות, נולדו לאימהות בגילים 19-17 (גיל הנישואין החוקי לנשים בישראל הוא 17 שנים). רק כ-5% מהתינוקות (187) נולדו לאימהות בגיל 16 ומטה. חלקם של התינוקות לאימהות ערביות בנות 16 ומטה גבוה במעט ונאמד ב-6%.

בשנת 2005, 60% מההריונות הידועים בקרב נערות הסתיימו בלידת חי, לעומת 90% בקרב נשים בנות 20 ומעלה. בקרב נערות יהודיות ואחרות רק מעט יותר משליש (36%) מההריונות הסתיימו בלידת חי וב-64%

הייתה פנייה לוועדות להפסקת הריון. בקרב נערות ערביות, 95% מההריונות הסתיימו בלידת חי ורק ב-5% הייתה פנייה לוועדות להפסקת הריון. הסבר לפער שבין שתי קבוצות האוכלוסייה עשוי להיות מצבה המשפחתי של הנערה. בעוד שמרבית הנערות הערביות הרו במסגרת הנישואין, הרי שבקרב הנערות היהודיות והאחרות שכיחים יותר ההריונות מחוץ לנישואין.

תופעת התינוקות הנולדים לאימהות שהן עצמן נערות הולכת ומצטמצמת לאורך השנים. מאמצע שנות השבעים ירדו שיעורי הפרייון לנערות ב-66%, מ-43.8 תינוקות ל-1,000 נשים בגיל זה בשנת 1975 ל-14.7 בשנת 2005. באותה תקופה ירד שיעור הפרייון של נערות יהודיות ב-81%. הסבר אפשרי לירידה ברמת הפרייון של נערות הוא הירידה בהיקף הנישואין בקבוצת גיל זו (מאחר שמרבית התינוקות נולדים במסגרת הנישואין). כך לדוגמא, ירד שיעור הנישואין הראשונים בקרב נערות יהודיות ב-74%, מ-59.7 בשנת 1975 ל-15.3 בשנת 2001.

למרות הירידה ברמת הפרייון של נערות בארץ, ישראל מחזיקה בשיעור (14.7) הגבוה מהשיעורים הקיימים בחלק ממדינות ה-OECD כדוגמת קוראה הדרומית (2.3), שווייץ (5.2), הולנד (5.3) ויפן (5.6). ארצות הברית והממלכה המאוחדת המחזיקות בשיעורי פרייון גבוהים בקרב נערות (41.8 ו-26.8 בהתאמה) הגדירו את נושא ההריונות של נערות כבעיה לאומית בשל ההשלכות החברתיות, הכלכליות והבריאותיות שיש להריונות אלו על החברה בכלל ועל הנערות וילדיהן בפרט.

3. הערכה עצמית של בריאות

הערכה עצמית של בריאות הוא מדד נפוץ ומקובל ביותר בסקרי אוכלוסייה לצורך הערכת מצב בריאותו של הפרט, ולעתים הוא גם המדד היחיד למצב בריאות. מחקרים רבים מצביעים על קשר חזק בין הערכה עצמית של בריאות ובין שימוש בשירותי בריאות, וכן בין הערכה עצמית של בריאות ובין תמותה. עם זאת, ידוע כי

קיימת בעייתיות בשימוש במדד זה לצורך השוואות בין אוכלוסיות שונות (למשל בין מדינות, הנבדלות בשפה, בדת, בתרבות ועוד ובין קבוצות חברתיות שונות בתוך מדינה), זאת בשל העובדה שהמדד מבוסס על דיווח סובייקטיבי של הפרט. דיווח כזה מושפע מתרבות מקומית ומנקודות ייחוס להשוואה של מצב הבריאות.

הנתונים שלהלן מבוססים על השאלה הנשאלת במסגרת הסקר החברתי של הלמ"ס: "מה מצב בריאותך בדרך כלל". אפשרויות התשובה הן "טוב מאוד", "טוב", "לא כל-כך טוב", "בכלל לא טוב". בטבלה שלהלן מוצג אחוז האנשים שדיווח על מצב בריאות לא טוב, הכולל את האופנויות "לא כל-כך טוב" ו"בכלל לא טוב". הנתונים מוצגים לפי קבוצת אוכלוסייה וגיל, ולפי קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה. להסברים על הסקר החברתי בכלל ועל נתוני הכנסות בסקר חברתי בפרט ראו פרק 1.

לוח 5.3

בני 20 ומעלה, לפי הערכת מצב הבריאות, קבוצת אוכלוסייה וגיל, 2005

מצב בריאות לא טוב ¹				אוכלוסייה סך הכל	קבוצת אוכלוסייה
65 ומעלה	64-45	44-20	סך הכל		
654.0	1,269.7	2,386.3	4,309.9		אוכלוסייה (אלפים)
אחוזים				אלפים	
62.4	28.5	8.4	22.5	4,309.9	סך הכל
60.8	25.9	7.1	21.8	3,641.6	יהודים ואחרים
60.8	25.1	6.7	21.5	3,466.0	מזה: יהודים
82.2	48.6	13.8	26.3	668.3	ערבים

1. "לא כל-כך טוב" או "בכלל לא טוב".

קיים קשר בין קבוצת אוכלוסייה להערכה עצמית של מצב הבריאות. בכל אחת מקבוצות הגיל אחוז המדווחים על מצב בריאות "לא טוב" גבוה בקרב הערבים לעומת היהודים. בקבוצות הגיל עד 64 (20-44 ו-45-64) אחוז המדווחים על מצב בריאות "לא טוב" בקרב ערבים כפול לעומת האחוז בקרב היהודים. בגיל 65 ומעלה, ההבדל קטן והאחוז בקרב הערבים גבוה פי 1.3 בלבד מאשר בקרב היהודים. נתונים אלו מרמזים על כך שמצב הבריאות בקרב ערבים פחות טוב מאשר בקרב יהודים, אם כי, יתכן שחלק מההבדל מוסבר על ידי הבדלים תרבותיים הבאים לידי ביטוי בדיווח העצמי של מצב הבריאות, כאשר הדיווח בקרב הערבים מוטה כלפי מצב בריאות "לא טוב".

לוח 5.4

בני 20 ומעלה, לפי הערכת מצב הבריאות, קבוצת אוכלוסייה ורמת הכנסה, 2005

קבוצת אוכלוסייה	אוכלוסייה סך הכל	מצב בריאות לא טוב ¹			
		סך הכל	הכנסה ממוצעת לנפש במשק הבית (ברוטו לחודש)		
			עד 2,000 ש"ח	4,000-2,001 ש"ח	4,001 ש"ח ומעלה
	אלפים	שיעור ל-100 באוכלוסייה, בכל תא			
סך הכל	4,309.9	869.4	32.9	19.7	9.8
יהודים ואחרים	3,641.6	708.4	34.3	20.2	9.9
מזה: יהודים	3,466.0	663.7	34.4	19.6	9.9
ערבים	668.3	161.0	29.5	12.6	..

1. "לא כל-כך טוב" או "בכלל לא טוב".

קיים קשר בין רמת הכנסה להערכה עצמית של מצב הבריאות. עם העלייה ברמת ההכנסה, יורד אחוז המדווחים על מצב בריאות "לא טוב" מ-33% בקרב בעלי הכנסה נמוכה (עד 2,000 ש"ח) לכמעט 10% בקרב בעלי הכנסה גבוהה (4,001 ש"ח ומעלה). המגמה דומה בקרב יהודים וערבים אם כי בקרב ערבים בעלי הכנסה גבוהה, האחוז שהתקבל בסקר הוא בעל טעות דגימה יחסית גבוהה.

4. ביטוחי בריאות

בינואר 1995 נכנס לתוקף במדינת ישראל "חוק ביטוח בריאות ממלכתי". בסעיף הראשון של החוק נקבע כי "ביטוח הבריאות יושתת על עקרונות של צדק, שוויון ועזרה הדדית". על פי החוק חלה חובת ביטוח בריאות על כל תושבי המדינה וכל תושב זכאי לסל שירותים מוגדר. החוק מאפשר לקופות החולים להציע למבוטחיהן תכניות לשירותי בריאות נוספים (שב"ן) שאינם כלולים בסל השירותים המפורט בחוק. ההצטרפות לביטוח המשלים היא וולונטרית והפרמיה נקבעת על פי קבוצת גיל בלבד. מספר המצטרפים לתכניות הביטוח המשלים של קופות החולים עלה במהירות במיוחד אחרי חוק ההסדרים של שנת 1998 שקבע הוראות והסדרים להפעלת תכנית הביטוח המשלים.

בסעיף שלהלן יוצגו נתונים מתוך סקר הוצאות משקי בית של הלמ"ס על אחוז משקי הבית המדווחים על הוצאות בגין ביטוח משלים ובגין ביטוחים רפואיים אחרים בשנים 1997-2006 (שנים נבחרות). הנתונים מוצגים לפי קבוצת אוכלוסייה ולפי חמישוני הכנסה (להסברים על סקר הוצאות משקי בית, ראה פרק 2).

לוח 5.5

משקי בית שדיווחו על הוצאה בגין ביטוח בריאות, לפי סוג ביטוח, שנים נבחרות

אחוזים

2006	2003	2000	1997	
77.4	69.9	55.2	31.5	כלל משקי הבית
34.8	28.7	27.2	19.5	ביטוח משלים בקופת חולים ביטוח אחר ¹
83.0	74.7	57.5	34.9	משקי בית יהודיים
39.8	32.1	29.5	21.5	ביטוח משלים בקופת חולים ביטוח אחר ¹
49.4	41.7	33.1	3.6	משקי בית ערביים
9.4	6.3	5.0	3.3	ביטוח משלים בקופת חולים ביטוח אחר ¹

1. ביטוח אחר כולל ביטוח בחברת ביטוח, ביטוח שיניים וביטוח אחר (כולל לחצן מצוקה, ביטוח שח"ל, נטלי וכד').

מקור הנתונים: סקרי הוצאות משק הבית לשנים 1997-2006. הסקר כולל את כלל האוכלוסייה למעט קיבוצים, מושבים שיתופיים ובדווים הגרים מחוץ ליישובים. בשנים 2000-2001 לא נכללה אוכלוסיית מזרח ירושלים בסקר.

אחוז משקי הבית בעלי ביטוח משלים עלה מאוד במשך השנים, יותר מפי 2 במשך עשור. בקרב משקי בית יהודיים האחוז עלה פי 2.4 ובקרב משקי בית ערביים פי כמעט 14. עם זאת אחוז משקי הבית הערביים בעלי ביטוח משלים נמוך בהרבה מהאחוז בקרב משקי הבית היהודיים, אך ההבדל ביניהם קטן במשך השנים (מיחס של פי 10 בשנת 1997 לפי 1.7 בלבד בשנת 2006).

אחוז משקי הבית המדווחים על הוצאה עבור ביטוחי בריאות פרטיים עלה מאוד במשך השנים, אם כי העלייה מתונה יותר (פי 1.8 במשך עשור). אחוז משקי בית יהודיים המדווחים על הוצאה בגין ביטוחי בריאות פרטיים גבוה יותר מאחוז משקי הבית הערביים. הפער הצטמצם במשך השנים אך נשאר יחסית גבוה (פי 4), שכן העלייה באחוז משקי בית ערביים בעלי ביטוח בריאות פרטי הייתה איטית יותר.

לוח 5.6

משקי בית שדיווחו על הוצאה בגין ביטוח בריאות, לפי סוג ביטוח, וחמישוני הכנסה¹ – כלל משקי הבית, שנים נבחרות

אחוזים

2006		2003		2000		1997		חמישון
ביטוח אחר ²	ביטוח משלים	ביטוח אחר ²	ביטוח משלים	ביטוח אחר ²	ביטוח משלים	ביטוח אחר ²	ביטוח משלים	
7.9	51.8	6.4	46.8	5.8	31.1	5.7	13.7	1 (תחתון)
17.7	69.1	15.5	58.4	17.1	46.3	11.4	19.1	2
29.8	84.0	26.0	73.8	26.2	54.8	21.8	32.8	3
49.0	89.0	37.7	83.7	39.9	67.7	21.3	40.8	4
69.6	93.2	58.2	86.6	46.9	76.0	37.5	50.9	5 (עליון)

1. חמישוני הכנסה נטו לנפש סטנדרטית.

2. ביטוח אחר כולל ביטוח בחברת ביטוח, ביטוח שיניים וביטוח אחר (כולל לחצן מצוקה, ביטוח שח"ל, נטלי וכד').

מקור הנתונים: סקרי הוצאות משק הבית לשנים 1997-2006. הסקר כולל את כלל האוכלוסייה למעט קיבוצים, מושבים שיתופיים ובדווים הגרים מחוץ ליישובים. בשנים 2000-2001 לא נכללה אוכלוסיית מזרח ירושלים בסקר.

אחוז משקי הבית בעלי ביטוח משלים עולה עם העלייה בהכנסות משקי הבית. הפער בין חמישון הכנסה עליון וחמישון תחתון צומצם עם השנים – בשנת 1997, אחוז משקי הבית בחמישון העליון שהיו בעלי ביטוח משלים היה גדול פי 3.7 לעומת האחוז בקרב החמישון התחתון, בעוד שבשנת 2006, הפער צומצם לפי 1.8 בלבד. ראוי לציין שבשנת 2006, גם בחמישון התחתון של הכנסה יש ביטוח משלים ליותר מ-50% ממשקי הבית.

בהוצאות על ביטוחים רפואיים פרטיים הפער בין חמישוני ההכנסה גדול יותר והוא מתרחב עם השנים. בשנת 1997, אחוז משקי הבית בחמישון העליון שיש להם ביטוחים פרטיים היה גבוה פי 6.6 לעומת האחוז בחמישון התחתון, ובשנת 2006 הפער גדל לפי 8.8. במשך השנים עולה אחוז משקי הבית בעלי ביטוחים פרטיים אך בחמישוני ההכנסה הנמוכים קצב העלייה מתון מאוד לעומת שני חמישוני ההכנסה העליונים.

פרק 6

תחבורה ותאונות דרכים

א. מבוא

פרק זה מתייחס לנתוני תחבורה וכולל: רמת המינוע, התפלגות המורשים לנהוג בישראל ותאונות דרכים עם נפגעים. נתוני נפגעים בתאונות דרכים מהווים חלק מתמונת המצב הבריאותי ביישובים ומהסיכונים הניצבים בפני אוכלוסיות שונות. סיכונים אלו יכולים לנבוע מגורמים כלכליים כגון רמת ההשקעה בתשתיות תחבורה ביישובים או באזורים בהם מתרחשות התאונות, ומגורמים תרבותיים חברתיים הקשורים לתרבות הנהיגה בקרב קבוצות אוכלוסייה שונות וביישובי המגורים של הנהגים המעורבים בתאונות.

נתוני תאונות דרכים ממפים את ההבדלים ברמת הסיכון לתאונות דרכים ביישובים שונים ובקבוצות אוכלוסייה שונות. בנוסף מוצגים נתונים על סוגי התאונות בחלוקה לסוגי אוכלוסיות. נתונים אלו מסייעים בזיהוי ובאפיון קבוצות האוכלוסייה בקרב הנהגים, אשר מעורבות יותר בתאונות דרכים עם נפגעים, לפי חומרת התאונה.

ב. הגדרות והסברים

רמת מינוע: מספר כלי הרכב הפרטיים ל-1,000 תושבים (תושבים קבועים בסוף השנה). סך כל כלי הרכב הפרטיים חלקי אוכלוסיית המדינה בשנה מסוימת.

כחלק ממערכת של מדדים לפיתוח בן קיימה משמש מדד זה להערכת הלחצים המופעלים על הסביבה הטבעית והבנויה על ידי פעילות אנושית כתוצאה מהגברת פעילות כלכלית ועלייה ברמת החיים. עלייה ברמת מינוע משקפת עלייה בצריכת משאבים מתכלים, צמצום שטחים פתוחים ופגיעה בשטחי מחייה טבעיים בשל הצורך בהוספת תשתיות מתאימות.

מורשים לנהוג: בעלי רישיונות נהיגה ישראלים, שהיה להם רישיון נהיגה בר-תוקף בשנה שעברה מוצגים הנתונים או שתוקף רישיונם פג במהלך השנה שקדמה לה. אינו כולל נהגים המורשים לנהוג בטרקטורים ו/או במכונות חקלאיות ניידות בלבד.

ההבדלים בשיעור המורשים לנהוג בין קבוצות האוכלוסייה השונות הם בעלי השלכה משמעותית על רמת הניידות הפוטנציאלית בתוך כל קבוצת אוכלוסייה ולכך יכולה להיות השפעה משמעותית מבחינה חברתית, כלכלית ותרבותית על אותם פרטים באוכלוסייה אשר אינם שייכים לקבוצת המורשים לנהוג.

כלי רכב פרטי: כלי רכב שאינו ציבורי או מסחרי וכן שאינו דו-גלגלי (כולל רכב ליסינג).

רכב נוסעים: כלי רכב אשר בו לא יותר מתשעה מושבים. כולל כלי רכב פרטיים, מוניות ורכבי הובלה קלים לשימוש מעורב. לצורך השוואות בין-לאומיות מקובל להשתמש בנתוני רכב נוסעים ולא רכב פרטי.

תאונת דרכים עם נפגעים: תאונת דרכים שבה מעורב כלי רכב ובה נפגע אדם אחד לפחות.

תאונת דרכים קטלנית: תאונת דרכים שכתוצאה ממנה נהרג אדם אחד לפחות.

תאונת דרכים קשה: תאונת דרכים שכתוצאה ממנה נפצע קשה אדם אחד לפחות ושלא נהרג בה שום אדם.

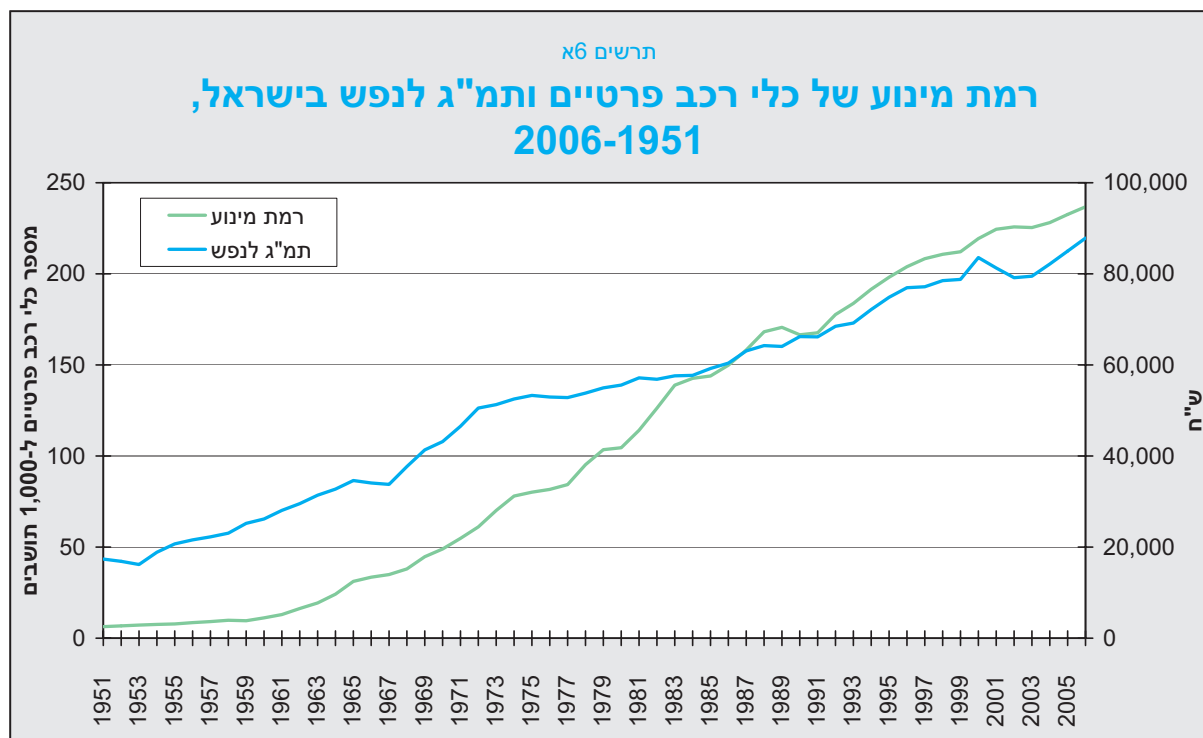
תאונת דרכים קלה: תאונת דרכים שכתוצאה ממנה נפצע קל אדם אחד לפחות ושלא נפצע בה קשה או נהרג בה שום אדם.

הולך רגל: כל אדם (כולל ילדים ונכים בעגלות נכים לא מנועיות) ההולך או העומד בדרך, בשולי הדרך או על המדרכה.

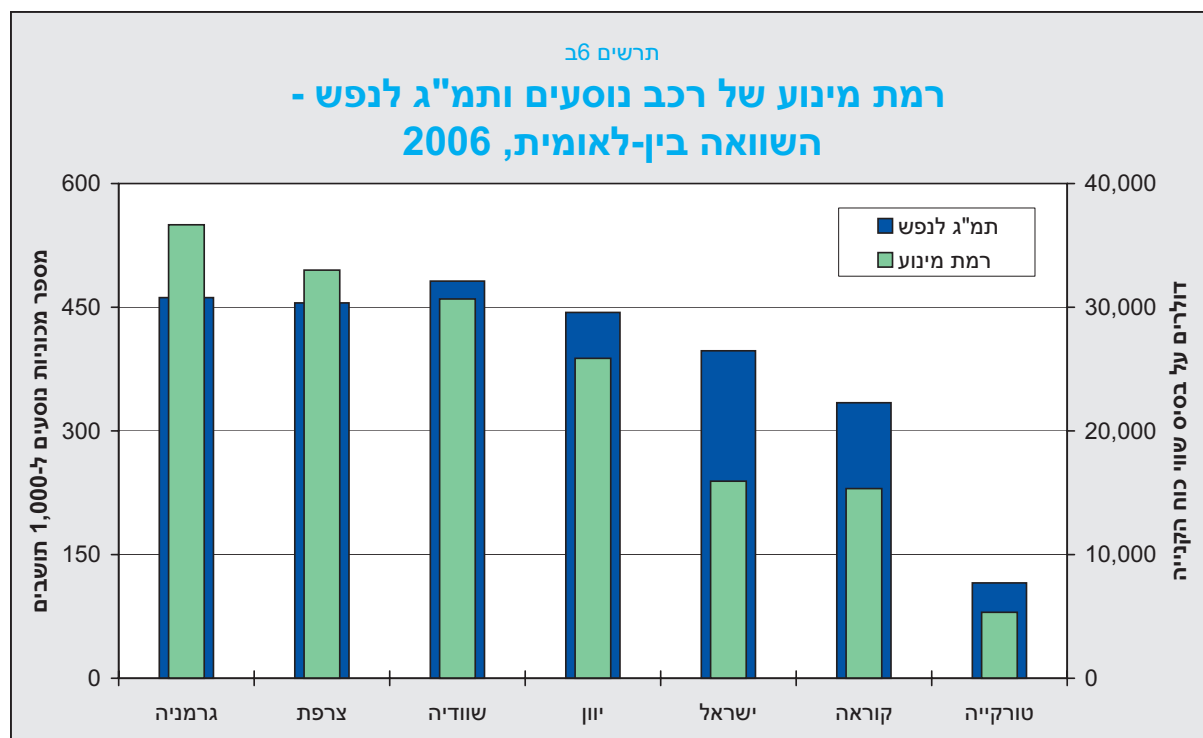
עבירת הנהג: נרשמת כאשר לדעת הבוחן היא תרמה לתאונה. אין כל הכרח כי הנהג המעורב יורשע בה או שייתבע בגינה.

ג. ממצאים עיקריים

1. רמת מינוע

מאז שנת 1951 עד שנת 2006 עלתה רמת המינוע לכלי רכב פרטיים בישראל מ-6.3 כלי רכב פרטיים ל-1,000 תושבים ל-236.8 כלי רכב פרטיים ל-1,000 תושבים. מאז תחילת שנות ה-90 עולה רמת המינוע בישראל בקצב של 3.1% בשנה. הנתונים משקפים עלייה משמעותית אשר קשורה לעלייה ברמת החיים בישראל כפי שניתן לראות מהעלייה המקבילה בתמ"ג לנפש בישראל באותן שנים.

רמת המינוע בישראל עדיין נמוכה יחסית למדינות מערביות מפותחות כגון גרמניה (550 לאלף) וצרפת (495 לאלף) אשר שומרות על יציבות ברמת המינוע בשנים האחרונות. רמת המינוע במדינות אלו עולה בקצב של 1% עד 1.5% בשנה. נתון זה מעיד על רוויה מסוימת ברמת המינוע במדינות המפותחות. בכל מדינות ה-OECD עלתה רמת המינוע בשנים 1970-1992 בקצב של 2.7% בשנה. נתונים אלו עשויים להצביע על כך שרמת המינוע בישראל צפויה להמשיך לעלות בשנים הקרובות לכיוון הערכים של מדינות מערביות מפותחות. יחד עם זאת, נראה כי רמת החיים כפי שהיא משתקפת על ידי התמ"ג לנפש אינה הגורם היחיד אשר יכול להסביר את רמת המינוע בישראל. ייתכן שבנוסף להשוואה עם מדדים כלכליים יש לבחון גם מדדים תשתיתיים המשקפים את היכולת להכיל כמות מסוימת של רכבים במדינה.

מבחינת ההשפעות על הסביבה ואיכות החיים, המשמעות של קצב העלייה ברמת המינוע בישראל היא עלייה משמעותית בזיהום האוויר באזורים עירוניים בעיקר, המשך כרסום בשטחים פתוחים לצורך בניית תשתיות תחבורה ויצירת עומס כבד באזורים עירוניים. כמו כן, העלייה ברמת המינוע עשויה להגביר את התלות של ישראל ביבוא כלי רכב ודלק ולהביא למעמסה על הכלכלה הישראלית.

2. מורשים לנהוג

לוח 6.1

מורשים לנהוג, לפי קבוצת אוכלוסייה ומין, 2006-2003

	כל הנהגים			יהודים			ערבים		
	סך הכל	גברים	נשים	סך הכל	גברים	נשים	סך הכל	גברים	נשים
	מספרים מוחלטים	אחוזים		מספרים מוחלטים	אחוזים		מספרים מוחלטים	אחוזים	
2003	2,961,865	60.5	39.5	2,514,395	58.0	42.0	378,001	74.7	25.3
2004	3,032,821	60.1	39.9	2,565,616	57.8	42.2	393,573	73.6	26.4
2005	3,116,437	59.8	40.2	2,623,905	57.5	42.5	412,149	72.5	27.5
2006	3,198,419	59.4	40.6	2,682,383	57.2	42.8	430,473	71.5	28.5

שיעור הנשים מתוך כלל המורשים לנהוג בשנת 2006 עמד על 40.6%. באוכלוסייה היהודית, שיעור הנשים מתוך כלל המורשים לנהוג נשמר יציב בשנים שבין 2003 ל-2006 והוא עומד בשנת 2006 על 43%. בקרב הנשים הערביות עלה שיעור הנשים המורשות לנהוג, מכלל האוכלוסייה הערבית, מ-25.3% בשנת 2003 ל-28.5% בשנת 2006. נכון לשנת 2006, הנשים הערביות המורשות לנהוג מהוות 18% בלבד מכלל הנשים הערביות בישראל, ואילו הנשים היהודיות המורשות לנהוג מהוות 36% מכלל הנשים היהודיות בישראל.

3. תאונות דרכים עם נפגעים

מוצגות לפי שלושה חתכים:

- **תאונות דרכים לפי יישוב וחומרת פגיעה:** הבחנה בין יישובים במספר התאונות ובחומרתן. הבחנה זו ממפה הבדלים בין יישובים בשיעורי תאונות דרכים בכלל ובתאונות קטלניות בפרט.
- **נפגעים בתאונות דרכים לפי יישוב וחומרת פגיעה:** ביחד עם נתוני תאונות לפי יישוב נוצרת תמונה משלימה של תאונות הדרכים בתוך יישובים. ביחס לנפגעים ניתן להתייחס למאפיינים של הנפגע ובמיוחד כאשר מדובר בתאונות בתוך יישוב לנפגעים הולכי רגל.
- **נפגעים לפי קבוצת אוכלוסייה:** נתונים אלו מאפשרים לזהות קבוצות אוכלוסייה אשר נמצאות בסיכון גבוה או נמוך לפגיעה בתאונות דרכים ביישובים.

תאונות הדרכים המוצגות בפרק זה כוללות רק תאונות עם נפגעים.

לוח 6.2

**תאונות דרכים עם נפגעים שאירעו ביישובים המונים מעל 20 אלף תושבים,
לפי חומרת תאונה – ממוצע שנתי, 2000-2006**

קלות		קשות		קטלניות		סך הכל	
מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל התאונות ביישוב	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל התאונות ביישוב	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל התאונות ביישוב ¹	מספרים מוחלטים	
15,606	87.0	2,007	11.0	422	2.0	18,035	כלל ארצי – סך הכל
10,926	90.0	1,067	9.0	190	2.0	12,183	יישובים המונים מעל 20 אלף תושבים – סך הכל
13	52.0	11	44.0	1	4.0	25	אום אל-פחם
25	84.0	4	13.0	1	3.0	30	אופקים
55	90.0	4	7.0	2	3.0	61	אור יהודה
111	91.0	10	8.0	1	1.0	122	אילת
14	93.0	1	7.0	0	0.0	15	אלעד
324	87.0	45	12.0	5	1.0	374	אשדוד
205	84.0	33	14.0	5	2.0	243	אשקלון
20	65.0	10	32.0	1	3.0	31	באקה-ג'ת
693	93.0	47	6.0	7	1.0	747	באר שבע
6	5.0	1	13.0	0	0.0	6	בית"ר עילית
46	87.0	6	11.0	1	2.0	53	בית שמש
235	93.0	15	6.0	2	1.0	252	בני ברק
302	94.0	17	5.0	3	1.0	322	בת ים
104	93.0	6	5.0	2	2.0	112	גבעתיים
32	86.0	4	11.0	1	3.0	37	דימונה
67	90.0	5	7.0	2	3.0	74	הוד השרון
208	94.0	12	5.0	3	1.0	223	הרצלייה
191	83.0	38	16.0	3	1.0	232	חדרה
501	94.0	24	5.0	6	1.0	531	חולון
761	87.0	102	12.0	13	1.0	876	חיפה
88	83.0	16	15.0	2	2.0	106	טבריה
18	78.0	3	13.0	2	9.0	23	טייבה
32	89.0	3	8.0	1	3.0	36	טירה
33	76.0	8	19.0	2	5.0	43	טמרה
31	83.0	5	14.0	1	3.0	37	יבנה
32	94.0	2	6.0	0	0.0	34	יהוד
1,126	89.0	107	9.0	20	2.0	1,253	ירושלים
155	94.0	9	5.0	2	1.0	166	כפר סבא
76	86.0	11	13.0	1	1.0	88	כרמיאל
57	76.0	14	19.0	4	5.0	75	לוד
20	83.0	3	13.0	1	4.0	24	מבשרת ציון

פרק 6: תחבורה ותאונות דרכים

קלות		קשות		קטלניות		סך הכל	
מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל התאונות ביישוב	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל התאונות ביישוב	מספרים מוחלטים	אחוז התאונות ביישוב ¹	מספרים מוחלטים	
27	84.0	4	13.0	1	3.0	32	מגדל העמק
67	92.0	5	7.0	1	1.0	73	מודיעין-מכבים-רעות
6	3.0	2	37.0	0	0.0	6	מודיעין עילית
25	22.0	3	12.0	0	0.0	25	מעלה אדומים
17	81.0	3	14.0	1	5.0	21	מעלות-תרשיחא
81	84.0	13	14.0	2	2.0	96	נהרייה
27	82.0	5	15.0	1	3.0	33	נס ציונה
66	79.0	16	19.0	2	2.0	84	נצרת
62	80.0	12	16.0	3	4.0	77	נצרת עילית
49	85.0	7	12.0	2	3.0	58	נשר
35	89.0	3	8.0	1	3.0	39	נתיבות
273	89.0	27	9.0	5	2.0	305	נתניה
25	78.0	6	19.0	1	3.0	32	סח'נין
19	79.0	4	17.0	1	4.0	24	עיר כרמל
87	84.0	14	14.0	2	2.0	103	עכו
71	87.0	10	12.0	1	1.0	82	עפולה
15	68.0	6	27.0	1	5.0	22	עראבה
21	84.0	3	12.0	1	4.0	25	ערד
73	85.0	11	13.0	2	2.0	86	פרדס חנה-כרכור
442	91.0	38	8.0	5	1.0	485	פתח תקווה
33	80.0	6	15.0	2	5.0	41	צפת
65	90.0	5	7.0	2	3.0	72	קריית אונו
95	87.0	13	12.0	1	1.0	109	קריית אתא
53	90.0	5	8.0	1	2.0	59	קריית ביאליק
56	84.0	9	13.0	2	3.0	67	קריית גת
49	79.0	10	16.0	3	5.0	62	קריית ים
46	85.0	7	13.0	1	2.0	54	קריית מוצקין
44	88.0	5	10.0	1	2.0	50	קריית שמונה
70	93.0	3	4.0	2	3.0	75	ראש העין
225	84.0	37	14.0	4	2.0	266	ראשון לציון
16	62.0	6	23.0	4	15.0	26	רהט
132	84.0	20	13.0	4	3.0	156	רחובות
56	80.0	11	16.0	3	4.0	70	רמלה
410	94.0	23	5.0	4	1.0	437	רמת גן
55	91.0	4	7.0	1	2.0	60	רמת השרון
109	91.0	8	7.0	2	2.0	119	רעננה
42	81.0	9	17.0	1	2.0	52	שפרעם
2,338	94.0	124	5.0	24	1.0	2,486	תל אביב-יפו

1. בהתייחסות לאחוז התאונות הקטלניות מכלל התאונות ביישוב, יש לקחת בחשבון שביישובים קטנים מספר מקרי התאונות בכלל והתאונות הקטלניות בפרט הוא קטן מאוד.

בשנת 2006 נרשמו בישראל 17,193 תאונות דרכים עם נפגעים, עלייה של 1% לעומת שנת 2005. מספר התאונות הקטלניות בשנת 2006 (373) הוא הנמוך ביותר מזה 17 שנים. מספר ההרוגים בתאונות קטלניות ירד ב-8% בהשוואה לשנת 2005 לנתון הנמוך ביותר מזה 15 שנים. 73% מהתאונות אירעו בדרכים עירוניות כאשר 1.4% מהתאונות בדרכים עירוניות היו קטלניות ועוד כ-9.7% קשות.

ביישובים הלא-יהודיים אחוז התאונות הקטלניות הממוצע הוא 5.6% מכלל התאונות עם נפגעים ואילו ביישובים יהודיים אחוז התאונות הקטלניות הוא 2.1%. האחוז הממוצע של כלל היישובים הוא 2.7%.

כל היישובים המובילים באחוז התאונות הקטלניות והקשות יחד, מתוך סך כל התאונות ביישוב, הם יישובים לא-יהודיים וכן לוד המוגדרת כיישוב מעורב: אום אל-פחם (48% מכלל התאונות ביישוב הן קטלניות או קשות), באקה-ג'ת (35%), עראבה (32%), טמרה (24%), לוד (24%), טייבה (22%), סח'נין (22%).

היישוב היהודי שבו אחוז התאונות הקטלניות והקשות יחד הוא הגבוה ביותר הוא קריית ים – 21%.

לוח 6.3

נפגעים בתאונות דרכים, ביישובים המונים מעל 20 אלף תושבים, לפי חומרת פגיעה – ממוצע שנתי, 2006-2000

פצוע קל		פצוע קשה		הרוגים			נפגעים סך הכל	אוכלוסייה ביישוב (אלפים)	
				מתוכם: הולך רגל	סך הכל				
מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים		
36	75.0	11	23.0	1	1	2.0	48	38.9	אום אל-פחם
53	89.0	5	9.0	1	1	2.0	57	23.7	אופקים
93	94.0	4	4.0	2	2	2.0	98	29.3	אור יהודה
204	95.0	10	5.0	1	1	0.0	215	43.4	אילת
19	90.0	2	10.0	0	0	0.0	20	17.9	אלעד
697	92.0	52	7.0	4	5	1.0	755	190.9	אשדוד
464	92.0	37	7.0	2	5	1.0	505	104.0	אשקלון
69	84.0	12	15.0	1	1	1.0	82	29.2	באקה-ג'ת
1,468	97.0	52	3.0	4	7	0.0	1,527	181.5	באר שבע
12	94.0	1	6.0	0	0	0.0	13	22.5	בית"ר עילית
112	92.0	8	7.0	1	1	1.0	120	57.3	בית שמש
332	94.0	16	5.0	2	2	1.0	350	141.4	בני ברק
498	96.0	18	3.0	2	4	1.0	520	132.5	בת ים
143	93.0	7	5.0	2	3	2.0	152	47.8	גבעתיים
64	92.0	5	7.0	1	1	1.0	69	33.7	דימונה
106	94.0	5	4.0	1	2	2.0	112	40.2	הוד השרון
349	95.0	15	4.0	2	3	1.0	366	83.5	הרצלייה
383	89.0	41	10.0	2	3	1.0	426	74.5	חדרה
794	96.0	25	3.0	4	6	1.0	825	166.1	חולון
1,697	93.0	113	6.0	8	14	1.0	1,824	269.2	חיפה
221	91.0	18	8.0	2	2	1.0	240	39.9	טבריה

פרק 6: תחבורה ותאונות דרכים

פצוע קל		פצוע קשה		הרוגים			נפגעים סך הכל	אוכלוסייה ביישוב (אלפים)	
				מתוכם: הולך רגל	סך הכל				
מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים		
45	86.0	5	10.0	1	2	4.0	51	31.3	טייבה
81	94.0	3	4.0	1	2	2.0	85	19.8	טירה
113	91.0	9	7.0	1	2	2.0	123	24.6	טמרה
64	92.0	5	7.0	1	1	1.0	70	31.8	יבנה
51	96.0	2	4.0	0	0	0.0	53	23.6	יהוד
2,287	94.0	120	5.0	15	21	1.0	2,428	694.4	ירושלים
257	96.0	9	3.0	1	2	1.0	268	78.6	כפר סבא
173	93.0	12	6.0	1	1	1.0	185	42.8	כרמיאל
108	83.0	16	13.0	3	5	4.0	128	66.4	לוד
38	91.0	3	7.0	1	1	2.0	41	21.3	מבשרת ציון
63	92.0	5	7.0	1	1	1.0	67	24.5	מגדל העמק
146	96.0	5	3.0	1	1	1.0	151	49.6	מודיעין-מכבים-רעות
7	73.0	2	27.0	0	0	0.0	9	24.9	מודיעין עילית
42	92.0	4	8.0	0	0	0.0	46	27.9	מעלה אדומים
44	92.0	3	6.0	1	1	2.0	48	20.7	מעלות-תרשיחא
172	92.0	14	7.0	2	2	1.0	187	47.9	נהרייה
57	86.0	7	11.0	1	2	3.0	65	27.2	נס ציונה
197	90.0	19	9.0	2	2	1.0	217	62.5	נצרת
149	90.0	14	8.0	2	3	2.0	165	44.0	נצרת עילית
122	91.0	9	7.0	1	2	2.0	132	21.0	נשר
82	95.0	3	3.0	1	2	2.0	86	22.7	נתיבות
471	93.0	30	6.0	3	5	1.0	506	167.4	נתניה
82	91.0	6	7.0	1	2	2.0	89	23.3	סח'נין
56	90.0	4	7.0	1	2	3.0	61	23.2	עיר כרמל
204	93.0	14	6.0	1	2	1.0	219	45.8	עכו
157	92.0	11	7.0	2	2	1.0	169	38.7	עפולה
50	87.0	6	11.0	1	1	2.0	56	18.5	עראבה
37	88.0	4	10.0	1	1	2.0	41	23.9	ערד
163	92.0	13	7.0	2	2	1.0	177	29.0	פרדס חנה-כרכור
707	93.0	42	6.0	4	5	1.0	754	174.9	פתח תקווה
86	89.0	8	9.0	1	2	2.0	94	26.8	צפת
109	94.0	5	4.0	1	2	2.0	115	24.4	קריית אונו
224	94.0	14	6.0	1	1	0.0	238	48.9	קריית אתא
102	94.0	5	5.0	0	1	1.0	108	36.8	קריית ביאליק
120	91.0	9	7.0	1	2	2.0	130	48.0	קריית גת
105	88.0	11	9.0	3	3	3.0	119	38.3	קריית ים

פצוע קל		פצוע קשה		הרוגים			נפגעים סך הכל	אוכלוסייה ביישוב (אלפים)	
				מתוכם: הולך רגל	סך הכל				
מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים	מספרים מוחלטים	אחוז מסך כל הנפגעים	מספרים מוחלטים		
82	90.0	8	9.0	1	1	1.0	91	39.3	קריית מוצקין
91	94.0	5	5.0	1	1	1.0	96	21.7	קריית שמונה
128	96.0	3	2.0	0	2	2.0	130	35.8	ראש העין
414	90.0	40	9.0	2	4	1.0	458	213.6	ראשון לציון
29	75.0	6	15.0	2	4	10.0	39	35.7	רהט
238	90.0	22	8.0	2	4	2.0	263	100.0	רחובות
102	86.0	13	11.0	3	3	3.0	118	63.1	רמלה
602	95.0	25	4.0	3	4	1.0	632	127.6	רמת גן
82	94.0	4	5.0	1	1	1.0	86	35.9	רמת השרון
169	95.0	8	4.0	2	2	1.0	178	69.6	רעננה
118	92.0	9	7.0	1	1	1.0	127	31.1	שפרעם
3,583	95.0	135	4.0	14	25	1.0	3,743	367.4	תל אביב-יפו

בשנת 2006 כ-63% אחוז מהנפגעים בתאונות דרכים נפגעו בדרכים עירוניות. 45% מההרוגים ו-58% מהפצועים קשה נפגעו בדרכים אלה. כ-33% מכלל ההרוגים היו הולכי רגל. ב-20 יישובים היוו הולכי הרגל בשנת 2006 100% מכלל ההרוגים בתאונות דרכים אולם יש לציין שבמקרים רבים מדובר בהרוג בודד או הרוגים בודדים. ב-15 יישובים נוספים ברחבי הארץ לא היו כלל הרוגים הולכי רגל.

אחוז ההרוגים הממוצע מסך הנפגעים ביישובים המונים מעל 20 אלף תושבים הוא כ-1.5%. אחד היישובים החריגים בו אחוז ההרוגים גבוה בהרבה מהממוצע הוא רהט, בו 10.7% מהנפגעים הם הרוגים.

תל אביב היא העיר שבה מספר הנפגעים הרב ביותר (3,743), מספר ההרוגים הרב ביותר (25), ומספר הפצועים קשה הרב ביותר (135). בתל אביב גם שיעור הנפגעים ל-1,000 תושבים הוא הגבוה ביותר ועומד על 10 נפגעים ל-1,000 תושבים. יש לציין שבתל אביב האוכלוסייה הפעילה רבה יותר ממספר התושבים הרשומים בעיר.

בירושלים שיעור הנפגעים הוא רק 3 ל-1,000 תושבים אולם יש בה את מספר ההרוגים הולכי רגל הרב ביותר (15).

ביישובים אלעד ויהוד לא היו הרוגים בשנים 2000 עד 2006.

לוח 6.4

נפגעים בתאונות דרכים¹, לפי קבוצת אוכלוסייה וחומרת פגיעה, 2002-2006

2006	2005	2004	2003	2002	
מספרים מוחלטים					
35,903	35,473	36,919	37,080	38,204	סך כולל
					יהודים
25,482	25,410	26,631	27,090	29,700	סך הכל
אחוזים					
1.1	1.2	1.2	1.1	1.3	הרוג
5.8	6.4	6.3	6.2	6.1	פצוע קשה
93.1	92.4	92.5	92.7	92.6	פצוע קל
					ערבים
מספרים מוחלטים					
8,972	8,552	8,812	8,615	8,308	סך הכל
אחוזים					
1.2	1.3	1.4	1.4	1.4	הרוג
7.7	7.1	7.2	6.8	6.9	פצוע קשה
91.0	91.6	91.4	91.8	91.6	פצוע קל

1. כולל זרים ואחרים.

חלקם של הערבים בין הנפגעים גבוה מחלקם היחסי באוכלוסייה. בשנת 2006 הערבים מהווים 20% מהאוכלוסייה אך 25% מהנפגעים בתאונות דרכים ו-28% מההרוגים בתאונות דרכים.

בשנת 2006 נהרגו 27 ילדים ערבים והם מהווים 59% מכלל הילדים שנהרגו. זהו שיעור גבוה בהרבה משיעורם מכלל הילדים בישראל (27%).

בממוצע שנתי אחוז ההרוגים בתוך כל קבוצת אוכלוסייה מתוך סך כל הנפגעים הוא דומה (1.2% אצל היהודים ו-1.3% אצל הערבים), אולם אחוז הפצועים קשה בתוך האוכלוסייה הערבית גבוה מאשר באוכלוסייה היהודית והוא עומד על 7.2% לעומת 6.2% בהתאמה. בשנת 2006, 5.8% מהנפגעים היהודים היו פצועים קשה ואילו באוכלוסייה הערבית 7.7% מהנפגעים היו פצועים קשה.

לוח 6.5

נפגעים בתאונות דרכים, לפי סוג דרך וחומרת פגיעה, 2006-2001

2006	2005	2004	2003	2002	2001	
						כל האוכלוסייה
מספרים מוחלטים						
35,903	35,473	36,919	37,080	38,204	37,589	סך הכל
13,374	13,608	13,131	13,180	13,649	13,222	דרך לא עירונית
אחוזים						
1.7	2.2	2.2	2.0	2.3	2.6	הרוגים
7.1	7.3	7.7	7.7	7.5	9.0	פצועים קשה
91.2	83.4	90.1	90.3	90.1	88.4	פצועים קל
						יהודים
מספרים מוחלטים						
8,320	7,955	8,270	8,522	8,722	8,412	דרך לא עירונית
אחוזים						
1.7	2.3	2.3	1.9	2.3	2.7	הרוגים
6.9	8.4	7.8	7.7	7.8	9.5	פצועים קשה
91.4	89.3	89.9	90.4	89.9	87.8	פצועים קל
						ערבים
מספרים מוחלטים						
4,637	4,321	4,477	4,269	4,505	4,429	דרך לא עירונית
אחוזים						
1.5	1.6	1.7	1.7	1.9	2.1	הרוגים
7.4	6.5	6.8	6.9	6.2	7.7	פצועים קשה
91.1	92.0	91.5	91.4	91.9	90.2	פצועים קל

הערבים מהווים 20% מהאוכלוסייה, למרות זאת, 34% מהמעורבים בתאונות דרכים לא עירוניות הם ערבים. אחוז ההרוגים הערבים בתאונות בדרכים לא עירוניות הוא 1.8%, לעומת 2.2% בקרב היהודים, בממוצע לשנים 2006-2001.

בשנת 2006, אחוז הנפגעים קשה בקרב הערבים, גבוה מאחוז הנפגעים קשה בקרב היהודים - 7.4% לעומת 6.9% בהתאמה, בממוצע לשנים 2006-2001.

לוח 6.6

נפגעים בתאונות דרכים, לפי גיל וחומרת פגיעה, 2006-2001

2006	2005	2004	2003	2002	2001	גיל וקבוצת אוכלוסייה
כל האוכלוסייה						
35,898	35,471	36,921	37,086	38,204	37,589	כל הנפגעים
414	448	480	451	525	542	הרוגים
33,188	32,671	33,999	34,225	35,260	34,403	פצועים קל
2,296	2,352	2,442	2,410	2,419	2,644	פצועים קשה
7,825	8,024	8,388	8,345	8,924	8,800	19-0
93	77	98	84	107	120	הרוגים
7,120	7,339	7,662	7,636	8,165	7,932	פצועים קל
612	608	628	625	652	748	פצועים קשה
5,903	6,088	6,533	6,660	6,920	7,052	24-20
65	58	72	63	74	79	הרוגים
5,531	5,679	6,090	6,263	6,498	6,545	פצועים קל
307	351	371	334	348	428	פצועים קשה
13,547	13,250	13,808	14,094	14,364	13,876	44-25
92	136	126	151	158	149	הרוגים
12,818	12,446	12,966	13,229	13,521	12,976	פצועים קל
637	668	716	714	685	751	פצועים קשה
6,417	6,086	6,204	5,994	5,993	5,908	64-45
81	94	96	71	82	98	הרוגים
5,919	5,573	5,699	5,492	5,491	5,391	פצועים קל
417	419	409	431	420	419	פצועים קשה
2,055	1,905	1,910	1,808	1,874	1,788	+65
83	83	88	82	102	96	הרוגים
1,657	1,527	1,508	1,440	1,469	1,395	פצועים קל
315	295	314	286	303	297	פצועים קשה
151	118	78	185	129	165	לא ידוע
-	-	-	-	2	-	הרוגים
143	107	74	165	116	164	פצועים קל
8	11	4	20	11	1	פצועים קשה
יהודים						
25,477	25,408	26,628	27,090	28,168	27,655	כל הנפגעים
275	295	321	297	350	365	הרוגים
23,719	23,487	24,629	25,115	26,160	25,446	פצועים קל
1,483	1,626	1,678	1,678	1,658	1,844	פצועים קשה
5,075	5,260	5,629	5,759	6,201	6,122	19-0
49	40	48	43	53	65	הרוגים
4,723	4,892	5,216	5,341	5,750	5,610	פצועים קל
303	328	365	375	398	447	פצועים קשה
3,942	4,126	4,473	4,570	4,803	4,960	24-20
39	37	42	31	49	50	הרוגים
3,712	3,851	4,198	4,318	4,531	4,611	פצועים קל
191	238	233	221	223	299	פצועים קשה
9,345	9,312	9,701	10,038	10,322	9,878	44-25
57	80	81	97	97	91	הרוגים
8,895	8,786	9,147	9,465	9,798	9,295	פצועים קל
393	446	473	476	427	492	פצועים קשה

2006	2005	2004	2003	2002	2001	גיל וקבוצת אוכלוסייה
יהודים (המשך)						
5,140	4,892	5,041	4,895	4,998	4,916	64-45
58	66	74	49	56	73	הרוגים
4,764	4,490	4,651	4,524	4,617	4,508	פצועים קל
318	336	316	322	325	335	פצועים קשה
1,826	1,704	1,706	1,644	1,718	1,614	+65
72	72	76	77	93	86	הרוגים
1,484	1,365	1,343	1,303	1,351	1,258	פצועים קל
270	267	287	264	274	270	פצועים קשה
149	114	78	184	126	165	לא ידוע
-	-	-	-	2	-	הרוגים
141	103	74	164	113	164	פצועים קל
8	11	4	20	11	1	פצועים קשה
ערבים						
8,972	8,552	8,814	8,620	8,708	8,704	כל הנפגעים
108	112	122	117	132	135	הרוגים
8,169	7,834	8,059	7,914	7,978	7,884	פצועים קל
695	606	633	589	598	685	פצועים קשה
2,491	2,484	2,455	2,325	2,487	2,422	19-0
37	34	46	35	46	51	הרוגים
2,169	2,192	2,172	2,070	2,218	2,093	פצועים קל
285	258	237	220	223	278	פצועים קשה
1,716	1,713	1,786	1,842	1,910	1,908	24-20
24	17	23	30	21	25	הרוגים
1,591	1,595	1,650	1,718	1,778	1,765	פצועים קל
101	101	113	94	111	118	פצועים קשה
3,533	3,245	3,462	3,428	3,385	3,407	44-25
23	34	33	33	41	36	הרוגים
3,314	3,052	3,239	3,206	3,167	3,164	פצועים קל
196	159	190	189	177	207	פצועים קשה
1,046	949	943	897	789	808	64-45
17	17	10	15	15	14	הרוגים
952	866	862	808	710	735	פצועים קל
77	66	71	74	64	59	פצועים קשה
185	158	168	128	136	159	+65
7	10	10	4	9	9	הרוגים
142	126	136	112	104	127	פצועים קל
36	22	22	12	23	23	פצועים קשה
1	3	-	-	1	-	לא ידוע
-	-	-	-	-	-	הרוגים
1	3	-	-	1	-	פצועים קל
-	-	-	-	-	-	פצועים קשה

מספר הנפגעים הגבוה ביותר בכלל האוכלוסייה, הוא בגילים 44-25, 19-0 ו-24-20 (לפי סדר).

אחוז הנפגעים בגיל 44-25 דומה בקרב היהודים והערבים – 37% לעומת 39% בהתאמה, בממוצע לשנים 2006-2001.

אחוז הנפגעים בגיל 19-0 בקרב הערבים גבוה משמעותית מאחוז הנפגעים היהודים – 28% לעומת 21% בהתאמה, בממוצע לשנים 2006-2001.

לעומת זאת, אחוז הנפגעים בגיל 45-64 בקרב היהודים גבוה משמעותית מאחוז הנפגעים הערבים – 19% לעומת 10% בהתאמה, בממוצע לשנים 2001-2006.

4. נהגים מעורבים בתאונות דרכים עם נפגעים

הנתונים המוצגים להלן הם אודות הנהגים המעורבים בתאונות דרכים עם נפגעים. נתונים אלו משלימים את תמונת תאונות הדרכים ומנסים לזהות ולאפיין את קבוצות האוכלוסייה בקרב הנהגים אשר מעורבת יותר בתאונות דרכים עם נפגעים.

בסעיף זה מוצגת חלוקה בין נהגים יהודים לערבים וכן מוצגת חומרת התאונה בכל קבוצת אוכלוסייה כמו גם שיעור המקרים שבהם התאונה נגרמה כתוצאה מהתנהגות הנהג בכביש (לא מגורמים אחרים כגון התנהגות הולך רגל במקרה של פגיעה בהולך רגל).

לוח 6.7

נהגים המעורבים בתאונות דרכים עם נפגעים, לפי קבוצת אוכלוסייה, חומרת תאונה וקיומה של עבירה, 2002-2006

2006	2005	2004	2003	2002	
					כל הנהגים
מספרים מוחלטים					
15,352	15,249	16,221	16,212	16,995	אין עבירה
32,307	31,922	34,037	33,772	35,445	נרשמה עבירה
אחוזים					חומרת תאונה
1.9	1.9	2.0	1.9	2.0	קטלנית
8.7	9.1	9.1	8.9	8.5	קשה
89.4	89.0	88.9	89.2	89.5	קלה
					יהודים
מספרים מוחלטים					
12,325	12,312	13,138	13,328	14,453	אין עבירה
25,187	25,066	26,841	26,862	29,516	נרשמה עבירה
אחוזים					חומרת תאונה
1.6	1.7	1.8	1.6	1.8	קטלנית
7.7	8.3	8.2	8.2	7.7	קשה
90.7	90.0	90.0	90.1	90.5	קלה
					ערבים
מספרים מוחלטים					
2,591	2,524	2,653	2,501	2,495	אין עבירה
6,070	5,837	6,109	5,889	5,793	נרשמה עבירה
אחוזים					חומרת תאונה
2.7	2.7	2.6	2.9	3.2	קטלנית
13.2	12.7	12.9	11.7	12.1	קשה
84.1	84.6	84.5	85.4	84.7	קלה

כ-48% מכלל הנהגים המעורבים בתאונות דרכים עם נפגעים לא עברו עבירת נהיגה בעת התאונה. מתוך הנהגים היהודים המעורבים בתאונות אלו כ-49% לא עברו עבירת נהיגה בעת התאונה, ומתוך הנהגים הערבים כ-43% לא עברו עבירת נהיגה.

מתוך סך כל הנהגים הערבים המעורבים בתאונות, 2.7% היו מעורבים בתאונות קטלניות לעומת 1.6% בקרב הנהגים היהודים.

בשנת 2006 מהווים הנהגים היהודים המעורבים בתאונות שבהן הייתה עבירה 0.9% מכלל היהודים המורשים לנהוג ואילו הערבים המעורבים בתאונות שבהן הייתה עבירה מהווים 1.4% מכלל הערבים המורשים לנהוג.

נמצא כי כ-76% מהנהגים המעורבים בתאונות דרכים היו גברים וכ-24% היו נשים. אחוז הנשים בשנת 2006 מכלל הנהגים המעורבים בתאונות קטלניות עמד על 12%.

לוח 6.8

נהגים המעורבים בתאונות דרכים, לפי קבוצת אוכלוסייה, סוג דרך וחומרת פגיעה, 2006-2001

2006	2005	2004	2003	2002	2001	
						כל האוכלוסייה
מספרים מוחלטים						
32,307	31,922	34,037	33,772	35,445	35,362	סך הכל
9,431	8,982	9,775	9,612	10,101	9,682	דרך לא עירונית
אחוזים						
3.8	4.4	4.5	4.2	4.6	5.3	הרוגים
12.2	13.2	12.6	13.3	12.4	14.4	פצועים קשה
84.1	82.4	82.9	82.6	83.0	80.3	פצועים קל
						יהודים
מספרים מוחלטים						
6,557	6,266	6,871	6,821	7,148	6,852	דרך לא עירונית
אחוזים						
3.6	4.4	4.5	3.8	4.4	5.1	הרוגים
11.6	13.4	12.1	13.2	11.8	13.5	פצועים קשה
84.8	82.2	83.4	83.0	83.8	81.4	פצועים קל
						ערבים
מספרים מוחלטים						
2,582	2,475	2,615	2,510	2,677	2,571	דרך לא עירונית
אחוזים						
4.3	4.0	4.3	4.8	4.9	5.5	הרוגים
13.7	12.8	13.5	13.1	13.4	16.6	פצועים קשה
82.0	83.2	82.1	82.1	81.7	77.8	פצועים קל

הערבים מהווים 20% מהאוכלוסייה, למרות זאת, 27% מהנהגים המעורבים בתאונות בדרכים לא עירוניות הם ערבים.

פרק 6: תחבורה ותאונות דרכים

בממוצע רב שנתי, אחוז הנהגים הערבים המעורבים בתאונות דרכים עם הרוגים (4.6%) ופצועים קשה (13.9%) גבוה מאחוז הנהגים היהודים המעורבים בתאונות כאלו (4.3%-ו-12.6% בהתאמה). לעומת זאת, בתאונות דרכים עם פצועים קל, אחוז הנהגים היהודים (83.1%) גבוה מאחוז הנהגים הערבים (81.5%).

לוח 6.9

נהגים המעורבים בתאונות דרכים, לפי קבוצת אוכלוסייה, גיל וחומרת פגיעה,
2006-2001

2006	2005	2004	2003	2002	2001	גיל וקבוצת אוכלוסייה
סך הכל						
32,301	31,920	34,039	33,774	35,445	34,362	כל הנפגעים
13,495	13,116	14,156	13,994	14,617	14,427	לא נפגעו
164	194	184	196	218	220	הרוגים
17,691	17,567	18,633	18,574	19,584	18,602	פצועים קל
951	1,043	1,066	1,010	1,026	1,113	פצועים קשה
2,268	2,474	2,788	2,559	3,058	2,931	19-0
664	735	876	783	891	874	לא נפגעו
18	21	15	17	26	21	הרוגים
1,457	1,581	1,742	1,631	1,993	1,887	פצועים קל
129	137	155	128	148	149	פצועים קשה
4,862	4,928	5,464	5,633	6,009	6,195	24-20
1,575	1,473	1,722	1,867	1,898	1,980	לא נפגעו
39	29	32	33	44	52	הרוגים
3,080	3,215	3,511	3,552	3,882	3,915	פצועים קל
168	211	199	181	185	248	פצועים קשה
14,882	14,803	15,604	15,709	16,403	15,772	44-25
5,779	5,731	6,018	5,940	6,413	6,360	לא נפגעו
53	81	71	96	95	77	הרוגים
8,657	8,569	9,075	9,237	9,461	8,867	פצועים קל
393	422	440	436	434	468	פצועים קשה
7,614	7,228	7,539	7,150	7,348	6,994	64-45
3,648	3,467	3,705	3,450	3,546	3,387	לא נפגעו
43	43	47	36	39	42	הרוגים
3,733	3,497	3,593	3,467	3,555	3,376	פצועים קל
190	221	194	197	208	189	פצועים קשה
1,707	1,625	1,601	1,516	1,463	1,389	+65
935	921	846	881	799	751	לא נפגעו
11	20	19	14	14	28	הרוגים
694	637	662	563	603	551	פצועים קל
67	47	74	58	47	59	פצועים קשה
968	862	1,043	1,207	1,164	1,081	לא ידוע
894	789	989	1,073	1,070	1,075	לא נפגעו
-	-	-	-	-	-	הרוגים
70	68	50	124	90	6	פצועים קל
4	5	4	10	4	-	פצועים קשה

פרק 6: תחבורה ותאונות דרכים

2006	2005	2004	2003	2002	2001	גיל וקבוצת אוכלוסייה
יהודים						
25,180	25,064	26,838	26,862	28,402	27,533	כל הנפגעים
11,018	10,758	11,643	11,589	12,265	12,063	לא נפגעו
114	135	135	124	149	156	הרוגים
13,389	13,409	14,285	14,406	15,266	14,505	פצועים קל
659	762	775	743	722	809	פצועים קשה
1,648	1,832	2,099	1,984	2,411	2,304	19-0
507	578	701	635	744	711	לא נפגעו
12	13	9	9	15	11	הרוגים
1,056	1,162	1,292	1,249	1,553	1,478	פצועים קל
73	79	97	91	99	104	פצועים קשה
3,422	3,484	3,940	4,128	4,393	4,608	24-20
1,129	1,075	1,261	1,395	1,424	1,509	לא נפגעו
22	16	21	16	31	36	הרוגים
2,157	2,240	2,524	2,592	2,816	2,882	פצועים קל
114	153	134	125	122	181	פצועים קשה
11,034	11,129	11,728	11,908	12,577	12,101	44-25
4,400	4,358	4,588	4,588	5,045	4,997	לא נפגעו
39	56	50	61	65	53	הרוגים
6,339	6,416	6,771	6,954	7,182	6,737	פצועים קל
256	299	319	305	285	314	פצועים קשה
6,546	6,246	6,544	6,220	6,494	6,140	64-45
3,211	3,079	3,300	3,067	3,224	3,049	לא נפגעו
32	33	41	25	27	33	הרוגים
3,143	2,948	3,046	2,971	3,067	2,901	פצועים קל
160	186	157	157	176	157	פצועים קשה
1,565	1,516	1,487	1,418	1,367	1,299	+65
879	882	807	834	762	722	לא נפגעו
9	17	14	13	11	23	הרוגים
625	577	602	516	558	501	פצועים קל
52	40	64	55	36	53	פצועים קשה
965	857	1,040	1,204	1,160	1,081	לא ידוע
892	786	986	1,070	1,066	1,075	לא נפגעו
-	-	-	-	-	-	הרוגים
69	66	50	124	90	6	פצועים קל
4	5	4	10	4	-	פצועים קשה
ערבים						
6,071	5,837	6,111	5,891	6,035	5,912	כל הנפגעים
2,005	1,905	2,014	1,922	1,908	1,913	לא נפגעו
40	49	41	57	47	51	הרוגים
3,770	3,636	3,807	3,688	3,838	3,683	פצועים קל
256	247	249	224	242	265	פצועים קשה

2006	2005	2004	2003	2002	2001	גיל וקבוצת אוכלוסייה
ערבים (המשך)						
555	571	624	511	579	563	19-0
138	131	157	119	127	140	לא נפגעו
4	8	6	6	7	8	הרוגים
359	379	406	354	404	371	פצועים קל
54	53	55	32	41	44	פצועים קשה
1,273	1,274	1,347	1,348	1,477	1,461	20-24
383	345	391	411	416	415	לא נפגעו
16	12	10	17	11	15	הרוגים
825	862	887	870	990	970	פצועים קל
49	55	59	50	60	61	פצועים קשה
3,233	3,073	3,213	3,185	3,189	3,105	44-25
1,099	1,090	1,121	1,065	1,082	1,082	לא נפגעו
10	19	17	24	20	14	הרוגים
2,008	1,864	1,979	1,986	1,983	1,882	פצועים קל
116	100	96	110	104	127	פצועים קשה
882	820	833	758	699	698	64-45
337	305	318	284	249	249	לא נפגעו
9	7	4	9	6	9	הרוגים
-	-	-	-	417	-	פצועים קל
24	32	31	31	27	28	פצועים קשה
127	97	94	89	88	85	+65
48	33	27	43	31	27	לא נפגעו
1	3	4	1	3	5	הרוגים
65	54	55	44	44	48	פצועים קל
13	7	8	1	10	5	פצועים קשה
1	2	-	-	3	-	לא ידוע
-	1	-	-	3	-	לא נפגעו
-	-	-	-	-	-	הרוגים
1	1	-	-	-	-	פצועים קל
-	-	-	-	-	-	פצועים קשה

המספר הגבוה ביותר של נהגים המעורבים בתאונות דרכים בכלל האוכלוסייה, הוא בגילים 44-25, 64-45 ו-24-20 (בסדר זה).

אחוז הנהגים המעורבים בתאונות דרכים בגילאי 44-25 ו-בגילאי 24-20 בקרב הערבים גבוה משמעותית מאחוז הנהגים היהודים, בממוצע לשנים 2006-2001.

גיל 44-25 – 53% ערבים לעומת 44% יהודים.

גיל 24-20 – 23% ערבים לעומת 15% יהודים.

לעומת זאת, בממוצע לשנים 2006-2001, אחוז הנהגים בני 64-45 המעורבים בתאונות דרכים, גבוה משמעותית בקרב הנהגים היהודים (19%) לעומת הנהגים הערבים (10%).

פרק 7

עבריינות

א. מבוא

ביטחון הוא מצב שבו הפרט אינו חושש מפני פגיעה בגופו, בחייו, ברכושו ובחירותו, הן מאדם אחר, הן מעצמו והן מהסביבה. ביטחון הוא צורך אנושי בסיסי אשר מוביל את החברה לפתח מנגנוני בקרה ופיקוח שתפקידם שמירה על ביטחונם האישי של הפרטים בחברה ועל ביטחון החברה כולה. אלימות ועבריינות הם הגורמים העיקריים להיעדר ביטחון והם יכולים לבוא לידי ביטוי בפגיעה באדם (בגופו, בכבודו ובביטחונו האישי) וברכוש.

פרק זה יתמקד בעבריינות משני היבטים: הראשון, עבריינות המדווחת למשטרה, והשני עבריינות שלא בהכרח מדווחת למשטרה (מבוסס על נתוני סקר נפגעי עבריינות, סעיף 4)¹. העבריינות המדווחת למשטרה נחלקת לשני חלקים: "עבריינות מבוגרים" (סעיף 2) ו"עבריינות נוער" (סעיף 3). "עבריינות מבוגרים" מציגה "עבריינים מבוגרים" שחויבו בדין וכן בחינה של סוג העבירה והאשכול חברתי-כלכלי של יישוב ביצוע העבירה. כמו כן מופיעים האפיונים - קבוצת אוכלוסייה, גיל ומין.

"עבריינות נוער" מוצגת בשני חלקים בשל אופי החומר: בחלק הראשון (סעיף 3א) מופיעים נתונים על "עבריינים צעירים שחויבו בדין", חלק זה משלים את נתוני "עבריינות מבוגרים". נוער זה, כמקובל בסטטיסטיקה הפלילית, הוא נוער שנשפט בבתי משפט השלום לנוער בלבד, בלי להתחשב בגילו של הנשפט. החלק השני (סעיף 3ב) מתייחס לעבריינות נוער ומתמקד ברקע הדמוגרפי, החברתי והכלכלי של בעלי התיקים הפליליים ושל הוריהם וכן בוחן את השתייכותם של בעלי התיקים הפליליים למסגרת לימוד². שיעורי בני הנוער בעלי תיקים פליליים מוצגים לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה, מדד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים והרכב המשפחה.

נתוני נפגעי עבריינות, המבוססים על סקר החברתי, מוצגים לפי סוגי העבירות ואפיון הנפגעים ומופיעים בסוף הפרק.

1 למידע נוסף ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "סקר נפגעי עבריינות 2001", פרסום 1195, ירושלים, תשס"ג-2002 (רק באינטרנט).
2 בתי ספר של משרד החינוך, של משרד התמ"ת, ישיבות או ללא מסגרת לימוד.

ב. הגדרות והסברים

1. כללי

פ"א (פרטי אירוע): תיקי חקירה. בכל תיק פ"א מוצגות העבירות שביצע בעל התיק הפלילי ברמת חומרת העבירות, מן החמור אל הקל. העבירות נחלקות לעבירות סמים, מין, רכוש, אלימות גופנית ועבירות הקשורות לאלימות.

אי-תביעה (א"ת): בעבירות קלות רשאי קצין משטרה בדרגת פקד ומעלה להורות שלא לחקור בעניין העבירה ולסגור את התיק מחוסר עניין לציבור, תוך שהוא שוקל את חומרת המעשה, נסיבותיו, נסיבות ביצוע העבירה ועוד. במקרה כזה ייגזר חומר החקירה בהליך חקירתי המכונה **אי-תביעה**, שמטרתו לאפשר את חקירת הקטינים תוך הימנעות מתיוג הקטין כעבריי. משמעות הדבר היא שהקטין לא יעמוד לדין בגין אותה עבירה ופרטיו האישיים לא יופיעו במאגר הממוחשב של המשטרה. נקיטה בהליך זה היא חד-פעמית ומחייבת הודאת הקטין, הבעת נכונות להתנצל וקריטריונים נוספים אחרים. במידה שישתנו הנסיבות ויחזור הקטין לבצע עבירות, ניתן יהיה לפתוח מחדש את התיק ולנהל חקירה פלילית שעלולה להסתיים בהעמדה לדין.

סך כל התיקים מורכב מתיקי חקירה (פ"א) ותיקי אי-תביעה (א"ת).

2. עבריינות מבוגרים

עבריי: אדם שהורשע בעבירה פלילית במשך השנה. אדם שהורשע במשך השנה יותר מפעם אחת נכלל בסטטיסטיקה של אותה שנה פעם אחת בלבד. המיון לפי סוג העבירה הוא לפי העבירה החמורה ביותר בהרשעה האחרונה שבה הורשע בשנה הנחקרת.

עבריי מבוגר: עבריי שגשפט בבית משפט כלשהו למעט בית משפט השלום לנוער.

עבירה פלילית: אירוע פלילי שלגביו הוגש כתב אישום כנגד אדם אחד.

גיל העבריי: נקבע לפי המצב בשנת החיוב בדין. השיעורים של העבריינים חושבו על כל 1,000 באוכלוסייה המתאימה, לפי קבוצת אוכלוסייה, מין וגיל.

3. עבריינות נוער

עבריי צעיר: עבריי שגשפט בבית משפט השלום לנוער.

בעל תיק פלילי: בן 12-18 שנפתח לו תיק פ"א, כאשר תאריך האירוע של ביצוע העבירות התרחש בשנת הלימודים תשס"ו, מ-1.9.05 ועד 31.8.06. בעל תיק פלילי יכול לבצע יותר מסוג עבירה אחד באירוע אחד ועד ארבע עבירות באותו אירוע. כמו כן, הוא יכול להחזיק ביותר מתיק פלילי אחד.

גיל בעל התיק הפלילי: חושב על-ידי הפחתת שנת הלידה מן השנה האזרחית 2006.

ג. ממצאים עיקריים

1. כללי

העבירות המדווחות על-ידי משטרת ישראל מתארות באופן חלקי את רמת הפשיעה והאלימות בחברה. כאשר העבירות העיקריות הן עבירות כלפי הסדר הציבורי, כלפי גופו של אדם, עבירות רכוש ועבירות כלפי מוסר. סוגי עבירות נוספים הם: עבירות מרמה, עבירות כלפי ביטחון המדינה, עבירות מין ועבירות כלפי חיי אדם. בישראל נפתחים קרוב לחצי מיליון תיקים³ במשטרה מדי שנה. פחות מ-10% מתיקים אלו מובילים לפתיחת הליך משפטי ולגזר דין. יותר ממחצית מהתיקים שנפתחו ב-2006 הם בנושא עבירות כלפי רכוש וקרוב לרבע הם עבירות כלפי הסדר הציבורי. 10% מהתיקים שנפתחו במשטרה הם כלפי גופו של אדם.

לוח 7.1

תיקים שנפתחו במשטרה, לפי סוג העבירה, 2006

סוג עבירה	סך הכל	תיקי חקירה (פ"א)	תיקי אי-תביעה (א"ת)
סך הכל	477,175	407,663	69,512
נגד ביטחון המדינה	12,193	11,707	486
כלפי הסדר הציבורי	112,618	76,499	36,119
כלפי חיי אדם	2,260	2,230	30
כלפי גופו של אדם	47,421	33,595	13,826
עבירות מין	4,628	4,101	527
כלפי מוסר	26,103	23,273	2,830
כלפי הרכוש	253,243	240,512	12,731
מרמה	14,255	11,880	2,375
עבירות אחרות	4,454	3,866	588

2. עבריינות מבוגרים

בשנת 2005 חויבו בדיון כ-40,600 עבריינים, מהם כ-37,500 מבוגרים ו-3,100 צעירים. מתוך סך כל העבריינים, נשים מהוות כ-10% - יחס יציב כבר עשרות שנים בישראל. בין העבריינים המבוגרים היחס הוא מעט גבוה יותר, ואילו בין העבריינים הצעירים הוא מעט נמוך יותר.

מהנתונים עולה, כי קבוצת העבירות השכיחה ביותר בקרב עבריינים מבוגרים היא כלפי הסדר הציבורי (פי שתיים מאשר עבירה כלפי גופו של אדם). גם קבוצת העבירות אשר מבוצעת כלפי רכוש נחשבת גבוהה ומהווה 14%.

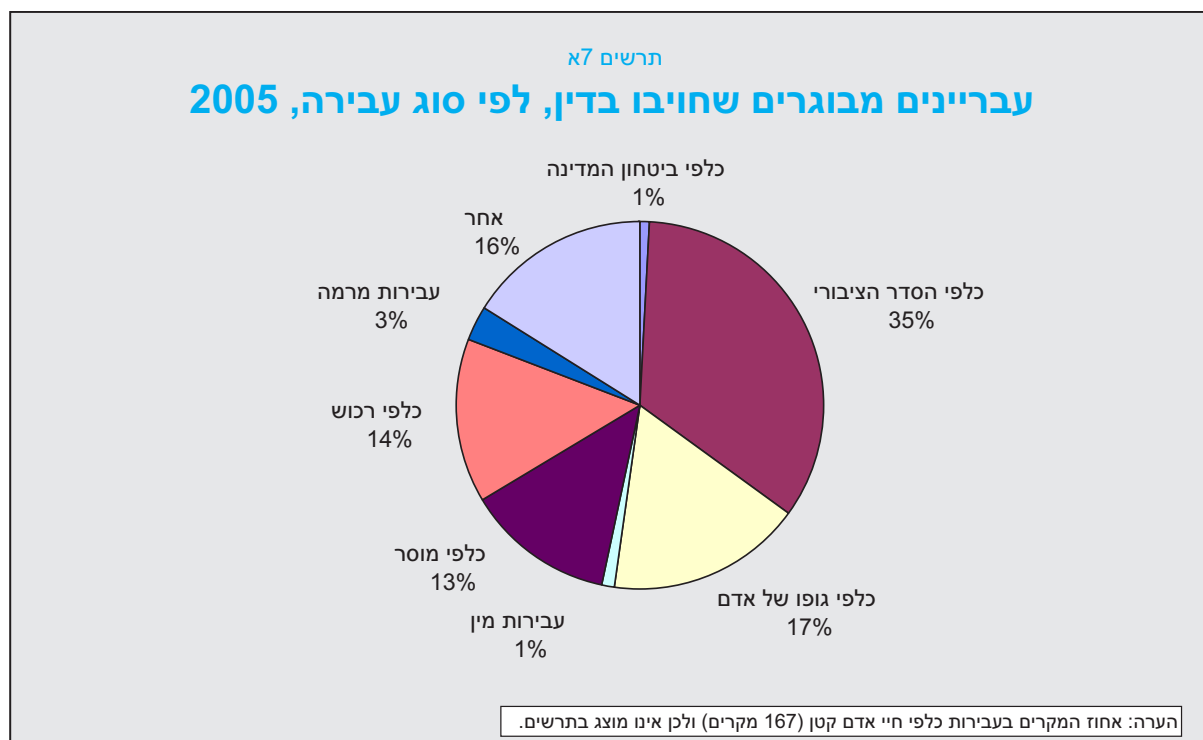
שמונה מבוגרים מתוך כל אלף באוכלוסייה חויבו בדיון בשנת 2005. שיעור הגברים היה כ-15.0 לאלף ושיעור הנשים היה 1.5. כלומר, היחס בין המינים היה 1:10. היחס בין המינים בקרב עבריינים ערבים היה 1:18 לערך.

3 תיקי פ"א ותיקי אי-תביעה.

לוח 7.2
עבריינים מבוגרים שחויבו בדו"ן, לפי סוג עבירה, קבוצת אוכלוסייה ומין, 2005

סוג עבירה	סך כולל			יחידים ואחרים			מזה: יחידים			ערכים		
	נשים	גברים	סך הכל	נשים	גברים	סך הכל	נשים	גברים	סך הכל	נשים	גברים	נשים
בני 18 ומעלה – סך הכל	2,239.7	2,382.1	4,622.0	1,874.3	3,898.7	2,024.3	1,903.5	1,774.6	723.3	365.4	357.9	
	אלפים											
סך הכל	33,855	3,658	37,513	22,561	25,622	23,386	2,835	20,551	11,891	11,294	597	
	מספרים מוחלטים											
כלפי ביטחון המדינה	324	10	331	106	111	100	5	95	223	218	5	
כלפי הסדר הציבורי	11,684	1,104	12,788	7,794	8,699	7,992	905	7,159	4,089	3,890	199	
כלפי חי"אדם	157	10	167	72	81	67	9	60	86	85	..	
כלפי גופו של אדם	7,595	551	6,346	4,173	4,662	4,039	489	3,595	1,684	1,622	62	
עבירות מין	460	..	461	350	351	326	..	325	110	110	-	
כלפי מוסר	4,546	339	4,885	3,302	3,625	3,291	323	3,025	1,260	1,244	16	
כלפי רכוש	5,063	349	5,412	3,390	3,690	3,249	300	2,982	1,722	1,673	49	
עבירות מרמה	885	192	1,077	516	627	595	111	493	450	369	81	
אחר	4,941	1,102	6,043	2,858	3,776	3,727	918	2,816	2,267	2,083	184	
שיעורים ל-1,000												
סך הכל	15.1	1.5	8.1	12.0	6.6	6.4	1.5	11.6	16.4	30.9	1.7	
כלפי ביטחון המדינה	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.3	0.6	0.0	
כלפי הסדר הציבורי	5.2	0.5	2.8	4.2	2.2	2.2	0.4	4.0	5.7	10.6	0.6	
כלפי חי"אדם	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	..	
כלפי גופו של אדם	3.4	0.2	1.4	2.2	1.2	1.1	0.2	2.0	2.3	4.4	0.2	
עבירות מין	0.2	..	0.1	0.2	0.1	0.1	..	0.2	0.2	0.3	-	
כלפי מוסר	2.0	0.1	1.1	1.8	0.9	0.9	0.2	1.7	1.7	3.4	0.0	
כלפי רכוש	2.3	0.1	1.2	1.8	0.9	0.9	0.1	1.7	2.4	4.6	0.1	
עבירות מרמה	0.4	0.1	0.2	0.3	0.2	0.2	0.1	0.3	0.6	1.0	0.2	
אחר	2.2	0.5	1.3	1.5	1.0	1.0	0.5	1.6	3.1	5.7	0.5	

1. השיעורים חושבו מתוך האוכלוסייה הממוצעת של בני 18 ומעלה בקבוצה המתאמה.

בכלל האוכלוסייה ובין הגברים, השיעור הגבוה ביותר של עבריינים שחויבו בדין הוא בקבוצת הגיל 20-24. לגבי נשים השיעור עולה עם הגיל והשיא הוא בקבוצת הגיל 40-49. השיעור הגבוה ביותר של גברים יהודים ואחרים, ושל גברים יהודים הוא בקבוצת הגיל עד 19 – קרוב לשיעור הערבים באותה קבוצת גיל. בכל יתר הגילים, שיעור העבריינים שחויבו בדין הוא יותר מכפול בקרב הערבים לעומת יהודים ואחרים ויהודים.

לוח 7.3
עבריינים מבוגרים שחויבו בדיון, לפי גיל, קבוצת אוכלוסייה ומין, 2005

ערכים		יהודים ואחרים									סך הכל			גיל
		מזרח: יהודים					סך הכל							
		נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ				
נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ			
מספרים מחולטים														
597	11,294	11,891	2,835	20,551	23,386	3,061	22,561	25,622	3,658	33,855	37,513	סך הכל		
10	520	530	126	1,634	1,760	157	1,815	1,972	167	2,335	2,502	עד 19		
46	2,211	2,257	310	3,646	3,956	361	4,205	4,566	407	6,416	6,823	20-24		
87	2,059	2,146	274	2,503	2,777	306	2,850	3,156	393	4,909	5,302	25-29		
153	3,130	3,283	674	4,711	5,385	749	5,266	6,015	902	8,396	9,298	30-39		
136	1,973	2,109	722	4,397	5,119	750	4,652	5,402	886	6,625	7,511	40-49		
165	1,401	1,566	729	3,660	4,389	738	3,773	4,511	903	5,174	6,077	+50		
שיעורים ל-1,000														
1.7	30.9	16.4	1.5	11.6	6.4	1.5	12.0	6.6	1.5	15.1	8.1	סך הכל		
0.4	21.2	11.0	1.5	18.8	10.4	1.8	19.7	10.9	1.5	20.0	10.9	עד 19		
0.8	38.3	19.9	1.5	17.2	9.5	1.7	18.6	10.3	1.5	22.6	12.2	20-24		
1.6	36.9	19.4	1.4	12.2	6.8	1.4	13.0	7.3	1.4	17.9	9.7	25-29		
1.7	33.1	17.8	2.0	13.7	7.8	2.0	14.2	8.1	1.9	18.1	10.0	30-39		
2.2	30.6	16.6	2.3	15.2	8.6	2.3	15.1	8.5	2.3	17.8	9.8	40-49		
2.3	20.6	11.2	1.0	5.7	3.1	0.9	5.7	3.1	1.0	7.1	3.8	+50		

1. השיעורים חושבו מתוך האוכלוסייה הממוצעת בקבוצה המתאימה; לגבי הקבוצה "עד 19" מתוך בני 19-19.

בחינת שיעור העבריינים שחויבו בדין לפי יישוב ביצוע העבירה, מצביעה על שיעור יורד מהאשכול החברתי-כלכלי הנמוך לגבוה, גם בכלל האוכלוסייה וגם בקרב האוכלוסייה הערבית. אצל יהודים ואחרים וכן אצל יהודים, השיעורים הגבוהים ביותר הם באשכולות הבינוניים של המדד החברתי-כלכלי (3-8), ואילו באשכולות הנמוכים (1-2) והגבוהים (9-10) השיעורים נמוכים יותר. חשוב לציין כי רוב היישובים באשכולות הנמוכים הם ערביים.

לוח 7.4

עבריינים מבוגרים שחויבו בדין, לפי אשכול חברתי-כלכלי של יישוב ביצוע העבירה וקבוצת אוכלוסייה, 2005

שיעורים ל-1,000¹

ערבים	יהודים ואחרים		סך הכל	אשכול חברתי-כלכלי של יישוב ביצוע העבירה ²
	מזה: יהודים	סך הכל		
2.7	5.6	6.1	8.8	סך הכל
8.4	1.6	1.7	10.1	2-1
4.4	5.0	5.4	9.8	4-3
1.5	6.7	7.4	8.9	6-5
1.0	6.0	6.6	7.7	8-7
0.8	4.0	4.2	5.1	10-9

- חושבו מתוך האוכלוסייה הממוצעת של בני 18 ומעלה בכל יישוב.
 - על-פי: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "אפיון הרשויות המקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה 2003, פרסום 1281, תשס"ו-2006 (רק באינטרנט).
- ב-24% מהמקרים לא דווחו על יישוב ביצוע העבירה מכיוון שהוא לא רלוונטי ובמקומו השתמשו ביישוב המגורים של העברייני.

3. עבריינות נוער

(א) עבריינים צעירים שחויבו בדין

לוח 7.5

עבריינים צעירים שחויבו בדין, לפי סוג עבירה וקבוצת אוכלוסייה 2005

ערבים	יהודים ואחרים		סך הכל	סוג עבירה
	מזה: יהודים	סך הכל		
מספרים מוחלטים				
486	2,272	2,571	3,057	סך הכל
137	614	679	816	לפי ביטחון המדינה והסדר הציבורי
91	385	424	515	לפי גופו של אדם
198	885	1,018	1,216	לפי רכוש
60	388	450	510	שאר העבירות
שיעורים ל-1,000 ¹				
2.2	3.4	3.7	3.3	סך הכל
0.6	0.9	1.0	0.9	לפי ביטחון המדינה והסדר הציבורי
0.4	0.6	0.6	0.6	לפי גופו של אדם
0.9	1.3	1.4	1.3	לפי רכוש
0.3	0.6	0.6	0.6	שאר העבירות

- השיעורים חושבו מתוך האוכלוסייה הממוצעת של בני 12-19.

יותר מ-3 מתוך 1,000 בני נוער תושבי ישראל חויבו בדין בשנת 2005. השיעור בקרב הערבים מהווה פחות משני שליש מהשיעור בקרב היהודים. בכל קבוצות האוכלוסייה, העבירה השכיחה ביותר של העבריינים הצעירים הייתה כלפי רכוש.

ב) בעלי תיקים פליליים בני 12-18

שיעור בעלי התיקים הפליליים בני 12-18 הוא 14 לכל אלף בני נוער בגילים אלה, כאשר תאריך האירוע של ביצוע העבירות התרחש בשנת הלימודים תשס"ו (1.9.05 עד 31.8.06). כאן מתוארים בעלי התיקים שאופי העבירות המיוחס להם חמור יותר (עבירות מסוג סמים, מין, רכוש ואלימות), ולא בעלי תיקים שעבירותיהם קלות (תיקי אי-תביעה).

בשנת תשס"ו נפתחו 24,828 תיקים פליליים (פ"א) - מתוכם 12,478 לבני נוער בגילים 12-18. תיקים אלה אינם כוללים תיקי אי-תביעה⁴. 91.3% מבעלי התיקים הפליליים הם בנים. שיעור בעלי התיקים הפליליים בקרב הבנים (26) גבוה פי 8.7 מן השיעור בקרב הבנות (3).

שיעור בעלי התיקים הפליליים עולה עם הגיל, מ-0.5 בעלי תיקים פליליים לכל אלף בני 12, עד 30 בעלי תיקים פליליים לכל אלף בני 18.

שיעור בעלי התיקים הפליליים גבוה בקרב תלמידים בבתי ספר שבפיקוח משרד התמ"ת⁵; פי 12.8 מאשר בקרב תלמידי בתי הספר שבפיקוח משרד החינוך, פי 5.6 מתלמידי הישיבות⁶ ופי 2.9 מבני הנוער שלא נמצאו במסגרת לימוד בתשס"ו.

מלוח 7.6 ניתן לראות כי שיעור בעלי התיקים הפליליים בקרב הערבים זהה לשיעור בקרב היהודים ואחרים (14 לכל אלף בני 12-18). השיעור בקרב הבנות באוכלוסיית היהודים ובאוכלוסיית היהודים ואחרים גבוה פי 3 מן השיעור בקרב הבנות הערביות.

4 ראו סעיף הגדרות והסברים.

5 בתי ספר תעשייתיים ובתי ספר לחניכים של משרד התמ"ת.

6 משנת תשס"ד בדווח תלמידי ישיבות לא נכללים תלמידי חינוך על-יסודי בפיקוח משרד החינוך, המקבלים תקצוב לתגבור לימודי יהדות.

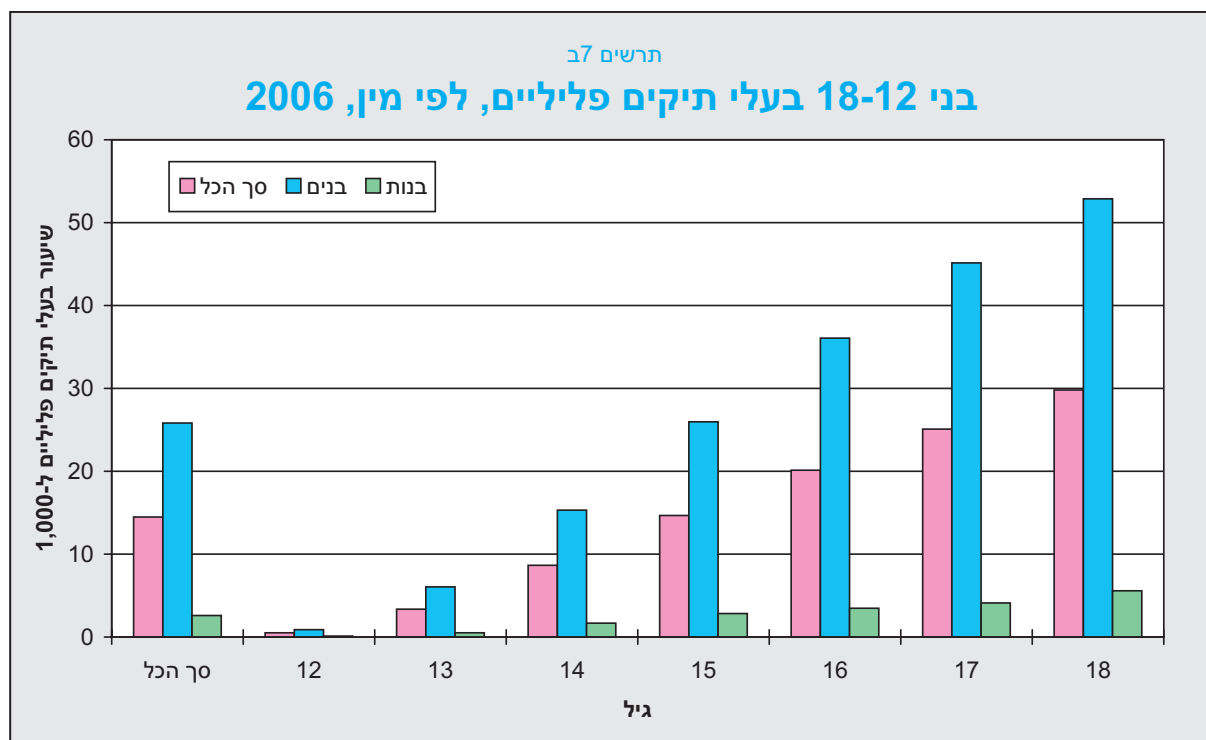
בני 18-12, כלל האוכלוסייה ובעלי תיקים פליליים, לפי שייכות למסגרת לימוד ומין, 2006

שעור בעלי תיקים פליליים ל-1,000 בני 12-18				בני 12-18 בעלי תיקים פליליים				כלל אוכלוסיית בני 12-18				גיל	מסגרת לימוד
בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל					
סך כולל													
3	26	14	1,091	11,387	12,478	420,534	440,991	861,525	סך הכל				
0	1	1	7	57	64	61,235	64,146	125,381	12				
1	6	3	31	388	419	60,717	64,122	124,839	13				
2	15	9	101	969	1,070	60,341	63,310	123,651	14				
3	26	15	170	1,630	1,800	59,969	62,760	122,729	15				
3	36	20	207	2,245	2,452	59,581	62,246	121,827	16				
4	45	25	244	2,802	3,046	59,350	62,067	121,417	17				
6	53	30	331	3,296	3,627	59,341	62,340	121,681	18				
משדר החינוך													
2	18	10	709	6,867	7,576	382,754	389,608	772,362	סך הכל				
0	1	1	7	57	64	57,331	60,162	117,493	12				
0	6	3	28	363	391	56,649	60,144	116,793	13				
2	15	8	88	874	962	56,166	59,447	115,613	14				
2	22	12	127	1,240	1,367	55,279	57,392	112,671	15				
3	26	14	140	1,402	1,542	53,811	53,889	107,700	16				
2	29	15	128	1,458	1,586	52,590	50,988	103,578	17				
4	31	17	191	1,473	1,664	50,928	47,586	98,514	18				

שיעור בעלי תיקים פליליים ל-1,000 בני 12-18			בני 12-18 בעלי תיקים פליליים			כלל אולסוית בני 12-18			גיל	מסגרת לימוד
בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל		
משרד התמ"ת										
78	138	128	157	1,398	1,555	2,009	10,129	12,138	סך הכל	
-	-	-	-	-	-	-	2	2	12	
..	-	..	..	-	..	3	6	9	13	
438	361	377	7	22	29	16	61	77	14	
147	163	160	25	172	197	170	1,058	1,228	15	
78	134	126	37	371	408	473	2,763	3,236	16	
81	131	122	54	435	489	667	3,330	3,997	17	
49	137	120	33	398	431	680	2,909	3,589	18	
ישיבות										
-	23	23	-	41	41	31	1,757	1,788	סך הכל	
-	..	..	-	-	-	-	..	..	15	
-	-	-	-	-	-	-	23	24	16	
-	41	41	-	8	8	-	193	195	17	
-	21	21	-	33	33	28	1,540	1,568	18	
ללא מסגרת לימוד										
6	78	44	225	3,081	3,306	35,740	39,497	75,237	סך הכל	
-	-	-	-	-	-	3,904	3,982	7,886	12	
..	6	3	..	25	27	4,065	3,972	8,037	13	
1	19	10	6	73	79	4,159	3,802	7,961	14	
4	51	27	18	218	236	4,520	4,309	8,829	15	
6	85	46	30	472	502	5,296	5,571	10,867	16	
10	119	71	62	901	963	6,091	7,556	13,647	17	
14	135	83	107	1,392	1,499	7,705	10,305	18,010	18	

בני 12-18, כלל האוכלוסייה ובעלי תיקים פליליים, לפי קבוצת אוכלוסייה ומין, 2006

ערבים			מזרח יהודים			יהודים ואחרים			כלל האוכלוסייה			גיל
בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	
106,561	112,245	218,806	296,925	310,597	607,522	313,973	328,746	642,719	420,534	440,991	861,525	כלל האוכלוסייה סך הכל
16,507	17,543	34,050	42,458	44,255	86,713	44,728	46,603	91,331	61,235	64,146	125,381	12
16,300	17,452	33,752	42,266	44,268	86,534	44,417	46,670	91,087	60,717	64,122	124,839	13
15,689	16,567	32,256	42,336	44,403	86,739	44,652	46,743	91,395	60,341	63,310	123,651	14
15,414	16,252	31,666	42,219	43,976	86,195	44,555	46,508	91,063	59,969	62,760	122,729	15
14,863	15,454	30,317	42,358	44,243	86,601	44,718	46,792	91,510	59,581	62,246	121,827	16
14,382	14,846	29,228	42,310	44,379	86,689	44,968	47,221	92,189	59,350	62,067	121,417	17
13,406	14,131	27,537	42,978	45,073	88,051	45,935	48,209	94,144	59,341	62,340	121,681	18
78	3,090	3,168	875	7,461	8,336	1,013	8,297	9,310	1,091	11,387	12,478	בעלי תיקים פליליים סך הכל
..	15	16	5	37	42	6	42	48	7	57	64	12
..	103	105	26	260	286	29	285	314	31	388	419	13
5	214	219	86	675	761	96	755	851	101	969	1,070	14
13	382	395	139	1,141	1,280	157	1,248	1,405	170	1,630	1,800	15
18	564	582	160	1,533	1,693	189	1,681	1,870	207	2,245	2,452	16
21	780	801	191	1,812	2,003	223	2,022	2,245	244	2,802	3,046	17
18	1,032	1,050	268	2,003	2,271	313	2,264	2,577	331	3,296	3,627	18
1	28	14	3	24	14	3	25	14	3	26	14	שיעור בעלי תיקים פליליים ל-1,000-סך הכל
..	1	0	0	1	0	0	1	1	0	1	1	12
..	6	3	1	6	3	1	6	3	1	6	3	13
0	13	7	2	15	9	2	16	9	2	15	9	14
1	24	12	3	26	15	4	27	15	3	26	15	15
1	36	19	4	35	20	4	36	20	3	36	20	16
1	53	27	5	41	23	5	43	24	4	45	25	17
1	73	38	6	44	26	7	47	27	6	53	30	18

לוח 7.8

בני 18-12, כלל האוכלוסייה ובעלי תיקים פליליים, לפי חמישוני¹ מדד חברתי-כלכלי, קבוצת אוכלוסייה ומין, 2006²

קבוצת אוכלוסייה												חמישוני מדד חברתי-כלכלי	
ערבים			מזרח: יהודים			יהודים ואחרים			סך הכל				
בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל		
כלל האוכלוסייה													
106,561	112,245	218,806	296,925	310,597	607,522	313,973	328,746	642,719	420,534	440,991	861,525	סך כולל לא ידוע	
6,499	6,809	13,308	188	206	394	203	225	428	6,702	7,034	13,736		
30,985	32,863	63,848	16,485	17,394	33,879	16,641	17,552	34,193	47,626	50,415	98,041		1
60,853	64,077	124,930	90,671	94,498	185,169	95,115	99,332	194,447	155,968	163,409	319,377		2
2,535	2,736	5,271	76,829	81,059	157,888	82,810	87,392	170,202	85,345	90,128	175,473		3
5,678	5,750	11,428	107,612	112,081	219,693	114,002	118,833	232,835	119,680	124,583	244,263	4	
11	10	21	5,140	5,359	10,499	5,202	5,412	10,614	5,213	5,422	10,635	5	
בעלי תיקים פליליים													
78	3,090	3,138	873	7,461	8,336	1,011	8,297	9,310	1,088	11,387	12,475	סך כולל לא ידוע	
..	249	104	22	21	119	22	23	122	22	272	294		
17	682	533	19	227	197	19	235	205	36	917	953		1
35	1,740	1,624	264	2,607	2,680	303	2,855	2,954	338	4,595	4,933		2
2	100	304	298	2,231	2,447	359	2,529	2,793	361	2,629	2,990		3
23	319	573	270	2,334	2,815	308	2,614	3,155	331	2,933	3,264	4	
-	-	-	..	41	78	..	41	81	-	41	41	5	
שיעור בעלי תיקים פליליים ל-1,000- סך כולל													
1	28	14	3	24	14	3	25	14	3	26	14	סך כולל לא ידוע	
-	37	8	117	102	302	108	102	285	3	39	21		
1	21	8	1	13	6	1	13	6	1	18	10		1
1	27	13	3	28	14	3	29	15	2	28	15		2
1	37	58	4	28	15	4	29	16	4	29	17		3
4	55	50	3	21	13	3	22	14	3	24	13	4	
-	-	-	..	8	7	..	8	8	-	8	4	5	

1. חמישון הוא קיבוץ של שני עשירונים.
2. המדד החברתי-כלכלי חולק לחמש קבוצות עקרויות, כאשר קבוצת מס' 1 היא בעלת הצינו הנמוך ביותר.

בקרב הערבים, שיעור בעלי התיקים הפליליים עולה עם העלייה במדד החברתי-כלכלי, מ-8 לאלף בני 12-18 בחמישון הראשון (בעל הציון החברתי-כלכלי הנמוך ביותר) ועד ל-58 לכל אלף בני 12-18 בחמישון השלישי. שיעור זה גבוה פי 3.9 מן השיעור בקרב היהודים בחמישון החברתי-כלכלי המקביל (15). בחמישון הרביעי יורד השיעור בקרב הערבים ל-50 לכל אלף בני 12-18. שיעור זה גבוה פי 3.8 מן השיעור בקרב היהודים בחמישון המקביל (13). יש לציין, כי בחמישון החמישי, בעל הציון החברתי-כלכלי הגבוה ביותר, אין יישובים ערביים.

שיעור בעלי התיקים הפליליים בקרב היהודים נמוך בקבוצות המדד החברתי-כלכלי הראשונה והאחרונה (6 ו-7, בהתאמה).

לוח 7.9

**בני 12-18, כלל האוכלוסייה ובעלי תיקים פליליים, לפי הרכב משפחה
והרשעות הורים בדין, 2006**

בני 12-18 בעלי תיקים פליליים		כלל האוכלוסייה		
אחוזים	מספרים מוחלטים	אחוזים	מספרים מוחלטים	
				הרכב משפחה
100.0	12,478	100.0	861,525	סך הכל
67.6	8,438	85.2	733,624	הורים נשואים
32.4	4,040	14.8	127,901	משפחות "אחרות"
				מזה:
0.5	67	0.2	1,731	ללא הורים
10.9	1,360	5.1	43,840	ללא אב
1.5	189	1.0	8,475	ללא אם
18.3	2,287	8.3	71,114	הורים גרושים
0.8	101	0.2	2,090	אם גרושה, ללא אב
0.3	36	0.1	651	אב גרוש, ללא אם
				ילדים להורים שהורשעו בדין
26.4	3,296	10.8	92,854	סך הכל
24.0	3,000	10.0	86,404	אב
5.5	686	1.4	12,443	אם
3.1	390	0.7	5,993	שני ההורים יחד

לוח 7.10

שכר חודשי ממוצע (ברוטו) של הורים, לפי גיל הילדים, 2006

בעלי תיקים פליליים		אוכלוסייה		
אב	אם	אב	אם	
				שכר ממוצע ברוטו
4,290	7,611	6,103	11,297	סך הכל
3,579	5,705	5,882	10,835	בני 12
4,051	5,674	5,937	10,994	בני 13
4,070	7,194	6,018	11,141	בני 14
3,985	7,634	6,081	11,248	בני 15
4,175	7,769	6,189	11,487	בני 16
4,479	7,693	6,279	11,563	בני 17
4,476	7,812	6,342	11,880	בני 18
				יהודים ואחרים
4,391	8,106	6,334	12,727	סך הכל
3,579	6,188	6,136	12,401	בני 12
4,196	5,929	6,191	12,541	בני 13
4,063	7,365	6,253	12,598	בני 14
4,099	8,155	6,320	12,694	בני 15
4,292	8,324	6,412	12,864	בני 16
4,550	8,149	6,484	12,880	בני 17
4,622	8,436	6,534	13,120	בני 18
				יהודים
4,479	8,393	6,446	13,026	סך הכל
3,727	6,014	6,230	12,647	בני 12
4,225	6,021	6,295	12,823	בני 13
4,099	7,650	6,359	12,876	בני 14
4,241	8,466	6,431	12,983	בני 15
4,338	8,537	6,523	13,158	בני 16
4,662	8,436	6,612	13,221	בני 17
4,723	8,822	6,675	13,490	בני 18
				ערבים
3,249	5,557	3,903	6,489	סך הכל
-	3,676	3,723	6,242	בני 12
2,960	4,568	3,768	6,322	בני 13
4,166	6,163	3,900	6,488	בני 14
2,628	5,180	3,873	6,519	בני 15
2,953	5,338	3,983	6,613	בני 16
3,723	5,816	4,097	6,663	בני 17
3,195	5,659	4,068	6,701	בני 18

32.4% מבעלי התיקים הפליליים הם ילדים (בני 12-18) למשפחות "אחרות", זאת לעומת 14.8% ילדים למשפחות שבהן ההורים נשואים באוכלוסייה. ניתן להסיק מכך שבמשפחות "אחרות", הסיכוי להיכנס למעגל העבריינות עולה.

בקרב בעלי התיקים הפליליים, גבוהה שכיחות המשפחות החד-הוריות בהשוואה לכלל האוכלוסייה. ל-13% מבעלי התיקים הפליליים אין אב או אם, לעומת 6% בכלל האוכלוסייה. 18% מבעלי התיקים הפליליים הם ילדים להורים גרושים, לעומת 8% בכלל האוכלוסייה (פי 2.2).

ל-26% מבעלי התיקים הפליליים יש הורה אחד לפחות אשר הורשע בדיון⁷ באחת מן השנים 1995 או 1999-2005. ל-24% מבעלי התיקים הפליליים, אב שהורשע בדיון באחת מן השנים הנ"ל ול-6% אם שהורשעה בדיון. זאת לעומת 11% מן הילדים בכלל האוכלוסייה שאחד מהוריהם הורשע בדיון באותן שנים (פי 2.6), 10% מן הילדים שאביהם הורשע בדיון (פי 2.4) ו-1% מן הילדים שאימם הורשעה בדיון (פי 3.9).

השכר החודשי הממוצע⁸ (ברוטו) של כלל האבות לילדים בני 12-18 באוכלוסייה, גבוה ב-33% מן השכר החודשי הממוצע (ברוטו) של אבות לילדים בעלי תיקים פליליים באותם גילים (11,297 ש"ח ו-7,611 ש"ח בהתאמה). ההבדלים ניכרים גם בשכרן החודשי הממוצע (ברוטו) של האימהות; שכרן של כלל האימהות לילדים בני 12-18 באוכלוסייה גבוה בכ-30% (6,103 ש"ח ו-4,290 ש"ח בהתאמה).

השכר החודשי הממוצע (ברוטו) של כלל האבות לילדים בני 12-18 באוכלוסייה גבוה כמעט פי 2 בקבוצת היהודים ואחרים לעומת קבוצת הערבים (12,727 ש"ח ו-6,489 ש"ח בהתאמה). לעומת זאת, בקרב אבות לילדים בעלי תיקים פליליים, מצטמצמים הפערים בין קבוצת היהודים ואחרים לערבים, כך שהשכר בקרב היהודים ואחרים גבוה פי 1.46 (8,106 ש"ח ו-5,557 ש"ח בהתאמה). הפערים בין קבוצת האוכלוסייה השונות מצטמצמים גם בקרב האימהות לילדים בעלי תיקים פליליים (4,391 ש"ח בקרב היהודיות ו-3,249 ש"ח בקרב הערביות).

שכרם הממוצע ברוטו של האבות גבוה משכרן הממוצע של האימהות.

בקרב בעלי תיקים פליליים בני 12-18, השכר החודשי הממוצע (ברוטו) של האבות ושל האימהות עולה עם העלייה בגיל הילד. בהשוואת שכר בין אבות לבני 12 לאבות לבני 18 ישנה עלייה של 9.6%.

4. נפגעי עבריינות

בסקר החברתי 2006, נמדדה תחושת הביטחון האישי של האזרחים באזור מגוריהם. מנתוני הסקר עולה, כי תחושת הביטחון בקרב גברים גבוהה יותר לעומת נשים, ותחושת הביטחון בקרב צעירים גבוהה לעומת מבוגרים.

מנתוני לוח 7.10 עולה כי בקרב בני 20 ומעלה, 7.6% נפגעו מפריצה לדירה לעומת 13.7% שנפגעו מפריצה לרכב. כ-55% מנפגעי עבירות הרכוש דיווחו על הפגיעה למשטרת ישראל. 5.9% נפגעו מגניבה ללא שימוש בכוח, מתוכם 42% דיווחו למשטרה. 3.4% מבעלי רכב נפגעו מגניבת רכבם.

הדיווח למשטרה על עבירות הרכוש הוא חלקי ושיעורי הדיווח משתנים לפי סוג העבירה. שיעורי הדיווח מבטאים, בין היתר, את המידה שבה הציבור מאמין ביכולתה של המשטרה להתמודד עם המצב, למצות את

7 נשפט בבית משפט וחויב בדיון.
8 השכר הממוצע לחודש בשנת 2005.

הדין עם העבריינים ובעיקר לשפר את תחושת הביטחון של האזרח. יש לציין שבמקרים של נזק לרכוש כגון דירה ורכב, נדרש האזרח לדווח למשטרה על מנת לממש את זכאותו לכיסוי ביטוחי, במידה שקיים כיסוי כזה.

רמות נפגעי העבריינות בקרב שני המינים כמעט זהות, למעט נפגעי עבירה ללא שימוש בכוח שבה נפגעו 5.1% גברים לעומת 6.7% נשים. בחינה לאורך השנים מצביעה על כך שנשים נוטות יותר מגברים לדווח למשטרה. בנוסף, נמצא כי ככל שהגיל עולה, יורד הסיכון להיפגע מהעבירות המוצגות בלוח 7.10 וזאת למעט פריצות לדירה, שבהן הסיכון עולה עם הגיל עד לקבוצת הגיל 45-64 ויורד בקבוצת הגיל 65 ומעלה.

בבחינת המצב המשפחתי והסיכון להיפגע מעבירות רכוש, 8% מהרווקים נמצאים בסיכון הגבוה ביותר להיפגע מגניבה ללא שימוש בכוח וזאת לעומת 4.5% מהאלמנים. ממצא מעניין מראה כי רק 36% מהרווקים דיווחו למשטרה כאשר נפגעו מעבירות אלה לעומת 70% מהאלמנים.

מניתוח של קבוצות האוכלוסייה עולה, כי הסיכוי להיפגע באופן כללי מעבריינות בקרב האוכלוסייה הערבית נמוך ביחס לאוכלוסייה היהודית. מבחינת הדיווח למשטרה נמצא כי 25%-35% מהאוכלוסייה הערבית דיווחו למשטרה לעומת 43%-60% בקרב אוכלוסיית היהודים ואחרים.

עולי 1990 ואילך נפגעו פחות מעבירות פריצה לדירה מאשר כלל האוכלוסייה – 4.6% לעומת 7.6% בהתאמה. אוכלוסייה זו גם דיווחה פחות למשטרה על העבירה. לעומת זאת, עולי 1990 ואילך נפגעו יותר מגניבה ללא שימוש בכוח מאשר כלל האוכלוסייה.

הקשר בין מדד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים לבין נפגעי עבריינות תלוי בסוג הפגיעה: לגבי פריצה לדירה אין הבדלים משמעותיים, למעט אשכול חברתי-כלכלי 9-10 (המייצג את הרמה החברתית-כלכלית הגבוהה ביותר) שבו אחוז הנפגעים הוא הנמוך יותר. אחוז הנפגעים מגניבה ללא שימוש בכוח נמוך יותר ביישובים המשויכים לאשכול חברתי-כלכלי נמוך (1-4) וגבוה יותר ביישובים המשויכים לאשכול-חברתי כלכלי גבוה (5-8). אחוז הנפגעים מפריצה לרכב עולה בהתאמה עם העלייה במדד החברתי-כלכלי, מ-8.6 אחוזים בקבוצה הנמוכה ל-15.5 אחוז בקבוצה הרביעית.

אחוז נפגעי העבריינות בקרב אוכלוסיית מחוז הדרום הוא הגבוה ביותר לעומת אחוז נפגעי העבריינות בקרב אוכלוסיית מחוז צפון שהוא הנמוך ביותר. במחוזות המרכז ותל אביב אחוז נפגעי העבריינות גבוה.

אחוז הנפגעים מפריצות לדירה או לרכב עולה בהתאמה עם העלייה בקבוצת ההכנסה הממוצעת לנפש במשק בית. לגבי גניבה ללא שימוש בכוח וגניבת רכב, האחוז בקבוצת ההכנסה 2,001-4,000 ש"ח הוא הגבוה ביותר.

7.11 n17

נפגעי עבריינות בני 20 ומעלה, לפי סוג עבירה ותכונות נבחרות, 2006¹

מדה: ברשותם רכב				נפגעי עבריות				20 בני ומעלה - סך הכל	
פריצה לרכב		גניבה ללא שימוש בכוח		פריצה לדירה					
מדה: דוחו למשטרה	סך הכל	גניבת רכב	מדה: דוחו למשטרה	סך הכל	מדה: דוחו למשטרה	סך הכל			
אחוזים			אחוזים			אלפים			
55.4	13.7	3.4	2,920.20	42	5.9	56.1	7.6	4,410.90	סך הכל
54.7	13.9	3.3	1,516.60	38.3	5.1	51.4	7.6	2,133.60	מין גברים
56.3	13.5	3.5	1,403.50	44.6	6.7	60.5	7.6	2,277.20	נשים
62.4	15.5	4.4	362.2	30.7	9.6	61.5	7	557.7	גיל 24-20
50.8	14.5	3.2	1,346.50	39.2	6.5	52.7	7.7	1,861.20	44-25
59	13.2	3.2	949	49.2	4.6	59.4	8.2	1,318.60	64-45
58	9.1	-3.4	261.7	61.4	3.8	54.2	6.4	672.7	65 ומעלה
53.4	13.1	3.4	2,087.20	41.9	5.3	53.6	7.9	2,925.60	מצב משפחתי נשואים
58	15.7	-4.1	110.5	50.3	6.8	56.2	8	257.4	גרשים
72.6	-10.9	..	64.7	70.2	4.5	55.5	4.5	269.2	אלמנים
59	15.6	3.1	657.2	35.7	8	64.5	7.3	957.1	רווקים
59.3	14.1	3.4	2,484.60	42.7	6.2	60.8	7.7	3,755.10	קבוצת אוכלוסייה יהודים ואחרים
59.5	14.1	3.5	2,385.30	43.6	6.1	62.1	7.8	3,552.40	מדה: יהודים
29.2	11.8	3.1	435.6	35.4	4.1	25.7	6.9	655.7	ערבים
53.5	12.7	-2.8	343.6	38.6	6.4	46.1	4.6	776.5	עולי 1990 ואילך

מזה: ברשותם רכב				נפגעי עבריינות				בני 20 ומעלה - סך הכל			
פריצה לרכב		גניבה ללא שימוש בכוח		פריצה לדירה							
מזה: דוחו למשטרה	סך הכל	גניבת רכב	מזה: דוחו למשטרה	סך הכל	מזה: דוחו למשטרה	סך הכל					
אחוזים			אלפים			אחוזים			אלפים		
-34.6	8.6	..	60.8	..	4.5	-23.7	7.7	273.9	אשכול חברתי-כלכלי		
39	11.2	4.3	57.6	37.3	5.1	59.2	6.7	817	2-1		
55.8	13.5	4.1	61.2	47.9	6.9	54.6	7.2	1,209.40	4-3		
59.6	15.5	2.7	73.9	45.8	6.2	60.2	7.7	1,594.90	6-5		
85.6	..	..	92.8	..	..	-60	5.8	42.3	8-7		
										10-9	
מחוז מגורים											
ירושלים											
46.8	12.1	-4.2	252.3	42.2	6.5	39	5.5	479.8	הצפון		
34.9	8.9	-1.9	476.4	36.6	4	53	5.1	701.5	חיפה		
62.7	14.8	-1.9	377.5	43.4	6.5	51.8	6.2	563.6	המרכז		
58.9	16.8	4	802.3	38.5	6.1	64.2	9.6	1,060.90	תל אביב		
52.7	14.5	2.9	594.3	49.4	5.8	52.5	7.8	873.7	חדרים		
66	13	6.1	345.8	39.1	6.9	57.3	10.7	614.6	אזור יהודה ושומרון		
-59.3	-8.2	..	71.6	-49.4	-6.7	77.8	..	116.7			
הכנסה ממוצעת לנפש במשק בית (ברוטו לחודש)											
42.8	11.8	3.3	805.3	40	5.7	46.6	7.5	1,707.60	עד 2,000 ש"ח		
57.4	13.8	4	833.4	38.4	6.6	61	7.7	1,141.70	4,000-2,001 ש"ח		
63.2	14.8	3	820.2	53	5.1	65.3	8.4	946.5	4,001 ש"ח ומעלה		

1. מבוסס על נתוני הסקר החברתי לשנת 2006 (ראו פרק 1, המדורות והטבלים).

פרק 8

איכות הסביבה

א. מבוא

פרק זה מציג נתוני מדדים סביבתיים נבחרים ברשויות המקומיות.

המדדים הסביבתיים הם בעיקרם מדדים תשתיתיים אשר קשורים לרמת הפעילות הכלכלית ביישובים ואשר יכולים ללמד על רמת החיים ביישובים ועל יכולתן של הרשויות לספק מענה לצרכים תשתיתיים בסיסיים.

במסגרת הנתונים הסביבתיים כלולים המדדים הבאים:

- **פסולת עירונית לנפש ליום:** מדד זה קשור לרמת החיים כיוון שהוא משקף במידה מסוימת את דפוסי הייצור והצריכה ביישוב. פסולת מייצגת אובדן של משאבים חומריים ומשאבי אנרגיה. כמו כן, האיסוף והטיפול בפסולת עלולים לגרום לזיהום הסביבה ולחשיפה לסיכונים בריאותיים. לכן, מבחינה סביבתית, מדד זה יכול לשקף בקירוב את הלחצים המופעלים, ברמה הארצית וברמה המקומית, על משאבי המים, הקרקע והאוויר.
 - **צריכת מים עירונית לנפש:** מדד זה מעריך את כמויות המים הנצרכות או זמינות לאוכלוסייה. הוא מסייע לזהות קבוצות אוכלוסייה אשר צורכי המים הבסיסיים שלהן אינן מקבלות מענה הולם.
 - **פחת מים מסך כל אספקת המים ביישוב:** מדד זה הוא מדד שבוחן את רמת תשתיות הולכת המים ברשויות המקומיות. ככל שאובדני המים ביישוב גדולים יותר כך ניתן להסיק שאיכות תשתית הולכת המים יותר ירודה.
 - **בדיקות מיקרוביאליות חריגות במי השתייה ביישוב:** מדד זה בודק את איכות מי השתייה ברשות המקומית ומלמד ברמה המקומית על איכות תשתית הולכת המים ברשות המקומית. יחד עם זאת, איכות מי השתייה המסופקים לאוכלוסייה בישראל תלויה במידה רבה גם ברשתות הולכה ארציות.
- על מנת להציג את ההבדלים במדדים אלו בין קבוצות אוכלוסייה שונות, הנתונים מוצגים בשני חתכים. השוואה בין רשויות לפי הרמה החברתית-כלכלית, והשוואה בין רשויות יהודיות לרשויות לא-יהודיות.

ב. הגדרות והסברים

- **פסולת ביתית מוצקה:** כוללת פסולת יבשה ורטובה, פסולת מסחרית וגזם.
- **צריכת מים עירונית:** סה"כ כמות מים במ"ק שסיפקה רשות מקומית לסוגי השימוש השונים, ללא צרכני תעשייה בהקצבה וחקלאות בהקצבה.
- **סה"כ תקבולי מים:** סיכום של תקבולי הפקה ותקבולי קנייה.
- **סה"כ פחת מים:** סה"כ כמות מים במ"ק המושבת כהפרש בין סך כל תקבולי המים וסך כל צריכת המים באותה תקופת זמן.
- **סה"כ פחת מים באחוזים:** סה"כ פחת מים במ"ק מחולק בסה"כ תקבולי מים.
- **אחוז בדיקות מיקרוביאליות חריגות:** אחוז הבדיקות החריגות של קוליפורמים צאתיים במערכת השתייה של הרשות המקומית. בדיקה חריגה היא בדיקה של דגימת מים שבה התוצאות חורגות מהערכים המותרים בתקנות בריאות העם (איכותם התברואתית של מי השתייה).

ג. ממצאים עיקריים

מדדי סביבה

לוח 8.1

מדדים סביבתיים ברשויות מקומיות, לפי אשכול חברתי-כלכלי, 2006-2000

אשכול											
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	ממוצע	
											פחת מסך אספקת המים (אחוז)
5.7	9.9	8.4	9.8	10.0	9.8	13.0	14.3	14.8	13.7	11.8	2000
6.8	7.8	8.4	9.4	9.4	11.9	13.9	13.6	13.8	13.5	11.8	2001
5.2	7.8	9.2	9.5	8.5	9.6	11.3	16.2	13.7	14.0	11.5	2002
6.6	7.2	10.2	9.2	8.0	11.5	11.9	17.1	14.6	16.5	12.2	2003
7.3	6.9	8.7	8.4	11.6	10.5	12.4	17.0	13.4	18.2	12.1	2004
7.1	9.4	6.3	7.8	8.7	10.7	13.7	16.2	12.6	18.7	11.6	2005
6.1	7.5	6.6	7.4	8.5	10.7	14.5	17.1	13.5	17.5	11.9	2006
											פסולת לנפש (ק"ג ליום לנפש)
3.5	2.4	1.4	1.5	1.7	1.4	1.5	1.2	1.5	0.7	1.5	2000
3.6	1.6	1.6	1.7	1.4	1.5	1.5	1.2	0.9	0.6	1.4	2001
4.2	0.7	0.8	0.8	0.8	0.9	0.8	0.2	0.4	0.3	0.7	2002
4.0	0.8	1.0	0.7	0.7	0.9	0.7	0.7	0.5	0.3	0.7	2003
3.8	1.1	1.1	1.2	0.9	0.9	0.9	0.8	0.6	0.3	0.9	2004
3.3	2.0	1.3	1.4	1.4	1.3	1.2	1.1	0.7	0.3	1.2	2005
3.6	1.5	1.3	1.5	1.2	1.5	1.1	1.0	0.8	0.5	1.2	2006
											צריכת מים לנפש (מ"ק לנפש)
297.5	111.5	114.4	102.7	102.5	87.7	78.5	65.3	51.0	53.9	84.9	2000
319.4	103.8	108.9	95.5	97.5	81.2	76.8	64.0	51.6	53.5	81.9	2001
326.8	134.4	105.2	97.4	85.7	93.8	80.7	63.6	55.1	54.9	84.7	2002
337.7	128.1	106.3	100.3	85.8	91.8	80.7	64.8	55.0	56.6	84.9	2003
348.0	165.4	105.9	99.4	89.1	99.3	76.3	65.8	52.6	54.0	85.5	2004
340.3	151.7	105.6	98.7	85.0	97.8	74.6	65.1	55.4	54.6	84.5	2005
321.2	149.4	104.1	96.3	84.0	98.5	76.7	66.5	55.6	58.4	84.6	2006
											אחוז חריגות בבדיקות מי השתייה
-	0.9	0.1	0.5	0.3	0.5	0.5	0.9	1.2	-	0.7	2003
-	0.2	0.4	0.2	0.1	0.2	0.6	0.6	0.9	0.1	0.5	2004
-	-	0.7	0.6	0.1	0.3	0.3	1.0	0.4	0.3	0.4	2005

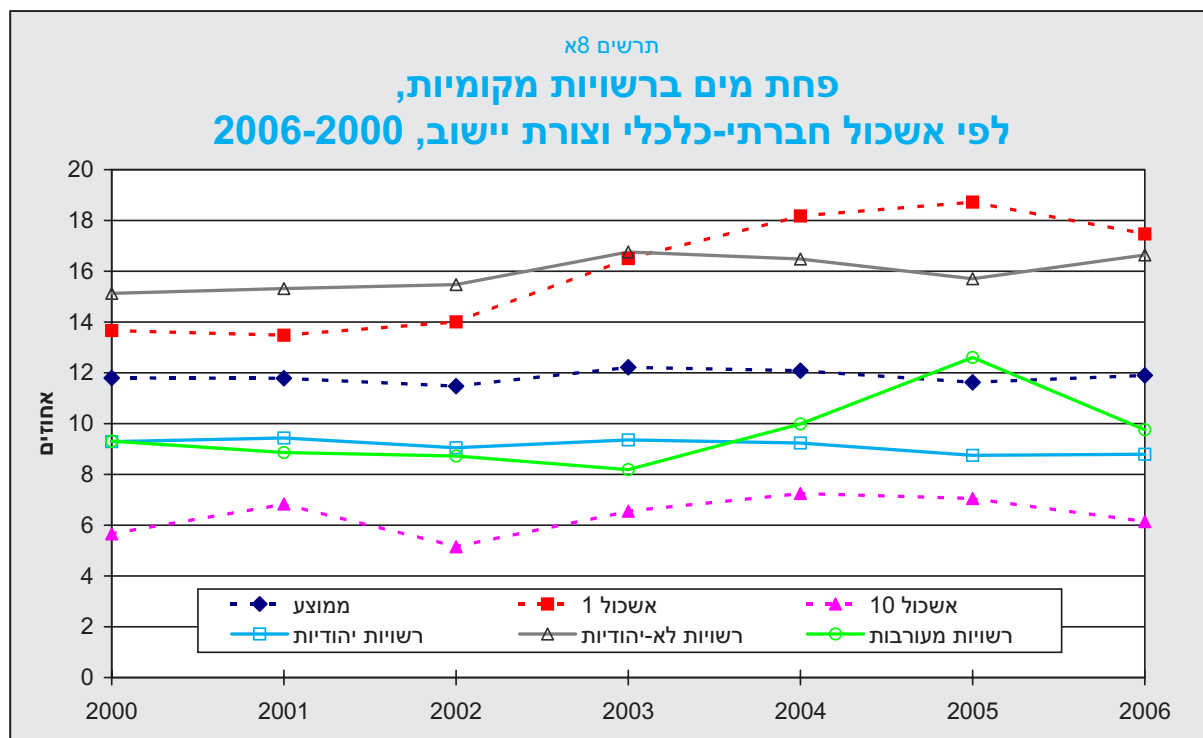
נמצא כי, למעט הנתונים על אחוז החריגות באיכות מי השתייה, קיימים הבדלים רבים בין הרשויות השייכות לאשכולות השונים.

ממוצע אחוז פחת המים מסך אספקת המים בתקופה 2006-2000 מראה כי ככל שהרמה החברתית-כלכלית של הרשות גבוהה יותר, כך אחוז פחת המים קטן. אחוז פחת המים הממוצע לתקופה ברשויות מהאשכול החברתי-כלכלי הנמוך ביותר עומד על 15.8% מסך כל תקבולי המים, ואילו באשכול החברתי-כלכלי הגבוה ביותר עומד אחוז פחת המים הממוצע על 6.4% מסך כל תקבולי המים.

גם במקרה של צריכת מים עולה הצריכה ביחס ישר לרמה החברתית-כלכלית של הרשות המקומית. צריכת המים ברשויות מהאשכול החברתי-כלכלי הגבוה ביותר גבוהה כמעט פי 6 מאשר צריכת המים ברשויות מהאשכול החברתי-כלכלי הנמוך (325 מ"ק בממוצע לעומת 55 מ"ק, תרשים 8).

נתוני פסולת לנפש מראים כי בשלושת האשכולות הנמוכים משקל הפסולת הממוצעת לנפש נמוך מ-1 ק"ג כאשר ברשויות באשכולות 4 עד 9 נעים הערכים בין 1 ק"ג לנפש ל-1.5 ק"ג לנפש. באשכול החברתי-כלכלי הגבוה ביותר לעומת זאת, עומד הממוצע לתקופה על 3.7 ק"ג לנפש.

ביחס לחריגות בבדיקות מיקרוביאליות של מי השתייה ניתן לציין שבכל האשכולות אחוז החריגה עומד על פחות מאחוז אחד, כאשר ברשויות מהאשכול החברתי-כלכלי הגבוה ביותר לא נמדדו כלל חריגות בשנים המדווחות.

לוח 8.2

מדדים סביבתיים ברשויות מקומיות, לפי צורת יישוב, 2000-2006

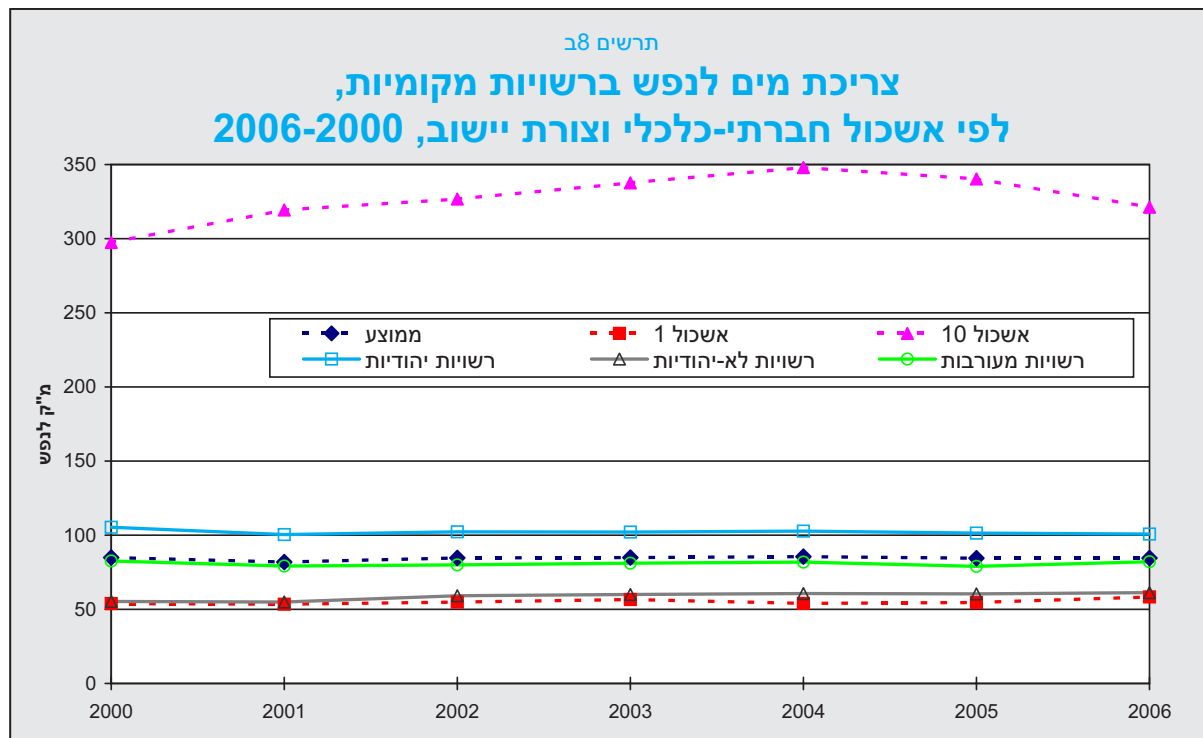
רשויות מעורבות	רשויות לא-יהודיות	רשויות יהודיות	ממוצע	
				פחת מסך אספקת המים (אחוז)
9.3	15.1	9.3	11.8	2000
8.9	15.3	9.4	11.8	2001
8.7	15.5	9.1	11.5	2002
8.2	16.8	9.4	12.2	2003
10.0	16.5	9.2	12.1	2004
12.6	15.7	8.8	11.6	2005
9.8	16.6	8.8	11.9	2006
				פסולת לנפש (ק"ג ליום לנפש)
1.9	1.3	1.5	1.5	2000
1.8	1.0	1.6	1.4	2001
1.2	0.3	0.9	0.7	2002
1.2	0.6	0.8	0.7	2003
1.5	0.7	1.0	0.9	2004
1.7	0.8	1.4	1.2	2005
1.2	0.9	1.4	1.2	2006
				צריכת מים לנפש (מ"ק לנפש)
82.6	55.3	105.4	84.9	2000
79.2	54.9	100.4	81.9	2001
80.0	59.2	102.3	84.7	2002
81.1	60.0	102.1	84.9	2003
81.9	60.6	102.7	85.5	2004
79.0	60.4	101.4	84.5	2005
82.1	61.2	100.8	84.6	2006
				אחוז חריגות בבדיקות מי השתייה
0.7	0.9	0.6	0.7	2003
0.6	0.7	0.3	0.5	2004
0.2	0.6	0.4	0.4	2005

נתוני לוח 8.2 מצביעים על הבדלים משמעותיים לאורך השנים בין יישובים יהודיים ליישובים לא-יהודיים באחוז פחת המים, בצריכת מים לנפש ובפסולת עירונית לנפש. ההבדלים בחריגות בבדיקות איכות מי השתייה אינם משמעותיים למרות שבכל המקרים ביישובים לא-יהודיים שיעור הבדיקות החריגות היה גבוה במקצת מזה שביישובים יהודיים.

אחוז פחת המים הממוצע על פני השנים גבוה ביישובים לא-יהודיים פי 1.74 מאשר ביישובים יהודיים ועומד על כמעט 16% מסך תקבולי המים בשנה ברשות מקומית לא-יהודית.

הממוצע הרב שנתי של צריכת מים לנפש הוא 102.2 מ"ק לנפש ביישובים יהודיים, לעומת 58.8 מ"ק לנפש ביישובים לא-יהודיים (תרשים 8ב).

הממוצע הרב שנתי של פסולת לנפש הוא 1.2 ק"ג ביישובים יהודיים לעומת 0.8 ק"ג ביישובים לא-יהודיים.

Copyright © 2008 The State of Israel

ISSN 1565 - 9445

SOCIETY IN ISRAEL

Report No. 1

JERUSALEM, OCTOBER 2008